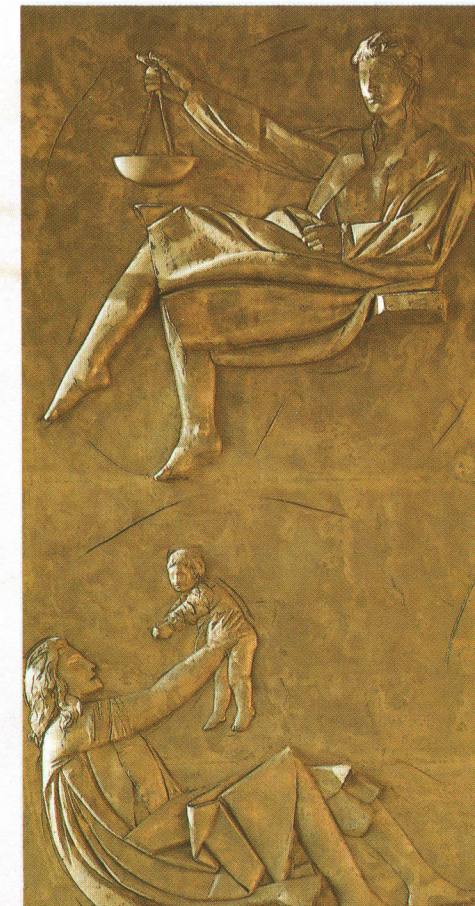

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS
DOMSTOL

ÅRSRAPPORT 1999

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL — ÅRSRAPPORT 1999

06

DX-27-99-007-DA-C

KONTORET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS
OFFICIELLE PUBLIKATIONER

L-2985 Luxembourg

ISBN 92-829-0604-3

9 789282 906040 >

DA

BELGIQUE/BELGIË Jean De Lannoy Avenue du Roi 202/Koningslaan 202 B-1190 Bruxelles/Brussel Tél. (32-2) 538 03 08 Fax (32-2) 538 08 41 E-mail: jean.de.lannoy@infoboard.be URL: http://www.jean-de-lannoy.be La librairie européenne/ De Europese Boekhandel Rue de la Loi 244/Wetstraat 244 B-1040 Bruxelles/Brussel Tél. (32-2) 295 26 39 Fax (32-2) 735 08 60 E-mail: mail@libeurop.be URL: http://www.libeurop.be Moniteur belge/Belgisch Staatsblad Rue de Louvain 40-42/Leuvenseweg 40-42 B-1000 Bruxelles/Brussel Tél. (32-2) 552 22 11 Fax (32-2) 511 01 84 E-mail: eusales@just.fgov.be	ÖSTERREICH Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung GmbH Kohlmarkt 16 A-1014 Wien Tel. (43-1) 53 16 11 00 Fax (43-1) 53 16 11 67 E-Mail: manz@schwinge.at URL: http://www.manz.at	EESTI Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (Estonian Chamber of Commerce and Industry) Toom-Kooli 17 EE-10130 Tallinn Tel. (372) 646 02 44 Fax (372) 646 02 45 E-mail: einfo@koda.ee URL: http://www.koda.ee	Renouf Publishing Co. Ltd 5369 Chemin Canotek Road, Unit 1 Ottawa, Ontario K1J 9J3 Tel. (1-613) 745 26 65 Fax (1-613) 745 76 60 E-mail: order.dept@renoufbooks.com URL: http://www.renoufbooks.com
DANMARK J. H. Schultz Information A/S Herstedvang 12 DK-2620 Albertslund Tlf. (45) 43 63 23 00 Fax (45) 43 63 19 69 E-mail: schultz@schultz.dk URL: http://www.schultz.dk	PORTUGAL Distribuidora de Livros Bertrand Ld.ª Grupo Bertrand, SA Rua das Terras dos Vales, 4-A Apartado 60037 P-2700 Amadora Tel. (351) 214 96 87 87 Fax (351) 214 96 02 55 E-mail: olb@ip.pt Imprensa Nacional-Casa da Moeda, SA Sector de Publicações Oficiais Rua da Escola Politécnica, 135 P-1250-100 Lisboa Codex Tel. (351) 213 94 57 00 Fax (351) 213 94 57 50 E-mail: spoce@incm.pt URL: http://www.incml.pt	HRVATSKA Mediatrade Ltd Pavla Hatza 1 HR-10000 Zagreb Tel. (385-1) 481 94 11 Fax (385-1) 481 94 11 MAGYARORSZÁG Euro Info Service Szt. István krt.12 II emelet 1/A PO Box 1039 H-1137 Budapest Tel. (36-1) 329 21 70 Fax (36-1) 349 20 53 E-mail: euroinfo@euroinfo.hu URL: http://www.euroinfo.hu	EGYPT The Middle East Observer 41 Sherif Street Cairo Tel. (20-2) 392 69 19 Fax (20-2) 393 97 32 E-mail: inquiry@meobserver.com URL: http://www.meobserver.com.eg
DEUTSCHLAND Bundesanzeiger Verlag GmbH Vertriebsabteilung Amsterdamer Straße 192 D-50735 Köln Tel. (49-221) 97 66 80 Fax (49-221) 97 66 82 78 E-Mail: vertrieb@bundesanzeiger.de URL: http://www.bundesanzeiger.de	SUOMI/FINLAND Akateeminen Kirjakauppa/ Akademiska Bokhandeln Keskuskatu 1/Centralgatan 1 P.O.B. 128 FIN-00101 Helsinki/Helsingfors P./tfn (358-9) 121 44 18 F./fax (358-9) 121 44 35 Sähköposti: sps@akateeminen.com URL: http://www.akateeminen.com	MALTA Miller Distributors Ltd Malta International Airport PO Box 25 Luqa LQA 05 Tel. (356) 66 44 88 Fax (356) 67 67 99 E-mail: gwrth@usa.net	INDIA EBIC India 3rd Floor, V. B. Chavan Centre Gen. J. Bhosale Marg. Mumbai 400 021 Tel. (91-22) 282 60 64 Fax (91-22) 285 45 64 E-mail: ebicindia@vsnl.com URL: http://www.ebicindia.com
ΕΛΛΑΔΑ/GREECE G. C. Eleftheroudakis SA International Bookstore Panepistimiou 17 GR-10564 Athina Tel. (30-1) 331 41 80/1/2/3/4/5 Fax (30-1) 323 98 21 E-mail: elebooks@netor.gr URL: elebooks@hellasnet.gr	SVERIGE BTJ AB Traktorvägen 11-13 S-221 82 Lund Tlf. (46-46) 18 00 00 Fax (46-46) 30 79 47 E-post: btjeu-pub@btj.se URL: http://www.btj.se	POLSKA Ars Polona Krakowskie Przedmiescie 7 Skł. pocztowa 1001 PL-00-950 Warszawa Tel. (48-22) 826 12 01 Fax (48-22) 826 62 40 E-mail: books119@arspolona.com.pl	JAPAN PSI-Japan Asahi Sanbancho Plaza #206 7-1 Sanbancho, Chiyoda-ku Tokyo 102 Tel. (81-3) 32 34 69 21 Fax (81-3) 32 34 69 15 E-mail: books@psi-japan.co.jp URL: http://www.psi-japan.co.jp
ESPAÑA Boletín Oficial del Estado Trafalgar, 27 E-28071 Madrid Tel. (34) 915 38 21 11 (libros) 913 84 17 15 (suscripción) Fax (34) 915 38 21 21 (libros), 913 84 17 14 (suscripción) E-mail: clientes@com.boe.es URL: http://www.boe.es Mundi Prensa Libros, SA Castelló, 37 E-28001 Madrid Tel. (34) 914 36 37 00 Fax (34) 915 75 39 98 E-mail: libreria@mundiprensa.es URL: http://www.mundiprensa.com	UNITED KINGDOM The Stationery Office Ltd Customer Services PO Box 29 Norwich NR3 1GN Tel. (44) 870 60 05-522 Fax (44) 870 60 05-533 E-mail: book.orders@theso.co.uk URL: http://www.itsofficial.net	ROMÂNIA Euromedia Str.Dionisie Lupu nr. 65, sector 1 RO-70184 Bucuresti Tel. (40-1) 315 44 03 Fax (40-1) 312 96 46 E-mail: euromedia@mailcity.com	MALAYSIA EBIC Malaysia Suite 45.02, Level 45 Plaza MBF (Letter Box 45) 8 Jalan Yap Kwan Seng 50450 Kuala Lumpur Tel. (60-3) 21 62 92 98 Fax (60-3) 21 62 61 98 E-mail: ebic@tm.net.my
FRANCE Journal officiel Service des publications des CE 26, rue Desaix F-75727 Paris Cedex 15 Tel. (33) 140 58 77 31 Fax (33) 140 58 77 00 E-mail: europublications@journal-officiel.gouv.fr URL: http://www.journal-officiel.gouv.fr	ISLAND Bokabud Larusar Blöndal Skólavörðustig, 2 IS-101 Reykjavík Tel. (354) 552 55 40 Fax (354) 552 55 60 E-mail: bokabud@simnet.is	SLOVAKIA Centrum VTI SR Nám. Slobody, 19 SK-81223 Bratislava Tel. (421-7) 54 41 83 64 Fax (421-7) 54 41 83 64 E-mail: europ@ttb1.sitk.stuba.sk URL: http://www.sitk.stuba.sk	MÉXICO Mundi Prensa México, SA de CV Río Pánuco, 141 Colonia Cuauhtémoc MX-06500 México, DF Tel. (52-5) 533 56 58 Fax (52-5) 514 67 99 E-mail: 101545.2361@compuserve.com
IRELAND Alan Hanna's Bookshop 270 Lower Rathmines Road Dublin 6 Tel. (353-1) 496 73 98 Fax (353-1) 496 02 28 E-mail: hannas@iol.ie	NORGE Swets Blackwell AS Østenjoveien 18 Boks 6512 Etterstad N-0606 Oslo Tel. (47) 22 97 45 00 Fax (47) 22 97 45 45 E-mail: info@no.swetsblackwell.com	SLOVENIJA Gospodarski Vestnik Dunajska cesta 5 SLO-1000 Ljubljana Tel. (386) 613 09 16 40 Fax (386) 613 09 16 45 E-mail: europ@gvestnik.si URL: http://www.gvestnik.si	PHILIPPINES EBIC Philippines 19th Floor, PS Bank Tower Sen. Gil J. Puyat Ave. cor. Tindalo St. Makati City Metro Manila Tel. (63-2) 759 66 80 Fax (63-2) 759 66 90 E-mail: ecpcpom@globe.com.ph URL: http://www.eccp.com
ITALIA Licosa SpA Via Duca di Calabria, 1/1 Casella postale 552 I-50125 Firenze Tel. (39) 055 64 83 1 Fax (39) 055 64 12 57 E-mail: licosa@licosa.com URL: http://www.licosa.com	ČESKÁ REPUBLIKA ÚVIS odd. Publikaci Havelskova 22 CZ-130 00 Praha 3 Tel. (420-2) 22 72 07 34 Fax (420-2) 22 71 57 38 URL: http://www.uvis.cz	TÜRKIYE Dünya Infotel AS 100, Yıl Mahallesi 34440 TR-80050 Bağcılar-Istanbul Tel. (90-212) 629 46 89 Fax (90-212) 629 46 27 E-mail: infotel@dunya-gazete.com.tr	SOUTH AFRICA Eurochamber of Commerce in South Africa PO Box 781738 2146 Sandton Tel. (27-11) 884 39 52 Fax (27-11) 883 55 73 E-mail: info@eurochamber.co.za
LUXEMBOURG Messageries du livre SARL 5, rue Raiffeisen L-2411 Luxembourg Tél. (352) 40 10 20 Fax (352) 49 06 61 E-mail: mail@mdl.lu URL: http://www.mdl.lu	BÄLGARIJA Europress Euromedia Ltd 59, blvd Vitosha BG-1000 Sofia Tel. (359-2) 980 37 66 Fax (359-2) 980 42 30 E-mail: Milena@mbbox.cit.bg URL: http://www.europress.bg	ARGENTINA World Publications SA Av. Córdoba 1877 C1120 AAA Buenos Aires Tel. (54-11) 48 15 81 56 Fax (54-11) 48 15 81 56 E-mail: wpbooks@infovia.com.ar URL: http://www.wpbooks.com.ar	SOUTH KOREA The European Union Chamber of Commerce in Korea 5th Fl, The Shilla Hotel 202, Jangchung-dong 2 Ga, Chung-ku Seoul 100-392 Tel. (82-2) 22 53-5631/4 Fax (82-2) 22 53-5635/6 E-mail: eucck@eucck.org URL: http://www.eucck.org
NETHERLAND SDU Servicecentrum Uitgevers Christoffel Plantijnstraat 2 Postbus 20014 2500 EA Den Haag Tel. (31-70) 378 98 80 Fax (31-70) 378 97 83 E-mail: sdu@sdu.nl URL: http://www.sdu.nl	CYPRUS Cyprus Chamber of Commerce and Industry PO Box 21455 CY-1509 Nicosia Tel. (357-2) 88 97 52 Fax (357-2) 66 10 44 E-mail: demetrap@ccci.org.cy	AUSTRALIA Hunter Publications PO Box 404 Abbotsford, Victoria 3067 Tel. (61-3) 94 17 53 61 Fax (61-3) 94 19 71 54 E-mail: jpdavies@ozemail.com.au	SRI LANKA EBIC Sri Lanka Trans Asia Hotel 115 Sir Chittampalam A. Gardiner Mawatha Colombo 2 Tel. (94-11) 074 71 50 78 Fax (94-11) 44 87 79 E-mail: ebicsl@sinet.lk
		CANADA Les éditions La Liberté Inc. 3020, chemin Sainte-Foy Sainte-Foy, Québec G1X 3V6 Tel. (1-418) 658 37 63 Fax (1-800) 567 54 49 E-mail: liberte@mediom.qc.ca	UNITED STATES OF AMERICA Bernan Associates 4611-F Assembly Drive Lanham MD 20706-4391 Tel. (1-800) 274 44 47 (toll free telephone) Fax (1-800) 865 34 50 (toll free fax) E-mail: query@bernan.com URL: http://www.bernan.com
			ANDERE LÄNDER/OTHER COUNTRIES/ AUTRES PAYS Bitte wenden Sie sich an ein Büro Ihrer Wahl/Please contact the sales office of your choice/Veuillez vous adresser au bureau de vente de votre choix Office for Official Publications of the European Communities 2, rue Mercier L-2985 Luxembourg Tel. (352) 29 29-42455 Fax (352) 29 29-42758 E-mail: info-info-opoce@cec.eu.int URL: http://eur-op.eu.int

**DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS
DOMSTOL**

ÅRSRAPPORT

1999

Oversigt over arbejdet ved
De Europæiske Fællesskabers
Domstol
og Retten i Første Instans

Luxembourg 2000

<http://www.curia.eu.int>

De Europæiske Fællesskabers Domstol
L-2925 Luxembourg
Telefon: (352) 43 03-1
Justitskontorets telex: 2510 CURIA LU
Telegramadresse: CURIA
Domstolens telefax: (352) 43 03 26 00
Informationstjenestens telefax: (352) 43 03 25 00

De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans
L-2925 Luxembourg
Telefon: (352) 43 03-1
Rettens telefax: (352) 43 03 21 00

Domstolen på Internettet: www.curia.eu.int

Redaktionen afsluttet den 14. januar 2000

Yderligere oplysninger om EU fås på Internet via (<http://europa.eu.int>)

Bibliografiske data findes bagest i denne publikation

Luxembourg: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 2001

ISBN 92-829-0604-3

© De Europæiske Fællesskaber, 2001
Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Printed in Belgium

Indhold

side

Indledning ved Domstolens præsident, Gil Carlos Rodríguez Iglesias	7
---	---

Kapitel I

De Europæiske Fællesskabers Domstol

A — Domstolens virksomhed i 1999 ved Domstolens præsident, Gil Carlos Rodríguez Iglesias	11
B — Domstolens sammensætning	59
1. Domstolens medlemmer	61
2. Ændringer i Domstolens sammensætning i 1999	69
3. Sammensætning efter rangfølge	71
4. Tidligere medlemmer af Domstolen	75

Kapitel II

De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans

A — Retten i Første Instans' virksomhed i 1999 ved Rettens præsident, Bo Vesterdorf	79
--	----

B —	Sammensætning af Retten i Første Instans	147
1.	Retten i Første Instans' medlemmer	149
2.	Ændringer i Retten i Første Instans' sammensætning i 1999	155
3.	Sammensætning efter rangfølge	157
4.	Tidligere medlemmer af Retten i Første Instans	161

Kapitel III

Møder og besøg

A —	Officielle besøg og arrangementer ved Domstolen og Retten i Første Instans i 1999	165
B —	Studiebesøg ved Domstolen og Retten i Første Instans i 1999	169
C —	Højtidelige retsmøder i 1999	171
D —	Besøg og deltagelse i offentlige arrangementer i 1999	173

Kapitel IV

Tabeller og statistikker

A —	Arbejdet ved Domstolen	179
1.	Systematisk oversigt over domme afsagt af Domstolen i 1999	181

2.	Oversigt over andre afgørelser truffet af Domstolen, som er refereret i "Arbejdet ved De Europæiske Fællesskabers Domstol og Ret i Første Instans" i 1999	219
3.	Statistik over retssagerne	221
B —	Arbejdet ved Retten i Første Instans	249
1.	Systematisk oversigt over domme afsagt af Retten i Første Instans i 1999	251
2.	Statistik over retssagerne	271

Kapitel V

Generelle oplysninger

A —	Orientering om fremgangsmåden for angivelse af traktatbestemmelser i Domstolens og Rettens tekster	293
B —	Publikationer og databaser	295
C —	Domstolens administration: forkortet organisationsplan	307

INDLEDNING

ved Domstolens præsident, Gil Carlos Rodríguez Iglesias

Det fremgår af denne rapport, at der i 1999 fortsat var et højt aktivitetsniveau for domstolsvirksomheden, til trods for at der forelå en række ugunstige omstændigheder. Ud over en konstant forøgelse af den sagsmængde, Domstolen og Retten skal behandle, opstod der andre vanskeligheder, der delvis skyldtes de manglende ressourcer i Domstolens oversættelsestjeneste. Selv om der blev ydet en betragtelig indsats, blev konsekvenserne af de manglende midler i denne tjeneste — således som det er fremhævet i en rapport, Europa-Parlamentet anmodede om i forbindelse med budgetproceduren — for sagernes behandling endnu mere mærkbar end de forudgående år. Bl.a. blev det flere gange umuligt for Domstolen at sikre, at dommene forelå på alle sprog på afsigelsesdagen, hvorved der skete et angreb på den grundlæggende forbedring, der er opnået i de seneste år med hensyn til udbredelsen af retspraksis.

Behovet for hurtigt at kunne iværksætte saneringsarbejder ved Domstolens Justitspalæ som følge af forekomster af asbest gjorde det nødvendigt, at Domstolen og Retten og alle disses tjenestegrene måtte omlokaliseres på Kirchberg-området. Det var imidlertid muligt at gennemføre denne omfattende transaktion, som krævede en ekstraordinær indsats, med minimal påvirkning af institutionens virksomhed.

Ud over den opgave, der henhører under den egentlige domstolsvirksomhed, udarbejdede Domstolen og Retten et Oplæg om Den Europæiske Unions domstolsordnings fremtid, som blev fremlagt på justitsministerrådet i maj 1999. Årsagerne til, at Domstolen tog dette initiativ, var dels udsigten til en institutionel reform, der anses for at være afgørende med henblik på udvidelsen af Den Europæiske Union med nye medlemsstater, dels den vanskelige situation, Domstolen og Retten befinder sig i, og som kræver, at der hurtigt træffes foranstaltninger for at undgå en alvorlig krise.

Det nævnte oplæg omfatter for det første en række forslag til ændringer i procesreglementerne, som kan vedtages inden for rammerne af de gældende traktater. Disse ændringer har til formål at give en større fleksibilitet i forbindelse med behandlingen af sager, for at der kan gives hver enkelt sag

den behandling, som sagen kræver henset til dens omstændigheder og betydning.

For det andet indeholder oplægget nogle forslag, som forudsætter, at traktaterne ændres, og som Domstolen har anmodet om bliver taget i betragtning på den kommende regeringskonference. Det vigtigste af disse forslag, som allerede blev fremsat af Domstolen i forbindelse med den tidligere ændring af traktaterne, har til formål at gøre reglerne om fremgangsmåden for ændring af Domstolens og Rettens procesreglementer mere fleksible, idet disse på nuværende tidspunkt altid kræver Rådets enstemmige godkendelse. De øvrige forslag tilsigter at indføre en filtrering af visse typer appelsager og at reformere ordningen for personalesager.

Endelig indeholder oplægget betragtninger vedrørende udviklingen af Fællesskabets domstolsordning på længere sigt. Det omhandler for det første tilpasninger, som kunne påtænkes indført for så vidt angår Domstolens og Rettens sammensætning og organisation, bl.a. henset til den forventede forøgelse af antallet af medlemsstater. Oplægget behandler for det andet muligheden for at overføre yderligere kompetenceområder til Retten i direkte søgsmål. Endelig omtaler oplægget det væsentlige spørgsmål om en radikal ændring af ordningen om præjudiciel forelæggelse, som kan blive nødvendig, hvis antallet af sager fortsætter med at stige.

Domstolen finder, at det er glædeligt, at dette dokument, der er blevet udbredt i alle de berørte kredse¹, har bidraget til en omfattende debat om Fællesskabets retssystems fremtid og således har gjort det lettere at foretage en samlet og amibitøs anskuelse af denne under de kommende institutionelle reformer.

Som en yderligere grund til optimisme for fremtiden fejredes i 1999 Retten i Første Instans' tiårsjubilæum. Dette jubilæum, hvor alle de relevante faglige kredse var repræsenteret, viste, at Retten i Første Instans er blevet fuldt ud integreret som et grundlæggende element i Fællesskabets retssystem.

¹ Dette dokument foreligger endvidere på Domstolens hjemmeside på adressen <http://curia.eu.int/da/texts/intergov/ave.pdf>

Kapitel I

De Europæiske Fællesskabers Domstol

A — Domstolens virksomhed i 1999

ved Domstolens præsident, Gil Carlos Rodríguez Iglesias

1. Det er hensigten med de følgende sider at foretage en hurtig gennemgang af Domstolens arbejde i de sidste tolv måneder.

2. Stillet over for en til stadighed voksende sagsmængde har Domstolen opretholdt et højt arbejdsniveau i 1999 og har afsluttet 395 sager (mod 420 i 1998 i bruttotal) ved at afsige 235 domme (mod 254 i 1998) og 143 kendelser (mod 120 i 1998). Antallet af nye sager er imidlertid steget i forhold til de foregående år (543 i 1999 mod 485 i 1998 i bruttotal), hvilket har medført en mindre forlængelse af sagsbehandlingstiden samt en forhøjelse af antallet af verserende sager (som er steget fra 748 til 896 i bruttotal).

Fordelingen af sager mellem Domstolen sat i plenum eller i afdelinger med fem eller tre dommere er forblevet konstant. Omkring én ud af fire sager blev afgjort af Domstolens plenum, mens de andre domme og kendelser blev afsagt af afdelinger med fem dommere (ca. én sag ud af to) og afdelinger med tre dommere (ca. én ud af fire).

Som sidste år har sagsbehandlingstiden for præjudicielle sager i gennemsnit været ca. 21 måneder. Den gennemsnitlige behandlingstid for direkte søgsmål og for appelsager har derimod været udsat for en let stigning.

3. I det følgende gives et — nødvendigvis subjektivt — resumé af den generelle udvikling i Domstolens retspraksis i 1999. Den fulde ordlyd af de nævnte domme er til rådighed på alle officielle EU-sprog på Domstolens hjemmeside på Internettet: www.curia.eu.int.

4. Visse nærmere regler vedrørende de *retsforhandlinger*, der kan føres for Fællesskabets retsinstanser, er blevet præciseret i 1999, navnlig hvad angår annullationssøgsmål, præjudicielle forelæggelser og appel af domme afsagt af Retten.

4.1. I sagen *Guérin automobiles mod Kommissionen* (kendelse af 5.3.1999, sag C-153/98 P, Sml. I, s. 1441) fandt Domstolen, at der var åbenbart grundlag for at forkaste en appelsag til prøvelse af en kendelse fra Retten, som havde afvist sagen, idet den ikke var anlagt inden for den foreskrevne frist.

Hvad angår det eneste anbringende, der blev fremsat i appelsagen, fandt Domstolen, at i mangel af en udtrykkelig bestemmelse i fællesskabsretten kunne det ikke anerkendes, at der i forbindelse med vedtagelse af enhver beslutning påhviler Fællesskabets administrative myndigheder og retsinstanser en almindelig forpligtelse til at oplyse borgerne om de forhåndenværende retsmidler og om betingelserne for anvendelsen heraf. Domstolen udtalte for det første, at selv om der påhviler de offentlige myndigheder en sådan oplysningspligt i de fleste medlemsstater, er det normalt lovgiver, som har indført denne pligt og udstedt regler derfor, og for det andet forudsætter en sådan pligt, at der på forhånd fastsættes nærmere regler om en sådan forpligtelse og følgerne af, at denne ikke overholdes. Det bemærkes, at den tabende sagsøger efter afsigelsen af denne kendelse har anlagt sag mod de 15 medlemsstater ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

4.2. Fastlæggelsen af de eventuelle virkninger, som en dom om annulation udløser over for personer, der ikke deltager i retsforhandlingerne, var kernepunktet i sagen *Kommissionen mod AssiDomän Kraft Products m.fl.*, som dannede grundlag for dommen af 14. september 1999 (sag C-310/97 P, Sml. I, s. 5363). Genstanden for tvisten var en kommissionsbeslutning vedrørende en procedure om anvendelse af EØF-traktatens artikel 85 (nu artikel 81 EF), hvilken beslutning var rettet til 43 virksomheder, hvoraf størstedelen blev pålagt en bøde. I den sag, der blev anlagt af 26 af virksomhederne, annullerede Domstolen beslutningen og ophævede eller nedsatte de pålagte bøder. Efterfølgende anmodede ni virksomheder, som ikke havde anfægtet beslutningen, Kommissionen om på ny at undersøge deres retsstilling i lyset af denne dom og at nedsætte de bøder, der var blevet pålagt dem. Da Kommissionen afviste at efterkomme disse anmodninger, blev beslutningen herom anfægtet ved Retten, som tog sagsøgernes påstande til følge. Retten fandt, at Kommissionen i medfør af traktatens artikel 176 (nu artikel 233 EF) og princippet om god-forvaltningsskik var forpligtet til på grundlag af præmisserne i Domstolens dom at foretage en fornyet undersøgelse af lovligheden af sin beslutning, for så vidt som den omhandlede disse ni virksomheder, og vurdere, om de betalte bøder på grundlag af en sådan undersøgelse skulle tilbagebetales.

Under den af Kommissionen anlagte appelsag afviste Domstolen at opretholde Rettens ræsonnement og ophævede dommen. Den konstaterede, at en doms rækkevidde er begrænset i to henseender: For det første er de elementer, der vedrører andre adressater end dem, som har anlagt et annulationssøgsmål, og som ikke er anfægtet, ikke genstand for den tvist, Fællesskabets retsinstanser skal afgøre. For det andet kan den absolutte retskraft, som en dom om

annullation fra en af Fællesskabets retsinstanser har, ikke medføre en annullation af en retsakt, der er behæftet med samme ugyldighedsgrund, men ikke er indbragt for Fællesskabets retsinstanser til prøvelse, og en præmis i en sådan dom kan derfor ikke have retskraft for personer, der ikke var part i sagen, og over for hvem dommen således ikke kan have afgjort noget som helst. Da traktatens artikel 176 under disse omstændigheder kun forpligter den institution, fra hvilken en annulleret retsakt hidrører, indebærer bestemmelsen således ikke, at den på de berørte parterets anmodning skal foretage en fornyet undersøgelse af identiske eller lignende beslutninger rettet til andre adressater end sagsøgeren, der hævdes at være ugyldige af samme grund. Ifølge Domstolen er retssikkerhedsprincippet ligeledes til hinder for, at den pågældende institution kan have en sådan forpligtelse.

4.3. Hvad angår den præjudicielle procedure blev der behandlet meget forskellige problemstillinger i sagerne *Andersson*, *De Haan Beheer*, *Azienda nazionale autonoma delle strade (ANAS)* og *Radiotelevisione italiana (RAI)*.

Andersson-sagen vedrørte den tidsmæssige rækkevidde af Domstolens kompetence til at træffe præjudiciel afgørelse (dom af 15.6.1999, sag C-321/97, Sml. I, s. 3551). Det spørgsmål, der blev stillet af den forelæggende ret, angik fortolkningen af aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) og omhandlede et eventuelt erstatningsansvar for en EFTA-stat, Sverige, for tab forvoldt borgere ved, at et direktiv, som var omtalt i den nævnte aftale, ikke var blevet gennemført korrekt. Domstolen fastslog, at den principielt var kompetent til at besvare et spørgsmål, som var rejst ved en ret i en medlemsstat, og som vedrørte fortolkningen af en aftale indgået af Rådet, som, for så vidt angår Fællesskabet, er en retsakt udstedt af en Fællesskabets institutioner. Imidlertid angik hovedsagen faktiske omstændigheder, som lå forud i tid for Sveriges tiltrædelse af Den Europæiske Union, og det stillede spørgsmål vedrørte derfor fortolkningen af EØS-aftalen ikke i forhold til Fællesskabet, men i relation til anvendelsen af denne i EFTA-staterne. Domstolen fastslog derfor, at den ikke havde kompetence til at besvare spørgsmålet i medfør af EF-traktaten, og at der heller ikke var tillagt Domstolen en sådan kompetence inden for rammerne af EØS-aftalen. Den tilføjede, at det forhold, at Sverige var blevet medlem af Den Europæiske Union, ikke kunne medføre, at Domstolen fik kompetence til at fortolke EØS-aftalen for så vidt angår dennes anvendelse på situationer, som ikke henhører under Fællesskabets retsorden. Det samme standpunkt blev fulgt i dommen af 15. juni 1999 i *Rechberger*-sagen (sag C-140/97, Sml. I, s. 3499, præmis 38).

Den dom, der blev afsagt i *De Haan Beheer*-sagen, var bemærkelsesværdig derved, at Domstolen på grundlag af et præjudicielt spørgsmål om fortolkning af fællesskabsretten vedrørende en toldskylds opståen og inddrivelse kendte en kommissionsbeslutning, som den forelæggende ret end ikke havde henvist til, ugyldig (dom af 7.9.1999, sag C-61/98, Sml. I, s. 5003). Først svarede Domstolen benægtende på spørgsmålet om, hvorvidt de nationale toldmyndigheder under en procedure for ekstern forsendelse havde pligt til at underrette den hovedforpligtede om, at der var risiko for svig, som sidstnævnte ikke var inddraget i, men hvis udførelse kunne medføre, at der opstod en toldskyld for den hovedforpligtede. Domstolen undersøgte herefter, om den hovedforpligtede, såfremt toldmyndighederne havde undladt at foretage en sådan underretning, havde mulighed for at fritage vedkommende fra betaling af den toldskyld, som var opstået på grund af denne svig. I henhold til de gældende bestemmelser var en sådan undtagelse bl.a. mulig, hvis to kumulative betingelser var opfyldt, hvoraf den ene bestod i, at der skulle foreligge særlige forhold. Domstolen fastslog, at i forbindelse med hovedsagen og i medfør af de gældende processuelle regler havde den pågældende medlemsstat opfordret Kommissionen til at udtale sig om, hvorvidt der forelå særlige forhold. Under disse omstændigheder fandt Domstolen, at selv om den forelæggende ret ikke henviste til denne kommissionsbeslutning, hvis eksistens, og i højere grad indhold, den formentlig ikke havde kendskab til på det tidspunkt, da den afsagde kendelse om forelæggelse, skulle der tages stilling til gyldigheden af denne beslutning for at give den forelæggende ret et brugbart svar til dens afgørelse af tvisten i hovedsagen. En sådan fremgangsmåde måtte endvidere anses for at være i overensstemmelse med princippet om procesøkonomi, fordi Domstolen desuden direkte havde fået forelagt spørgsmålet om denne beslutnings lovlighed i en anden sag, som var blevet udsat i afventning af dommen i *De Haan Beheer*-sagen. Endelig erklærede Domstolen Kommissionens beslutning for ugyldig.

I forbindelse med den præjudicielle procedure findes endelig to kendelser af 26. november 1999, hvori Domstolen undersøgte, om Corte dei Conti (den italienske revisionsret) udgjorde en ret i den i artikel 234 EF forudsatte forstand, når den blev forelagt spørgsmål om fortolkningen af fællesskabsretten i forbindelse med en efterfølgende kontrolprocedure om lovligheden, lovmæssigheden og rentabiliteten af forvaltningen af visse dele af statsadministrationen (sag C-192/98, *Azienda nazionale autonoma delle strade (ANAS)*, Sml. I, s. 8583, og sag C-440/98, *Radiotelevisione italiana (RAI)*, Sml. I, s. 8597). Det følger af disse kendelser, at et organs adgang til at forelægge en sag for Domstolen skal afgøres ud fra både strukturelle og funktionelle kriterier, således at et organ kan kvalificeres som ret i henhold til

artikel 234 EF, når det udøver dømmende myndighed, mens det ikke kan kvalificeres som sådan i forbindelse med udøvelse af andre funktioner. På grundlag heraf udtalte Domstolen, at den efterfølgende kontrolfunktion, som i sagen udøvedes af Corte dei Conti, hovedsageligt var en funktion, der indebar bedømmelse og efterprøvelse af resultaterne af den administrative virksomhed, som ikke udgjorde domstolsarbejde. Domstolen erklærede sig derfor inkompetent til at træffe afgørelse om de af Corte dei Conti stillede spørgsmål.

4.4. Ti år efter oprettelsen af Retten i Første Instans var rækkevidden af den prøvelse i forbindelse med appelsager, som Domstolen udøver over for afgørelser afsagt af Retten, i fokus i flere domme.

En appel iværksat af Den Franske Republik, som dannede grundlag for en dom af 21. januar 1999 (sag C-73/97 P, Sml. I, s. 185), udgør det første tilfælde, hvor artikel 49, stk. 3, i EF-statutten for Domstolen blev anvendt, hvilken bestemmelse giver medlemsstater og fællesskabsinstitutioner, som ikke har interverneret i en sag for Retten, mulighed for at appellere afgørelsen, der afgør sagens realitet, dog ikke i personalesager. Ud over denne processuelle nyhed var sagen også særlig derved, at Frankrig ikke bestred selve afgørelsen af tvisten, nemlig Kommissionens frifindelse for en påstand nedlagt af nogle virksomheder om annullation af en kommissionsforordning, men gjorde gældende, at Retten i stedet for at frifinde Kommissionen for påstanden burde have taget den af Kommissionen nedlagte afvisningspåstand til følge. Domstolen gav medhold i appelsagen, ophævede Rettens dom, og ved en endelig afgørelse af sagen afviste Domstolen de af virksomhederne anlagte annullationssøgsmål.

Artikel 41, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen, der finder tilsvarende anvendelse på rettergangsmåden ved Retten, bestemmer, at en pådømt sag kan begæres genoptaget, hvis der fremkommer en faktisk omstændighed af afgørende betydning, der inden dommens afsigelse var ukendt for Domstolen og for den part, der begærer sagen genoptaget. I denne forbindelse følger det af to domme af 18. marts 1999 og 8. juli 1999, at en appelsag i princippet kan anlægges til prøvelse af en afgørelse, hvorved Retten afviser en genoptagelsesbegæring. Domstolen udtalte, at fortolkningen af begrebet faktisk omstændighed af afgørende betydning, der inden dommens afsigelse var ukendt for Domstolen og for den part, der begærer sagen genoptaget, og kvalificeringen af de faktiske omstændigheder, som af den begærende part hævdedes at henhøre under dette begreb, udgjorde retsspørgsmål, som kunne prøves af Domstolen under en appel (dom af 18.3.1999, sag C-2/98 P, *de*

Compte mod Parlamentet, Sml. I, s. 1787, og af 8.7.1999, sag C-5/93 P, *DSM mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4695).

Domstolen udtalte derimod, at en kendelse, som Retten havde afsagt i forbindelse med bevisoptagelse i en sag, og hvorved Kommissionen blev pålagt at fremlægge kopi af visse dokumenter, således at de kunne fremlægges i sagen og bringes til sagsøgerens kundskab, ikke henhørte under de typer retsakter, der kan gøres til genstand for appel. Domstolen baserede sin afgørelse på artikel 49, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen (kendelse af 4.10.1999, sag C-349/99 P, *Kommissionen mod ADT Projekt Gesellschaft der Arbeitsgemeinschaft Deutscher Tierzüchter*, Sml. I, s. 6467).

5. Hvad angår forholdet mellem fællesskabsretten og national ret bragte det forgangne år visse afklaringer dels vedrørende de nationale retters forpligtelser, dels vedrørende princippet om medlemsstaternes ansvar for skade, der er forvoldt borgere ved tilsidesættelse af fællesskabsretten.

5.1. I *Eco Swiss China-Time*-sagen var en national ret, der skulle træffe afgørelse om en påstand om annullation af en voldgiftskendelse, i tvivl om, hvorvidt den skulle tage denne påstand til følge under henvisning til, at kendelsen var i strid med traktatens artikel 85 (nu artikel 81 EF). Den nationale rets tvivl var opstået som følge af, at begæringen efter de nationale processuelle regler kun skulle tages til følge i nogle få bestemte tilfælde, f.eks. når der var tale om en uoverensstemmelse med ufravigelige retsgrundsætninger, hvad der i almindelighed ikke efter de gældende nationale retsregler er tilfældet, blot fordi et i national ret gældende konkurrenceretligt forbud ikke finder anvendelse på grund af indholdet eller fuldbyrdelsen af en voldgiftskendelse. Domstolen anerkendte i sin besvarelse, at de krav, der bundede i en effektiv voldgiftsprocedure, kunne begrunde, at efterprøvelsen af voldgiftskendelser fik en begrænset karakter, og at en kendelse kun kunne ophæves eller dens anerkendelse afvises i ekstraordinære tilfælde. Henset til betydningen af traktatens artikel 85 for det indre markedes funktion fastslog Domstolen dog, at en national ret, i det omfang den efter nationale processuelle regler skulle efterkomme en begæring om ophævelse af en voldgiftskendelse, der støttedes på, at nationale ufravigelige retsgrundsætninger var overtrådt, også skulle efterkomme en sådan begæring om ophævelse, når den støttedes på, at forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, var overtrådt. Domstolen baserede bl.a. denne konklusion på det forhold, at en voldgiftsret til forskel fra en national domstol ikke kan anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af spørgsmål vedrørende fællesskabsrettens fortolkning.

Men der består for Fællesskabets retsorden en åbenbar interesse i, at enhver fællesskabsretlig bestemmelse fortolkes ensartet, uanset de vilkår, hvorunder bestemmelsen skal anvendes, således at senere fortolkningsuoverensstemmelser undgås. Derimod rejste Domstolen ikke tvivl om de nationale processuelle regler, hvorefter en af en voldgiftsret afsagt delkendelse, der har karakter af en endelig kendelse og ikke inden for den fastsatte frist er blevet appelleret, opnår retskraft og ikke længere kan ændres ved en senere voldgiftskendelse. Endelig kunne den i sagen fastsatte frist på tre måneder fra indleveringen af kendelsen ved den kompetente rets justitskontor ikke på baggrund af de frister, som er fastsat i de øvrige medlemsstaters retsordener, anses for alt for kort (dom af 1.6.1999, sag C-126/97, Sml. I, s. 3055).

5.2. Hvad angår medlemsstaternes ansvar for skade forvoldt borgerne ved tilsidesættelse af fællesskabsretten skal dommene i *Konle-* og *Rechberger-*sagerne fremhæves.

*Rechberger-*sagen indeholder visse forklaringer af begreberne tilstrækkelig kvalificeret tilsidesættelse og direkte årsagsforbindelse mellem tilsidesættelsen og den skade, der er lidt af de skadelidte, hvilke begreber udgør to ud af tre betingelser for, at medlemsstaterne kan ifalde erstatningsansvar (dom af 15.6.1999, sag C-140/97, Sml. I, s. 3499). Flere borgere havde indstævnet Republikken Østrig for en ret i denne stat for at få fastslået statens ansvar som følge af mangelfuld gennemførelse af direktiv 90/314/EØF om pakkerejser, herunder pakkeferier og pakketure ¹, som havde forhindret dem i at opnå tilbagebetaling af beløb betalt til en insolvent rejsearrangør. Det blev nærmere bestemt gjort gældende, at Republikken Østrig med urette havde begrænset den i direktivet foreskrevne beskyttelse til rejser med afrejse tidligst den 1. maj 1995, selv om staten havde tiltrådt Den Europæiske Union den 1. januar samme år. Domstolen fastslog for det første, at der var tale om en mangelfuld gennemførelse af direktivet, og for det andet, at der forelå en tilstrækkelig kvalificeret tilsidesættelse af fællesskabsretten, som var ansvarspådragende for medlemsstaten, uanset at denne havde gennemført samtlige andre bestemmelser i direktivet. Medlemsstaten havde ingen ret til frit at skønne hvad angår gennemførelsen af den pågældende bestemmelse i sin retsorden, således at begrænsningen af den omtvistede beskyttelse klart var uforenelig med de af direktivet flydende forpligtelser. Det andet klagepunkt var, at Republikken Østrig i stedet for i overensstemmelse med direktivets bestemmelser at sørge for, at rejsearrangøren forpligtedes til at stille tilstrækkelig garanti til i tilfælde

¹ Rådets direktiv af 13.6.1990 (EFT L 158, s. 59).

af insolvens eller konkurs at sikre tilbagebetaling af erlagte beløb og hjemtransport af forbrugeren, kun havde krævet, at der med henblik på at dække denne risiko forelå en forsikringsaftale eller en bankgaranti, hvis størrelse blev beregnet på grundlag af den tidligere eller forventede omsætning. Domstolen fandt, at der endvidere var tale om en mangelfuld gennemførelse, eftersom den ikke effektivt sikrede forbrugeren det med direktivet tilsigtede resultat.

I begge tilfælde bestred Republikken Østrig imidlertid at være ansvarlig, idet den gjorde gældende, at der ikke forelå nogen direkte årsagsforbindelse mellem den mangelfulde gennemførelse af direktivet og den af forbrugerne lidt skade, eftersom tidspunktet for og omfanget af gennemførelsesforanstaltningerne ikke havde kunnet medvirke til skadens opståen på anden måde end ved et helt usædvanligt og uforudseligt begivenhedsforløb. Domstolen udtalte imidlertid, at den forelæggende ret helt enkelt havde fastslået, at der fandtes en sådan årsagsforbindelse i sagen, og at direktivets formål netop var at sikre, at forbrugeren beskyttedes mod virkningerne af konkursen, uanset dens årsager. Domstolen konkluderede derfor, at i det omfang, hvori de ikke måtte have været en hindring for tilbagebetaling af de erlagte beløb og for hjemtransport af forbrugerne, såfremt garantiordningen var blevet iværksat i overensstemmelse med direktivet, kunne indtræden af helt usædvanlige eller uforudselige begivenheder ikke bevirke, at der ikke forelå en direkte årsagsforbindelse, og dermed heller ikke, at medlemsstaten ikke ifaldt ansvar.

I *Konle*-sagen spurgte den forelæggende ret bl.a., om betaling af erstatning i medlemsstater med forbundsstruktur for skader, som privatpersoner har lidt som følge af administrative foranstaltninger, der er i strid med fællesskabsretten, nødvendigvis skal foretages af forbundsstaten for at opfylde den pågældende medlemsstats forpligtelser i henhold til fællesskabsretten. I sin besvarelse bemærkede Domstolen, at det påhviler enhver medlemsstat at sikre, at privatpersoner opnår erstatning for den skade, de tilføjes ved manglende overholdelse af fællesskabsretten, uanset hvilken myndighed der er skyld i denne tilsidesættelse, og uanset hvem der i princippet er forpligtet til at betale erstatningen i henhold til den pågældende medlemsstats ret. Derimod pålægger fællesskabsretten ikke medlemsstaterne at ændre fordelingen af kompetence og ansvar mellem de offentligretlige kollektive enheder, der findes på deres territorium, og det er tilstrækkeligt, at procedurebestemmelserne i den interne retsorden giver en effektiv beskyttelse af de rettigheder, som privatpersoner har efter fællesskabsretten, uden at det er sværere at gøre disse rettigheder

gældende i forhold til de rettigheder, som de har i den interne retsorden (dom af 1.6.1999, sag C-302/97, Sml. I, s. 3099).

6. Hvad angår *forholdet mellem fællesskabsretten og international ret* udtalte Domstolen i en dom af 23. november 1999 (sag C-149/96, *Portugal mod Rådet*, Sml. I, s. 8395), at efter deres art og opbygning udgør overenskomsten om oprettelse af Verdenshandelsorganisationen (WTO) samt de aftaler og memoranda, der figurerer som bilag 1-4 til denne overenskomst, ikke regler, hvis overholdelse i fællesskabsinstitutionernes retsakter er genstand for efterprøvelse ved Domstolen. Selv om formålet med reglerne om bilæggelse af tvister, der er indeholdt i WTO-aftalerne, er at opnå, at foranstaltninger, der er uforenelige med WTO-bestemmelserne, indstilles, bestemmes det dog samtidig, at det er muligt for de kontraherende parter at yde kompensation midlertidigt eller endog endeligt. På denne baggrund vil et krav til de dømmende instanser om, at de skal undlade at anvende nationale regler, der er i strid med WTO-aftalerne, være ensbetydende med, at de kontraherende parters lovgivningsmagt eller forvaltning mister disse aftalers bestående mulighed for, om end kun midlertidigt, at nå frem til forhandlingsløsninger. Ifølge Domstolen følger det heraf, at WTO-aftalerne efter en fortolkning ud fra deres genstand og formål ikke fastlægger de retsmidler, hvorigennem deres opfyldelse i god tro i de kontraherende parters nationale retsordener kan sikres. Domstolen bemærkede, at den samme løsning i øvrigt var blevet anvendt af andre kontraherende parter, hvorfor der var fare for, at en anden holdning på fællesskabsplan ville føre til en ubalance ved anvendelsen af WTO-bestemmelserne, idet Fællesskabets lovgivende eller administrative myndigheder ville miste den handlefrihed, som de tilsvarende myndigheder hos Fællesskabets handelspartnere har. Domstolen fastslog endvidere, at den anfægtede fællesskabsretsakt ikke havde til formål at sikre gennemførelsen i Fællesskabets retsorden af en særlig inden for rammerne af WTO påtaget forpligtelse og henviste ikke udtrykkeligt til visse bestemmelser i WTO-aftalerne, hvilket er de eneste tilfælde, hvor det tilkommer Domstolen at prøve den pågældende fællesskabsretsakts lovlighed efter WTO-bestemmelserne.

7. På det *institutionelle område* var det fastlæggelsen af hjemlen til fællesskabsretsakter, der endnu en gang gav anledning til de fleste sager, hvilket i år satte fællesskabsinstitutionerne op mod hinanden.

I 1999 blev der afsagt dom i tre annullationssøgsmål, der var anlagt af Parlamentet til prøvelse af retsakter udstedt af Rådet, idet Parlamentet gjorde gældende, at dets prærogativer var blevet tilsidesat. I den første af disse sager gjorde Parlamentet gældende, at en rådsbeslutning om vedtagelse af et flerårigt program til støtte af Fællesskabets sproglige mangfoldighed i informationssamfundet skulle have været udstedt med dobbelt hjemmel. Det var nærmere bestemt Parlamentets opfattelse, at denne beslutning ud over at have hjemmel i EF-traktatens artikel 130 (nu artikel 157 EF), der vedrører industrien, ligeledes burde have haft hjemmel i artikel 128 (efter ændring nu artikel 151 EF), der omhandler kulturen. For at tage stilling til, om der skulle gives medhold i påstanden, undersøgte Domstolen, om kulturen var en fremherskende bestanddel af beslutningen i samme grad som industrien og uadskillelig fra denne, eller om beslutningen havde sit tyngdepunkt i fællesskabsaktionens industrielle aspekt. Hvad angår de med beslutningen forfulgte mål fastslog Domstolen, at det navnlig var virksomhederne, som de påtænkte konkrete handlinger direkte skulle komme til gode, og specielt de små og mellemstore virksomheder, mens det inden for informationssamfundet var borgerne, der i al almindelighed nød godt af den sproglige mangfoldighed. Beslutningens betragtninger, der omtaler informationssamfundets kulturelle aspekter, var udtryk for konstateringer eller almindelige ønsker, som ikke gjorde det muligt i og for sig at betragte dem som formål med programmet. Programmets væsentlige og fremherskende sigte måtte anses for at have industriel karakter. Hvad angår indholdet af beslutningen bemærkede Domstolen, at de nævnte aktioner først og fremmest havde til følge, at det blev undgået, at virksomheder forsvandt fra markedet eller blev svækket i deres konkurrencedygtighed som følge af de kommunikationsomkostninger, som den sproglige mangfoldighed gav anledning til. Den konkluderede derfor samlet, at følgerne for kulturen kun var indirekte og sekundære i forhold til de direkte tilstræbte virkninger, der var af økonomisk art, hvorfor de ikke kunne begrunde, at også traktatens artikel 128 blev benyttet som hjemmel for beslutningen, og frifandt Rådet for Parlamentets påstand (dom af 23.2.1999, sag C-42/97, *Parlamentet mod Rådet*, Sml. I, s. 869).

I en anden sag anlagt af Parlamentet blev påstanden derimod taget til følge i en dom afsagt to dage senere (dom af 25.2.1999, forenede sager C-164/97 og C-165/97, *Parlamentet mod Rådet*, Sml. I, s. 1139) angående to rådsforordninger om beskyttelse af skovene i Fællesskabet mod luftforurening og mod brande, som var blevet vedtaget med hjemmel i EF-traktatens artikel 43 (efter ændring nu artikel 37 EF). Domstolen, der tilsluttede sig sagsøgerens argumenter, udtalte, at selv om de i forordningerne omhandlede foranstaltninger kunne få en vis positiv betydning for landbrugets funktion, var

der tale om virkninger, der var sekundære i forhold til fællesskabsaktionens hovedformål, nemlig at beskytte skovene, der gik ud på at bevare og udnytte den naturlige arv, som skovøkosystemerne udgør, uden blot at hense til deres nytte for landbruget.

I en dom af 8. juli 1999 (sag C-189/97, *Parlamentet mod Rådet*, Sml. I, s. 4741) fortolkede Domstolen for første gang begrebet aftaler, som har betydelige budgetmæssige virkninger for Fællesskabet, som er anvendt i EF-traktatens artikel 228 (efter ændring nu artikel 300 EF). Som undtagelse til den normale procedure, der kun forskriver høring af Parlamentet, er indgåelsen af denne type aftale kun mulig med en samstemmende udtalelse fra Europa-Parlamentet. I dommen fulgte Domstolen indledningsvis ikke Rådets standpunkt om, at der ved bedømmelsen af spørgsmålet, om de budgetmæssige virkninger af en aftale er betydelige, må henses til Fællesskabets samlede budget. Traditionelt udgør alle bevillinger afsat til Fællesskabets eksterne foranstaltninger en marginal del af fællesskabsbudgettet, hvorfor anvendelsen af det af Rådet formulerede kriterium kunne berøve den omtvistede bestemmelse enhver effektiv virkning. Domstolen tog heller ikke to andre af Parlamentets kritikpunkter til følge, nemlig de involverede udgifters forholdsmæssige andel af de udgifter af samme art, der er opført under den pågældende budgetpost, og stigningstakten af de udgifter, som den pågældende aftale medfører, i forhold til den foregående aftales finansielle del. I sidste række var det tre andre kriterier, Domstolen lagde til grund. Den fandt for det første, at det forhold, at de udgifter, der følger af en aftale, er flerårige, var relevant, idet forholdsvis beskedne årlige udgifter nemlig, når de kumuleres over mange år, kan repræsentere en betydelig budgetmæssig indsats. Den fandt for det andet, at en sammenligning af de udgifter, der fulgte af en aftale, med størrelsen af de bevillinger, der var bestemt til finansiering af Fællesskabets eksterne foranstaltninger, gjorde det muligt at sætte aftalen i relation til den budgetmæssige indsats, som Fællesskabet havde godkendt for sin politik udadtil. Denne sammenligning gav således et mere relevant grundlag for at vurdere den økonomiske betydning, som aftalen reelt havde for Fællesskabet. Når det drejer sig om en sektoraftale, kan denne analyse i givet fald suppleres med en sammenligning mellem de udgifter, som aftalen indebærer, og samtlige de bevillinger, der er opført på budgettet for den pågældende sektor, såvel vedrørende interne som eksterne foranstaltninger. Domstolen, der anvendte disse kriterier på sagens faktiske omstændigheder, konstaterede, at fiskeriaftalen med Mauretanien, der var sagens genstand, var indgået for fem år, altså en varighed, som ikke var særlig lang, og at de involverede årlige beløb, selv om de svarede til mere end 5% af udgifterne til fiskeri, kun udgjorde godt og vel 1% af samtlige betalingsbevillinger til Fællesskabets

eksterne foranstaltninger, altså en andel, som, uden at der kunne ses bort fra den, vanskeligt kunne betegnes som betydelig. Domstolen konkluderede derfor, at denne aftale ikke havde betydelige budgetmæssige virkninger for Fællesskabet i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i traktatens artikel 228, stk. 3, andet afsnit, og frifandt Kommissionen for Parlamentets påstand.

I den sidste sag var det Kommissionen, der nedlagde påstand om annullation af en rådsforordning om gensidig bistand mellem medlemsstaternes administrative myndigheder og om samarbejdet mellem disse og Kommissionen med henblik på at sikre den rette anvendelse af told- og landbrugsbestemmelserne, hvilken forordning havde hjemmel i traktatens artikel 43 (efter ændring nu artikel 37 EF) og artikel 235 (nu artikel 308 EF). Ifølge Kommissionen skulle Rådet have baseret den anfægtede forordning på traktatens artikel 43 og artikel 100 A (efter ændring nu artikel 95 EF). Sidstnævnte bestemmelse tilsigter en tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger for at sikre det indre markeds funktion. Kommissionen gjorde dels gældende, at forordningen omhandlede toldunionens og dermed det indre markeds rette funktion, dels beskyttelse af Fællesskabets finansielle interesser som omhandlet i EF-traktatens artikel 209 A (efter ændring nu artikel 280 EF), dvs. bekæmpelse af svig, som ifølge Kommissionen ikke var et selvstændigt formål, men fulgte af indførelsen af toldunionen. Domstolen fulgte ikke denne argumentation. Den bemærkede, at beskyttelsen af Fællesskabets finansielle interesser ikke fulgte af indførelsen af toldunionen, men var et selvstændigt formål, der inden for traktatens system var blevet placeret i afsnit II (finansielle bestemmelser) i femte del om Fællesskabets institutioner, og ikke i tredje del om Fællesskabets politikker, som toldunionen og landbruget hører under. Formålet med at beskytte Fællesskabets finansielle interesser blev konkretiseret i den omtvistede forordning, idet der inden for toldunionen og den fælles landbrugspolitik blev udstedt særlige bestemmelser som en tilføjelse til de almindeligt gældende bestemmelser. Da traktatens artikel 209 A i den version, der var gældende ved udstedelsen af forordningen, angav det mål, der skulle nås, uden dog at give Fællesskabet kompetence til at oprette et system som det foreliggende, var det berettiget at benytte traktatens artikel 235 (dom af 18.11.1999, sag C-209/97, *Kommissionen mod Rådet*, Sml. I, s. 8067).

8. Ud over den specifikke retspraksis, der vedrører bevægeligheden for lægemidler og plantebeskyttelsesmidler, skal der på området for *varernes frie bevægelighed* særligt fremhæves de domme, der blev afsagt i *Kortas-* og *Colim-*sagerne.

Som i sagen *Kommissionen mod Rådet*, der er nævnt ovenfor, gav *Kortas*-sagen (dom af 1.6.1999, sag C-319/97, Sml. I, s. 3143) anledning til nogle spørgsmål om fortolkningen af traktatens artikel 100 A, herunder navnlig stk. 4, som fastsatte en undtagelsesprocedure til fordel for medlemsstater, som, efter Rådets træffelse af en harmoniseringsforanstaltning, fandt det nødvendigt at anvende nationale regler, der var begrundet i væsentlige hensyn omhandlet i traktatens artikel 36 (efter ændring nu artikel 30 EF) eller i hensyn til arbejdsmiljøbeskyttelse eller miljøbeskyttelse. Det fremgår indledningsvis af dommen, at et direktiv kan have direkte virkning, selv om det er udstedt i medfør af traktatens artikel 100 A, og selv om den nævnte undtagelsesordning består. Ifølge Domstolen kan spørgsmålet, om et direktiv generelt kan have direkte virkning, ikke afhænge af direktivets hjemmel, men kun bero på dets egne kendetegn, nemlig at dets bestemmelser er ubetingede og tilstrækkeligt præcise. Den forelæggende ret spurgte endvidere Domstolen, om det havde betydning for den direkte virkning af et direktiv, hvis gennemførelsesfrist var udløbet, at en medlemsstat havde givet meddelelse i henhold til traktatens artikel 100 A, stk. 4, med henblik på at få bekræftet nationale undtagelsesbestemmelser fra direktivet. Domstolen svarede benægtende, idet den fandt, at de foranstaltninger, der træffes med henblik på en tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger, som kan hindre samhandelen inden for Fællesskabet, ikke ville få den tilsigtede virkning, hvis medlemsstaterne fortsat havde mulighed for ensidigt at anvende nationale bestemmelser, der fraviger disse foranstaltninger. Den svarede derfor, at en medlemsstat først har ret til at anvende nationale bestemmelser, der er givet meddelelse om i henhold til traktatens artikel 100 A, stk. 4, når Kommissionen har truffet beslutning om at bekræfte dem — også selv om Kommissionen har været urimeligt længe om at udtale sig. Domstolen bemærkede i denne forbindelse, at bestemmelsen i den udgave, der var gældende forud for Amsterdam-traktaten, ikke opstillede nogen frist, inden for hvilken Kommissionen skulle tage stilling til de nationale bestemmelser, der var meddelt den. Den udtalte dog, at det forhold, at der ikke gælder en frist på området, ikke kan fritage Kommissionen fra sin forpligtelse til, inden for sine ansvarsområder, at handle med den fornødne omhu, idet iværksættelsen af den meddelelsesordning, som er foreskrevet i artikel 100 A, stk. 4, kræver et loyalt samarbejde mellem Kommissionen og medlemsstaterne.

Hvad angår *Colim*-sagen (dom af 3.6.1999, sag C-33/97, Sml. I, s. 3175), der vedrørte direktiv 83/189/EØF ², som ændret ved direktiv 88/182/EØF ³, indgår denne i en lang række sager vedrørende fællesskabslovgivning, der fastsætter en informationsprocedure med hensyn til tekniske standarder og forskrifter. I forbindelse med hovedsagen var den nationale ret bl.a. i tvivl om, hvorvidt en national lovgivning, hvorefter produktets etiket, brugsanvisning og garantibevis skulle være anført på det eller de sprog, der tales i det område, hvor produkterne blev udbudt til salg, burde være meddelt Kommissionen. Domstolen udtalte i dommen, at der måtte sondres mellem forpligtelsen til at videregive visse oplysninger om et produkt til forbrugeren, som opfyldes ved angivelse heraf på selve varen eller ved dokumenter, som vedlægges denne, såsom brugsanvisning og garantibevis, og forpligtelsen til at affatte disse oplysninger på et bestemt sprog. Ifølge Domstolen udgør forpligtelsen til at give disse oplysninger på et bestemt sprog ikke i sig selv en teknisk forskrift, men en supplerende regel, som er nødvendig for gennemførelsen af den effektive videregivelse af oplysningerne. Samme dom indeholder i øvrigt visse præciseringer vedrørende grænserne for medlemsstaternes mulighed for at kræve, at disse oplysninger skal være affattet på bestemte sprog, selv i tilfælde af, at der ikke foreligger nogen fuldstændig harmonisering af, hvilket sprog oplysninger på indførte produkter skal være affattet på.

9. *Handelen med lægemidler og plantebeskyttelsesmidler* inden for Fællesskabet — og dermed den retspraksis, der omhandler denne — har helt særlige karakteristika, for så vidt som markedsføringen af disse typer produkter i hver medlemsstat i princippet kræver en forudgående markedsføringstilladelse udstedt af de kompetente nationale myndigheder. Den grundlæggende lovgivning fremgår af direktiv 65/65/EØF ⁴ hvad angår farmaceutiske specialiteter og af direktiv 91/414/EØF ⁵ hvad angår plantebeskyttelsesmidler.

² Rådets direktiv af 28.3.1983 om en informationsprocedure med hensyn til tekniske standarder og forskrifter (EFT L 109, s. 8).

³ Rådets direktiv af 22.3.1988 om ændring af direktiv 83/189/EØF (EFT L 81, s. 75).

⁴ Rådets direktiv af 26.1.1965 om tilnærmelse af lovgivning om farmaceutiske specialiteter (EFT 1965-1966, s. 17).

⁵ Rådets direktiv af 15.7.1991 om markedsføring af plantebeskyttelsesmidler (EFT L 230, s. 1).

9.1. Det er for det første fortolkningen af direktiv 65/65, som var genstand for de præjudicielle spørgsmål, der blev stillet Domstolen i *Upjohn-* og *Rhône-Poulenc Rorer*-sagerne. I den første af disse sager udtalte Domstolen bl.a., at direktiv 65/65 og fællesskabsretten i forbindelse med en procedure til domstolsprøvelse af nationale afgørelser om tilbagekaldelse af markedsføringstilladelser for farmaceutiske specialiteter generelt ikke pålagde medlemsstaterne at foranledige, at de kompetente nationale domstole havde beføjelse til at sætte deres bedømmelse af de faktiske forhold, herunder af de videnskabelige beviser, der var lagt til grund for afgørelsen om tilbagekaldelse, i stedet for den bedømmelse, der var anlagt af de nationale myndigheder, der havde kompetence til at tilbagekalde markedsføringstilladelserne. I begrundelsen til afgørelsen henviste Domstolen ved en analogislutning til den begrænsede domstolskontrol, der udøves af fællesskabsretsinstansen for så vidt angår afgørelser fra fællesskabsmyndigheder, der er truffet på grundlag af et vidt skøn (dom af 21.1.1999, sag C-120/97, *Upjohn*, Sml. I, s. 223).

Rhône-Poulenc-sagen indgår i retspraksis i fortsættelse af sagerne *De Peijper* (dom af 20.5.1976, sag 104/75, Sml. s. 613), og *Smith & Nephew og Primecrown* (dom af 12.11.1996, sag C-201/94, Sml. I, s. 5819), hvilken retspraksis befordrede den frie bevægelighed for lægemidler inden for Fællesskabet ved at undtage en import fra en medlemsstat til en anden fra den tunge procedure, der er fastsat i direktiv 65/65, når det pågældende lægemiddel allerede var omfattet af en markedsføringstilladelse i den første medlemsstat, og den pågældende indførsel udgjorde parallelimport i forhold til et lægemiddel, som allerede var omfattet af en markedsføringstilladelse i importmedlemsstaten. I *Rhône-Poulenc*-sagen (dom af 16.12.1999, sag C-94/98, Sml. I, s. 8789) var det pågældende produkt omfattet af en markedsføringstilladelse, der ikke længere havde virkning i importstaten og var en tidligere udgave af et lægemiddel, som i en senere udgave var omfattet af en markedsføringstilladelse i denne medlemsstat, og det var bestridt, at den tidligere udgave havde mulighed for at blive underkastet den forenklede procedure for parallelimport. Domstolen udtalte i dommen, at ingen af de tre grunde, der var fremført af indehaveren af markedsføringstilladelsen i importstaten, gjorde det muligt helt at udelukke muligheden for parallelimport. For det første blev det fremhævet, at de to udgaver af lægemidlet ikke var fremstillet efter samme formel, idet den udgave, der var omfattet af markedsføringstilladelsen i importlandet, blev fremstillet med andre hjælpestoffer og i en anden fremstillingsproces. Domstolen fastslog i denne forbindelse, at det påhvilede de kompetente myndigheder i importmedlemsstaten at sikre sig, at det parallelt indførte lægemiddel, selv om det ikke på alle punkter var identisk med det af myndighederne allerede

tilladte, besad samme virksomme stof og havde samme terapeutiske virkninger, og ikke udgjorde noget problem med hensyn til kvalitet, effektivitet og uskadelighed. For det andet blev det anført, at lægemiddelovervågningssystemet ikke ville fungere i importstaten, idet der ikke fandtes nogen forpligtelse for indehaveren af markedsføringstilladelsen i denne stat til regelmæssigt at indgive oplysninger vedrørende det parallelt indførte lægemiddel. Domstolen fandt imidlertid, at en lægemiddelovervågning bl.a. kunne være sikret ved et samarbejde med de andre øvrige medlemsstaters myndigheder. Endelig blev det gjort gældende, at den særlige fordel for den offentlige sundhed, som den nye udgave frembød i forhold til den tidligere, ikke kunne opnås, såfremt den tidligere udgave fortsat blev solgt på markedet i importstaten. Over for denne tredje indsigelse svarede Domstolen, at selv om argumentet måtte anses for begrundet, indebar det ikke, at de nationale myndigheder under de i hovedsagen foreliggende omstændigheder nødvendigvis skulle kræve af parallelimportører, at de overholdt proceduren efter direktivet, når myndighederne skønnede, at det parallelt indførte lægemiddel under normale anvendelsesbetingelser ikke udgjorde nogen risiko med hensyn til kvalitet, effektivitet og uskadelighed.

9.2. I *British Agrochemicals Association*-sagen (dom af 11.3.1999, sag C-100/96, Sml I, s. 1499) udtalte Domstolen indledningsvis, at *Smith & Nephew og Primecrown*-dommen, der er nævnt ovenfor, og som vedrørte parallelimport af lægemidler, mutatis mutandis kunne overføres på markedsføring af plantebeskyttelsesmidler, henset til ligheden mellem de to regelsæt. Den fandt endvidere, at denne retspraksis fandt anvendelse på et plantebeskyttelsesmiddel, der var importeret fra en stat i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, hvor det allerede var omfattet af en markedsføringstilladelse, der var udstedt i medfør af direktiv 91/414. For så vidt angår import af et plantebeskyttelsesmiddel fra et tredjeland udtalte den derimod, at de omstændigheder, som i *Smith & Nephew og Primecrown*-dommen førte til at se bort fra anvendelsen af direktivets bestemmelser om proceduren for meddelelse af markedsføringstilladelse, ikke var opfyldt, og at et sådant produkt derfor ikke kunne være omfattet af en markedsføringstilladelse, der allerede var blevet meddelt i importmedlemsstaten til fordel for et produkt, der ansås for identisk.

10. Mange af de domme, der blev afsagt i 1999, som vedrørte *landbrugs- og fiskerisektorerne*, angik især meget tekniske spørgsmål og var af begrænset betydning. Imidlertid skal dommen af 5. oktober 1999 nævnes. Denne dom afgjorde en tvist mellem Spanien og Rådet inden for den fælles fiskeripolitik

(sag C-179/95, *Spanien mod Rådet*, Sml. I, s. 6475). Spanien anfægtede flere fællesskabsbestemmelser, som inden for rammen af systemet med udveksling af medlemsstaternes fiskerimuligheder tillod overførsel af en kvote af fiskerimuligheden for ansjos fra tildelingsområdet til et tilstødende område. Da disse regler medførte, at der i det sidstnævnte område skete en forhøjelse af den samlede tilladte fangstmængde (herefter TAC) af ansjos i forhold til den oprindeligt fastsatte TAC, påberåbte Spanien sig først, at målene for den fælles fiskeripolitik var tilsidesat. Henset til det skøn, som Rådet har ved fastsættelsen af TAC og fordelingen af fiskerimulighederne mellem medlemsstaterne, bemærkede Domstolen, at Rådet havde fastsat den oprindelige TAC præventivt og ikke ud fra videnskabelige oplysninger, og den fandt, at forhøjelsen af de omtvistede fiskerimuligheder for ansjos under disse omstændigheder kun kunne anses for at være behæftet med en åbenlys vildfarelse eller magtfordrejning eller for åbenbart at overskride Rådets skønsmålinger, såfremt der var tilstrækkelige indicier til at udlede, at forhøjelsen ødelagde den biologiske balance for de pågældende ressourcer, hvilket ikke var godtgjort i sagen. Spanien gjorde endvidere gældende, at princippet om relativ stabilitet var blevet tilsidesat, idet en ny kvote af ansjos var blevet tildelt i det pågældende område til et land, Portugal, der aldrig havde haft kvoter i det område, hvilket var en klar tilsidesættelse af forpligtelsen til at opretholde den procentsats, der var fastsat for hver af de to medlemsstater, Spanien og Frankrig, som bestanden var delt mellem. Domstolen fulgte imidlertid ikke denne argumentation. Den konstaterede for det første, at princippet om relativ stabilitet ikke var til hinder for udvekslinger mellem medlemsstaterne, og for det andet, at den omtvistede udveksling fremgik af to forordninger, som Rådet havde vedtaget, hvoraf den første var blevet vedtaget med det samme hjemmelsgrundlag som den forordning, hvis bestemmelser sagsøgeren havde påberåbt sig. For så vidt angår de betingelser, hvorunder denne udveksling var blevet tilladt, bemærkede Domstolen for det første, at der ikke var sket en forhøjelse af fiskemulighederne i de to pågældende områder tilsammen, og for det andet, at denne udveksling ikke var til skade for de fiskemuligheder, der alene i det pågældende område var tildelt andre medlemsstater, der ikke deltog i udvekslingen, og endelig, at det ikke var bevist, at den pågældende udveksling bragte de pågældende områders ressourcer i fare, og dermed heller ikke, at den var til skade for de medlemsstater, der havde kvoter i dette område. Rådet blev herefter frifundet.

11. De domme, der blev afsagt i 1999 vedrørende *den frie bevægelighed for personer* inden for Den Europæiske Union, afspejlede det stigende antal

aspekter af dette princip, hvad enten der er tale om lovgivning for erhverv, kontrol ved interne grænser, social sikring eller beskatning.

11.1. For at fremme arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet har fællesskabslovgiver vedtaget direktiver, der fastsætter generelle systemer for anerkendelse af eksamensbeviser og videregående uddannelser. De såkaldte lovregulerede erhverv, dvs. ethvert erhverv, for hvilke betingelserne for at få adgang til eller udøve dette erhverv enten direkte eller indirekte er fastlagt i bestemmelser af retlig karakter er underlagt disse regler. I *Fernández de Bobadilla*-sagen skulle Domstolen undersøge, om et erhverv, som var reguleret af en kollektiv overenskomst indgået af arbejdsmarkedets parter, kunne anses for at være lovreguleret i de nævnte direktivers forstand. For ikke at skade disse direktivers effektive virkning svarede Domstolen, at dette var tilfældet, når kollektive overenskomster generelt regulerer adgangen til et erhverv eller dets udøvelse, navnlig når denne situation hidrører fra en ensartet administrativ politik på nationalt plan, eller såfremt bestemmelserne i en overenskomst mellem et offentligt organ og repræsentanterne for de arbejdstagere, det beskæftiger, er fælles med andre kollektive overenskomster indgået individuelt af andre offentlige organer af samme type (dom af 8.7.1999, sag C-234/97, Sml. I, s. 4773). I samme dom præciserede Domstolen endvidere vedrørende erhverv, der ikke er lovregulerede, at når der i en medlemsstat ikke fandtes en generel procedure, som var i overensstemmelse med de fællesskabsretlige krav om anerkendelse af eksamensbeviser udstedt i andre medlemsstater, påhvilede det det offentlige organ, der søgte at besætte en stilling, selv at undersøge, om det af ansøgeren i en anden stat opnåede eksamensbevis, eventuelt i forbindelse med praktisk erfaring, skulle betragtes som ligestillet med det krævede kvalifikationsbevis.

11.2. *Wijsenbeek*-sagen opstod ved, at en fællesskabsborger ved indrejsen fra Strasbourg til Nederlandene i Rotterdam lufthavn nægtede at forevise sit pas og at godtgøre, at han var nederlandsk statsborger, hvilket var i strid med den gældende nederlandske lovgivning, hvorfor han blev afvist. I forbindelse med den straffesag, der fulgte, påberåbte Florus Ariël Wijsenbeek sig EF-traktatens artikel 7 A, stk. 2, og artikel 8 A (efter ændring nu artikel 14 EF og artikel 18 EF). På forespørgsel af den nationale ret svarede Domstolen, at henset til fællesskabsrettens udviklingstrin på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen var hverken traktatens artikel 7 A eller artikel 8 A til hinder for, at en medlemsstat under strafansvar forpligter en person, uanset om denne er borger i Den Europæiske Union, til at godtgøre sit statsborgerskab ved indrejse på denne medlemsstats område via en af Fællesskabets indre grænser, såfremt sanktionerne er sammenlignelige med dem, der gælder for lignende

ationale overtrædelser, og ikke er uforholdsmæssige (dom af 21.9.1999, sag C-378/97, Sml. I, s. 6207). Domstolen udtalte, at medlemsstaternes pligt til at afskaffe kontrollen af personer ved Fællesskabets indre grænser forudsatte harmonisering af medlemsstaternes lovgivninger om overskridelse af Fællesskabets ydre grænser, immigration, udstedelse af visa, asyl og udveksling af oplysninger om disse spørgsmål.

11.3. I spørgsmål om beskatning og social sikring, herunder i spørgsmål om bidrag eller ydelser, søgte Domstolen at fjerne uberettigede hindringer for personers frie bevægelighed (*Terhoeve*-sagen for så vidt angår sociale bidrag), selv om den erkendte, at hindringer, som er direkte følger af en manglende harmonisering af de nationale lovgivninger, var uundgåelige (*Gschwind*-sagen vedrørende indkomstskat og *Nijhuis*-sagen vedrørende en social ydelse).

I henhold til de nærmere regler i den nederlandske lovgivning om bidrag til sociale sikringsordninger, der var omtvistet i *Terhoeve*-sagen (dom af 26.1.1999, sag C-18/95, Sml. I, s. 345), skulle en arbejdstager, der i løbet af et år havde flyttet sin bopæl fra én medlemsstat til en anden for at udøve lønnet beskæftigelse dér, betale højere bidrag til sociale sikringsordninger end dem, som under tilsvarende omstændigheder skulle betales af en arbejdstager, som i hele året havde opretholdt sin bopæl i den pågældende medlemsstat, uden at den førstnævnte arbejdstager i øvrigt oppebar ekstra sociale ydelser. Domstolen fandt, at der var tale om en hindring, som ikke kunne begrundes med, at den fulgte af en lovgivning, som havde til formål at forenkle og samordne opkrævningen af indkomstskat og af bidrag til sociale sikringsordninger eller med, at der til andre opkrævningsmetoder var knyttet gennemførelsestekniske vanskeligheder, eller at der i visse situationer var andre fordele i forbindelse med indkomstbeskatningen, som kunne medføre kompensation eller endog overkompensation af skaden vedrørende bidrag til sociale sikringsordninger. Hvad angår de konsekvenser, den nationale ret burde drage af, at den nationale lovgivning var uforenelig med fællesskabsretten, udtalte Domstolen, at den pågældende person havde ret til, at hans bidrag til sociale sikringsordninger blev fastsat til samme niveau som de bidrag, der skulle betales af en arbejdstager, der havde opretholdt sin bopæl i samme medlemsstat, idet disse regler var de eneste, man kunne henholde sig til, når fællesskabsretten ikke var korrekt anvendt.

Den tyske og den nederlandske lovgivning, der var omtvistet i *Gschwind*- og *Nijhuis*-sagerne, blev derimod ikke fundet at være i strid med princippet om personers frie bevægelighed.

Som det erindres, fortolkede Domstolen i dommene af 14. februar 1995 i *Schumacker*-sagen (sag C-279/93, Sml. I, s. 225) og af 11. august 1994 i *Wielockx*-sagen (sag C-80/94, Sml. I, s. 2493) traktatens artikel 48 (efter ændring nu artikel 39 EF) således, at en fællesskabsborger, som i en anden medlemsstat end den, han har bopæl i, oppebærer den væsentligste del af sin indkomst og næsten hele familiens indkomst, bliver udsat for forskelsbehandling, når hans personlige og familiemæssige situation ikke bliver taget i betragtning i bopælsstaten i indkomstskattemæssig henseende. Som følge af disse domme havde den tyske lovgiver bestemt, at selv om en fællesskabsborger hverken havde bopæl eller fast opholdssted i Tyskland, kunne han og hans ægtefælle på visse betingelser betragtes som ubegrænset skattepligtige og i denne egenskab opnå andre skattemæssige fordele, der tilkommer hjemmehørende personer som følge af, at personlige og familiemæssige forhold tages i betragtning. I *Gschwind*-sagen (dom af 14.9.1999, sag C-391/97, Sml. I, s. 5451) fastslog Domstolen, at de betingelser, der er fastsat i den tyske lovgivning, er forenelige med traktaten, dvs. betingelserne om, at mindst 90% af det ikke-bosiddende ægtepars globalindkomst er undergivet beskatning i Tyskland, eller, hvis denne procentdel ikke nås, at deres indtægter fra kilder i udlandet, som ikke er skattepligtige i Tyskland, ikke overstiger en bestemt grænse. Domstolen udtalte, at når disse betingelser ikke er opfyldt, kan bopælsstaten tage de skattepligtige personlige og familiemæssige forhold i betragtning, idet beskatningsgrundlaget er tilstrækkeligt hertil.

Nijhuis-sagen (dom af 20.4.1999, sag C-360/97, Sml. I, s. 1919) vedrørte en nederlandsk tjenestemands ret til invalidepension for perioden forud for ikrafttrædelsen af forordning (EF) nr. 1606/98 ⁶, som med forbehold af visse undtagelsesbestemmelser udvidede den grundlæggende lovgivning inden for social sikring af arbejdstagere, som flytter inden for Fællesskabet, til særlige ordninger for tjenestemænd, nemlig forordning (EØF) nr. 1408/71 ⁷ og forordning (EØF) nr. 574/72 ⁸. Da de sidstnævnte to forordninger ikke var umiddelbart anvendelige i sagen, var den nationale ret i tvivl om, hvorvidt

⁶ Rådets forordning af 29.6.1998 om ændring af forordning (EØF) nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, og af forordning (EØF) nr. 574/72 om regler til gennemførelse af forordning (EØF) nr. 1408/71 med henblik på at udvide dem til at omfatte særlige ordninger for tjenestemænd (EFT L 209, s. 1).

⁷ Rådets forordning af 14.6.1971 (EFT 1971 (II), s. 366).

⁸ Rådets forordning af 21.3.1972 (EFT 1972 (I), s. 159).

traktatens artikel 48 og 51 (efter ændring nu artikel 39 EF og artikel 42 EF) alligevel forpligtede denne til at anvende disse bestemmelser analogt med henblik på at tildele en ydelse ved invaliditet til en arbejdstager, der var ramt af uarbejdsdygtighed i en anden medlemsstat. Såfremt disse regler ikke anvendtes analogt, ville Herman Nijhuis befinde sig i en mindre gunstig situation, end hvis han ikke havde udøvet sin ret til at anvende arbejdskraftens frie bevægelighed og alene havde arbejdet i Nederlandene. Domstolen udtalte, at henset til det vide skøn, som Rådet har, kunne en sådan analog anvendelse kun være obligatorisk, såfremt det uden anvendelse af fællesskabsretlige samordningsforanstaltninger var muligt at undgå de skadelige virkninger af en national lovgivning. Da sådanne foranstaltninger forekom at være nødvendige i sagen, besvarede Domstolen det stillede spørgsmål benægtende.

12. *Den frie udveksling af tjenesteydelser* inden for Fællesskabet har ligeledes været genstand for nogle betydningsfulde domme i løbet af den omhandlede periode. Særligt skal sagerne *Calfa*, *Läärä* og *Zenatti* omtales.

12.1. Den italienske statsborger Donatella Calfa, der var blevet fundet skyldig i besiddelse og brug af ulovlige euforiserende stoffer under en turistrejse på Kreta, indgav kassationsanke til prøvelse af afgørelsen fra kriminalretten, hvorved hun var blevet udvist fra græsk territorium på livstid. På forespørgsel af den nationale ret undersøgte Domstolen, om en sådan sanktion var forenelig med de fællesskabsretlige regler om den frie udveksling af tjenesteydelser, idet Donatella Calfa blev anset for at være modtager af tjenesteydelser for turister. Domstolen konkluderede i dommen, at det var åbenbart, at der var tale om en hindring, der endvidere ikke kunne være begrundet i undtagelsen vedrørende hensynet til den offentlige orden som påberåbt af den pågældende medlemsstat. Den nationale lovgivning foreskrev en sådan udvisning automatisk efter en straffedom uden hensyntagen til gerningsmændenes personlige adfærd eller den fare, som vedkommende udgjorde for den offentlige orden, hvilket var i strid med Rådets direktiv 64/221/EØF om samordning af de særlige foranstaltninger, som gælder for udlændinge med hensyn til rejse og ophold, og som er begrundet i hensynet til den offentlige orden, sikkerhed og sundhed ⁹ (dom af 19.1.1999, sag C-348/96, Sml. I, s. 11).

⁹

Rådets direktiv af 25.2.1964 (EFT 1963-1964, s. 850).

12.2. De domme, der blev afsagt i *Läärä*- og *Zenatti*-sagerne, ligger i vidt omfang på linje med *Schindler*-dommen (dom af 24.3.1994, sag C-275/92, Sml. I, s. 1039), hvorefter fællesskabsretten ikke er til hinder for et forbud mod at arrangere lotteri, selv om et sådant forbud udgør en hindring for den frie udveksling af tjenesteydelser, i betragtning af det socialpolitiske hensyn og det hensyn til at forebygge bedrageri, der begrundet det. Domstolen gav således ikke medhold i, at den finske lovgivning, som tillægger et enkelt offentligt organ enerettigheder til at drive spilleautomater, er traktatstridig, når henses til de almene hensyn, som begrundet den (dom af 21.9.1999, sag C-124/97, *Läärä*, Sml. I, s. 6067). Det samme var tilfældet for de italienske regler, som forbeholder visse organer retten til at indgå væddemål om resultatet af sportsbegivenheder (dom af 21.10.1999, sag C-67/98, *Zenatti*, Sml. I, s. 7289). Domstolen fandt, at den omstændighed, at de omhandlede spil og væddemål ikke var fuldstændig forbudt, ikke var tilstrækkelig til at bevise, at den nationale lovgivning i virkeligheden ikke havde til formål at nå de almennyttige mål, som den angiveligt forfulgte. I *Läärä*-sagen udtalte Domstolen sig meget direkte, idet den erklærede, at henset til, at det ville være mere egnet for at opnå de forfulgte almennyttige formål, forekom valget om at give et autoriseret offentligt organ eneret — i stedet for at fastsætte regler for den virksomhed, der udøvedes af de forskellige erhvervsdrivende, der måtte få tilladelse til at drive sådanne spil inden for rammerne af bestemmelser, der ikke er baseret på eneret — ikke uforholdsmæssigt i forhold til det forfulgte mål. I *Zenatti*-sagen fastslog Domstolen derimod, at det tilkom den forelæggende ret at afgøre, om den italienske lovgivning for så vidt angår de konkrete bestemmelser for anvendelsen virkelig var i overensstemmelse med de mål, som berettigede den, og om de restriktioner, den pålagde, ikke virkede uforholdsmæssige i forhold til målene.

12.3. *Eurowings*-sagen angik de tyske bestemmelser om erhvervsskat og rejste endnu en gang spørgsmål om den handlefrihed, som medlemsstaterne har på skatteområdet, når der ikke er sket nogen harmonisering inden for Fællesskabet. Når en person lejer et formuegode af en udlejer, der er etableret i en anden medlemsstat, er beskatningsgrundlaget for den skat, han skal erlægge i henhold til tysk ret, i de fleste tilfælde større — hvorved han skattemæssigt stilles mindre fordelagtigt — end hvis udlejeren var etableret i Tyskland. Domstolen bemærkede indledningsvis, at lejeren som modtager af leasing-tjenesteydelser kunne påberåbe sig de subjektive rettigheder, som traktatens artikel 59 (efter ændring nu artikel 49 EF) tillagde selskabet. Den udtalte derefter, at den omtvistede lovgivning indebar en forskelsbehandling, som beroede på tjenesteyderens etableringssted, og som var forbudt i henhold til samme traktatbestemmelse. Tyskland påberåbte sig imidlertid princippet om

sammenhæng i beskatningsordningen og gjorde nærmere bestemt gældende, at fordelene for en leasingtager, der kontraherer med en leasinggiver i Tyskland, blev opvejet af den omstændighed, at leasinggiver selv blev pålagt den omtvistede skat. Domstolen fulgte ikke denne argumentation, da den pågældende forbindelse kun var indirekte. I henhold til en tysk leasingkontrakt er leasingtageren normalt fritaget for beskatning, allerede fordi leasinggiveren er forpligtet til at svare den omtvistede skat, uanset leasinggiverens muligheder for at undgå faktisk at betale erhvervsskat. Domstolen anerkendte derimod ikke, at det forhold, at den udlejer, der er etableret i en anden medlemsstat, eventuelt er undergivet en lav beskatning i den pågældende stat, kunne begrunde en kompenserende beskatning, da en sådan beskatning ville udgøre et indgreb i selve grundlaget for det indre marked (dom af 26.10.1999, sag C-294/97, Sml. I, s. 7463).

12.4. Endelig blev Domstolen i en sag spurgt om de begrænsninger, som fællesskabsretten har foretaget af medlemsstaternes ret til at fastsætte regler for den sociale sikring af arbejdstagere, der har arbejde på deres område. Hovedsagen drejede sig om fastlæggelsen af, hvorvidt de sociale forpligtelser, der gjaldt i henhold til den belgiske lovgivning, og hvis manglende overholdelse straffedes efter belgiske ordens- og sikkerhedsforskrifter, kunne anvendes på arbejdstagere i en virksomhed, der var etableret i en anden medlemsstat i forbindelse med midlertidig forflyttelse til Belgien med henblik på opfyldelse af en kontrakt (dom af 23.11.1999, forenede sager C-369/96 og C-376/96, *Arblade og Leloup*, Sml. I, s. 8453).

Domstolen udtalte først, at den omstændighed, at nationale regler falder ind under kategorien ordens- og sikkerhedsforskrifter, ikke medførte, at de ikke skulle være i overensstemmelse med traktatens bestemmelser, idet den modsatte antagelse ville stride mod principperne om fællesskabsrettens forrang og om ensartet anvendelse af fællesskabsretten. Den undersøgte derefter, om kravene i den belgiske lovgivning virkede som en hindring for den frie udveksling af tjenesteydelser, og — i givet fald — om der inden for den pågældende type virksomhed var tvingende almene hensyn, der begrundede en sådan hindring for den frie udveksling af tjenesteydelser. I bekræftende fald skulle det undersøges, om disse hensyn ikke allerede var tilgodeset ved reglerne i den medlemsstat, hvor tjenesteyderen var etableret, og om det samme resultat ikke kunne opnås ved mindre indgribende regler. Domstolen anerkendte således, at bestemmelser, der garanterede en mindsteløn, var begrundede, men at de for at kunne danne grundlag for en strafferetlig forfølgning af en arbejdsgiver, der var etableret i en anden medlemsstat, for overtrædelse af de nævnte bestemmelser, skulle være tilstrækkeligt præcise og

tilgængelige, således at det ikke i praksis var umuligt eller urimeligt vanskeligt for en sådan arbejdsgiver at få klarhed over, hvilke forpligtelser han skulle overholde. Derimod kunne forpligtelsen til at betale arbejdsgiverbidrag til de belgiske ordninger »timbres-intempéries« (en ydelse ved ledighed på grund af vejrlig) og »timbres-fidélité« (en bonusydelse) kun være begrundet, hvis de bidrag, der krævedes i værtsmedlemsstaten, gav de pågældende arbejdstagere ret til en social fordel, og hvis arbejdstagerne i etableringsmedlemsstaten i kraft af de arbejdsgiverbidrag, som arbejdsgiveren allerede havde betalt i denne stat, havde en beskyttelse, der i det væsentlige svarede til den, der gjaldt efter reglerne i den medlemsstat, hvor tjenesteydelserne udførtes. Hvad angår forpligtelsen til at udarbejde visse dokumenter og at opbevare dem på et bestemt sted og i en vis periode ville denne forpligtelses forenelighed med traktaten nærmere bestemt afhænge af, om en sådan var nødvendig for at foretage en effektiv kontrol af overholdelsen af de nationale bestemmelser, og af, om tilsvarende forpligtelser kunne foreligge i den stat, hvor virksomheden var etableret.

13. Inden for området for *etableringsretten* fokuserede de vigtigste sager, der blev afsluttet i 1999, på skattespørgsmål. Domstolen, der bekræftede, at direkte beskatning henhørte under medlemsstaternes kompetence, fastslog ikke desto mindre, at visse bestemmelser om selskabsbeskatning, der var gældende i Grækenland, Tyskland og Sverige, var i strid med EF-traktatens artikel 52 (efter ændring nu artikel 43 EF), idet de medførte forskellig behandling af nationale selskaber og selskabs filialer eller kontorer med hjemsted i andre medlemsstater, selv om de to kategorier objektivt var i sammenlignelige situationer.

13.1. Domstolen fandt for det første, at den græske skattelovgivning var retsstridig. I henhold til denne har selskaber, der er hjemmehørende i en anden medlemsstat, og som driver virksomhed i Grækenland gennem et fast driftssted i denne stat, ikke mulighed for en lavere indkomstskattesats, mens selskaber, der er hjemmehørende i Grækenland, har denne mulighed, når situationen for disse to kategorier af selskaber ikke adskiller sig objektivt på en måde, der kan berettige en sådan forskelsbehandling (dom af 29.4.1999, sag C-311/97, *Royal Bank of Scotland*, Sml. I, s. 2651). Domstolen fandt navnlig, at selv om det var korrekt, at selskaber, der var hjemmehørende i Grækenland, blev beskattet af deres globalindkomst, mens udenlandske selskaber, der drev virksomhed i Grækenland gennem et fast driftssted, kunne beskattes af den indkomst, som det faste driftssted havde haft i denne stat (begrænset skattepligt), var denne omstændighed ikke af en sådan art, at man ikke — alt andet lige — kunne

anse de to selskabskategorier for at være i en sammenlignelig situation for så vidt angår måden, hvorpå den skattepligtige indkomst blev beregnet.

13.2. I *Saint-Gobain*-sagen undersøgte Domstolen den skattemæssige stilling for et fast driftssted i Tyskland, der blev drevet af et kapitalselskab, som har hjemsted i en anden medlemsstat, og som er indehaver af kapitalandele i selskaber med hjemsted i andre stater (dom af 21.9.1999, sag C-307/97, *Saint-Gobain*, Sml. I, s. 6161). Den fandt, at det var uforeneligt med traktaten, at et sådant driftssted ikke havde bestemte skattemæssige fordele vedrørende disse kapitalandele eller udbytte af sådanne på samme vilkår som selskaber med hjemsted i Tyskland. Idet denne forskelsbehandling delvis fulgte af bilaterale overenskomster, der var indgået med tredjelande, præciserede Domstolen, at medlemsstaterne havde frihed til at indgå bilaterale overenskomster med det formål at undgå dobbeltbeskatning, men at de i henhold til princippet om national behandling skulle indrømme ikke-hjemmehørende selskabers faste driftssteder de fordele, der var hjemlet ved konventionen, på samme betingelser som dem, der gjaldt for hjemmehørende selskaber.

13.3. Endelig førte samme standpunkt Domstolen til at fastslå, at en svensk lovgivning, hvorefter der ydedes en forskellig behandling af forskellige typer koncernbidrag på grundlag af, hvor datterselskaberne havde deres hjemsted, var traktatstridig. Med denne fremgangsmåde udgjorde disse regler en hindring for svenske selskaber, der ønskede at oprette datterselskaber i andre medlemsstater (dom af 18.11.1999, sag C-200/98, *X og Y*, Sml. I, s. 8261).

13.4. På skatteområdet udtalte Domstolen endvidere, at når afgiften fandt anvendelse på virksomheder fra Fællesskabet, der var aktive i denne stat gennem filialer, var traktatens artikel 52 (efter ændring nu artikel 43 EF) og artikel 58 (nu artikel 48 EF) til hinder for bestemmelser i Frankrig, som på den ene side af virksomheder, der var etableret i Frankrig og fremstillede og solgte medicinske specialiteter, opkrævede en ekstraordinær afgift på omsætningen, eksklusive skatter og afgifter på visse af disse medicinske specialiteter i det sidste skatteår før året for disse bestemmelsers vedtagelse, og på den anden side kun gav disse virksomheder adgang til i afgiftsgrundlaget for denne afgift at fradrage de omkostninger, der alene var afholdt til forskningsvirksomhed i den afgiftsopkrævende stat (dom af 8.7.1999, sag C-254/97, *Baxter*, Sml. I, s. 4809). Selv om der utvivlsomt findes franske virksomheder, som afholder forskningsomkostninger uden for Frankrig, og udenlandske virksomheder, der afholder sådanne omkostninger dér, må det i hovedsagen omtvistede skattefradrag antages alligevel at kunne virke til skade navnlig for virksomheder, hvis hovedsæde ligger i andre medlemsstater, og

som er aktive i Frankrig gennem filialer, idet det typisk er sådanne virksomheder, der i de fleste tilfælde vil have udviklet deres forskningsvirksomhed uden for den afgiftsopkrævende medlemsstats område.

13.5. Den sidste sag vedrørte de begrænsninger, som kan pålægges en virksomhed under henvisning til, at denne ville anvende sin etableringsret til at omgå en medlemsstats lovgivning (dom af 9.3.1999, sag C-212/97, *Centros*, Sml. I, s. 1459). I sagen havde nogle danske statsborgere med bopæl i Danmark oprettet et selskab i Det Forenede Kongerige, hvor selskabet ikke drev nogen form for virksomhed. De danske myndigheder nægtede at registrere en filial til dette selskab i Danmark, idet de gjorde gældende, at virksomheden reelt søgte at omgå de nationale retsregler, bl.a. om indbetaling af en mindste indskudskapital. Domstolen fandt, at en sådan praksis udgjorde en hindring for udøvelsen af etableringsretten, og at det forhold, at en statsborger i en medlemsstat, der ønsker at stifte et selskab, vælger at stifte det i den medlemsstat, hvis selskabsretlige regler forekommer den pågældende at være de mindst byrdefulde, og at oprette filialer i andre medlemsstater, ikke i sig selv kan udgøre et misbrug af etableringsretten. Den udtalte endvidere, at denne hindring ikke opfyldte de nødvendige betingelser for at være begrundet af tvingende almene hensyn for så vidt angår kreditorbeskyttelse. For det første var den pågældende praksis ikke egnet til at nå det kreditorbeskyttelsesformål, som den ansås at forfølge, idet filialen, hvis selskabet havde udøvet virksomhed i Det Forenede Kongerige, ville være blevet registret i Danmark, selv om de danske kreditorer kunne have haft en lige så usikker stilling. Endvidere var selskabets kreditorer oplyst om selskabets nationalitet og kunne henholde sig til visse fællesskabsretlige regler, der beskytter dem. Endelig ville der kunne have været truffet mindre restriktive foranstaltninger eller foranstaltninger, der i mindre omfang greb ind i de grundlæggende friheder. Idet den præciserede, at der var intet, der udelukkede, at den pågældende medlemsstat kunne træffe enhver foranstaltning, som var egnet til at hindre svigagtige forhold, eller som bestod i, at der kunne pålægges sanktioner i anledning af sådanne forhold, enten over for selskabet selv, i givet fald i samarbejde med den medlemsstat, hvori selskabet var stiftet, eller over for selskabsdeltagerne i tilfælde, hvor det godtgjordes, at de reelt søgte at unddrage sig deres forpligtelser på den pågældende medlemsstats område, konkluderede Domstolen, at nægtelsen af registreringer var traktatstridig.

14. De vigtigste sager om *kapitalens frie bevægelighed*, der blev afsluttet i 1999, var alle opstået på grundlag af præjudicielle spørgsmål stillet af østrigske domstole.

14.1. En ret havde således spurgt Domstolen, hvorvidt østrigske bestemmelser, hvorefter en panteret i fast ejendom, der skulle tjene som sikkerhed for en fordring, som skulle betales i en anden medlemsstats valuta, skulle tinglyses i national valuta, var forenelig med traktatens artikel 73 B (nu artikel 56 EF). Domstolen, der fremkom med nogle forklaringer om begrebet kapitalbevægelser og begrebet betalinger, udtalte først i dommen, at den nomenklatur for kapitalbevægelser, som er indeholdt i bilaget til direktiv 88/361/EØF¹⁰, bevarer den vejledende værdi hvad angår definitionen af begrebet kapitalbevægelser, som den havde, før EF-traktatens artikel 73 B ff. trådte i kraft, idet den i nomenklaturen indeholdte liste, som er anført i indledningen til nomenklaturen, ikke er udtømmende. Det fulgte heraf, at det af sagen omhandlede lån henhørte under traktatens artikel 73 B. Domstolen tilføjede, at det omtvistede forbud udgjorde en hindring for kapitalens frie bevægelighed, idet det havde som virkning, at forbindelsen mellem den fordring, som skulle sikres — og som skulle betales i en anden medlemsstats valuta — og panteretten i fast ejendom, der på grund af efterfølgende valutabevægelser kunne tænkes at få en lavere værdi end den sikrede fordring, svækkedes, hvilket nødvendigvis nedsatte sikkerhedens effektivitet og dermed gjorde den mindre attraktiv. Bestemmelserne kunne derfor afholde de pågældende fra at fastsætte en fordring i en anden medlemsstats valuta. I øvrigt var der risiko for, at bestemmelserne påførte de kontraherende parter yderligere udgifter, da de tvang dem til at beregne fordringen i national valuta udelukkende med henblik på tinglysningen af panteretten og dermed til i givet fald at få fastslået ombytningsforholdet. Endelig kunne disse bestemmelser ikke begrundes i tvingende almene hensyn under henvisning til, at de havde til formål at sikre forudsigelighed og transparens i forbindelse med pantsætning af fast ejendom, idet de satte kreditorer med en lavere prioritetsplads efter bestemmelserne i stand til at kende det nøjagtige beløb på de foranstående prioriteter og dermed fik mulighed for at vurdere værdien af den sikkerhed, de blev tilbudt, men dette skete på bekostning af et usikkerhedsmoment for de fordringshavere, hvis krav var fastsat i en udenlandsk valuta (dom af 16.3.1999, sag C-222/97, *Trummer og Mayer*, Sml. I, s. 1661).

¹⁰

Rådets direktiv af 24.6.1988 om gennemførelse af traktatens artikel 67 (EFT L 178, s. 5),

14.2. *Konle-sagen*, der er omtalt ovenfor, omhandlede hovedsageligt muligheden for offentlige myndigheder, i dette tilfælde delstaten Tyrol, for systematisk at kræve, at der indhentes en administrativ tilladelse forud for erhvervelsen af en fast ejendom, idet erhververen havde en forpligtelse til at godtgøre, at der ikke ved erhvervelsen ville blive oprettet en fritidsbolig. Det fremgår af dommen, at i det omfang en medlemsstat kan begrunde denne ordning med henvisning til et formål inden for landsplanlægningen, kan den restriktion, som et sådant krav er, kun tillades, hvis den ikke anvendes på diskriminatorisk måde, og såfremt formålet ikke kan opnås ved mindre indgribende foranstaltninger. Domstolen fandt, at dette ikke var tilfældet i sagen, navnlig da det fremgik af de dokumenter, der var til rådighed, at myndighederne havde til hensigt at benytte det skøn, som tilladelsesproceduren åbnede mulighed for, til at underkaste ansøgninger fra udlændinge, herunder statsborgere i Fællesskabets medlemsstater, en grundigere kontrol end den, som ansøgninger fra østrigske statsborgere blev underkastet.

14.3. *Sandoz-sagen*, der vedrørte en tvist om beskatning af et lån, som en hjemmehørende låntager havde optaget hos en ikke-hjemmehørende långiver, rejste spørgsmålet om, hvorvidt en stempelafgift på retshandler var forenelig med kapitalens frie bevægelighed. Domstolen fandt, at der var tale om en restriktion for kapitalbevægelser, men at den var nødvendig for at hindre overtrædelser af landets nationale ret og forskrifter på skatte- og afgiftsområdet, som omhandlet i traktatens artikel 73 D (nu artikel 58 EF), stk. 1, litra b). Lovgivningen ramte enhver fysisk eller juridisk person, der var hjemmehørende i Østrig, og som indgik en sådan kontrakt, uden hensyn til de kontraherende parter nationalitet eller det sted, hvor lånekontrakten blev indgået, og dens hovedformål var at sikre en ensartet afgiftsbelastning af de afgiftspligtige. Domstolen fandt derimod, at lovgivningen var i strid med traktaten, idet der, såfremt der blev optaget et lån i Østrig, uden at der blev oprettet et dokument, ikke skulle betales den omstridte afgift, mens der, såfremt et lån blev optaget i udlandet, skulle betales afgift, når lånet blev opført i låntagerens regnskaber og registre (dom af 14.10.1999, sag C-439/97, *Sandoz*, Sml. I, s. 7041).

15. Som i de foregående år er de væsentligste sager, som Domstolen har skullet træffe afgørelse i inden for retten om *konkurrence mellem virksomheder*, dels sager om præjudicielle forelæggelser fra nationale domstole, dels sager om appel af Rettens afgørelser.

15.1. Hvad angår appelsager skal ud over sagen *Ufex m.fl. mod Kommissionen* særligt fremhæves de domme, som endeligt afsluttede polypropylen-sagerne. Domstolen stadfæstede næsten undtagelsesfrit Rettens konklusioner (domme af 8.7.1999, sag C-49/92 P, *Kommissionen mod Anic Partecipazioni*, Sml. I, s. 4125, sag C-51/92 P, *Hercules Chemicals mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4235, sag C-199/92 P, *Hüls mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4287, sag C-200/92 P, *ICI mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4399, sag C-227/92 P, *Hoechst mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4443, sag C-234/92 P, *Shell International Chemical Company mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4501, sag C-235/92 P, *Montecatini mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4539, og sag C-245/92 P, *Chemie Linz mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4643).

Polypropylen-appelsagerne rejste for det første principielle spørgsmål om begrebet en fællesskabsretsakts nullitet og om Rettens eventuelle forpligtelse til at tage en parts begæring om genåbning af den mundtlige forhandling til følge. Over for sagsøgerens anbringender om kommissionsbeslutningens nullitet bemærkede Domstolen, at der for Fællesskabets institutioners retsakter gælder en formodning om lovlighed, og at de derfor afføder retsvirkninger, også selv om de er behæftet med mangler, så længe de ikke er blevet annulleret eller trukket tilbage. Imidlertid bør, som en undtagelse fra dette princip, retsakter, der er behæftet med en mangel, hvis grovhed er så åbenlys, at de ikke kan tolereres af Fællesskabets retsorden, anses for ikke at have affødt nogen som helst, end ikke foreløbig, retsvirkning, dvs. at de juridisk bør anses for nulliteter. Denne undtagelse skal sikre en ligevægt mellem to grundlæggende, men undertiden modstridende krav, som en retsorden skal opfylde, nemlig stabiliteten i retsforhold og overholdelsen af lovens bogstav. Ifølge Domstolen er de konsekvenser, som er forbundet med konstateringen af, at en retsakt fra Fællesskabets institutioner er en nullitet, så alvorlige, at det af retssikkerhedsmæssige grunde må kræves, at denne konstatering forbeholdes fuldstændig ekstreme tilfælde. Hvad angår genåbningen af den mundtlige forhandling udtalte Domstolen, at Retten ikke havde pligt til at tage en begæring herom til følge, medmindre den pågældende part påberåbte sig faktiske omstændigheder af afgørende betydning, som parten ikke havde kunnet gøre gældende før afslutningen af den mundtlige forhandling. Ifølge Domstolen udgjorde bemærkninger i almindelige vendinger vedrørende en formodet praksis hos Kommissionen, som fremgik af en dom afsagt i andre sager eller af erklæringer fremsat i forbindelse med andre sager, ikke sådanne faktiske omstændigheder. Domstolen præciserede endvidere, at Retten ikke var pligtig at anordne genåbning af den mundtlige forhandling på grund af en angivelig pligt til ex officio at fremkomme med argumenter vedrørende lovligheden af proceduren for vedtagelse af den omtvistede beslutning, idet en

sådan pligt kun potentielt kunne eksistere ud fra de faktiske oplysninger, som var tilført sagens akter.

Polypropylen-dommene afklarede endvidere visse forhold vedrørende betingelserne for anvendelse af traktatens artikel 85 (nu artikel 81 EF). Hvad angår begrebet samordnet praksis, som omhandler en form for koordinering mellem virksomheder, hvorved disse ikke går så langt som til at afslutte en egentlig aftale, men dog bevidst erstatter den risiko, der er forbundet med normal konkurrence, med indbyrdes praktisk samarbejde, præciserede Domstolen indledningsvis, at i lighed med en aftale var en samordnet praksis, såfremt den havde til formål at begrænse, hindre eller fordreje konkurrencen, omfattet af traktatens artikel 85, selv når den ikke havde haft konkurrencebegrænsende virkninger på markedet. Den bemærkede endvidere, at selv om begrebet samordnet praksis både forudsatte samordning mellem virksomhederne og en adfærd på markedet, der lå i forlængelse af denne samordning, samt årsagsforbindelse mellem samordningen og adfærden, måtte det imidlertid — med forbehold af det modbevis, som det påhvilede de pågældende erhvervsdrivende at føre — antages, at de virksomheder, som deltog i samordningen, og som forblev aktive på markedet, tog hensyn til informationsudvekslingen med deres konkurrenter for at fastlægge deres adfærd på markedet. Idet visse af appellanterne havde påberåbt sig anvendelsen af maksimen rule of reason, fastslog Domstolen for det andet, at denne maksime, selv om den måtte antages at have sin plads inden for rammerne af traktatens artikel 85, stk. 1, ikke under nogen omstændigheder kunne udelukke anvendelsen af bestemmelsen i tilfælde af et kartel af producenter, der nærmest totalt dominerede fællesmarkedet, og angik prismål, produktionsbegrænsning og opdeling af markedet. For det tredje havde visse af appellanterne gjort gældende, at afgørelsen om, at de møder, som de havde deltaget i, var retsstridige, udgjorde en krænkelse af ytringsfriheden og af friheden til fredeligt at forsamles og forenes. Domstolen, der anerkendte, at disse friheder var beskyttet af Fællesskabets retsorden, gav imidlertid ikke medhold i dette anbringende, eftersom de omtvistede møder ikke blev fundet stridende mod traktatens artikel 85, stk. 1, som sådanne, men for så vidt som de havde et konkurrencestridigt formål. Domstolen udtalte for det fjerde, at det vel ikke kan udelukkes, at en tvangssituation kan berettige til en adfærd, som, såfremt situationen ikke forelå, ville tilsidesætte traktatens artikel 85, stk. 1, men at en sådan tilstand ikke under nogen omstændigheder kan fremgå, blot fordi et økonomisk tab må undgås. For det femte anerkendte Domstolen, at uskyldsformodningsprincippet fandt anvendelse på sager vedrørende tilsidesættelser af konkurrencereglerne, der gælder for virksomhederne, og som vil kunne føre til pålæggelse af bøder eller tvangsbøder. Når det imidlertid er

godtgjort, at en virksomhed har deltaget i klart konkurrencestridige møder mellem virksomheder, kan det antages, at det påhviler virksomheden at fremlægge en anden forklaring på indholdet af disse møder, uden at der herved er foretaget en ubehørig vending af bevisbyrden eller en tilsidesættelse af uskyldsformodningen.

Nogle af appellanterne bestred endvidere, at de var blevet nægtet at påberåbe sig forældelse som følge af, at det hævdedes, at deres adfærd var fortsat i flere år. Domstolen fastslog herom, at selv om begrebet fortsat overtrædelse havde en noget forskellig betydning i retsordnerne i de forskellige medlemsstater, indebar det i alle tilfælde, at der skulle foreligge flere overtrædelseshandlinger eller flere handlinger til fuldbyrdelse af en enkelt overtrædelse, og handlingerne skulle have et fælles formål. På dette grundlag fandt Domstolen, at Retten med rette kunne antage, at de aktiviteter, der indføjede sig i systemerne og forfulgte et enkelt formål, var en sammenhængende overtrædelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1, således at den femårige frist ifølge lovgivningen først kunne begynde at løbe fra den dag, hvor overtrædelsen var ophørt. Hvad angår den administrative procedure gjorde en appellant endelig gældende, at Retten ikke drog konsekvensen af Kommissionens afslag på at give vedkommende aktindsigt de øvrige producenters svar på meddelelsen af klagepunkter (*Hercules Chemicals*-sagen). Domstolen godkendte Rettens fremgangsmåde. Retten udtalte sig således ikke om lovligheden af et sådant afslag, men undersøgte, om proceduren, dersom afslaget ikke havde foreligget, var mundet ud i et andet resultat. Ifølge Domstolen kunne en sådan konklusion ikke føre til, at kun uskyldige får ret til kontradiktion, idet den pågældende virksomhed ikke skal bevise, at Kommissionens beslutning, såfremt virksomheden havde haft adgang til svarene fra de øvrige producenter for meddelelsen af klagepunkter, ville have fået et andet indhold, men blot, at den havde kunnet anvende de pågældende dokumenter til sit forsvar.

Andre afgørende aspekter findes i dommen i sagen *Kommissionen mod Anic Participazioni*. For det første anerkendte Domstolen i dommen, at henset til karakteren af de pågældende overtrædelser samt til karakteren og graden af hårdhed af de hertil knyttede sanktioner er ansvaret for at have begået overtrædelserne individuelt. Den omstændighed, at den enkelte virksomhed deltager i overtrædelsen på sin egen måde, er dog ikke tilstrækkelig til, at den ikke kan anses for at være ansvarlig for den samlede overtrædelse, herunder også de handlinger, som i konkret forstand foretages af andre deltagende virksomheder, men som tager sigte på det samme konkurrencebegrænsende mål eller har den samme konkurrencebegrænsende virkning. Den enkelte

virksomhed kan derimod anses for ansvarlig for så vidt angik hele det tidsrum, hvor den havde deltaget i den, bl.a. når der er ført bevis for, at den var bekendt med de øvrige deltagers ulovlige adfærd eller med rimelighed kunne forudse den, og at den var indstillet på at løbe den dermed forbundne risiko. Med hensyn til bevisbyrden for overtrædelserne udtalte Domstolen for det andet, at det var med rette, at Retten, uden ubehørigt at vende bevisbyrden om, fandt, at det — efter at Kommissionen havde ført bevis for, at en virksomhed havde deltaget i de møder, hvorunder prisinitiativerne var blevet besluttet, tilrettelagt og kontrolleret — påhvilede virksomheden at føre bevis for, at den ikke havde tilsluttet sig dem. Domstolen fandt for det tredje, at en række handlinger, som flere forskellige virksomheder havde foretaget, kunne være udtryk for én enkelt overtrædelse, som delvis faldt ind under begrebet aftale og delvis ind under begrebet samordnet praksis. I samme sag gav Domstolen medhold i Kommissionens appel efter at have bemærket, at Retten ikke uden at modsige sig selv på den ene side kunne godkende påstanden om den enkelte overtrædelse, for hvilken der kunne pålægges hver enkelt virksomhed ansvar, og på den anden side delvis annullere beslutningen med den begrundelse, at der ikke var ført bevis for virksomhedens deltagelse i nogle af de handlinger, der indgik i denne enkelte overtrædelse.

15.2. Hvad angår dommen af 4. marts 1999 i sagen *Ufex m.fl. mod Kommissionen* (sag C-119/97 P, Sml. I, s. 1341) blev Domstolen anmodet om at præcisere, i hvilket omfang Kommissionen var i stand til at afvise klager i forbindelse med traktatens artikel 86 (nu artikel 82 EF) som følge af manglende fællesskabsinteresse. Sagsøgerne bestred for det første Rettens udtalelser, hvoraf fremgik, at Kommissionen ved vurderingen af fællesskabsinteressen var berettiget til at lægge vægt på andre relevante faktorer end dem, Retten havde opregnet i *Automec II*-dommen. Domstolen tog ikke dette anbringende til følge, idet den udtalte, at eftersom vurderingen af en klages interesse for Fællesskabet afhænger af omstændighederne i hvert enkelt konkrete tilfælde, bør antallet af kriterier, som Kommissionen kan lægge vægt på, ikke begrænses, og det bør modsat heller ikke pålægges Kommissionen udelukkende at anvende bestemte kriterier. Domstolen tilsidesatte derimod Rettens udtalelser, hvorefter konstateringen af nogle tidligere overtrædelser ikke var i overensstemmelse med den opgave, der var tildelt Kommissionen ved traktaten, og at denne derfor lovligt kunne beslutte, at det ikke var hensigtsmæssigt at behandle en klage over nogle former for praksis, der senere var bragt til ophør. Med henblik på at kunne udføre opgaven med at gennemføre den fælles konkurrencepolitik effektivt er Kommissionen berettiget til at prioritere de klager, den modtager, forskelligt, men den skønsbeføjelse, den råder over i denne forbindelse, er ikke

ubegrænset. Særligt kan den ikke på forhånd udelukke, at den vil gribe ind over for bestemte situationer, der ligger inden for rammerne af den opgave, der er tildelt den ved traktaten, men skal i hvert enkelt tilfælde vurdere, hvor grove de påståede indgreb i konkurrencen er, og om de fortsat har virkninger. Ifølge Domstolen er Kommissionen imidlertid stadig kompetent, såfremt der fortsat består konkurrencebegrænsende virkninger, efter at de former for praksis, der har forårsaget dem, er bragt til ophør. Kommissionen kan således ikke alene under henvisning til, at de former for praksis, der hævdes at være i strid med traktaten, er bragt til ophør, beslutte at henlægge en klage over de pågældende former for praksis på grund af sagens manglende interesse for Fællesskabet uden at have undersøgt, om der fortsat består konkurrencebegrænsende virkninger, og om de påståede indgreb i konkurrencen i givet fald er så grove eller fortsat har sådanne virkninger, at klagen derfor er af interesse for Fællesskabet.

15.3. I tre domme af 21. september 1999 udtalte Domstolen sig om anvendelsen af konkurrencereglerne på bestemmelser om virksomheders tilslutning til en erhvervspensionsfond (sag C-67/96, *Albany International*, Sml. I, s. 5751, forenede sager C-115/97, C-116/97 og C-117/97, *Brentjens' Handelssonerneming*, Sml. I, s. 6025, og sag C-219/97, *Maatschappij Drijvende Bokken*, Sml. I, s. 6121). Tvisterne ved de tre nederlandske retter var opstået som følge af, at nogle virksomheder havde nægtet at betale bidrag til erhvervspensionsfonde, som det var blevet obligatorisk at være tilsluttet.

Domstolen udtalte først, at en beslutning truffet af en bestemt branches arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer, inden for rammerne af en kollektiv overenskomst, om inden for branchen at oprette én pensionsfond, som skal administrere en tillægspensionsordning, og om at anmode de offentlige myndigheder om at gøre tilslutning til fonden obligatorisk for alle arbejdstagere inden for branchen, ikke faldt ind under traktatens artikel 85. Domstolen støttede navnlig denne konklusion på indholdet af EF-traktatens sociale bestemmelser og bemærkede, at kollektive aftaler, der indgås mellem arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer, ganske vist nødvendigvis havde visse konkurrencebegrænsende virkninger, men at de socialpolitiske målsætninger, der forfølges med sådanne aftaler, imidlertid ville blive bragt alvorligt i fare, hvis arbejdsmarkedets parter var underlagt traktatens artikel 85, stk. 1, i forbindelse med deres fælles bestræbelser på at finde egnede foranstaltninger til at forbedre beskæftigelses- og arbejdsvilkårene. Ifølge Domstolen følger det således af en formålsbestemt og sammenhængende fortolkning af traktatens bestemmelser som helhed, at aftaler, der indgås i forbindelse med kollektive forhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter med

sådanne målsætninger for øje, som følge af deres karakter og formål må anses for ikke at falde ind under traktatens artikel 85, stk. 1. Dette var tilfældet med aftaler indgået i form af en kollektiv overenskomst og udgørende resultatet af kollektive forhandlinger mellem arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne, og som i sin helhed sigter mod at sikre alle arbejdstagerne inden for branchen et vist pensionsniveau og således bidrager direkte til en forbedring af et af arbejdstagernes arbejdsvilkår, nemlig deres løn. Det følger ligeledes af denne konklusion, at en beslutning fra de offentlige myndigheders side om på begæring af en bestemt branches arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer at gøre tilslutning til en erhvervspensionsfond obligatorisk ikke kan anses for at foreskrive eller fremme indgåelse af aftaler i strid med traktatens artikel 85 eller forstærke virkningerne af sådanne aftaler. Derimod fandt Domstolen, at sådanne pensionsfonde var virksomheder som omhandlet i traktatens artikel 85 ff., eftersom de udøvede en økonomisk virksomhed i konkurrence med forsikringsselskaberne. Disse fonde fastsætter selv bidragene og ydelserne og bygger på et kapitaliseringsprincip, ydelserne afhænger af de økonomiske resultater af de investeringer, de foretager, og de kan eller skal, alt efter tilfældet, fritage virksomheder, som er forsikret andetsteds, for at være tilsluttet.

Endelig fastslog Domstolen, at en sådan fond kunne anses for at indtage en dominerende stilling som omhandlet i traktatens artikel 86 (nu artikel 82 EF), men at den eneret, som den har til at administrere tillægspensionsordninger inden for en bestemt branche, og den hermed forbundne konkurrencebegrænsning kunne være begrundet efter traktatens artikel 90, stk. 2 (nu artikel 86, stk. 2, EF), som en foranstaltning, der er nødvendig med henblik på opfyldelsen af en særlig social opgave i almenhedens interesse, som var pålagt fonden. Når medlemsstaterne fastsætter de tjenesteydelser af almindelig økonomisk interesse, som de overdrager visse virksomheder at udføre, kan de ikke være afskåret fra at tage hensyn til deres egne indenrigspolitiske mål, og den nederlandske tillægspensionsordning har netop en vigtig social funktion i denne stats pensionssystem. Domstolen fastslog endelig, at en ophævelse af disse fondes eneret kunne medføre, at det blev umuligt for dem at opfylde de opgaver af almindelig økonomisk interesse, som var betroet den, på acceptable økonomiske vilkår, og bringe deres økonomiske balance i fare.

15.4. I *Bagnasco*-sagen blev Domstolen spurgt, om nogle standardbankvilkår, som Associazione Bancaria Italiana pålagde sine medlemmer at anvende ved indgåelse af aftaler om åbning af kontokurantkredit og om kaution for nuværende og fremtidige forpligtelser, var forenelige med

EF-traktatens artikel 85, stk. 1 (dom af 21.1.1999, forenede sager C-215/96 og C-216/96, *Bagnasco m.fl.*, Sml. I, s. 135). Et særligt kendetegn ved denne sag var bl.a., at Kommissionen allerede havde undersøgt de nævnte standardbankvilkår i lyset af traktatens artikel 85 og havde fundet, at de ikke kunne påvirke handelen mellem medlemsstaterne, hverken som helhed eller mærkbart.

I henhold til disse bestemmelser kunne bankerne for det første når som helst ved opslag i deres lokaler eller på den måde, som de fandt mest hensigtsmæssig, ændre rentesatsen i aftaler om åbning af kontokurantkredit som følge af ændringer på pengemarkedet. Domstolen udtalte, at eftersom ændringen i rentesatsen afhang af objektive forhold som f.eks. ændringer på pengemarkedet, faldt en sådan aftale ikke ind under forbuddet i artikel 85, idet den ikke kunne begrænse konkurrencen mærkbart. Hvad angår reglerne om visse betingelser vedrørende kaution for nuværende og fremtidige forpligtelser fandt Domstolen med støtte i de konstateringer, Kommissionen tidligere havde foretaget, at de ikke som helhed kunne påvirke handelen mellem medlemsstaterne. Det følger endvidere af dommen, at anvendelsen af disse to typer regler ikke udgør et misbrug af en dominerende stilling i traktatens artikel 86's forstand.

16. På *statsstøtteområdet* frifandt Domstolen Kommissionen ved dom af 5. oktober 1999 i et annullationssøgsmål anlagt af Den Franske Republik til prøvelse af en negativ afgørelse fra Kommissionen (dom af 5.10.1999, sag C-251/97, *Frankrig mod Kommissionen*, Sml. I, s. 6639). Sagsøgeren gjorde principalt gældende, at de omtvistede nationale foranstaltninger, nemlig en nedtrappelig nedsættelse af de sociale sikringsbidrag for visse virksomheder inden for visse produktionssektorer, ikke henhørte under traktatens artikel 92, stk. 1 (efter ændring nu artikel 87 EF), eftersom den tildelte fordel alene dækkede de usædvanlige merudgifter, som virksomhederne havde påtaget sig efter de kollektive forhandlinger, og at de anfægtede foranstaltninger under alle omstændigheder, når hensås til disse merudgifter, måtte anses for økonomisk neutrale. Domstolen fulgte ikke denne argumentation. Den bemærkede først, at de udgifter, som beror på kollektive aftaler mellem arbejdsgiverne og de faglige sammenslutninger, og som virksomhederne skal overholde, efter deres art skal afholdes over virksomhedernes budget. Den fastslog endvidere, at gennemførelsen af disse aftaler kunne medføre konkurrencefordele for virksomheder, således at det var umuligt at vurdere de endelige udgifter, som disse aftaler medførte for virksomhederne.

17. Selv om de domme, Domstolen afsagde på området for *indirekte beskatning*, generelt er kendetegnet ved at være tekniske og af en relativt begrænset rækkevidde, er der ikke desto mindre to sager, som blev afsluttet i 1999, og som fortjener at blive fremhævet.

17.1. På området for merværdiafgift (moms) adskiller dommen af 7. september 1999 i *Gregg-sagen* (sag C-216/97, Sml. I, s. 4947) sig udtrykkeligt fra det, Domstolen tidligere udtalte i dommen af 11. august 1995 (sag C-453/93, *Bulthuis-Griffioen*, Sml. I, s. 2341). Sagen vedrørte rækkevidden af undtagelserne til fordel for visse former for virksomheder af almennyttig karakter som fastsat i artikel 13, punkt A, stk. 1, i direktiv 77/388/EØF ¹¹, idet den nationale ret nærmere bestemte spurgte, om anvendelsen af udtrykkene institutioner og organer medførte, at afgiftsfritagelsen var forbeholdt juridiske personer, hvorved fysiske personer, der drev en virksomhed, var udelukket fra at være omfattet af afgiftsfritagelsen. Domstolen svarede benægtende, idet den fandt, at dens fortolkning bl.a. var i overensstemmelse med princippet om afgiftsneutralitet, der ligger til grund for det fælles momssystem, og som skal overholdes ved anvendelsen af afgiftsfritagelserne i artikel 13 i direktiv 77/388.

17.2. Den anden sag angik fortolkningen af direktiv 69/335/EØF om kapitaltilførselsafgifter ¹², som affattet ved direktiv 85/303/EØF ¹³. Sagen, der verserede ved Supremo Tribunal Administrativo, Portugal, gav anledning til spørgsmålet om, hvorvidt den portugisiske lovgivning vedrørende notargebyrer for oprettelse af offentlige dokumenter, hvorved en udvidelse af selskabskapitalen samt ændring af et selskabs navn og hjemsted attesteres, var forenelig med direktivet. Domstolen udtalte indledningsvis, at gebyrer, der opkræves for oprettelse af et notarialdokument, hvorved en af direktivet omfattet disposition attesteres, inden for rammerne af en ordning, der er kendetegnet ved, at notarerne er statstjenestemænd, og ved, at gebyrerne til dels overføres til staten for at finansiere dennes opgaver, udgjorde skatter eller afgifter i direktivets forstand. Domstolen bemærkede endvidere, at skatter eller afgifter i form af gebyrer, der opkræves for oprettelse af notarialdokumenter, hvorved ændring af et kapital-selskabs navn eller hjemsted attesteres, skulle

¹¹ Rådets sjette direktiv af 17.5.1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag (EFT L 145, s. 1).

¹² Rådets direktiv af 17.7.1969 (EFT 1969 II, s. 405).

¹³ Rådets direktiv af 10.6.1985 om ændring af direktiv 69/335 (EFT L 156, s. 23).

anses for at frembyde samme kendetegn som kapitaltilførselsafgiften, såfremt disse skatter eller afgifter beregnes på grundlag af selskabets selskabskapital. Hvis det forholdt sig anderledes, ville medlemsstaterne kunne pålægge kapitaltilførsler en afgift i forbindelse med ændringer af et kapital-selskabs vedtægter, samtidig med at de undlod at pålægge kapitaltilførslen som sådan afgift, og at direktivets formål på denne måde ville kunne omgås. Sådanne gebyrer er derfor, når de udgør skatter eller afgifter i direktivets forstand, i princippet forbudt i medfør af direktivet, og dette forbud kan påberåbes af borgerne for de nationale domstole. Endelig kunne de omtvistede gebyrer ikke være omfattet af den undtagelsesbestemmelse, der er fastsat til fordel for gebyrer, der har karakter af vederlag, eftersom størrelsen af gebyrerne steg direkte proportionalt med den tegnede kapital (dom af 29.9.1999, sag C-56/98, *Modelo*, Sml. I, s. 6427).

18. Domstolen afsagde i 1999 ti domme inden for området for *offentlige kontrakter*, der hovedsagelig besvarede spørgsmål om fortolkning af fællesskabsdirektiver, som nationale domstole havde stillet.

18.1. I *Alcatel Austria*-sagen (dom af 28.10.1999, sag C-81/98, Sml. I, s. 7671) spurgte den forelæggende ret, om den østrigske lovgivning var forenelig med direktiv 89/665/EØF, som regulerer klageprocedurerne i forbindelse med indgåelse af offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter ¹⁴, og i benægtende fald, om dette direktiv direkte kunne kompensere for manglerne ved den nationale lovgivning. Ifølge østrigsk ret, sådan som denne var gældende på tidspunktet for sagens omstændigheder, var den ordregivende myndigheds afgørelse om, hvem der skulle have tilslag, en afgørelse, som blev truffet i ordregiverens interne organisationssystem, som ikke fremtrådte i forhold til tredjemænd, og som ikke kunne anfægtes. Det fulgte heraf, at en bydende i en udbudsprocedure ikke kunne få ordregiverens afgørelse kendt ugyldig, men på grundlag af den efterfølgende indgåede kontrakt alene kunne kræve erstatning.

I dommen udtalte Domstolen for det første, at et sådan system ikke var foreneligt med fællesskabsdirektivet, eftersom det kunne bevirke, at den ordregivende myndigheds vigtigste beslutning, nemlig tilslaget, systematisk faldt uden for de foranstaltninger, der er fastsat i artikel 2, stk. 1, litra a) og

¹⁴

Rådets direktiv af 21.12.1989 om samordning af love og administrative bestemmelser vedrørende anvendelsen af klageprocedurerne i forbindelse med indgåelse af offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter (EFT L 395, s. 33).

b), i direktiv 89/665, nemlig træffelsen af foreløbige foranstaltninger i en hastesag og muligheden for annulation. Med hensyn til den afgørelse, som den ordregivende myndighed træffer inden kontraktafslutningen, er medlemsstaterne ifølge Domstolen forpligtet til at indføre en klageprocedure, i hvilken klageren, såfremt betingelserne er opfyldt, kan få ordregiverens afgørelse kendt ugyldig. Hvad for det andet angår det østrigske system, inden for rammerne af hvilket der ikke udstedes en forvaltningsakt, som de interesserede kan få kendskab til, og som kan gøres til genstand for et krav om annulation, fandt Domstolen, at fællesskabsretten ikke kunne fortolkes således, at den klageinstans, der var oprettet af den østrigske lovgiver, var beføjet til at påkende de klager, som er omhandlet i direktivets artikel 2, stk. 1, litra a) og b). Den bemærkede dog, at de berørte under sådanne omstændigheder ifølge de relevante procedurer i national ret kunne rejse krav om erstatning for skade, der var lidt som følge af den manglende gennemførelse af direktivet inden for den fastsatte frist.

18.2. I *Teckal*-sagen (dom af 18.11.1999, sag C-107/98, Sml. I, s. 8121) spurgte den forelæggende ret, om en lokal myndighed skal anvende fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige aftaler, der er fastsat i direktiv 93/36/EØF¹⁵, når den overdrager til en sammenslutning, hvori den selv deltager, at levere varer. Domstolen bemærkede indledningsvis i dommen, at inden for rammerne af lovgivningen for offentlige kontrakter om varer er det ikke afgørende, om vareleverandøren er en ordregivende myndighed. Den fastslog herefter, at der foreligger en offentlig aftale, når der er tale om en gensidigt bebyrdende aftale, som er indgået skriftligt, og at det derfor må undersøges, om der er indgået en aftale mellem to forskellige personer. Det er herved efter artikel 1, litra a), i direktiv 93/36 principielt tilstrækkeligt, at aftalen er blevet indgået mellem på den ene side en lokal myndighed og på den anden side en fra denne myndighed juridisk forskellig person. Anvendelse af direktivet er kun udelukket, såfremt den lokale myndighed både underkaster den pågældende person en kontrol, der svarer til den kontrol, den fører med sine egne tjenestegrene, og den pågældende person udfører hovedparten af sin virksomhed sammen med den eller de lokale myndigheder, den ejes af.

19. Den voksende betydning af *intellektuel ejendomsret* inden for økonomien afspejles af udviklingen inden for de retssager, den giver anledning

¹⁵ Rådets direktiv af 14.6.1993 om samordning af fremgangsmåderne ved offentlige indkøb (EFT L 199, s. 1).

til. Som i de foregående år behandlede Domstolen adskillige gange det første direktiv 89/104/EØF af 21. december 1988 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker ¹⁶ og navnlig direktivets artikel 3 (registreringshindringer og ugyldighedsgrunde), artikel 5 (rettigheder, der er knyttet til varemærket), artikel 6 (begrænsninger i varemærkets retsvirkninger) og artikel 7 (konsumtion af de rettigheder, der er knyttet til varemærket).

19.1. I *Windsurfing*-sagen (dom af 4.5.1999, forenede sager C-108/97 og C-109/97, Sml. I, s. 2779) fremkom Domstolen med en lang række præciseringer om, under hvilke omstændigheder direktivets artikel 3, stk. 1, litra c), er til hinder for registrering af et varemærke, der udelukkende består af et geografisk navn. Det fremgår bl.a. af denne, at forbuddet mod registrering af geografiske navne som varemærker ikke alene er begrænset til de tilfælde, hvor disse betegner steder, der for nærværende efter de relevante omsætningskredsens mening frembyder en forbindelse med den pågældende kategori af varer, men også finder anvendelse på geografiske navne, der vil kunne blive brugt i fremtiden af de pågældende virksomheder som angivelse af den pågældende kategori af varers geografiske oprindelse. Domstolen fastlagde endvidere rækkevidden af den undtagelse, der er fastsat i direktivets artikel 3, stk. 3, første punktum, til fordel for varemærker, der har fået et særpræg. Den præciserede, at det særpræg, som et varemærke har fået som følge af den brug, der gøres deraf, betyder, at varemærket er egnet til at identificere den vare, for hvilken der ansøges om registrering, som hidrørende fra en bestemt virksomhed, og dermed til at adskille denne vare fra andre virksomheders.

19.2. Direktivets artikel 5 fastlægger i stk. 1 de rettigheder, der er knyttet til varemærket, mens stk. 2 foreskriver en beskyttelse for renommerede mærker, der også omfatter varer og tjenesteydelser, som ikke er identiske med eller ligner varemærket.

Artikel 5, stk. 1, bestemmer bl.a., at indehaveren kan forbyde tredjemand, der ikke har hans samtykke, at gøre erhvervsmæssig brug af et tegn, der er identisk med eller ligner varemærket, når de varer eller tjenesteydelser, der er dækket af varemærket, er af samme eller lignende art som dem, der er dækket af det pågældende tegn, og der som følge heraf i offentlighedens bevidsthed er risiko for forveksling, herunder at der er en forbindelse med varemærket. Domstolen bemærkede, at det ikke kan udelukkes, at en lydlig lighed mellem

¹⁶

Rådets første direktiv af 21.12.1988 (EFT L 40, s. 1).

varemærkerne i sig selv kan skabe en sådan risiko for forveksling. Jo større lighed, der er indbyrdes mellem de varer eller tjenesteydelser, der er omfattet af varemærkerne, og jo større grad af særpræg, det ældre varemærke har, desto større er risikoen for forveksling. I denne henseende anførte Domstolen i *Lloyd-sagen* (dom af 22.6.1999, sag C-342/97, *Lloyd Schuhfabrik Meyer*, Sml. I, s. 3821) visse nærmere oplysninger for at hjælpe den nationale domstol med at fastlægge et varemærkes særpræg ud over dem, der allerede blev anført i *Windsurfing-dommen*.

Med hensyn til en mere omfattende beskyttelse i henhold til artikel 5, stk. 2, i forhold til varer og tjenesteydelser af anden art, præciserede Domstolen, at et varemærke i sin egenskab af renommeret varemærke skal være kendt af en betydelig del af den offentlighed, der er relevant for de varer eller tjenesteydelser, der er dækket af mærket. Ved undersøgelsen af denne betingelse skal den nationale ret tage hensyn til alle sagens relevante omstændigheder, således navnlig varemærkets markedsandel, intensiteten, den geografiske udstrækning og varigheden af brugen af varemærket, samt størrelsen af de investeringer, som virksomheden har foretaget for at fremme varemærket. I territorial henseende fandt Domstolen, at det var tilstrækkeligt, at renomméet foreligger inden for en væsentlig del af medlemsstatens område, eller, for så vidt angår varemærker, der er registreret hos Benelux-Varemærkemyndigheden, inden for en væsentlig del af dette område, hvilket i givet fald kan svare til en del af et af Benelux-landene (dom af 14.9.1999, sag C-375/97, *General Motors*, Sml. I, s. 5423).

19.3. De rettigheder, der er knyttet til varemærket i henhold til direktivets artikel 5, er begrænset af bestemmelserne i direktivets artikel 6 og 7, som henholdsvis vedrører begrænsning af varemærkets retsvirkninger og konsumtionen af de rettigheder, der er knyttet til varemærket. Disse bestemmelser blev behandlet i sagerne *BMW*, *Sebago* og *Pharmacia & Upjohn*.

Spørgsmålene, der blev stillet i *BMW-sagen*, vedrørte en situation, hvor mærket BMW var blevet anvendt for at oplyse offentligheden om, at annoncøren udførte reparation og vedligeholdelse af BMW-automobiler, eller at han var specialiseret eller specialist i salg eller reparation og vedligeholdelse af sådanne automobiler.

For så vidt angår salgsvirksomheden udtalte Domstolen, at direktivets artikel 7 var til hinder for, at indehaveren af varemærket BMW kunne forbyde en tredjemand at anvende varemærket til at gøre offentligheden bekendt med, at han var specialiseret i eller specialist i salg af brugte BMW-automobiler, på

betingelse af, at reklamen vedrørte automobiler, som var markedsført i Fællesskabet under dette mærke af indehaveren eller med hans samtykke, og at den måde, hvorpå mærket benyttedes i denne reklame, ikke i henhold til artikel 7, stk. 2, udgjorde en skellig grund til, at indehaveren kunne modsætte sig brugen af mærket. Domstolen præciserede, at hvis der ikke er nogen risiko for, at offentligheden bibringes den opfattelse, at der foreligger en erhvervsmæssig forbindelse mellem forhandleren og indehaveren af mærket, er den blotte omstændighed, at forhandleren drager fordel af brugen af mærket ved, at den i øvrigt korrekte og loyale salgsreklame for de varer, der er dækket af varemærket, giver hans egen virksomhed en aura af kvalitet, ikke en skellig grund. De samme begrænsninger finder anvendelse mutatis mutandis — men denne gang i medfør af direktivets artikel 6 — hvis varemærkeindehaveren ønsker at forbyde tredjemands brug til over for offentligheden at annoncere om reparation og vedligeholdelse af varer, som er forsynet med dette mærke (dom af 23.2.1999, sag C-63/97, Sml. I, s. 905).

Ligeledes vedrørende direktivets artikel 7, stk. 1, om konsumtion af de rettigheder, der er knyttet til varemærket, præciserede Domstolen i *Sebago*-sagen, at samtykke i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i denne bestemmelse, forudsætter, at samtykket skal gælde for hvert enkelt eksemplar af den vare, med hensyn til hvilken der påberåbes konsumtion. For de eksemplarer af varen, der ikke er blevet markedsført inden for Fællesskabet (inden for EØS efter ikrafttrædelsen af EØS-aftalen) med indehaverens samtykke, kan denne altid i overensstemmelse med den ret, han har ifølge direktivet, forbyde brugen af mærket (dom af 1.7.1999, sag C-173/98, Sml. I, s. 4103).

Uanset at dommen i *Pharmacia & Upjohn*-sagen formelt angik fortolkningen af traktatens artikel 36 (nu artikel 30 EF), vedrørte den ligeledes begrebet konsumtion af de rettigheder, der er knyttet til varemærket, som omhandlet i artikel 7 i direktiv 89/104. Det skulle fastlægges, på hvilke vilkår en parallelimportør havde beføjelse til at udskifte det originale varemærke, der blev anvendt af varemærkeindehaveren i eksportmedlemsstaten, med det mærke, denne anvendte i importmedlemsstaten. Domstolen fandt, at parallelimportøren ikke havde pligt til at godtgøre, at varemærkeindehaveren havde til hensigt til at opdele markederne, men at der derimod var et krav om, at denne udskiftning var objektivt nødvendig i den nævnte doms forstand som betingelse for, at indehaveren af varemærkerne ikke kunne modsætte sig den. Ifølge Domstolen er denne nødvendighedsbetingelse opfyldt, såfremt forbuddet mod, at importøren udskifter varemærket, i det enkelte tilfælde hindrer hans effektive adgang til markedet i importmedlemsstaten, f.eks. såfremt en

forbrugerbeskyttelsesbestemmelse forbyder brugen i importmedlemsstaten af det varemærke, der benyttes i eksportmedlemsstaten, fordi det kan vildlede forbrugerne. Derimod vil nødvendighedsbetingelsen ikke være opfyldt, hvis udskiftningen af mærket udelukkende kan forklares med, at parallelimportøren søger en kommerciel fordel (dom af 12.10.1999, sag C-379/97, Sml. I, s. 6927).

20. Domstolen annullerede endvidere den retsakt, hvorved Kommissionen havde registreret betegnelsen feta som beskyttet oprindelsesbetegnelse i henhold til forordning (EØF) nr. 2081/92 om beskyttelse af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser for landbrugsprodukter og levnedsmidler¹⁷ (dom af 16.3.1999, forenede sager C-289/96, C-293/96 og C-299/96, *Danmark m.fl. mod Kommissionen*, Sml. I, s. 1541). Domstolen fandt, at Kommissionen ved afgørelsen om, at betegnelsen feta ikke var en artsbetegnelse i henhold til artikel 3 i forordning nr. 2081/92 og derfor kunne registreres, havde bagatelliseret betydningen af de faktiske forhold i andre medlemsstater end oprindelsesstaten og frakendt de nationale retsfor skrifter enhver betydning.

21. Princippet om *ligebehandling af mænd og kvinder*, som er anført i adskillige fællesskabsretlige bestemmelser, forbyder forskelsbehandling på grundlag af køn. Som det fremgår af Domstolens senere praksis, er en sådan forskelsbehandling imidlertid ofte svær at bevise.

21.1. Hvis en foranstaltning, der er truffet af en medlemsstat, ikke direkte er baseret på kønnet, må det for det første efterprøves, om den har en så forskellig virkning for mænd og kvinder, at den udgør en indirekte forskelsbehandling. Den nationale ret skal i denne forbindelse efterprøve, om de foreliggende statistiske oplysninger indikerer, at en betydelig mindre procentdel af kvinder end mænd er i stand til at opfylde den betingelse, som er fastsat ved den pågældende foranstaltning. Hvis dette er tilfældet, foreligger der en indirekte forskelsbehandling på grundlag af køn (dom af 9.2.1999, sag C-167/97, *Seymour-Smith og Perez*, Sml. I, s. 623).

Det er muligt, at en direkte eller indirekte forskelsbehandling kan være begrundet af objektive mål, der intet har at gøre med forskelsbehandling på grundlag af køn. I så tilfælde påhviler det medlemsstaten som ophavsmand til

¹⁷

Rådets forordning af 14.7.1992 (EFT L 208, s. 1).

den formodet diskriminerende regel at godtgøre, at reglen opfylder et lovligt mål i dens socialpolitik, at målet intet har at gøre med forskelsbehandling på grundlag af køn, og at den med rimelighed kunne antage, at de valgte midler var egnede til at nå det pågældende mål (*Seymour-Smith og Perez-dommen*).

Det er endvidere muligt, at mandlige og kvindelige arbejdstagere befinder sig i forskellige situationer, således at en forskellig behandling ikke udgør en ulovlig forskelsbehandling.

Domstolen har således udtalt, at princippet om lige løn ikke er til hinder for, at der alene udbetales en fast ydelse til kvindelige arbejdstagere, der tager på barselsorlov, når denne ydelse skal være en erstatning for de faglige ulemper, som er en følge af disse arbejdstageres fravær fra arbejdet (dom af 16.9.1999, sag C-218/98, *Abdoulaye m.fl.*, Sml. I, s. 5723).

På samme måde gælder det, at når en national ordning betaler en fratrædelsesgodtgørelse til arbejdstagere, som bringer deres arbejdsforhold til ophør inden det aftalte tidspunkt for at passe deres børn på grund af mangelen på børneinstitutioner for disse, er fællesskabsretten ikke til hinder for, at denne godtgørelse nedsættes i forhold til den godtgørelse, som udbetales for samme ansættelsesperiode til arbejdstagere, hvis opsigelse beror på en væsentlig grund, der har forbindelse med arbejdsvilkårene i virksomheden eller med arbejdsgiverens handlemåde. Disse godtgørelser kan ikke sammenlignes, da de omhandlede situationer og grundene dertil har en forskellig karakter (dom af 14.9.1999, sag C-249/97, *Gruber*, Sml. I, s. 5295).

På linje hermed — selv om der består en forskel mellem mandlige og kvindelige arbejdstageres lønninger — er der ikke tale om forskelsbehandling på grundlag af køn, når to grupper arbejdstagere ikke udfører det samme arbejde. Domstolen har herom udtalt, at der ikke er tale om samme arbejde, når samme beskæftigelse udøves over et længere tidsrum af arbejdstagere med forskellige faglige kvalifikationer (dom af 11.5.1999, sag C-309/97, *Angestelltenbetriebsrat der Wiener Gebietskrankenkasse*, Sml. I, s. 2865).

21.2. Inden for området for ligebehandling af mænd og kvinder bestemmer artikel 2, stk. 2, i direktiv 76/207/EØF¹⁸, at direktivet ikke er til hinder for, at medlemsstaterne fra direktivets anvendelsesområde kan udelukke sådanne

¹⁸

Rådets direktiv af 9.2.1976 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelse samt arbejdsvilkår (EFT L 39, s. 40).

former for erhvervsudøvelse og i givet fald de dertil førende uddannelser, for hvilke udøverens køn er afgørende på grund af deres art eller de forhold, under hvilke de udføres. I en dom af 26. oktober 1999 (sag C-273/97, *Sirdar*, Sml. I, s. 7403) fastslog Domstolen, at det var muligt med hjemmel i denne bestemmelse at udelukke kvinder fra at gøre tjeneste i særlige kampenheder såsom Royal Marines på grund af arten af eller de forhold, hvorunder den pågældende virksomhed udøves. De kompetente myndigheder kunne under anvendelsen af det skøn, der tilkommer dem hvad angår muligheden for at opretholde den pågældende udelukkelse under hensyntagen til den sociale udvikling, uden at tilsidesætte proportionalitetsprincippet antage, at de særlige vilkår, som gælder for at indsætte de angrebsstyrker, herunder navnlig det krav om indsatsegnethed — dvs. kravet om, at enhver marineinfanterist, uanset sin specialisering, skal være i stand til at kæmpe i en kommandoenhed — gjorde det berettiget udelukkende at sammensætte dem af mænd.

22. Hvad angår *miljøbeskyttelse* var beskyttelse af vilde fugle inden for rammerne af direktiv 79/409/EØF ¹⁹ i forbindelse med særlige beskyttede områder igen genstand for traktatbrudssøgsmål, som bekræftede de væsentligste aspekter af retspraksis inden for dette område, bl.a. for så vidt angår medlemsstaternes forpligtelse til at udpege særlige beskyttede områder og at give dem en retligt bindende beskyttelsesstatus (dom af 18.3.1999, sag C-166/97, *Kommissionen mod Frankrig*, Sml. I, s. 1719, og af 25.11.1999, sag C-96/98, *Kommissionen mod Frankrig*, Sml. I, s. 8531). Domstolen bemærkede således, at området Marais poitevin har stor ornitologisk værdi for adskillige fuglearter, såsom arter, der trues af udslettelse, og arter, der er følsomme over for bestemte ændringer af deres levesteder, og at Seine-udløbet er et særligt betydningsfuldt økosystem som rasteplads, overvintringsområde og ynglested for mange fulgearter. Domstolen fastslog i de to domme, at den beskyttelsesstatus, som var fastsat for disse områder, ikke opfyldte de krav, der stilles i henhold til direktivets artikel 4, stk. 1 og 2.

23. Der blev i 1999 afsluttet adskillige sager, der vedrørte *Bruxelles-konventionen* (konvention af 27.9.1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager). For størstedelens vedkommende angik sagerne spørgsmål om retternes kompetence som omhandlet i konventionens afsnit II.

¹⁹

Rådets direktiv af 2.4.1979 om beskyttelse af vilde fugle (EFT L 103, s. 1).

23.1 Kompetencen i sager om kontraktforhold er reguleret i konventionens artikel 5, stk. 1. Det bestemmes i denne, at i sager om kontraktforhold kan en sagsøgt, der har bopæl på en kontraherende stats område — som undtagelse til princippet om, at retten på det sted, hvor den pågældende har bopæl, har kompetence — sagsøges i en anden kontraherende stat ved retten på det sted, hvor den pågældende forpligtelse er opfyldt eller skal opfyldes. Det fremgår af fast retspraksis, at dette udtryk ikke skal fortolkes selvstændigt, men således, at det henviser til den lov, der er anvendelig på den omtvistede forpligtelse efter lovvalgsreglerne for den ret, sagen er indbragt for. Domstolen, der på ny blev adspurgt om dette spørgsmål af den franske Cour de cassation, bekræftede denne afgørelse i en dom af 28. september 1999 (sag C-440/97, *Groupe Concorde*, Sml. I, s. 6307). Den forelæggende ret havde i sin kendelse anført, at det ville være at foretrække, at de nationale retter skulle fastlægge opfyldelsesstedet for forpligtelsen ved på grundlag af arten af det kontraktforhold, forpligtelsen udsprang af, og omstændighederne i det konkrete tilfælde at finde frem til det sted, hvor ydelsen faktisk var blevet erlagt eller skulle erlægges, uden at de skulle henholde sig til den lov, der er anvendelig på den omtvistede forpligtelse i medfør af de lovkonfliktregler, der gælder for dem. Domstolen forkastede dette standpunkt efter at have fastslået, at nogle af de spørgsmål, der vil kunne opstå i denne sammenhæng, herunder fastlæggelsen af den kontraktmæssige forpligtelse, der ligger til grund for søgsmålet, og, i tilfælde hvor der er tale om flere forpligtelser, afgørelsen af, hvilken forpligtelse der er hovedforpligtelsen, således vanskeligt ville kunne løses, uden at man henholdt sig til den nationale ret, der finder anvendelse.

Om konventionens artikel 5, nr. 1, udtalte Domstolen ligeledes, at samme ret ikke havde kompetence til at påkende hele sagen, i tilfælde hvor den støttedes på to ligestillede forpligtelser, som fulgte af samme kontrakt, når forpligtelserne efter lovkonfliktreglerne i den stat, hvori retten var beliggende, skulle opfyldes, for så vidt angår den ene forpligtelse i denne stat, men for så vidt angår den anden forpligtelse i en anden kontraherende stat (dom af 5.10.1999, sag C-420/97, *Leathertex Divisione Sintetici*, Sml. I, s. 6747). For at nå frem til denne konklusion havde Domstolen først forkastet alle de grunde, der kunne berettige en centralisering af kompetencen: For det første var den kontrakt, der var omtvistet i hovedsagen, ikke en arbejdskontrakt, hvilket kunne have begrundet, at retten på opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der var karakteristisk for kontrakten, ubetinget blev tillagt kompetence. Da konventionens artikel 22, der omhandler behandling af krav, som er indbyrdes sammenhængende, ikke indeholder nogen regler om kompetence, var det for det andet ikke muligt ud fra denne at bestemme, at en ret i en kontraherende stat var kompetent til at pådømme en sag, som var

sammenhængende med en anden sag. For det tredje kunne princippet om, at accessoriske krav følger hovedkravet, ikke anvendes på flere ligestillede forpligtelser.

23.2. *Mietz*-sagen gav Domstolen lejlighed til at foretage nogle præciseringer vedrørende udtrykket køb af løsørengenstande, hvor købesummen skal betales i rater, der er anvendt i konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 1 (dom af 27.4.1999, sag C-99/96, Sml. I, s. 2277). Det fremgår af dommen, at den nævnte bestemmelse udelukkende tager sigte på at beskytte køberen, når sælgeren har indrømmet denne en kredit, dvs. når sælgeren har overladt besiddelsen af genstanden til køberen, før denne har betalt hele købesummen. I sådanne tilfælde kan køberen dels ved kontraktens indgåelse være blevet vildledt med hensyn til det beløb, han reelt skal betale, dels bærer han risikoen for, at genstanden går tabt, samtidig med at han er forpligtet til at betale de resterende afdrag.

I denne dom bekræftede Domstolen ligeledes den fortolkning af konventionens artikel 24 (foreløbige, herunder sikrende retsmidler), som den havde anvendt i *Van Uden*-sagen (dom af 17.11.1998, sag C-391/95, Sml. I, s. 7091). Det fremgår af denne dom, at når en ret, som en sag er indbragt for, har kompetence til at påkende en sags realitet i medfør af konventionens artikel 2 og artikel 5-18, kan den tilkende foreløbige, herunder sikrende retsmidler, uden at der gælder andre betingelser for kompetencen hertil, og uden at skulle henholde sig til konventionens artikel 24. En retsafgørelse, som træffes udelukkende på grundlag af kompetencen i medfør af konventionens artikel 24, og hvorved en part pålægges foreløbig betaling af en modydelse i henhold til en kontrakt, er derimod ikke et foreløbigt retsmiddel i bestemmelsens forstand, medmindre der er sikkerhed for tilbagebetaling af beløbet til rekviritus for det tilfælde, at rekvirenten ikke får medhold i sagens realitet, og det begærede retsmiddel kun rettes mod bestemte formuegoder, som tilhører rekviritus, og som befinder sig eller vil komme til at befinde sig inden for det område, hvor den ret, sagen er indbragt for, har den stedlige kompetence. Domstolen præciserede, at et foreløbigt retsmiddel, som ikke ses at opfylde disse to betingelser, ikke kan være genstand for en fuldbyrdelsespåtegning i henhold til konventionens afsnit III.

Domstolen præciserede endvidere, i hvilken form parterne i forbindelse med international handel kunne give deres samtykke til en aftale om kompetence i henhold til konventionens artikel 17, stk. 1, andet punktum (dom af 16.3.1999, sag C-159/97, *Castelletti*, Sml. I, s. 1597).

24. I forbindelse med associeringsaftalen EØF-Tyrkiet afsagde Domstolen — efter at have genåbnet den mundtlige forhandling for at undersøge rækkevidden af artikel 9 i den nævnte aftale — en dom af stor betydning den 4. maj 1999, hvorved den for første gang anerkendte, at princippet om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, som er fastsat i artikel 3, stk. 1, i afgørelse nr. 3/80 om anvendelsen af De Europæiske Fællesskabers medlemsstaters sociale sikringsordninger på tyrkiske arbejdstagere og på deres familiemedlemmer ²⁰, havde direkte virkning (sag C-262/96, *Sürül*, Sml. I, s. 2685). Domstolen fastslog indledningsvis, at der ikke kunne opstå noget problem af teknisk art ved anvendelsen af denne bestemmelse, og at det ikke var nødvendigt at gøre brug af supplerende samordningsforanstaltninger, for at den kunne finde anvendelse i praksis. De grunde, der havde ført Domstolen til i sagen *Taflan-Met m.fl.* (dom af 10.9.1996, sag C-277/94, Sml. I, s. 4085) at forkaste, at artikel 12 og 13 i afgørelse nr. 3/80 skulle have direkte virkning, var således ikke gyldige for så vidt angår artikel 3, stk. 1. Domstolen bemærkede endvidere, at denne bestemmelse i klare, præcise og ubetingede vendinger fastsatte et forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet af de personer, der er bosat på en medlemsstats område, og som er omfattet af bestemmelserne i afgørelse nr. 3/80. Konstateringen af, at dette princip om forbud mod forskelsbehandling direkte vil kunne være bestemmende for situationen for borgerne, modsiges i øvrigt ikke af gennemgangen af formålet med og karakteren af den aftale, som bestemmelsen er indeholdt i. Henset til, at det var den første gang, Domstolen havde anledning til at fortolke denne bestemmelse, og at *Taflan-Met*-dommen muligvis havde kunnet skabe usikkerhed, begrænsede Domstolen imidlertid de tidsmæssige virkninger af sin dom.

25. Adskillige sager, der blev afgjort i 1999, vedrørte *de oversøiske lande og territorier* (OLT), der er associeret med Fællesskabet i henhold til EF-traktatens fjerde del og afgørelse 91/482/EØF ²¹. Selv om Domstolen anerkendte den særlige ordning, der gjaldt for denne associering, gjorde den det klart, at samhandelen mellem OLT og Fællesskabet ikke nødvendigvis kunne være omfattet af en ordning, der var identisk med den, der gælder for samhandelen mellem medlemsstaterne. Denne samhandel udgøres nemlig af transaktioner udført inden for rammerne af det indre marked i modsætning til

²⁰ Associeringsrådets afgørelse af 19.9.1980 (EFT 1983 C 110, s. 60).

²¹ Rådets afgørelse af 25.7.1991 om de oversøiske landes og territoriers associering med Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EFT L 263, s. 1).

samhandelen mellem OLT og Fællesskabet, som henhører under importordningen. Under disse omstændigheder kan Rådet f.eks. bestemme, at bestemmelser, som foreskriver, at sundhedsbestemmelserne skal overholdes ved import af visse produkter hidrørende fra tredjelande, finder anvendelse på markedsføring på Fællesskabets marked af sådanne produkter hidrørende fra OLT (dom af 21.9.1999, sag C-106/97, *Dutch Antillian Dairy Industry*, Sml. I, s. 5983). Rådet har med henblik på at forene principperne for associeringen mellem OLT og Fællesskabet og for den fælles landbrugspolitik endvidere ret til at træffe beskyttelsesforanstaltninger, der undtagelsesvis, delvis og midlertidigt begrænser den frie indførsel af landbrugsprodukter fra OLT (dom af 11.2.1999, sag C-390/95 P, *Antillean Rice Mills m.fl. mod Kommissionen*, Sml. I, s. 769). Ligeledes skal ankomst til en medlemsstat af et gode fra OLT betragtes som ankomst til Fællesskabet og ikke som en transaktion inden for Fællesskabet med henblik på anvendelsen af sjette momsdirektiv (dom af 28.1.1999, sag C-181/97, *van der Kooy*, Sml. I, s. 483).

26. Hvad angår *vedtægten for tjenestemænd og øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber* fastslog Domstolen, at protokollen af 8. april 1965 vedrørende De Europæiske Fællesskabers privilegier og immuniteter ikke var til hinder for den belgiske lovgivning, hvorefter EF-tjenestemænd, hvis indkomst er fritaget for beskatning i Belgien, ikke kan drage fordel af ægtefælleandelen. Der var tale om en skattelettelse for husstande, der kun har én indkomst, og for husstande med to indkomster, hvoraf den ene ikke overstiger et vist beløb, som således kan blive nægtet husstande, hvor en af ægtefællerne er tjenestemand eller øvrig ansat i De Europæiske Fællesskaber, såfremt dennes vederlag overstiger dette beløb (dom af 14.10.1999, sag C-229/98, *Vander Zwalm og Massart*, Sml. I, s. 7113).

B — Domstolens sammensætning

(Sammensætning efter rangfølge pr. 15.12.1999)

Første række, fra venstre til højre:

Dommerne R. Schintgen, L. Sevón og J.C. Moithino de Almeida, præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, dommer D.A.O. Edward, førstegeneraladvokat N. Fennelly og generaladvokt F.G. Jacobs.

Anden række, fra venstre til højre:

Dommer P. Jann, generaladvokaterne P. Léger og G. Cosmas, dommerne C. Gulmann, P.J.G. Kapteyn, A.M. La Pergola, J.-P. Puissochet og G. Hirsch.

Tredje række, fra venstre til højre:

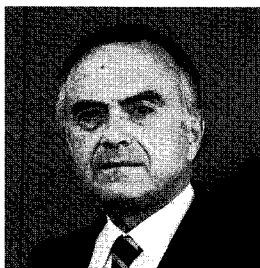
Dommer F. Macken, generaladvokaterne A. Saggio, S. Alber og D. Ruiz-Jarabo Colomer, dommerne H. Ragnemalm og M. Wathelet, generaladvokat J. Mischo, dommer V. Skouris og justitssekretær R. Grass.

1. Domstolens medlemmer (efter tiltrædelsestidspunkt)

Giuseppe Federico Mancini

Født i 1927; professor i arbejdsret (Urbino, Bologna, Rom), komparativ privatret (Bologna); medlem af Consiglio Superiore della Magistratura (1976-1981); generaladvokat ved Domstolen fra den 7. oktober 1982 til den 6. oktober 1988; dommer ved Domstolen fra den 7. oktober 1988 til den 21. juli 1999.

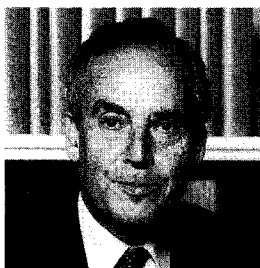
José Carlos de Carvalho Moitinho de Almeida

Født i 1936; anklagemyndighedens repræsentant ved Appelleretten i Lissabon; kabinetschef hos justitsministeren; stedfortræder for rigsadvokaten; sekretariatschef for Afdelingen for Fællesskabsret; professor i fællesskabsret (Lissabon); dommer ved Domstolen siden den 31. januar 1986.

Gil Carlos Rodríguez Iglesias

Født i 1946; lektor, derefter professor (universiteterne i Oviedo og Freiburg im Breisgau, Det Frie Universitet i Madrid, Complutense-Universitetet i Madrid og Granada Universitet); bestyrer af Institut for Folkeret (Granada); medlem af kuratoriet for Max-Planck-Instituttet for Folkeret og Komparativ Ret, Heidelberg; doktor honoris causa ved Torino's Universitet, ved Universitetet i Cluj-Napoca og ved Saarlands Universitet; Honorary Bencher ved Gray's Inn (London) og King's Inn (Dublin); dommer ved Domstolen fra den 31. januar 1986; præsident for Domstolen siden den 7. oktober 1994.

Francis G. Jacobs, QC

Født i 1939; barrister; ansat i sekretariatet i Den Europæiske Menneskerettighedskommission; referendar hos generaladvokat J.P. Warner; professor i fællesskabsret (King's College, London); forfatter af flere værker om fællesskabsret; generaladvokat ved Domstolen siden den 7. oktober 1988.

Paul Joan George Kapteyn

Født i 1928; embedsmand i Udenrigsministeriet; professor i international organisationsret (Utrecht, Leiden); medlem af Raad van State; formand for Raad van State's Twistemålsafdeling; medlem af Det Kongelige Akademi for Videnskaberne; medlem af Bestyrelsen for Academie voor Internationaal Recht, Haag; dommer ved Domstolen siden den 29. marts 1990.

Claus Christian Gulmann

Født i 1942; embedsmand i Justitsministeriet; referendar for dommer Max Sørensen; professor i folkeret og fællesskabsret og formand for Det Retsvidenskabelige Fagråd ved Københavns Universitet; advokat; formand for og medlem af voldgiftsretter; medlem af ankenævn; generaladvokat ved Domstolen fra den 7. oktober 1991 til den 6. oktober 1994; dommer ved Domstolen siden den 7. oktober 1994.

John Loyola Murray

Født i 1943; barrister (1967), derefter Senior Counsel (1981); advokat i Irland; Attorney-General (1987); tidligere medlem af Council of State; tidligere medlem af Bar Council of Ireland; Bencher of The Honourable Society of King's Inns; dommer ved Domstolen fra den 7. oktober 1991 til den 5. oktober 1999.

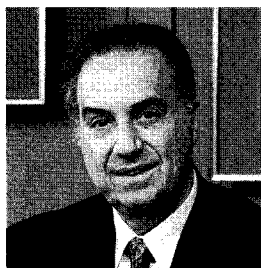
David Alexander Ogilvy Edward

Født i 1934; advokat (Skotland); Queen's Counsel (Skotland); sekretær, derefter kurator for Faculty of Advocates; formand for Den Rådgivende Kommission for Advokaterne i Fællesskabet; Salvesen professor i europæiske institutioner og bestyrer for Europa-Instituttet, Edinburghs Universitet; særlig rådgiver for Overhusets EF-udvalg; Honorary Bencher i Gray's Inn, London; dommer ved Retten i Første Instans fra den 25. september 1989 til den 9. marts 1992; dommer ved Domstolen siden den 10. marts 1992.

Antonio Mario La Pergola

Født i 1931; professor i statsforfatningsret og almindelig og komparativ offentlig ret (ved universiteterne i Padova, Bologna og Rom); medlem af Consiglio Superiore della Magistratura (1976-1978); medlem af og derefter præsident for Corte costituzionale (1986-1987); minister for europæiske anliggender (1987-1989); medlem af Europa-Parlamentet (1989-1994); dommer ved Domstolen fra den 7. oktober 1994 til den 31. december 1994; generaladvokat ved Domstolen fra den 1. januar 1995 til den 14. december 1999; dommer ved Domstolen siden den 15. december 1999.

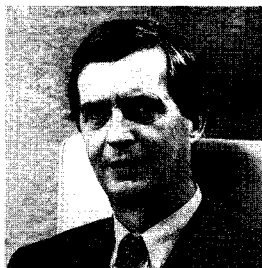
Georges Cosmas

Født i 1932; advokat i Athen; fuldmægtig (1963), assessor (1973) og medlem (1982-1994) af Den Øverste Græske Forvaltningsdomstol; medlem af den særlige domstol, som er kompetent i retssager mod dommere ved underretterne og ved de højere domstole; medlem af den særlige højesteret, som i henhold til den græske forfatning har kompetence til at harmonisere landets tre højeste retsinstansers' praksis og til at prøve gyldigheden af de nationale og europæiske valg; medlem af Dommerrådet; medlem af Udenrigsministeriets Højeste Råd; præsident for Mærkeappeldomstolen; formand for Justitsministeriets Lovforberedelsesråd; generaladvokat ved Domstolen siden den 7. oktober 1994.

Jean-Pierre Puissochet

Født i 1936; medlem af Frankrigs Conseil d'État; direktør og senere generaldirektør for Rådet for De Europæiske Fællesskabers Juridiske Tjeneste (1968-1973); generaldirektør for Agence nationale pour l'emploi (1973-1975); direktør for den centrale administration i Industriministeriet (1977-1979); direktør for OECD's Direktorat for Juridiske Anliggender (1979-1985); direktør for Det Internationale Institut for Offentlig Administration (1985-1987); juridisk konsulent og direktør for Udenrigsministeriets Direktorat for Juridiske Anliggender (1987-1994); dommer ved Domstolen siden den 7. oktober 1994.

Philippe Léger

Født i 1938; embedsmand i Justitsministeriet (1966-1970); kabinetssekretær og derefter teknisk rådgiver i kabinettet for ministeren for livskvalitet i 1976; teknisk rådgiver i justitsministerens kabinet (1976-1978); underdirektør i Justitsministeriets Afdeling for Straffesager og Benådninger (1978-1983); medlem af Cour d'appel de Paris (1983-1986); vicekabinetschef i Justitsministeriet (1986); præsident for Tribunal de grande instance de Bobigny (1986-1993); direktør for justitsministerens kabinet og statsadvokat ved Cour d'appel de Paris (1993-1994); assisterende professor ved Université René Descartes (Paris-V) (1988-1993); generaladvokat ved Domstolen siden den 7. oktober 1994.

Günter Hirsch

Født i 1943; direktør i Justitsministeriet i delstaten Bayern; præsident for delstaten Sachsens Verfassungsgerichtshof og Oberlandesgericht Dresden (1992-1994); professor honoris causa i EF-ret og lægeret ved Saarbrückens Universitet; dommer ved Domstolen siden den 7. oktober 1994.

Peter Jann

Født i 1935; dr.jur. fra Universitetet i Wien; byretsdommer; dommer; presseansvarlig i Justitsministeriet og i Østrigs parlament; medlem af Verfassungsgerichtshof; dommer ved Domstolen siden den 19. januar 1995.

Hans Ragnemalm

Født i 1940; dr.jur. og docent i offentlig ret ved Universitetet i Lund; professor i offentlig ret og dekan ved Det Retsvidenskabelige Fakultet ved Universitetet i Stockholm; justitieombudsmand; dommer ved Regeringsrätten; dommer ved Domstolen siden den 19. januar 1995.

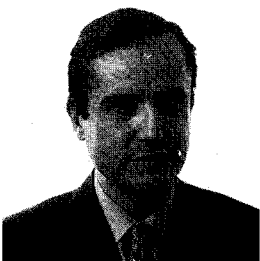
Leif Sevón

Født i 1941; juridisk licentiatgrad (OTL) ved Helsingfors Universitet; direktør i Justitsministeriet; rådgiver ved Udenrigsministeriets Handelsdepartement; dommer ved Finlands højesteret; dommer ved EFTA-Domstolen; præsident for EFTA-Domstolen; dommer ved Domstolen fra den 19. januar 1995.

Nial Fennelly

Født i 1942; Master of Arts i økonomi fra University College, Dublin; barrister-at-Law; Senior Counsel; formand for Legal Aid Board og Bar Council; generaladvokat ved Domstolen siden den 19. januar 1995.

Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer

Født i 1949; byretsdommer; dommer ved Consejo General del Poder Judicial; lektor; professor; kabinetschef for præsidenten for Consejo General del Poder Judicial; ad hoc-dommer ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol; dommer ved Tribunal Supremo siden 1996; generaladvokat ved Domstolen siden den 19. januar 1995.

Melchior Wathelet

Født i 1949; vicepremierminister, forsvarsminister (1995); borgmester i Verviers; vicepremierminister, justitsminister og økonomiminister (1992-1995); vicepremierminister, justitsminister og minister for små og mellemstore virksomheder (1988-1991); medlem af deputeretkammeret (1977-1995); juridisk og økonomisk kandidateksamen (Universitetet i Liège); Master of Laws (Harvard University, USA); professor ved Det Katolske Universitet i Louvain-la-Neuve; dommer ved Domstolen siden den 19. september 1995.

Romain Schintgen

Født i 1939; avocat-avoué (beskikkelse som advokat med særlige procedurebeføjelser); administrateur général i det luxembourgske Arbejdsministerium; formand for Luxembourgs Økonomiske og Sociale Råd; medlem af bestyrelsen i Société nationale de crédit et d'investissement og i Société européenne des satellites; regeringens repræsentant i Udvalget for Den Europæiske Socialfond, Det Rådgivende Udvalg for Arbejdskraftens Frie Bevægelighed og i Styrelsesrådet for Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene; dommer ved Retten i Første Instans fra den 25. september 1989 til den 11. juli 1996; dommer ved Domstolen siden den 12. juli 1996.

Krateros M. Ioannou

Født i 1935; advokat i Thessaloniki i 1963; doktor i international ret ved Thessalonikis Universitetet i 1971; professor i folkeret og EF-ret ved Det Retsvidenskabelige Fakultet ved Thrakiens universitet; honorær juridisk rådgiver i Det Græske Udenrigsministerium; medlem af den græske delegation ved De Forenede Nationers generalforsamling siden 1983; fra 1989 til 1992 formand for ekspertudvalget til forbedring af retsplejen (Committee of Experts for the Improvement of the procedure) under den europæiske menneskerettighedskonvention, Europarådet; dommer ved Domstolen fra den 7. oktober 1997 til den 10. marts 1999.

Siegbert Alber

Født i 1936; jurastudier ved universiteterne i Tübingen, Berlin, Paris, Hamburg og Wien; yderligere studier i Torino og Cambridge; medlem af den tyske forbundsdag fra 1969 til 1980; medlem af Europa-Parlamentet i 1977; medlem og senere formand (1993-1994) for Udvalget om Retlige Anliggender og Borgerlige Rettigheder; formand for delegationen for forbindelserne til de baltiske lande, for Undergruppen vedrørende Databeskyttelse og for Undergruppen vedrørende Giftige og Farlige stoffer; næstformand for Europa-Parlamentet fra 1984 til 1992; generaladvokat ved Domstolen siden den 7. oktober 1997.

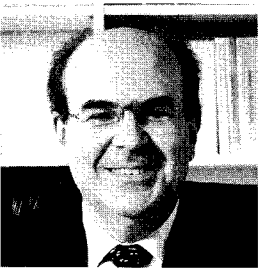
Jean Mischo

Født i 1938; cand.jur. og scient.pol. (universiteterne i Montpellier, Paris og Cambridge); medlem af Kommissionens Juridiske Tjeneste, derefter ekspeditionssekretær i to kommissionsmedlemmers kabinetter; legationssekretær i Storhertugdømmet Luxembourgs Udenrigsministerium, Retsafdelingen; stedfortræder for Luxembourgs faste repræsentant ved De Europæiske Fællesskaber; direktør for Udenrigsministeriets Politiske Afdeling; generaladvokat ved Domstolen fra den 13. januar 1986 til den 6. oktober 1991; generalsekretær i Udenrigsministeriet; generaladvokat ved Domstolen siden den 19. december 1997.

Antonio Saggio

Født i 1934; dommer ved byretten i Napoli; rådgiver for Corte d'Appello di Roma, derefter for Corte di Cassazione; tilknyttet justitsministeriets lovkontor; formand for generalkomiteén ved Den Diplomatiske Konference, som udarbejdede Lugano-konventionen; referendar hos den italienske generaladvokat ved Domstolen; professor ved Scuola Superiore della pubblica amministrazione di Roma; dommer ved Retten i Første Instans fra den 25. september 1989 til den 17. september 1995; præsident for Retten i Første Instans fra den 18. september 1995 til den 4. marts 1998, generaladvokat ved Domstolen siden den 5. marts 1998.

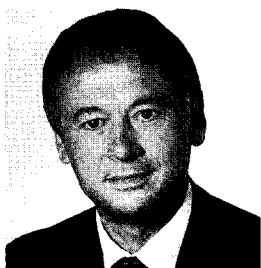
Vassilios Skouris

Født i 1948; juridisk eksamen fra Det Frie Universitet i Berlin (1970); dr.jur. i forfatningsret og forvaltningsret ved Hamburgs universitet (1973); lektor ved Hamburgs universitet (1972-1977); professor i offentlig ret ved Bielefeld universitet (1978); professor i offentlig ret ved Thessalonikis universitet (1982); indenrigsminister (1986 og 1996); medlem af bestyrelsen for Kretas universitet (1983-1987); direktør for Center for International og Europæisk Økonomisk Ret, Thessaloniki (fra 1997); formand for Græsk Selskab for Europæisk Ret (1992-1994); medlem af det græske Forskningsråd (1993-1995); medlem af det øverste udvalg for udvælgelsen af græske tjenestemænd (1994-1996); medlem af Videnskabeligt Udvalg ved Akademi for Europæisk Ret i Trier (fra 1995); medlem af bestyrelsen for den græske Dommerskole (1995-1996); medlem af Udenrigsministeriets Videnskabelige Udvalg (1997-1998); formand for det græske Økonomisk og Socialt Råd i 1998; dommer ved Domstolen siden den 8. juni 1999.

Fidelma O'Kelly Macken

Født i 1945; barrister i Irland (1972); juridisk rådgiver inden for patent- og varemærkeret (1973-79); barrister (1979-1995) og Senior Counsel (1995-1998) i Irland; møderet i England og Wales; dommer i High Court, Irland (1998); lektor i retssystemer og juridisk metode og Averil Deverell-lektor i erhvervsret ved Trinity College, Dublin; Bencher af Honourable Society of King's Inns; dommer ved Domstolen siden den 6. oktober 1999.

Roger Grass

Født i 1948; afgangseksamen fra Institut d'études politiques de Paris og kandidateksamen i politisk videnskab og offentlig ret; statsadvokat-fuldmægtig ved Tribunal de grande instance de Versailles; ekspeditionssekretær ved Domstolen; generalsekretær for anklagemyndigheden ved Cour d'appel de Paris; ansat i den franske justitsministers kabinet; referendar hos Domstolens præsident; justitssekretær ved Domstolen siden den 10. februar 1994.

2. Ændringer i Domstolens sammensætning i 1999

I 1999 er Domstolens sammensætning ændret således:

Den 8. juni 1999 tiltrådte Vassilios Skouris som dommer som følge af dommer Krateros M. Ioannou's bortgang den 10. marts 1999.

Som følge af dommer G. Federico Mancini's bortgang den 21. juli 1999 tiltrådte generaladvokat ved Domstolen Antonio Mario La Pergola som dommer den 15. december 1999.

3. Sammensætning efter rangfølge

fra den 1. januar 1999 til den 7. juni 1999

G.C. RODRÍGUEZ IGLESIAS, præsident
P.J.G. KAPTEYN, formand for Fjerde og Sjette Afdeling
J.-P. PUISSOCHET, formand for Tredje og Femte Afdeling
P. LEGER, førstegeneraladvokat
G. HIRSCH, formand for Anden Afdeling
P. JANN, formand for Første Afdeling
G.F. MANCINI, dommer
J.C. MOITINHO DE ALMEIDA, dommer
F.G. JACOBS, generaladvokat
C. GULMANN, dommer
J.L. MURRAY, dommer
D.A.O. EDWARD, dommer
A.M. LA PERGOLA, generaladvokat
G. COSMAS, generaladvokat
H. RAGNEMALM, dommer
L. SEVÓN, dommer
N. FENNELLY, generaladvokat
D. RUIZ-JARABO COLOMER, generaladvokat
M. WATHELET, dommer
R. SCHINTGEN, dommer
K.M. IOANNOU, dommer
S. ALBER, generaladvokat
J. MISCHO, generaladvokat
A. SAGGIO, generaladvokat

R. GRASS, justitssekretær

fra den 8. juni 1999 til den 6. oktober 1999

G.C. RODRÍGUEZ IGLESIAS, præsident
P.J.G. KAPTEYN, formand for Fjerde og Sjette Afdeling
J.-P. PUISSOCHET, formand for Tredje og Femte Afdeling
P. LEGER, førstegeneraladvokat
G. HIRSCH, formand for Anden Afdeling
P. JANN, formand for Første Afdeling
G.F. MANCINI, dommer
J.C. MOITINHO DE ALMEIDA, dommer
F.G. JACOBS, generaladvokat
C. GULMANN, dommer
J.L. MURRAY, dommer
D.A.O. EDWARD, dommer
A.M. LA PERGOLA, generaladvokat
G. COSMAS, generaladvokat
H. RAGNEMALM, dommer
L. SEVÓN, dommer
N. FENNELLY, generaladvokat
D. RUIZ-JARABO COLOMER, generaladvokat
M. WATHELET, dommer
R. SCHINTGEN, dommer
S. ALBER, generaladvokat
J. MISCHO, generaladvokat
A. SAGGIO, generaladvokat
V. SKOURIS, dommer

R. GRASS, justitssekretær

fra den 7. oktober til den 15. december 1999

G.C. RODRÍGUEZ IGLESIAS, præsident
J.C. MOITINHO DE ALMEIDA, formand for Tredje og Sjette Afdeling
D.A.O. EDWARD, formand for Fjerde og Femte Afdeling
L. SEVÓN, formand for Første Afdeling
N. FENNELLY, førstegeneraladvokat
R. SCHINTGEN, formand for Anden Afdeling
F.G. JACOBS, generaladvokat
P.J.G. KAPTEYN, dommer
C. GULMANN, dommer
A.M. LA PERGOLA, generaladvokat
G. COSMAS, generaladvokat
J.-P. PUISSOCHET, dommer
P. LEGER, generaladvokat
G. HIRSCH, dommer
P. JANN, dommer
H. RAGNEMALM, dommer
D. RUIZ-JARABO COLOMER, generaladvokat
M. WATHELET, dommer
S. ALBER, generaladvokat
J. MISCHO, generaladvokat
A. SAGGIO, generaladvokat
V. SKOURIS, dommer
F. MACKEN, dommer

R. GRASS, justitssekretær

fra den 15. december 1999 til den 31. december 1999

G.C. RODRÍGUEZ IGLESIAS, præsident
J.C. MOITINHO DE ALMEIDA, formand for Tredje og Sjette Afdeling
D.A.O. EDWARD, formand for Fjerde og Femte Afdeling
L. SEVÓN, formand for Første Afdeling
N. FENNELLY, førstegeneraladvokat
R. SCHINTGEN, formand for Anden Afdeling
F.G. JACOBS, generaladvokat
P.J.G. KAPTEYN, dommer
C. GULMANN, dommer
A.M. LA PERGOLA, dommer
G. COSMAS, generaladvokat
J.-P. PUISSOCHET, dommer
P. LEGER, generaladvokat
G. HIRSCH, dommer
P. JANN, dommer
H. RAGNEMALM, dommer
D. RUIZ-JARABO COLOMER, generaladvokat
M. WATHELET, dommer
S. ALBER, generaladvokat
J. MISCHO, generaladvokat
A. SAGGIO, generaladvokat
V. SKOURIS, dommer
F. MACKEN, dommer

R. GRASS, justitssekretær

4. Tidligere medlemmer af Domstolen

Massimo PILOTTI, dommer (1952-1958), præsident 1952-1958
Petrus Josephus Servatius SERRARENS, dommer (1952-1958)
Otto RIESE, dommer (1952-1963)
Louis DELVAUX, dommer (1952-1967)
Jacques RUEFF, dommer (1952-1959 og 1960-1962)
Charles Léon HAMMES, dommer (1952-1967), præsident 1964-1967
Adrianus VAN KLEFFENS, dommer (1952-1958)
Maurice LAGRANGE, generaladvokat (1952-1964)
Karl ROEMER, generaladvokat (1953-1973)
Rino ROSSI, dommer (1958-1964)
Andreas Matthias DONNER, dommer (1958-1979), præsident 1958-1964
Nicola CATALANO, dommer (1958-1962)
Alberto TRABUCCHI, dommer (1962-1972), siden generaladvokat (1973-1976)
Robert LECOURT, dommer (1962-1976), præsident 1967-1976
Walter STRAUSS, dommer (1963-1970)
Riccardo MONACO, dommer (1964-1976)
Joseph GAND, generaladvokat (1964-1970)
Josse J. MERTENS DE WILMARS, dommer (1967-1984), præsident 1980-1984
Pierre PESCATORE, dommer (1967-1985)
Hans KUTSCHER, dommer (1970-1980), præsident 1976-1980
Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, generaladvokat (1970-1972)
Henri MAYRAS, generaladvokat (1972-1981)
Cearbhall O'DALAIGH, dommer (1973-1974)
Max SØRENSEN, dommer (1973-1979)
Alexander J. MACKENZIE STUART, dommer (1973-1988), præsident 1984-1988
Jean-Pierre WARNER, generaladvokat (1973-1981)
Gerhard REISCHL, generaladvokat (1973-1981)
Aindrias O'KEEFFE, dommer (1975-1985)
Francesco CAPOTORTI, dommer (1976), siden generaladvokat (1976-1982)
Giacinto BOSCO, dommer (1976-1988)
Adolphe TOUFFAIT, dommer (1976-1982)
Thymen KOOPMANS, dommer (1979-1990)
Ole DUE, dommer (1979-1994), præsident 1988-1994
Ulrich EVERLING, dommer (1980-1988)
Alexandros CHLOROS, dommer (1981-1982)

Sir Gordon SLYNN, generaladvokat (1981-1988), siden dommer (1988-1992)
Simone ROZES, generaladvokat (1981-1984)
VERLOREN van THEMAAT, generaladvokat (1981-1986)
Fernand GRÉVISSE, dommer (1981-1982 og 1988-1994)
Kai BAHLMANN, dommer (1982-1988)
G. Federico MANCINI, generaladvokat (1982-1988), siden dommer (1988-1999)
Yves GALMOT, dommer (1982-1988)
Constantinos KAKOURIS, dommer (1983-1997)
Carl Otto LENZ, generaladvokat (1984-1997)
Marco DARMON, generaladvokat (1984-1994)
René JOLIET, dommer (1984-1995)
Thomas Francis O'HIGGINS, dommer (1985-1991)
Fernand SCHOCKWEILER, dommer (1985-1996)
José Luis Da CRUZ VILAÇA, generaladvokat (1986-1988)
Manuel DIEZ DE VELASCO, dommer (1988-1994)
Manfred ZULEEG, dommer (1988-1994)
Walter VAN GERVEN, generaladvokat (1988-1994)
Giuseppe TESAURO, generaladvokat (1988-1998)
Michael Bendik ELMER, generaladvokat (1994-1997)
Krateros IOANNOU, dommer (1997-1999)

- Præsidenter

Massimo PILOTTI (1952-1958)
Andreas Matthias DONNER (1958-1964)
Charles Léon HAMMES (1964-1967)
Robert LECOURT (1967-1976)
Hans KUTSCHER (1976-1980)
Josse J. MERTENS DE WILMARS (1980-1984)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984-1988)
Ole DUE (1988-1994)

- Justitssekretærer

Albert VAN HOUTTE (1953-1982)
Paul HEIM (1982-1988)
Jean-Guy GIRAUD (1988-1994)

Kapitel II

De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans

A — Retten i Første Instans' virksomhed i 1999

ved Rettens præsident, Bo Vesterdorf

I. Rettens virksomhed

1. Den 19. oktober 1999 fejrede De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans ti års domstolsvirksomhed. Den 25. september 1989 aflagde de første medlemmer af Retten ed ved De Europæiske Fællesskabers Domstol, og den første afgørelse blev afsagt tre måneder senere i december 1989.

Under de indledende taler, der blev holdt af Rettens og Domstolens præsidenter den 19. oktober 1999, blev det bemærket, at den europæiske fælles akt havde banet vejen for den institutionelle nyskabelse, som oprettelsen af denne nye retsinstans inden for Fællesskabet udgjorde. De erklærede formål, som fremgår af betragtningerne til afgørelse 88/591/EKSF, EØF, Euratom af 24. oktober 1988 om oprettelse af Retten, var at yde en større grad af retsbeskyttelse for de retsundergivne ved at indføre en mulighed for en behandling i to instanser og at skabe grundlag for, at Domstolen kunne koncentrere sig om sin hovedopgave, som er at sikre en ensartet fortolkning af fællesskabsretten. I den forbindelse er den gradvise udvidelse af Rettens beføjelser blevet anset for et synligt bevis på, at den opgave, der oprindeligt blev pålagt Retten, er lykkedes. Det blev også bemærket, at der foregår overvejelser om en reform af Fællesskabets domstolsordning.

Rettens præsident fremhævede ved denne lejlighed, at der efter ti år var blevet afgjort ca. 2 000 sager.

I løbet af denne temadag blev der holdt foredrag af fremragende jurister om to emner, som gav anledning til livlige diskussioner. Det første emne angik retsbeskyttelsen af borgerne. Det andet emne var åbenhed — et aktuelt og kontroversielt emne — der var blevet valgt på grund af det stigende antal sager om aktindsigt i dokumenter fra fællesskabsinstitutionerne og som følge af udarbejdelsen af nye regler om anvendelsen af retten til aktindsigt som fastsat i EF-traktatens artikel 255 (som blev indført ved Amsterdam-traktaten).

2. Antallet af sager, der blev anlagt ved Retten i 1999, udgjorde 356 ¹, hvilket klart oversteg antallet i 1998, som udgjorde 215, idet antallet dog ikke var så stort som antallet af sager registreret i 1997 (624 ²). Antallet af sager, der blev anlagt i 1999, omfatter en række på 71 søgsmål, der blev anlagt af bestyrere af nederlandske tankstationer med påstand om annullation af en kommissionsbeslutning, hvorved statsstøtte, der var udtalt til disse, blev krævet tilbagesøgt.

Antallet af afgjorte sager udgjorde 634 (eller 308 efter forening af sager). Dette tal omfatter afgørelsen af sager anlagt i 1994 til prøvelse af Kommissionens beslutninger, hvorved det blev fastslået, at der forelå nogle overtrædelser af konkurrencereglerne i forbindelse med stålbjælker (11 sager) og med polyvinylchlorid (12 sager). Det omfatter endvidere afslutningen af en lang række sager, som bebyrdede Justitskontoret, idet adskillige sagsøgere hævdede deres søgsmål, efter at Domstolen havde forkastet appellen, der var iværksat til prøvelse af Rettens dom, hvorved Rådet og Kommissionen blev frifundet i en sag anlagt af en speditør.

88 mælkekvotesager og 59 tjenestemandssager om fornyet undersøgelse af de pågældendes indplacering i lønklasse verserer imidlertid stadig. Det samlede antal sager, der verserede ved årets udgang, udgjorde således 724 (mod 1 002 i 1998).

Antallet af domme afsagt af afdelinger med fem dommere (der er kompetente til at behandle søgsmål vedrørende reglerne om statsstøtte og om handelsbeskyttelsesforanstaltninger) udgør 39 (mod 42 i 1998), mens 74 domme (mod 88 i 1998) blev afsagt af afdelinger med tre dommere. I 1999 blev der ikke forelagt nogen sager for Rettens plenum, og der blev ikke udnævnt en generaladvokat i nogen sager.

Antallet af begæringer om foreløbige forholdsregler, der blev registreret i løbet af 1999, bekræfter, at anvendelsen af denne særlige rettergangsform er blevet stadig mere udbredt (38 begæringer i 1999 mod 26 i 1998 og 19 i 1997), og

¹ De angivne tal omfatter ikke særlige rettergangsformer, der bl.a. omfatter begæringer om fri proces, berigtigelse af domme og fastsættelse af sagsomkostninger.

² I løbet af 1997 blev der anlagt en række serier af ensartede sager: toldklarerere, der nedlagde påstand om erstatning på grund af det tab, de angiveligt havde lidt som følge af gennemførelsen af det indre marked som omhandlet i den europæiske fælles akt, tjenestemænd, der begærede en fornyet undersøgelse af deres indplacering i lønklasse i forbindelse med deres ansættelse, og sager vedrørende mælkekvoter.

der blev truffet afgørelse om 37 begæringer om foreløbige forholdsregler i 1999. Der blev truffet afgørelse om udsættelse af den anfægtede retsakt i 3 tilfælde.

61 af Rettens afgørelser (ud af 177 appellable afgørelser) blev appelleret. Der blev i alt anlagt 72 appelsager ved Domstolen³. Den procentvise andel af antallet af appelsager i forhold til antallet af appellable afgørelser var højere i forhold til de to forudgående år (70 appelsager i 1998 ud af 214 appellable afgørelser og 35 appelsager i 1997 ud af 139 appellable afgørelser). Procentdelen udgjorde således 40,6% pr. 31. december 1999, mens den var henholdsvis 32,7% og 25,1% ved udgangen af 1998 og 1997.

1999 var endvidere kendetegnet ved, at den første afgørelse inden for området for beskyttelse af intellektuel ejendomsret (varemærker, mønstre og modeller) blev afsagt. Antallet af søgsmål til prøvelse af appelkamrene for Harmoniseringskontoret for det Indre Marked, der blev oprettet ved Rådets forordning (EF) nr. 40/94 af 20. december 1993 om EF-varemærker (EFT L 11, s. 1), begynder som forudset at stige, og 18 søgsmål blev registreret i 1999.

3. Den 26. april 1999 vedtog Rådet en afgørelse om ændring af afgørelse 88/591 med henblik på at åbne mulighed for, at Retten sættes af en enkelt dommer (EFT L 114, s. 52). Ændringen af Rettens procesreglement, hvorved denne afgørelse sattes i værk, blev vedtaget den 17. maj 1999 og offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* (EFT L 135, s. 92).

Der er i henhold til disse nye bestemmelser truffet otte afgørelser om at henvise sager til behandling af en enkelt dommer. To domme er blevet afsagt af Retten sat af en enkelt dommer (dom af 28.10.1999, *Cotrim mod Cedefop*, og af 9.12.1999, sag T-53/99, *Progoulis mod Kommissionen*, ikke trykt i Samling af Afgørelser).

³

Blandt de 72 anlagte appelsager var 16 til prøvelse af domme, som Retten har afsagt i to serier af sager inden for konkurrenceområdet.

4. Domstolen har endvidere fremsendt forslag til ændringer af afgørelse 88/591 og af Rettens procesreglement til Rådet.

Der er for det første tale om et forslag til ændring af afgørelse 88/591 med henblik på at udvide Rettens kompetence, således at den på afgrænsede områder får kompetence til at træffe afgørelse i visse annullationssøgsmål, som indbringes af medlemsstaterne. Dette forslag, der blev fremsendt den 14. december 1998, er i øjeblikket genstand for diskussion i Rådets Domstolsgruppe, der er nedsat ad hoc. Kommissionen og Parlamentet har endnu ikke afgivet udtalelse herom.

For det andet har Domstolen og Retten fremsat et forslag vedrørende den nye sagsportefølje om intellektuel ejendomsret. Forslaget, der blev fremsendt til Rådet den 27. april 1999, består hovedsageligt i at udvide antallet af dommere ved Retten til 21 i medfør af EF-traktatens artikel 225 (tidligere artikel 168 A).

5. I løbet af 1999 er der sket fremskridt med hensyn til overvejelserne om reformen af Unionens domstolsordning. Med henblik på den kommende regeringskonference blev *Domstolen og Retten i Første Instans' oplæg om Den Europæiske Unions domstolsordnings fremtid* udarbejdet i maj 1999. Dette dokument blev fremlagt af Domstolens præsident for Justitsministerrådet på dettes møde i Bruxelles den 27. og 28. maj 1999.

Endvidere har Europa-Kommissionen nedsat en refleksionsgruppe om Fællesskabets retsinstansers fremtid, sammensat af fremragende jurister. Gruppens arbejde afsluttes i begyndelsen af 2000.

II. Udviklingen i retspraksis

Den vigtigste udvikling i retspraksis i løbet af 1999 vil blive gennemgået i det følgende. Fremstillingen er opdelt efter hovedområderne for de sager, Retten har truffet afgørelse om.

1. Konkurrenceregler for virksomheder

Retspraksis vedrørende *konkurrenceregler for virksomheder* har fået tilført nogle domme, der blev afsagt om anvendelsen af reglerne i EKSF-traktaten,

EF-traktaten og Rådets forordning nr. 4064/89 vedrørende kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser.

a) EKSF-traktaten

Retten afsagde domme i en serie på 11 sager, der blev anlagt i 1994. Grundlaget for disse sager var Kommissionens beslutning 94/215/EKSF af 16. februar 1994 om en procedure i henhold til EKSF-traktatens artikel 65 vedrørende aftaler og forskellige former for samordnet praksis mellem europæiske producenter af stålbjælker, hvorved Kommissionen konstaterede, at 17 europæiske stålvirksomheder og virksomhedsorganisationen Eurofer havde deltaget i en række aftaler, vedtagelser og samordnet praksis om prisfastsættelse, opdeling af markeder og udveksling af fortrolige oplysninger på markedet for stålbjælker inden for Fællesskabet i strid med EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1⁴, og pålagde 14 virksomhed inden for denne sektor bøder for overtrædelser begået mellem den 1. juli 1998 og den 31. december 1990. 11 adressater for denne beslutning, herunder organisationen Eurofer, nedlagde påstand om annullation af beslutningen og, for så vidt angår virksomhederne, en subsidiær påstand om nedsættelse af størrelsen af de bøder, der var pålagt dem.

Ved domme afsagt den 11. marts 1999⁵ fandt Retten, at Kommissionen på tilstrækkelig måde havde bevist størstedelen af de konkurrencebegrænsende handlinger, som var angivet i beslutningen. De dele af beslutningen, der blev

⁴ EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1, forbyder alle aftaler mellem virksomheder, alle vedtagelser inden for virksomheders organisationer og alle former for samordnet praksis, som har til formål direkte eller indirekte at hindre, begrænse eller fordreje den normale konkurrence på det fælles marked.

⁵ Domme af 11.3.1999, sag T-134/94, *NMH Stahlwerke mod Kommissionen*, Sml. II, s. 239, sag T-136/94 (appelsag ved Domstolen: sag C-179/99 P), *Eurofer mod Kommissionen*, Sml. II, s. 263, sag T-137/94 (appelsag: C-176/99 P), *ARBED mod Kommissionen*, Sml. II, s. 303, sag T-138/94, *Cockerill-Sambre mod Kommissionen*, Sml. II, s. 333, sag T-141/94 (appelsag: C-194/99 P), *Thyssen Stahl mod Kommissionen*, Sml. II, s. 347, sag T-145/94, *Unimetal mod Kommissionen*, Sml. II, s. 585, sag T-147/94 (appelsag: C-195/99 P), *Krupp Hoesch mod Kommissionen*, Sml. II, s. 603, sag T-148/94 (appelsag: C-182/99 P), *Preussag mod Kommissionen*, Sml. II, s. 613, sag T-151/94 (appelsag: C-199/99 P), *British Steel mod Kommissionen*, Sml. II, s. 629, sag T-156/94 (appelsag: C-196/99 P), *Aristrain mod Kommissionen*, Sml. II, s. 645, og sag T-157/94 (appelsag: C-198/99 P), *Ensidesa mod Kommissionen*, Sml. II, s. 707.

Med undtagelse af *Thyssen*-dommen, som er trykt i sin helhed, er det alene de præmisser i de andre domme, som Retten finder at være af interesse, der er gengivet i Samlingen.

annulleret på grund af manglende bevis, vedrører dog kun mindre dele af de anførte overtrædelser. Om beviskravet for at godtgøre, at der er begået en overtrædelse af EKSF-traktatens artikel 63, er det bl.a. præciseret i dommen i sagen *Thyssen Stahl mod Kommissionen* (herefter *Thyssen-dommen*), at såfremt en virksomhed har deltaget i møder, hvorunder der er forekommet konkurrencebegrænsende adfærd, er dette tilstrækkeligt til at bevise dens deltagelse i denne adfærd, når der ikke foreligger indicier til støtte for det modsatte.

Retten fandt endvidere, at anbringenderne om, at Kommissionen i forbindelse med sin politik for forvaltningen af jern- og stålkrisen havde tilskyndt til eller tolereret de konstaterede overtrædelser, savnede grundlag.

Imidlertid er det væsentlige, som disse domme har bidraget til, utvivlsomt at afklare rækkevidden af EKSF-traktatens konkurrenceregler og nærmere bestemt at fastslå, at de retlige begreber, som artikel 65 indeholder, ikke afviger fra dem, der er indeholdt i EF-traktatens artikel 85 (nu artikel 81 EF).

Hvad for det første angår *særlige forhold af lovgivningen fastsat ved EKSF-traktaten*, der skal tages hensyn til ved bedømmelsen af virksomhedernes adfærd, præciserede Retten i *Thyssen-dommen*, at selv om stålmarkedet er et oligopolistisk marked, som er karakteriseret ved ordningen efter traktatens artikel 60, hvorved det ved hjælp af den pligtmæssige offentliggørelse af prislister og transportgebyrer sikres, at de enkelte virksomheders priser er transparente, er den stivhed eller parallelitet i priserne, som følger heraf, ikke i sig selv i strid med traktaten, når den ikke skyldes en — eventuel stiltiende — aftale mellem parterne, men er udtryk for den styrke og de strategier, som uafhængige og rivaliserende økonomiske enheder har på markedet. Det følger heraf, at princippet om, at enhver virksomhed selvstændigt skal fastlægge den politik, som den vil følge på markedet, uden hemmelige aftaler med sine konkurrenter, ligger til grund for EKSF-traktaten og navnlig for dens artikel 4, litra d), og artikel 65, stk. 1.

Over for argumentet om, at Kommissionen havde taget fejl af rækkevidden af EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1, svarede Retten, at selv om den oligopolistiske karakter af de i traktaten omhandlede markeder i et vist omfang kan svække virkningerne af konkurrencen, kan dette forhold ikke berettige, at artikel 65 fortolkes således, at det er lovligt for virksomhederne at udvise en adfærd, der yderligere begrænser konkurrencen, navnlig ved hjælp af foranstaltninger vedrørende prisfastsættelse. I betragtning af de følger, som

markedets oligopolistiske struktur kan have, er det så meget mere nødvendigt at beskytte den konkurrence, der er tilbage (*Thyssen-dommen*).

Et andet argument angik Kommissionens hævdede urigtige opfattelse af rækkevidden af EKSF-traktatens artikel 60. Efter at have bemærket, at de mål, der forfulgtes med pligten fastsat i artikel 60, stk. 2, til at offentliggøre de prislister, der blev anvendt af virksomheder på fællesmarkedet, anerkendte Retten, at den i artikel 60 omhandlede ordning, og især forbuddet mod — selv midlertidigt — at afvige fra prislisen, udgjorde en væsentlig konkurrencebegrænsning. Denne omstændighed udelukkede imidlertid ikke anvendelsen af forbuddet mod konkurrencebegrænsende aftaler i samme traktats artikel 65, stk. 1. Retten fandt, at de priser, der fremgår af prislisterne, skal fastsættes uafhængigt af den enkelte virksomhed og uden enhver, også stiltiende, aftale mellem dem (*Thyssen-dommen*).

Hvad angår den *retlige kvalifikation af konkurrencebegrænsende adfærd* fremgår det af disse domme, at der foreligger en aftale i henhold til EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1, når virksomhederne har givet udtryk for deres fælles hensigt om at følge en bestemt prispolitik på markedet, idet Retten præciserede (*Thyssen-dommen*), at den i øvrigt ikke så nogen grund til at fortolke begrebet aftale i traktatens artikel 65, stk. 1, forskelligt fra begrebet aftale i EF-traktatens artikel 85, stk. 1 (jf. herom Rettens dom af 24.10.1991, sag T-1/89, *Rhône-Poulenc mod Kommissionen*, Sml. II, præmis 120).

Forbuddet mod samordnet praksis i EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1, forfølger i princippet det parallelle forbud mod samordnet praksis i EF-traktatens artikel 85, stk. 1. Det tilsigter navnlig at sikre den effektive virkning af forbuddet i EKSF-traktatens artikel 4, litra d), idet det rammer en koordinering mellem virksomheder, som uden at være udmøntet i en egentlig aftale bevidst erstatter risikoen ved den normale konkurrence efter traktaten med et praktisk samarbejde (*Thyssen-dommen*).

I den forbindelse gælder det, at når en virksomhed over for sine konkurrenter på et møde, hvor de fleste af disse er til stede, og inden for rammerne af en regelmæssig samordning, afslører, hvad selskabets fremtidige prispolitik på markedet vil være, og samtidig opfordrer dem til at følge den samme adfærd, hvorved den handler i den udtrykkelige hensigt at påvirke deres fremtidige konkurrenceadfærd, og når denne virksomhed med rimelighed kan forvente, at selskabets konkurrenter i vidt omfang vil efterkomme dets anmodning, eller at de i det mindste vil tage hensyn hertil ved fastlæggelsen af deres egen politik på markedet, erstatter virksomhederne risikoen ved en normal

konkurrence efter EKSF-traktaten med et praktisk indbyrdes samarbejde, som må betegnes som samordnet praksis i EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1's forstand (*Thyssen-dommen*).

Hvad angår argumentet om, at begrebet samordnet praksis i EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1's forstand forudsætter, at virksomhederne har gennemført den praksis, som var genstanden for deres samordning, navnlig ved at forhøje deres priser på ensartet måde, bemærkede Retten (*Thyssen-dommen*), at retspraksis vedrørende EF-traktaten kan overføres på anvendelsesområdet for EKSF-traktatens artikel 65, og at *det for, at der kan antages at foreligge en samordnet praksis, derfor ikke er nødvendigt, at samordningen i den af sagsøgeren angivne forstand er slået igennem på konkurrenternes adfærd på markedet*. Det er alt efter omstændigheder tilstrækkeligt at fastslå, at den enkelte virksomhed nødvendigvis må have taget hensyn — direkte eller indirekte — til de oplysninger, som den opnåede under sine kontakter med konkurrenterne. Retten præciserede ligeledes, at virksomheder anvender en samordnet praksis, jf. EKSF-traktatens artikel 65, stk. 5, såfremt de faktisk deltager i en ordning, hvormed det tilsigtes at fjerne usikkerheden med hensyn til deres fremtidige adfærd på markedet, og som nødvendigvis indebærer, at de hver især tager hensyn til de oplysninger, de har modtaget fra konkurrenterne. Det kræves således ikke, at det påvises, at de pågældende informationsudvekslinger har ført til et konkret resultat eller er blevet gennemført på det pågældende marked.

Henvisningen i EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1, til konkurrencebegrænsende foranstaltninger, som har til formål at fordreje den normale konkurrence, er et udtryk, der omfatter udtrykket har til formål i EF-traktatens artikel 85, stk. 1. Kommissionen kunne derfor i den anfægtede beslutningen med rette konstatere, at den ikke var forpligtet til at påvise en skadelig virkning for konkurrencen for at kunne bevise en overtrædelse af EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1 (*Thyssen-dommen*).

Andre konklusioner indeholdt i dommene af 11. marts 1999 for så vidt angår pålæggelse af ansvar for ulovlig adfærd, iagttagelse af retten til kontradiktion og under hvilke betingelser, udveksling af oplysninger er forbudt i medfør af EKSF-traktatens artikel 65, skal fremhæves.

For det første er der fremkommet nogle afklaringer vedrørende reglerne for *pålæggelse af ansvar for ulovlig adfærd*.

I dommen i sagen *NMH Stahlwerke mod Kommissionen* udtalte Retten, at under visse særlige omstændigheder kan en overtrædelse af konkurrencereglerne tilregnes den økonomiske efterfølger for den juridiske person, der har begået overtrædelsen, selv når denne juridiske person fortsat bestod på tidspunktet for vedtagelsen af beslutningen, hvorved den nævnte overtrædelse blev fastslået, således at disse reglers effektive virkning ikke begrænses som følge af ændringer, der navnlig vedrører de pågældende virksomheders juridiske form. Henset til for det første, at begrebet virksomhed i EKSF-traktatens artikel 65's forstand har et økonomisk indhold, og for det andet, at det på tidspunktet for vedtagelsen af beslutningen var sagsøgeren, der udøvede den økonomiske virksomhed, som overtrædelserne vedrører, og for det tredje, at den, der formelt var gerningsmand til overtrædelserne, på dette tidspunkt var ophørt med enhver erhvervsmæssig virksomhed, fandt Retten, at Kommissionen havde ret til at pålægge sagsøgeren ansvaret for den omtvistede overtrædelse.

I dommen i sagen *Unimétal mod Kommissionen* førte retspraksis — i henhold til hvilken det forhold, at et datterselskab har status som selvstændig juridisk person, ikke udelukker, at dets adfærd kan medføre ansvar for moderselskabet, navnlig når datterselskabet ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet (jf. Domstolens dom af 14.7.1972, sag 48/69, *ICI mod Kommissionen*, Sml. 1972, s. 151, org. ref.: Rec. s. 619) — til en omvendt ansvarspålæggelse, idet der blev pålagt datterselskabet ansvar for en overtrædelse begået af moderselskabet. Henset til Domstolens dom i sagen *ICI mod Kommissionen* og idet et selskab, der er ansvarligt for samordningen af en gruppe selskabers adfærd, kan blive draget til ansvar for de overtrædelser, der begås af selskaberne i gruppen, selv om disse ikke er datterselskabet i ordets juridiske forstand, fandt Retten, at når henses til det grundlæggende begreb vedrørende økonomisk enhed, som denne retspraksis er baseret på, kan denne under visse omstændigheder føre til, at datterselskabet holdes ansvarligt for sit moderselskabs adfærd. Kommissionen kunne således med føje pålægge datterselskabet (*Unimétal*) ansvaret for moderselskabets (*Usinor Sacilor's*) adfærd, da det fremgik, at datterselskabet var hovedgerningsmanden for de begåede overtrædelser og den, der havde haft størst fordel af dem, mens moderselskabet begrænsede sig til en underordnet rolle med ydelse af administrativ bistand uden at have nogen beslutningsbeføjelse eller adgang til at tage initiativer.

I sagen, der dannede grundlag for dommen i sagen *Aristrain mod Kommissionen*, anfægtede sagsøgeren som den eneste adressat for beslutningen, at selskabet dels var blevet pålagt ansvaret for sit søsterselskabs (*Aristrain*

Olaberria's) adfærd, selv om dette var juridisk uafhængigt og eneansvarligt for sin erhvervsvirksomhed, dels var blevet pålagt en bøde, som ikke alene var udmålt under hensyn til dets adfærd og omsætning, men også under hensyn til dets søsterselskabs adfærd og omsætning. Retten fandt, at under hensyn til enheden af den økonomiske gruppe, der udgøres af et moderselskab og dets datterselskaber, kan datterselskabernes adfærd under visse omstændigheder henføres til moderselskabet. I en situation, hvor det som følge af koncernens familiestruktur og dens brede aktionærkreds er umuligt eller overordentligt vanskeligt at udpege den juridiske person, der i spidsen for koncernen som den, der er ansvarlig for samordningen af koncernens aktiviteter, kunne blive pålagt ansvaret for de overtrædelser, der er begået af koncernens forskellige deltagende selskaber, kunne Kommissionen med rette anse de to datterselskaber Aristrain Madrid og Aristrain Olaberria — hvilke selskaber udgjorde en enkelt »virksomhed« i EKSF-traktatens artikel 65, stk. 5's forstand, og hvis deltagelse i de forskellige overtrædelser var godtgjort behørigt — for solidarisk ansvarlige for hele koncernens adfærd, således at det kunne undgås, at den formelle adskillelse mellem de nævnte selskaber, som er en følge af deres status som selvstændige juridiske personer, kunne være til hinder for, at de antoges at optræde samlet på markedet i henseende til anvendelsen af konkurrencereglerne. Kommissionen kunne under de særlige omstændigheder i sagen med føje pålægge Aristrain Madrid ansvaret for søsterselskabets, Aristrain Olaberria's, adfærd og pålægge de to søsterselskaber en enkelt bøde, hvis beløb var beregnet med henvisning til deres sammenlagte omsætning, samt gøre dem solidarisk ansvarlige for betalingen af den.

Det bemærkes endvidere, at Retten skulle efterprøve, om Kommissionen havde tilsidesat en virksomheds *ret til kontradiktion* ved at rette en beslutning til selskabet, hvorved dette pålagdes en bøde beregnet på grundlag af dets omsætning, uden at Kommissionen forud herfor formelt havde tilstillet selskabet en meddelelse af klagepunkter eller havde tilkendegivet, at det var dens hensigt at pålægge det ansvar for overtrædelser begået af dets datterselskaber (dommen i sagen *ARBED mod Kommissionen*).

Retten udtalte, at en sådan undladelse efter omstændighederne kan udgøre en mangel ved proceduren, hvorved den pågældendes ret til kontradiktion, som sikret ved EKSF-traktatens artikel 36, kan blive tilsidesat. Når moderselskabet (ARBED) og datterselskabet (TradeARBED) imidlertid som i denne sag svarede i flæng på anmodningerne om oplysninger, som Kommissionen sendte til datterselskabet, som af moderselskabet simpelthen betragtedes som selskabets »salgsorgan« eller »salgsorganisation«, når moderselskabet uden videre betragtede sig selv som adressat for meddelelsen af klagepunkter, der

formelt var blevet meddelt datterselskabet, og som det havde fuldt kendskab til, og udpegede en advokat til at varetage sine interesser, når moderselskabet blev anmodet om at meddele Kommissionen visse oplysninger vedrørende selskabets omsætning inden for de pågældende produkter og under den overtrædelsesperiode, der var omhandlet i meddelelsen af klagepunkter, og når det fik lejlighed til at fremsætte sine bemærkninger til de klagepunkter, som Kommissionen agtede at gøre gældende over for datterselskabet, og til den af Kommissionen påtænkte ansvarspåleggelse, kunne en sådan uregelmæssighed ikke føre til annullation af den omtvistede beslutning.

For så vidt angår *udveksling af fortrolige oplysninger* gennem Poutrelles-udvalget (overvågningen af ordrer og leverancer) og Walzstahl-Vereinigung, som var påtalt i artikel 1 i beslutningens dispositive del rettet til virksomhederne, blev det anset for en selvstændig overtrædelse af EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1. Retten bemærkede særligt i *Thyssen-dommen*, at et system, der gjorde det muligt at distribuere oplysninger om ordrer og leverancer, som virksomhederne, der var tilknyttet systemet, havde foretaget på de vigtigste markeder i Fællesskabet, opdelt på den enkelte virksomhed og den enkelte medlemsstat, kunne — henset til, at oplysningerne var ajourførte og alene var bestemt for producenterne og ikke forbrugerne og de andre konkurrenter, og til produkternes ensartethed og graden af koncentration på markedet — påvirke de deltagende virksomheders adfærd væsentligt, såvel på grund af den omstændighed, at den enkelte virksomhed vidste, at den nøje blev overvåget af sine konkurrenter, som fordi sagsøgeren i givet fald kunne reagere over for disses adfærd på grundlag af væsentligt nyere og mere præcise oplysninger end dem, der kunne tilvejebringes af anden vej. Sådanne systemer for udveksling af oplysninger begrænsede derfor væsentligt de deltagende producenters beslutningsfrihed, idet de erstattede de normale konkurrencerisici med et praktisk indbyrdes samarbejde.

De *bøder*, der blev pålagt virksomhederne, som var adressater for beslutningen, var blevet udmålt på grundlag af de kriterier, som er anført i EKSF-traktatens artikel 65, stk. 5, og som forpligter Kommissionen til som grundlæggende kriterium at tage hensyn til den pågældende virksomheds omsætning. EKSF-traktaten tager udgangspunkt i princippet om, at den omsætning, der er gennemført med de produkter, som har været genstand for en konkurrencebegrænsende praksis, udgør et objektivi kriterium, som er en retfærdig målestok for den skade, som denne praksis har haft for den normale konkurrence.

I dommen i sagen *British Steel mod Kommissionen* (sag T-151/94) fremhævede Retten, at når der ikke foreligger formildende eller skærpende omstændigheder eller andre helt særlige omstændigheder, der er behørigt godtgjort, påhviler det i medfør af ligebehandlingsprincippet Kommissionen med henblik på beregningen af bøden at anvende den samme procentdel af omsætningen på de virksomheder, der har deltaget i den samme overtrædelse.

Hvad angår den skærpende omstændighed *recidiv*, som Kommissionen havde taget hensyn til for at forhøje visse bøder, fremhævede Retten, at begrebet *recidiv*, således som det forstås i en række nationale retsordener, forudsætter, at en person har begået nye overtrædelser efter at være blevet straffet for lignende overtrædelser. I *Thyssen*-dommen fandt Retten imidlertid, at Kommissionen havde begået en retlig fejl ved som *recidiv* at tage hensyn til overtrædelser, der var straffet i en tidligere beslutning, selv om den største del af den overtrædelsesperiode, som i den anfægtede beslutning var konstateret for sagsøgerens vedkommende, lå før den første beslutning.

For så vidt angår hensyntagen til eventuelle formildende omstændigheder fandt Retten, der på dette punkt bekræftede tidligere retspraksis (Rettens dom af 24.10.1991, sag T-2/89, *Petrofina mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1087, og af 14.5.1998, sag T-308/94, *Cascades mod Kommissionen*, Sml. II, s. 925), at den omstændighed, at en virksomhed, der bevisligt har deltaget i en samordning af priser med sine konkurrenter, ikke har udvist en adfærd på markedet, der svarer til den, der blev aftalt med konkurrenterne, ikke nødvendigvis skal tages i betragtning ved bødeudmålingen. En virksomhed, der på trods af samordningen med sine konkurrenter følger en mere eller mindre uafhængig politik på markedet, søger eventuelt at udnytte kartellet til sin fordel (dommene i sagen *Cockerill-Sambre mod Kommissionen* og i sagen *Aristrain mod Kommissionen*).

En bødenedsættelse som følge af virksomhedens samarbejde under den administrative procedure er kun berettiget, såfremt den pågældende virksomheds adfærd har bevirket, at Kommissionens vanskeligheder i forbindelse med at konstatere en overtrædelse og med i givet fald at bringe denne til ophør mindskes. Retten fandt i dommene i sagerne *ARBED mod Kommissionen*, *Cockerill-Sambre mod Kommissionen* og *Aristrain mod Kommissionen*, at Kommissionen med rette havde antaget, at der, henset til den adfærd, de pågældende virksomheder (som med nogle få undtagelser ikke havde anerkendt nogen af de forhold, der blev bebrejdet dem) udviste under den administrative procedure, ikke var grundlag for at nedsætte bøderne.

Endelig udtalte Retten, at når den fastsætter en bøde som led i udøvelsen af den fulde prøvelsesret, er der i sagens natur ikke tale om en præcis matematisk operation, og at den er ikke bundet af Kommissionens beregninger, men skal foretage sin egen vurdering under hensyntagen til alle sagens omstændigheder (dommen i sagerne *ARBED mod Kommissionen*, *Unimétal mod Kommissionen*, *Krupp Hoesch mod Kommissionen*, *Preussag mod Kommissionen*, *Cockerill-Sambre mod Kommissionen*, *British Steel mod Kommissionen*, *Aristrain mod Kommissionen* og *Ensidesa mod Kommissionen*). Under udøvelse af sin fulde prøvelsesret nedsatte Retten nogle af bøderne, hvorved det samlede bødebeløb nedsattes til 65 449 000 EUR.

I processuel henseende gav visse af disse domme Retten lejlighed til at erindre om retspraksis, der fastlagdes ved Rettens dom af 22. oktober 1997 i sagen *SCK og FNK mod Kommissionen* (forenede sager T-213/95 og T-18/96, Sml. II, s. 1739) vedrørende Kommissionens overholdelse af en rimelig frist, når den træffer afgørelser i forbindelse med administrative procedurer i konkurrencesager. Det må vurderes ud fra hver enkelt sag, om varigheden af den administrative procedure kan anses for rimelig. Retten fandt i dommen i sagen *Aristrain mod Kommissionen*, at et tidsrum på 36 måneder mellem de første undersøgelser i virksomhedens kontorer og vedtagelsen af beslutningen ikke var urimelig. Når navnlig hensås til sagens betydning og kompleksitet samt til antallet af berørte virksomheder, fandt Retten især, at den omstændighed, at der forløb omkring 13 måneder, hvoraf flere blev brugt på en intern undersøgelse, der blev gennemført efter anmodning fra parterne selv mellem den administrative høring og vedtagelsen af beslutningen, ikke udgjorde en tilsidesættelse af dette princip.

Det var ligeledes i *Aristrain*-sagen, at Retten tog stilling til et anbringende til støtte for annullationspåstanden, der vedrørte tilsidesættelse af retten til uafhængig og upartisk domstol. Sagsøgeren gjorde bl.a. gældende, at de garantier, der er fastsat i artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (herefter EMRK), ikke var blevet iagttaget, dels idet den procedure, der gennemføres i Kommissionen, ikke henlægger undersøgelsesfunktionen og beslutningsfunktionen til forskellige organer eller personer, dels da den af Kommissionen vedtagne beslutning ikke i henhold til traktaten kan gøres til genstand for søgsmål, hvorunder der er fuld prøvelsesret, således som det kræves efter EMRK. Heroverfor bemærkede Retten — efter at have fremhævet, at grundrettighederne hører til de almindelige retsgrundsætninger, som Fællesskabets retsinstanser skal beskytte, og at de proceduremæssige garantier, der er fastlagt i fællesskabsretten, ikke forbyder Kommissionens

samtidige udøvelse af påtale- og beslutningsfunktionen — at kravet om adgang til en effektiv retslig prøvelse af enhver beslutning fra Kommissionen, der fastslår og fastsætter sanktioner for en overtrædelse af fællesskabsreglerne for konkurrencen, udgør et almindeligt fællesskabsretligt princip, der følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner. I forbindelse med et søgsmål i medfør af EKSF-traktatens artikel 33, stk. 2, og artikel 36, stk. 2, må prøvelsen af lovligheden af en kommissionsbeslutning, hvorved der konstateres en overtrædelse af konkurrencereglerne og pålægges den pågældende fysiske eller juridiske person en bøde herfor, betragtes som en effektiv domstolsprøvelse af den pågældende retsakt. De anbringender, som den pågældende fysiske eller juridiske person vil kunne påberåbe sig til støtte for sin påstand om annullation eller omgørelse af en økonomisk sanktion, gør det nemlig muligt for Retten at vurdere, om der er det fornødne retlige og faktiske grundlag for enhver anklage, der rejses af Kommissionen på det konkurrenceretlige område (jf., for så vidt angår EF-traktaten, Rettens dom af 14.5.1998, sag T-348/94, *Enso Española mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1875).

b) EF-traktaten

b.1) EF-traktatens artikel 85 (nu artikel 81 EF)

I henhold til EF-traktatens bestemmelser afsagde Retten den 20. april 1999 en omfattende dom ⁶, hvorved der blev truffet afgørelse i 12 sager anlagt af virksomheder, der driver virksomhed inden for branchen for polyvinylchlorid (herefter PVC). Hvad angår domstolsafgørelser var udgangspunktet for disse sager dommen af 27. februar 1992, *BASF m.fl. mod Kommissionen* (forenede sager T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 og T-104/89, Sml. II, s. 315), hvorved Retten erklærede Kommissionens beslutning 89/190/EØF af 21. december 1988, i henhold til hvilken PVC-producenterne blev pålagt sanktioner for overtrædelse af EØF-traktatens artikel 85, stk. 1 (herefter 1988-beslutningen), for at være en nullitet. I den af Kommissionen anlagte appelsag ophævede Domstolen imidlertid ved dom af 15. april 1994 (sag C-137/92, *Kommissionen*

⁶

Dom af 20.4.1999, forenede sager T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94—T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94, *Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 931. Der er anlagt otte appelsager til prøvelse af denne dom (sagerne C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P, C-251/99 P, C-252/99 P og C-254/99 P).

mod BASF m.fl., Sml. I, s. 2555, herefter dommen af 15. juni 1994) Rettens dom og annullerede Kommissionens beslutning.

Som følge af denne dom vedtog Kommissionen den 27. juli 1994 en ny beslutning (herefter 1994-beslutningen) over for de producenter, der var omhandlet af den oprindelige beslutning, dog bortset fra Solvay og Norsk Hydro. Ved denne beslutning konstaterede Kommissionen, at der forelå en aftale og/eller en samordnet praksis i strid med EF-traktatens artikel 85, hvorved de producenter, der leverer PVC i Fællesskabet, deltog i regelmæssige møder med henblik på at fastsætte målpriser og målkvoter, planlægge samordnede initiativer til prisforhøjelser samt at føre tilsyn med nævnte hemmelige aftalers funktion. Denne beslutning bekræftede i artikel 3 de bøder, der blev pålagt i 1988 over for hver af de 12 virksomheder, der igen var omfattet af en sag om overtrædelser, på et samlet beløb på 19 mio. ECU.

De 12 virksomheder, der var adressater for 1994-beslutningen, anlagde søgsmål med påstand om annulation af denne, subsidiært om ophævelse eller nedsættelse af bøderne. Det betydelige omfang af sagsøgernes processkrifter var bemærkelsesværdigt, idet sagsøgerne fremlagde processkrifter på mere end 2 000 sider, som indeholdt omkring 80 juridiske klagepunkter og var udarbejdet på fem processprog.

Hvad angår annullationspåstandene undersøgte Retten for det første anbringenderne vedrørende formmangler og procedurefejl og for det andet anbringenderne vedrørende sagernes realitet.

De forskellige anbringender vedrørende *formmangler og procedurefejl* faldt i fire grupper. Sagsøgerne gjorde således gældende, at a) Kommissionens fortolkning af rækkevidden af dommen af 15. juni 1994 om annulation af beslutningen af 1988 og de konsekvenser, den har draget heraf, var urigtig; b) at der blev begået uregelmæssigheder i forbindelse med vedtagelsen og stadfæstelsen af beslutningen; c) at proceduren forud for vedtagelsen af beslutningen af 1988 var behæftet med uregelmæssigheder; og d) at beslutningen ikke var tilstrækkelig begrundet med hensyn til visse spørgsmål, der var omfattet af tre nævnte punkter.

Selv om der ikke var nogen af sagsøgernes anbringender om proceduren, der blev taget til følge, skal visse af Rettens bemærkninger dog fremhæves.

Visse af sagsøgerne gjorde gældende, at Kommissionen havde tilsidesat princippet non bis in idem ved at vedtage en ny beslutning i PVC-sagen efter

dommen af 15. juni 1994. Retten fandt i dette spørgsmål, at en virksomhed ikke kan retsforfølges af Kommissionen på grundlag af forordning nr. 17⁷ og nr. 99/63⁸ for tilsidesættelse af Fællesskabets konkurrenceregler eller pålægges en bøde af Kommissionen under henvisning til en konkurrencebegrænsende adfærd, som Retten eller Domstolen allerede har fastslået er eller ikke er bevist af Kommissionen. Retten forkastede anbringendet i sagen, dels fordi Kommissionen ved at vedtage 1994-beslutningen efter denne annullation ikke havde pålagt sagsøgerne to sanktioner for samme overtrædelse, dels fordi Domstolen i sin dom af 15. juni 1994, der annullerede 1988-beslutningen, ikke tog stilling til nogen af de realitetsanbringender, som sagsøgerne havde påberåbt sig, hvorfor Kommissionen således ved at vedtage 1994-beslutningen blot afhjalp en af Domstolen kritiseret formel mangel og ikke to gange forfulgte sagsøgerne for samme forhold.

Blandt anbringenderne vedrørende den medgåede tid gjorde sagsøgerne gældende, at Kommissionen havde tilsidesat princippet om, at den skal handle inden for rimelig tid. Retten, der bemærkede, at Kommissionen skal overholde det almindelige princip i fællesskabsretten, der er knæsat i dommen i sagen *SCK og FNK mod Kommissionen*, fastslog, at den administrative procedure for Kommissionen havde haft en samlet varighed på ca. 62 måneder, og det pointeredes, at det tidsrum, hvor Fællesskabets retsinstanser havde undersøgt lovligheden af 1988-beslutningen samt gyldigheden af Rettens dom, ikke kunne medregnes ved bestemmelsen af den pågældende varighed. Retten fastslog herefter, at Kommissionen havde handlet i overensstemmelse med det pågældende princip.

Det bemærkes, at for at bedømme, om den administrative procedure i Kommissionen var rimelig, sondrede Retten mellem den fase, der indledtes ved de kontrolundersøgelser af PVC-sektoren, der blev foretaget i november 1983 på grundlag af artikel 14 i forordning nr. 17, og den fase, der påbegyndtes på tidspunktet for de pågældende virksomheders modtagelse af meddelelsen af klagepunkter, og hver etape blev vurderet særskilt, når det skulle afgøres, om den havde haft en rimelig varighed. Rimeligheden af denne fases varighed blev vurderet ud fra de særlige omstændigheder, der kendetegnede sagen, herunder

⁷ Rådets forordning af 6.2.1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81).

⁸ Kommissionens forordning nr. 99/63/EØF af 25.7.1963 om udtalelser i henhold til artikel 19, stk. 1 og 2, i forordning nr. 17 (EFT 1963-1964, s. 42).

dens baggrund, parternes adfærd under proceduren, hvad der stod på spil for de forskellige berørte virksomheder samt sagens komplekse karakter. Om den anden fase i proceduren fandt Retten, at kriteriet om, hvad der står på spil for de involverede virksomheder, havde en særlig betydning for vurderingen. Dels forudsætter meddelelsen af klagepunkter i en procedure med henblik på konstatering af en overtrædelse, at proceduren er indledt i henhold til artikel 3 i forordning nr. 17. Ved at indlede denne procedure havde Kommissionen tilkendegivet sin vilje til at nå frem til en afgørelse om konstatering af en overtrædelse (jf. i denne retning Domstolens dom af 6.2.1973, sag 48/72, *Brasserie de Haecht*, Sml. s. 77). Dels er det først fra modtagelsen af meddelelsen af klagepunkter, at en virksomhed kan gøre sig bekendt med genstanden for den procedure, der er indledt imod den, og med den adfærd, Kommissionen kritiserer den for. Virksomhederne har således en særlig interesse i, at denne anden fase af proceduren gennemføres med rettidig omhu af Kommissionen, uden at deres ret til kontradiktion dog berøres. I sagen fandtes længden af den anden fase i proceduren ved Kommissionen, nemlig ti måneder, at være rimelig.

For så vidt som anbringendet vedrørende overtrædelse af princippet om, at Kommissionen skal handle inden for en rimelig frist, blev påberåbt til støtte for påstanden om annullation af 1994-beslutningen, foretog Retten en vigtig præcisering, idet den fandt, at *såfremt dette princip antages at være tilsidesat, vil denne tilsidesættelse dog kun berettige til at annullere beslutningen, for så vidt tilsidesættelsen også indebærer en tilsidesættelse af de pågældende virksomheders ret til kontradiktion*. Er det ikke godtgjort, at den tid, der er forløbet, har påvirket de pågældende virksomheders evne til at forsvare sig effektivt, *påvirker den manglende overholdelse af princippet om en rimelig frist ikke gyldigheden af den administrative procedure og kan således kun betragtes som årsag til en skade, der kan påberåbes over for Fællesskabets retsinstanser* i forbindelse med et søgsmål baseret på traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2 (nu henholdsvis artikel 235 EF og artikel 308, stk. 2, EF).

Rækkevidden af dommen af 15. juni 1994 blev ligeledes drøftet ved Retten, idet nogle af sagsøgerne gjorde gældende, at Domstolens annullation af 1988-beslutningen havde sat spørgsmålstegn ved gyldigheden af de forberedende foranstaltninger forud for vedtagelsen af denne beslutning. Retten forkastede disse klagepunkter, idet den, henset til domskonklusionen i dommen af 15. juni 1994 sammenholdt med præmisserne til denne, fandt, at Domstolen havde annulleret 1988-beslutningen på grund af en procedurefejl, som udelukkende vedrørte de nærmere omstændigheder ved Kommissionens endelige vedtagelse af denne beslutning. Da den konstaterede procedurefejl var opstået i den sidste

fase af vedtagelsen af beslutningen af 1988, havde annullationen ikke påvirket gyldigheden af de forberedende retsakter, der var vedtaget på et tidligere trin.

Sagsøgerne anfægtede endvidere fremgangsmåden for vedtagelsen af 1994-beslutningen efter annullationen af 1988-beslutningen med den begrundelse, at selv om den konstaterede fejl var opstået i den sidste fase af vedtagelsen af beslutningen af 1988, krævedes det, hvis Kommissionen skulle råde bod på denne fejl, at visse proceduremæssige garantier blev respekteret, før 1994-beslutningen blev vedtaget (indledning af en ny administrativ procedure, gennemførelse af visse faser af procedurerne, som fastsat i afledt ret, samt mere generelt iagttagelse af retten til at blive hørt). Retten bemærkede bl.a. herom, at retten til kontradiktion indebærer, at hver berørt virksomhed eller sammenslutning af virksomheder får lejlighed til at udtale sig om de klagepunkter, som Kommissionen i sin endelige beslutning, hvori overtrædelsen af konkurrencereglerne konstateres, agter at fremføre mod dem. Da annullationen af 1988-beslutningen imidlertid ikke i den foreliggende sag berørte gyldigheden af de foranstaltninger, der var truffet til forberedelse af denne beslutning, og som blev truffet på et tidligere trin end det, hvor fejlen opstod, fandt Retten for det første, at gyldigheden af den meddelelse af klagepunkter, der blev sendt til hver af sagsøgerne i begyndelsen af april 1988, ikke var blevet anfægtet ved dommen af 15. juni 1994, og for det andet, at gyldigheden af den mundtlige fase af den administrative procedure, som fandt sted for Kommissionen i september 1988, heller ikke var blevet berørt. Det var derfor ikke nødvendigt atter at høre de pågældende virksomheder før vedtagelsen af beslutningen, medmindre denne indeholdt nye klagepunkter i forhold til dem, der var anført, hvilket ikke var tilfældet.

Sagsøgernes anbringender om *sagernes realitet* blev ligeledes forkastet, og Kommissionens konstateringer blev fundet retmæssige, bortset fra klagepunkterne vedrørende Société artésienne de vinyle's (herefter SAV) deltagelse i overtrædelsen i en periode efter første halvår af 1981 ⁹.

Sagsøgerne fremsatte en række anbringender vedrørende beviserne. I denne forbindelse blev det undersøgt, om de beviser, som Kommissionen havde lagt til grund over for virksomhederne, kunne fremlægges. Særligt skulle Retten træffe afgørelse om, hvorvidt nogle af sagsøgernes anbringender vedrørende overtrædelse af princippet om boligens ukrænkelighed kunne antages til realitetsbehandling, og om der skulle gives medhold i disse. Retten, der

⁹

Den bøde, der blev pålagt SAV, blev på grundlag heraf nedsat af Retten.

sondrede mellem beslutningen om kontrolundersøgelser og undersøgelsesfuldmagten, fandt, at sagsøgerne under et søgsmål til prøvelse af 1994-beslutningen, såfremt dokumenter tilvejebragt af Kommissionen anvendes imod dem, kunne bestride lovligheden af beslutninger om kontrolundersøgelser, der var rettet til andre virksomheder¹⁰, da det ikke stod fast, at begge virksomheder med et direkte søgsmål til prøvelse af disse beslutninger uden enhver tvivl ville have kunnet gøre gældende, at de var retsstridige. Ligeledes kan sagsøgerne inden for rammerne af et søgsmål om annullation af den endelige beslutning også bestride lovligheden af undersøgelsesfuldmagterne, som ikke er retsakter, hvis lovlighed kan prøves i henhold til traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF). Hvad angår realiteten fandt Retten, at anbringendet burde opfattes som et anbringende om tilsidesættelse af den almindelige fællesskabsretlige grundsætning, der sikrer beskyttelse mod offentlige myndigheders vilkårlige eller uforholdsmæssige indgriben i forhold af privat karakter, hvad enten der er tale om fysiske eller juridiske personer (Domstolens dom af 21.9.1989, forenede sager 46/87 og 227/88, *Hoechst mod Kommissionen*, Sml. s. 2859, og Domstolens domme af 17.10.1989, sag 85/87, *Dow Benelux mod Kommissionen*, Sml. s. 3137, og forenede sager 97/87, 98/87 og 99/87, *Dow Chemical Ibérica m.fl. mod Kommissionen*, Sml. s. 3165). Den fremhævede i den forbindelse som svar på klagepunktet vedrørende anfægtelse af gyldigheden af kontrolundersøgelsesbeslutningerne, at det fremgår af artikel 14, stk. 2, i forordning nr. 17, at kontrolundersøgelser, som bygger på en simpel fuldmagt, gennemføres på frivillig basis i samarbejde med virksomhederne. Såfremt virksomheden faktisk har samarbejdet om en kontrolundersøgelse gennemført på grundlag af en fuldmagt, bliver anbringendet om en for kraftig indblanding fra de offentlige myndigheders side i forhold af privat karakter for den pågældende fysiske eller juridiske person ganske grundløst, idet ingen har påberåbt sig forhold til støtte for det synspunkt, at Kommissionen har overskredet grænserne for det af virksomheden tilbudte samarbejde.

Retten skulle endvidere træffe afgørelse om et anbringende vedrørende tilsidesættelse af retten til ikke at udtale sig og retten til ikke at inkriminere sig

¹⁰

Da beslutningen om kontrolundersøgelser er en retsakt, der kan gøres til genstand for et annullationssøgsmål på grundlag af EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF), er en virksomhed, der er adressat for en sådan beslutning, som den ikke har anfægtet inden for fristerne, udelukket fra at påberåbe sig beslutningens ulovlighed inden for rammerne af et søgsmål, der er anlagt til prøvelse af den beslutning, der blev vedtaget ved afslutningen af den administrative procedure.

selv. Den fandt i forbindelse med undersøgelsen af, om der skulle gives medhold i anbringendet ¹¹, at da der i forordning nr. 17 ikke udtrykkeligt er fastsat nogen ret til at nægte at vidne mod sig selv, er Kommissionens efterforskningsbeføjelse under den indledende undersøgelse underkastet visse begrænsninger af hensyn til nødvendigheden af at respektere kontradiktionsprincippet, som Domstolen anser for et grundlæggende princip i fællesskabsretten. Kontradiktionsprincippet skal ganske vist respekteres under procedurer, der kan føre til pålæggelse af sanktioner, men det bør tillige undgås, at princippet bliver gjort illusorisk af de indledende undersøgelser, som kan være afgørende for tilvejebringelse af beviser for, at virksomheder har begået retsstridige handlinger (Domstolens dom af 18.10.1989, sag 374/87, *Orkem mod Kommissionen*, Sml. s. 3283, og Rettens dom af 8.3.1995, sag T-34/93, *Société générale mod Kommissionen*, Sml. II, s. 545). Selv om Kommissionen med henblik på at sikre, at bestemmelserne i artikel 11, stk. 2 og 5, i forordning nr. 17 får fuld gennemslagskraft, har beføjelse til at pålægge en virksomhed dels at meddele alle nødvendige oplysninger om de omstændigheder, som virksomheden kan tænkes at være bekendt med, dels, om nødvendigt, at fremlægge de dokumenter om disse omstændigheder, som virksomheden er i besiddelse af, selv om de pågældende oplysninger eller dokumenter vil kunne anvendes som bevis for, at virksomheden selv, eller en anden virksomhed, har handlet i strid med konkurrencereglerne, kan Kommissionen dog ikke ved en beslutning indeholdende et krav om oplysninger begrænse virksomhedens ret til kontradiktion. Følgelig må Kommissionen ikke pålægge en virksomhed pligt til at besvare spørgsmål, såfremt virksomheden derved tvinges til at afgive tilståelse om at have begået retsstridige handlinger, som det påhviler Kommissionen at føre bevis for. Det var inden for de her anførte grænser, at Retten undersøgte og forkastede sagsøgernes argumenter.

For så vidt angår begæringer om oplysninger, som ikke forpligter virksomhederne til at besvare de stillede spørgsmål, fremhævede Retten dels, at Kommissionen ved sådanne begæringer ikke kan anses for at have pålagt en virksomhed pligt til at besvare spørgsmål, hvorved virksomheden tvinges til at afgive tilståelse om at have begået den retsstridige handling, som det påhviler Kommissionen at føre bevis for, dels at den omstændighed, at en

¹¹ Da forordning nr. 17 sonderer mellem begæring om oplysninger (artikel 11, stk. 2) og beslutninger om, at der skal afgives oplysninger (artikel 11, stk. 5), blev spørgsmålet om, hvorvidt anbringendet kan tages til realitetsbehandling, behandlet på samme måde som anbringendet vedrørende undersøgelsesfuldmagter og beslutninger om undersøgelser.

virksomhed ikke vil eller kan imødekomme begæringer om oplysninger, ikke i sig selv kan udgøre et bevis for, at virksomheden deltager i et kartel.

Retten bekræftede i henhold til EF-traktatens artikel 85, at Kommissionen var berettiget til at kvalificere den adfærd, som bebrejdedes virksomhederne, som en aftale »og« (»et/ou«) samordnet praksis. *I forbindelse med en sammensat overtrædelse, der har involveret adskillige producenter, som i adskillige år har haft det mål at gennemføre en fælles markedsregulering, kan det ikke kræves af Kommissionen, at denne kvalificerer den enkelte virksomheds overtrædelse på et givet tidspunkt som enten en aftale eller en samordnet praksis, idet begge disse former for overtrædelse under alle omstændigheder er omfattet af traktatens artikel 85.* Kommissionen er altså berettiget til at kvalificere en sådan kompleks overtrædelse som en aftale og (et/ou) samordnet praksis, for så vidt denne overtrædelse både omfatter elementer, der kan kvalificeres som en aftale, og elementer, der kan kvalificeres som en samordnet praksis.

Med hensyn til beviset for en virksomheds deltagelse i en samordnet praksis udtalte Retten, at når dette ikke blot udgøres af konstateringen af en parallel adfærd på markedet, men dokumenter, hvoraf det fremgår, at virksomhedernes praksis er resultatet af en samordning, påhviler det de pågældende virksomheder ikke alene at give en påstået alternativ forklaring på de forhold, Kommissionen har konstateret, men at bestride eksistensen af disse forhold, som er bevist ved de af Kommissionen fremlagte dokumenter.

Retten anførte endvidere klart, at en virksomhed kan holdes *ansvarlig for et kartel som helhed*, som det, der er omhandlet i artikel i den dispositive del af 1994-beslutningen ¹², også selv om det godtgøres, at virksomheden kun har deltaget direkte i et eller flere aspekter af kartellet, *dels såfremt virksomheden vidste, eller nødvendigvis burde vide, at den hemmelige aftale, den deltog i, var led i en samlet foranstaltning til forstyrrelse af konkurrencekræfternes frie spil, dels såfremt denne foranstaltning dækkede samtlige aspekter af kartellet.*

Dommen af 20. april 1999 tog ligeledes stilling til spørgsmålet om, *hvem der skulle drages til ansvar for den begåede overtrædelse.* I denne forbindelse bemærkede Retten, at såfremt den juridiske person, der var ansvarlig for

¹²

Dette kartel »som helhed« bestod i regelmæssig afholdelse gennem flere år af møder mellem konkurrerende producenter med det formål at indføre ulovlige former for praksis med henblik på en kunstig tilrettelæggelse af PVC-markedets funktion.

virksomhedens driften på tidspunktet for overtrædelsen, fortsat består i retlig forstand, er Kommissionen berettiget til at holde denne person ansvarlig.

Når der findes en mangfoldighed af operative selskaber med ansvar for såvel produktion som markedsføring, som desuden er fordelt efter specifikke geografiske markeder, har Kommissionen ret til at rette beslutningen til koncernens holdingselskab i stedet for til et af de operative selskaber i koncernen.

I forbindelse med foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse havde Retten i maj 1997 meddelt parterne sin beslutning om at give hver enkelt sagsøger indsigt i Kommissionens administrative sagsakter, der dannede grundlag for 1994-beslutningen, med undtagelse af Kommissionens interne dokumenter og dokumenter indeholdende forretningshemmeligheder eller andre fortrolige oplysninger. Efter at have set sagsakterne indgav næsten alle sagsøgerne processkrifter til Rettens Justitskontor, og Kommissionen afgav sine skriftlige bemærkninger som svar herpå. Der blev fremsat flere anbringender for Retten vedrørende aktindsigt i Kommissionens administrative sagsakter, og de blev alle forkastet. Retten fandt imidlertid, at Kommissionen under den administrative procedure ikke havde givet sagsøgerne forskriftsmæssig aktindsigt, men at denne omstændighed dog ikke i sig selv kunne føre til annullation af 1994-beslutningen. Problemet vedrørende en påstået tilsidesættelse af retten til kontradiktion må nemlig undersøges ud fra de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, eftersom det hænger nøje sammen med de klagepunkter, som Kommissionen har anført for at bevise den overtrædelse, der påstås at være begået. Følgelig må det undersøges, om sagsøgerens mulighed for at forsvare sig er blevet påvirket af de vilkår, hvorunder sagsøgeren har fået indsigt i Kommissionens administrative sagsakter. I denne forbindelse *er det tilstrækkeligt til at fastslå, at der foreligger tilsidesættelse af retten til kontradiktion, at den manglende meddelelse af de omhandlede dokumenter har kunnet påvirke procedurens forløb og beslutningens indhold til skade for sagsøgeren* (domme af 29.6.1995, sag T-30/91, *Solvay mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1775, og sag T-36/91, *ICI mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1847; jf. ligeledes på statsstøtteområdet dom af 11.11.1987, sag 259/85, *Frankrig mod Kommissionen*, Sml. s. 4393). Hvis dette havde været tilfældet, ville den administrative procedure have været fejlbehæftet, og beslutningen havde måttet annulleres.

Med hensyn til *bøder* skal det fremhæves, at de bøder, der blev pålagt selskaberne SAV, Elf Atochem og Imperial Chemical Industries, blev nedsat af Retten under dennes udøvelse af sin fulde prøvelsesret. Hvad angår de sidste

to selskaber blev det fastslået, at den vurdering af deres gennemsnitlige markedsandel, som Kommissionen havde lagt til grund ved fastsættelsen af bøderne størrelse, var for høj, hvorfor bøderne var for store.

I to lignende domme af 19. maj 1999 i sagen *BASF mod Kommissionen* (sag T-175/95, Sml. II, s. 1581) og i sagen *Accinauto mod Kommissionen* (sag T-176/95, Sml. II, s. 1635) fandt Retten, at Kommissionen ikke havde foretaget noget urigtigt skøn ved at konstatere, at den aftale, der var indgået i 1982 mellem BASF Coatings og Accinauto, var i strid med EF-traktatens artikel 85, stk. 1. For at nå frem til denne konklusion skulle Retten afgøre, om parterne i aftalen var blevet enige om at begrænse forhandlerens, dvs. Accinauto's, frihed til at gennemføre passivt salg af de produkter, eneforhandlingsaftalen omfatter, til kunder, der var etableret i andre medlemsstater end den, der var omfattet af eksklusiviteten. I forbindelse med sin bedømmelse præciserede Retten, at de fortolkningselementer, der skulle tages i betragtning, omfattede ordlyden af den omtvistede bestemmelse i aftalen, anvendelsesområdet for de øvrige aftalebestemmelser i forhold til den for forhandleren heri fastsatte forpligtelse, de faktiske og retlige omstændigheder omkring indgåelsen og gennemførelsen af aftalen, idet disse omstændigheder vil kunne kaste nærmere lys over aftalens formål.

Dommen af 21. januar 1999 i sagen *Riviera auto service m.fl. mod Kommissionen* (forenede sager T-185/96, T-186/96 og T-190/96, Sml. II, s. 93), frifandt Kommissionen i de søgsmål, der var anlagt af tidligere forhandlere for selskabet VAG France bl.a. med påstand om annullation af Kommissionens beslutning om at afvise klager indgivet i medfør af artikel 3 i forordning nr. 17, over overtrædelser af EF-traktatens artikel 85, stk. 1, idet de, efter at være blevet udelukket fra forhandlernettet, havde fået afslag på forsyning under henvisning til Volkswagen's standardforhandlingskontrakt. Denne dom illustrerer Kommissionens beføjelse (som anerkendt i Rettens dom af 18.9.1992, sag T-24/90, *Automec mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2223) til at afvise en klage, når den konstaterer, at sagen ikke har tilstrækkelig fællesskabsinteresse for at begrunde videre undersøgelser. Retten gentog i den forbindelse de forskellige principper, der er anvendt i retspraksis vedrørende Kommissionens udøvelse af denne beføjelse (jf. Rettens dom i sagen *Automec mod Kommissionen*, af 24.1.1995, sag T-5/93, *Tremblay m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 185, og af 27.6.1995, sag T-186/94, *Guérin automobiles mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1753).

Dommene af 13. december 1999 i sagen *SGA mod Kommissionen* (forenede sager T-189/95, T-39/96 og T-123/96, Sml. II, s. 3587) og i sagen

Européenne automobile mod Kommissionen (forenede sager T-9/96 og T-211/96, Sml. II, s. 3639) illustrerer ligeledes, på hvilke betingelser Kommissionen kan anvende den beføjelse, der er givet den.

b.2) EF-traktatens artikel 86 (nu artikel 82 EF)

Irish Sugar, der er sukkerroeforarbejder og den største sukkerleverandør i Irland, anlagde sag ved Retten med principal påstand om annullation af Kommissionens beslutning af 14. maj 1997 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 86. Retten skulle i denne sag undersøge problemstillingen vedrørende kollektive dominerende stillinger og undersøge, om en vis adfærd med hensyn til pris var udtryk for misbrug (dom af 7.10.1999, sag T-228/97, *Irish Sugar mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2969, appelsag: C-497/99 P).

Indledningsvis erindrede Retten om Domstolens retspraksis (Domstolens dom af 31.3.1998, forenede sager C-68/94 og C-30/95, *Frankrig m.fl. mod Kommissionen*, Sml. I, s. 1375), der er blevet afsagt på området for kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser, og ifølge hvilken en kollektiv dominerende stilling foreligger, når flere virksomheder, bl.a. på grund af bestående indbyrdes relationer, tilsammen kan følge samme markedsstrategi og i vidt omfang handle uafhængigt af de øvrige konkurrenter, deres kunder og, i sidste instans, forbrugerne. Retten bemærkede for det første i sagen, at det forhold, at de pågældende økonomiske enheder var uafhængige, ikke i sig selv umuliggjorde, at de indtog en kollektiv dominerende stilling, og for det andet, at de indbyrdes relationer, som Kommissionen havde identificeret, viste, at sagsøgeren og selskabet Sugar Distributors (SDL), der havde til opgave at sikre distribueringen af det sukker, sagsøgeren leverede, var i stand til at følge samme markedsstrategi. Følgende indbyrdes relationer blev identificeret: sagsøgerens ejerandel i SDL's moderselskab (Sugar Distribution (Holding)), sagsøgerens repræsentation i bestyrelsen for Sugar Distribution (Holding) og SDL, den strukturerede beslutningsprocedure virksomhederne imellem og den dertil indrettede kommunikationsproces samt de direkte økonomiske bånd mellem virksomhederne, nemlig SDL's forpligtelse til at købe alt sit sukker hos sagsøgeren, og sagsøgerens betaling for alle salgsfremstød over for forbrugerne og for SDL's rabatter til individuelle kunder.

Den omstændighed, at der er en vertikal forretningsmæssig forbindelse mellem to virksomheder, anfægter ifølge Retten ikke konstateringen af, at der foreligger en kollektiv dominerende stilling. I denne forbindelse fandt Retten, som påpeget af Kommissionen, at det ikke, medmindre det forudsættes, at der er et »hul« i anvendelsen af traktatens artikel 86, kan antages, at virksomheder,

der er forbundet vertikalt uden dog at være så integreret, at de udgør én og samme virksomhed, kan misbruge en kollektiv dominerende stilling.

Endelig kunne Kommissionen med føje indtage det standpunkt, at den individuelle adfærd, der udvist af en af de virksomheder, der tilsammen indtog en kollektiv dominerende stilling, udgjorde et misbrug af denne stilling. Selv om indtagelsen af en kollektiv dominerende stilling kan udledes af den stilling, de pågældende økonomiske enheder tilsammen indtager på det pågældende marked, behøver misbruget dog ikke nødvendigvis at udøves af alle de deltagende virksomheder. Misbruget skal blot kunne påvises som en af følgerne af en sådan kollektiv dominerende stilling. Virksomheder, der indtager en kollektiv dominerende stilling, kan derfor både tilsammen og hver for sig gøre sig skyldig i misbrug.

Retten bekræftede i øvrigt, at sagsøgeren havde en dominerende stilling på industrisukkermarkedet, alene med den begrundelse, at sagsøgeren havde en markedsandel på over 50%.

Kommissionens konstateringer vedrørende misbrug af sagsøgerens dominerende stilling på markederne i Irland for industrisukker og sukker til detailsalg blev ligeledes underkastet Rettens prøvelse, og Retten bekræftede stort set alle disse ¹³. Ved afgørelsen af, om den praksis for prisfastsættelse, der blev bebrejdet sagsøgeren, reelt var udtryk for misbrug, fremhævede Retten på grundlag af Domstolens praksis, at der skal henses til samtlige omstændigheder, herunder navnlig de kriterier og regler, hvorefter rabatten blev ydet, og at det må undersøges, om rabatten som en fordel, hvortil der ikke svarer nogen begrundet modydelse af økonomisk art, har skullet fjerne eller begrænse køberens muligheder for at foretage indkøb efter et frit valg og spærre konkurrenterne adgangen til markedet, idet der over for handelspartnere anvendes ulige vilkår for ydelser af samme værdi, og den dominerende stilling søges forstærket gennem en fordrejning af konkurrencen.

Det blev særligt bekræftet, at grænserabatter, der blev ydet som særlige rabatter til kunder i grænseområdet mellem Irland og Nordirland for at konkurrere med billigt sukker fra Nordirland og bestemt til detailsalg, var udtryk for misbrug. Tvistens parter var i den forbindelse uenige om besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt særlige rabatter til kunder, der er

¹³

Ét påstået misbrug fandtes ikke at være godtgjort. Denne konklusion medførte en nedsættelse af bøden.

udsat for konkurrence, udgør en reaktion, der er forenelig med det ansvar, som påhviler en virksomhed, der indtager en dominerende stilling, for så vidt de pågældende priser ikke er underbudspriser i henhold til Domstolens dom af 3. juli 1991 i sagen *AKZO mod Kommissionen* (sag C-62/86, Sml. I, s. 3359) og af 14. november 1996 i sagen *Tetra Pak mod Kommissionen* (sag C-333/94 P, Sml. I, s. 5951). Retten fandt, at sagsøgeren havde overtrådt EF-traktatens artikel 86, stk. 2, litra c), idet selskabet ved at yde en sådan grænserabat havde anvendt ulige vilkår for ydelser af samme værdi over for andre handelspartnere, hvorved disse blev stillet ringere i konkurrencen. Sagsøgerens argumentation, der skulle bevise, at ydelsen af de særlige rabatter var lovlig bl.a. henset til, at virksomhedens adfærd var defensiv, blev ikke taget til følge. Hvad angår dette argument blev det udtalt, at *selv om eksistensen af en dominerende stilling ikke afskærer en virksomhed, der indtager en sådan stilling, fra at beskytte sine egne handelsmæssige interesser, når disse trues, må beskyttelsen af den kommercielle stilling, der indtages af en markedsdominerende virksomhed med samme karakteristika, som den sagsøgende virksomhed havde på det pågældende tidspunkt, således for at være lovlig i det mindste kunne begrundes i hensynet til økonomisk effektivitet og samtidig være forenelig med forbrugernes interesser*. I denne sag havde sagsøgeren imidlertid ikke påvist, at disse betingelser var opfyldt.

Endelig skal det nævnes, at Retten i forbindelse med en påstand om nedsættelse af bøden undersøgte, om Kommissionen havde tilsidesat det almindelige fællesskabsretlige princip om, at den skal handle inden for en rimelig frist i forbindelse med den procedure, som gik forud for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, i overensstemmelse med de kriterier, der er anført i dommen *SCK og FNK mod Kommissionen*. Henset til sagens særlige omstændigheder fandt Retten, at den administrative procedures samlede varighed, dvs. ca. 80 måneder, ikke var urimelig.

Ved dommen af 16. december 1999 i sagen *Micro Leader Business mod Kommissionen* (sag T-198/98, Sml. II, s. 3989) annulleredes Kommissionens beslutning om afvisning af en klage indgivet af selskabet Micro Leader Business, der er specialiseret inden for salg af kontor- og edb-udstyr en gros, over, at selskaberne Microsoft France og Microsoft Corporation udviste en adfærd i strid med EF-traktatens artikel 85 og 86. Selv om Retten fandt, at Kommissionen ikke havde lagt en urigtig retsopfattelse til grund eller havde begået et åbenbart urigtigt skøn, da den antog, at de af sagsøgeren fremlagte oplysninger ikke indeholdt indicier for en aftale eller samordnet praksis i henhold til EF-traktatens artikel 85, stk. 1, fastslog den, at den anfægtede beslutning indeholdt et åbenbart urigtigt skøn vedrørende den påståede

overtrædelse af EF-traktatens artikel 86, bestående i at påvirke salgspriserne på Microsoft-produkter på det franske marked ved hjælp af et forbud mod at importere fransksprogede produkter, der forhandles af Microsoft Corporation på det canadiske marked. Kommissionen kunne ikke hævde, at de oplysninger, der var i dens besiddelse, ikke udgjorde indicier for Microsoft's misbrug, uden at foretage en mere indgående undersøgelse af klagen, idet det var Rettens opfattelse, at disse oplysninger udgjorde indicier for, at Microsoft fastsatte forskellige vilkår for samme tjenesteydelser på det canadiske marked og fællesmarkedet og urimeligt høje europæiske priser. I denne forbindelse fremhævede Retten, at *selv om rettighedsindehaverens udøvelse af ophavsretten, såsom et forbud mod import af visse produkter fra et område uden for Fællesskabet til en EF-medlemsstat, principielt ikke i sig selv udgør en overtrædelse af traktatens artikel 86, kan en sådan udøvelse ikke desto mindre under særlige omstændigheder føre til, at der foreligger et misbrug* (Domstolens dom af 6.4.1995, forenede sager C-241/91 P og C-242/91 P, RTE og ITP mod Kommissionen, Sml. I, s. 743).

I et søgsmål anlagt i henhold til EF-traktatens artikel 175 (nu artikel 232 EF) fastslog Retten ved dom af 9. september 1999 i sagen *UPS Europe mod Kommissionen* (sag T-127/98, Sml. II, s. 2633), at Kommissionen havde udvist passivitet. Sagen opstod som følge af en klage, som sagsøgeren havde indgivet i juli 1994 til Kommissionen i medfør af artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 17, over, at Deutsche Post udviste en adfærd i strid med EF-traktatens artikel 86. Sagsøgeren nedlagde påstand om, at det skulle fastslås, at Kommissionen havde udvist retsstridig passivitet, idet den havde undladt at tage stilling til sagsøgerens klage, idet der var forløbet 6 måneder (indtil indgivelsen af stævningen), efter at sagsøgeren havde afgivet sine bemærkninger til Kommissionens skrivelse i henhold til artikel 6 i forordning nr. 99/63. Retten bemærkede, at når proceduren for undersøgelse af klagen er i sin tredje fase, som det var tilfældet i sagen (Rettens dom af 10.7.1990, *Automec mod Kommissionen*, Sml. II, s. 367), har Kommissionen pligt til enten at indlede en procedure mod den, der klages over, eller at træffe en endelig beslutning om at afvise klagen, der kan anfægtes under et annullationssøgsmål for Fællesskabets retsinstanser (Domstolens dom af 18.3.1997, sag C-282/95 P, *Guérin automobiles mod Kommissionen*, Sml. I, s. 1503). Denne endelige beslutning skal i overensstemmelse med god forvaltningsskik træffes inden for en rimelig frist efter modtagelsen af klagerens bemærkninger. I denne forbindelse udtalte Retten, at spørgsmålet om, hvorvidt den tid, der er forløbet fra sagsøgerens afgivelse af bemærkninger efter Kommissionens meddelelse i henhold til artikel 6 i forordning nr. 99/63 og klagerens opfordring til Kommissionen om at tage stilling, er rimelig, skal bedømmes under

hensyntagen til de forløbne år med efterforskning, til den aktuelle status i undersøgelsen og til parternes generelle indstilling til sagen. Da Kommissionen ikke havde fremført anbringender, der berettigede den til ikke at handle inden for de pågældende frister, og da dens pligt til at handle ikke var bestridt, blev påstanden taget til følge.

c) Forordning nr. 4064/89

Inden for området for kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser afsagde Retten fire domme (dom af 4.3.1999, sag T-87/96, *Assicurazioni Generali og Unicredito mod Kommissionen*, Sml. II, s. 203, af 25.3.1999, sag T-102/96, *Gencor mod Kommissionen*, Sml. II, s. 753, af 28.4.1999, sag T-221/95, *Endemol mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1299, og af 15.12.1999, sag T-22/97, *Kesko mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3775). Der blev ikke givet sagsøgerne medhold i nogen af sagerne.

Sagen, der dannede grundlag for dommen i sagen *Assicurazioni Generali og Unicredito mod Kommissionen*, bidrog til at præcisere anvendeligheden af forordning nr. 4064/89 på joint ventures. I sagen anfægtede sagsøgeren Kommissionens beslutning, der var truffet i henhold til artikel 6, stk. 1, litra a), i denne forordning (berigtiget udgave i EFT 1990 L 257, s. 13), hvorefter oprettelse af et joint venture, der var anmeldt til Kommissionen, ikke var en fusion som defineret i artikel 3 i forordning nr. 4064/89¹⁴ og derfor ikke var omfattet af forordningens anvendelsesområde. Efter at have udtalt, at beslutningen var en endelig afgørelse, der kunne anfægtes under et annullationssøgsmål i medfør af EF-traktatens artikel 173 med henblik på at sikre en domstolsbeskyttelse af de rettigheder, der tilkom sagsøgerne i medfør af forordning nr. 4064/89, fandt Retten, at Kommissionen ikke havde foretaget noget urigtigt skøn ved ikke at anerkende, at den anmeldte transaktion havde karakter af fusion.

Retten bedømte moderselskabernes støttes betydning for, om joint venture-selskabets var selvstændigt fungerende, under hensyntagen til det berørte

¹⁴ Det fremgår af ordlyden af artikel 3 i forordning nr. 4064/89 (som denne var affattet før vedtagelsen af den anfægtede beslutning, og før den blev ændret ved Rådets forordning nr. 1310/97 af 30.6.1997 om ændring af forordning nr. 4069/89 (EFT L 180, s. 1)), at oprettelse af et joint venture-selskab kun henhørte under forordningen, hvis der var tale om en selvstændigt fungerende virksomhed, og oprettelsen ikke havde som formål eller som virkning at samordne mellem de stiftende virksomheders konkurrencemæssige adfærd.

markeds særlige kendetegn og i hvilket omfang virksomheden varetog de funktioner, der normalt varetoges af andre virksomheder, som opererede på det samme marked. Retten udtalte herefter, at når joint venture-selskabet er afhængigt af, at moderselskaberne leverer en helhed af ydelser også ud over den første startperiode, hvor en sådan bistand kan anses for at være berettiget med henblik på at gøre det muligt for joint venture-selskabet at komme ind på markedet, er det ikke selvstændigt fungerende og kan derfor ikke kvalificeres som et joint venture, der har karakter af fusion.

I dommen i sagen *Gencor mod Kommissionen* frifandt Retten Kommissionen i et annullationssøgsmål til prøvelse af Kommissionens beslutning af 24. april 1996, hvorved en fusion mellem det sydafrikanske selskab Gencor Ltd, der driver virksomhed inden for mineral- og metaludvindingssektorerne, og det engelske selskab Lonrho Plc, der ligeledes driver virksomhed inden for disse sektorer, blev forbudt, idet transaktionen ville føre til, at der skabtes en duopolistisk dominerende stilling for den enhed, der etableredes ved fusionen, og et andet selskab (Amplats) på verdensmarkedet for platin og rhodium med den virkning, at den effektive konkurrence ville blive hæmmet betydeligt inden for fællesmarkedet. South African Competition Board havde ikke gjort indvendinger mod transaktionen på grundlag af de nationale regler.

Dommen gav for det første Retten anledning til at bekræfte, at Kommissionen var kompetent til at bedømme fusionen. Gencor's anbringende om, at Kommissionen ikke kunne anvende forordning nr. 4064/89 på en transaktion, der vedrørte økonomisk virksomhed, der udøvedes på et tredjelands område, og som var godkendt af dette lands myndigheder, blev således forkastet. Retten fremhævede i den forbindelse, at forordning nr. 4064/89 ikke kræver, at de virksomheder, der deltager i fusionen, er etableret i Fællesskabet, eller at de udvindings- og/eller produktionsaktiviteter, der er genstand for fusionen, udøves på Fællesskabets område, for at en fusion kan anses for at have fællesskabsdimension i forordningens artikel 1's forstand. Idet forordningens formål er at sikre, at konkurrencen på fællesmarkedet ikke fordrejes, er fusioner, der — selv om de vedrører udvindings- og/eller produktionsvirksomhed, der udøves uden for Fællesskabet — skaber eller styrker en dominerende stilling, som bevirker, at den effektive konkurrence hæmmes betydeligt inden for fællesmarkedet, omfattet af forordningens anvendelsesområde. Endvidere anvender forordningens ordlyd snarere salgsvirksomhed inden for fællesmarkedet som kriterium end produktionsvirksomhed.

Retten fastslog endvidere, at den anfægtede beslutning var forenelig med reglerne i folkeretten, henset til, at *det kunne forudses, at fusionen, der var påtænkt af virksomheder etableret uden for Fællesskabet, ville have en umiddelbar og væsentlig virkning inden for Fællesskabet.*

For det andet bekræftede Retten, at forordning nr. 4064/89, henset til sit formål, finder anvendelse på tilfælde med kollektiv dominerende stilling (Domstolens dom af 31.3.1998, forenede sager C-68/94 og C-30/95, *Frankrig m.fl. mod Kommissionen*, Sml. I, s. 1375).

For det tredje fandt Retten, at Kommissionen med rette havde konstateret, at fusionen ville skabe en kollektiv dominerende stilling. Den fremhævede i den forbindelse, at selv om omfattende markedsandele har meget stor betydning for, om der foreligger en dominerende stilling, er den ikke en uforanderlig faktor, eftersom dens betydning varierer fra marked til marked alt efter dettes struktur, særlig med hensyn til produktion, udbud og efterspørgsel. Det forhold, at medlemmerne af et oligopol har en høj markedsandel, har ikke nødvendigvis den samme betydning som ved en vurdering af en individuel dominerende stilling, for så vidt angår de nævnte medlemmers mulighed for som koncern i vidt omfang at handle uafhængigt i forhold til deres konkurrenter, deres kunder og, i sidste instans, til forbrugerne. Dette ændrer imidlertid ikke ved, at medmindre der foreligger oplysninger om det modsatte, udgør indehavelsen af en større markedsandel, navnlig i tilfælde af et duopol, ligeledes et meget væsentligt indicium for, at der foreligger en kollektiv dominerende stilling.

Det bemærkedes endvidere i dommen, at *forbindelser af strukturel art ikke er et nødvendigt kriterium for, at to eller flere uafhængige økonomiske enheder indtager en kollektiv dominerende stilling, hvorimod enhederne mere generelt skal være forbundet med økonomiske bånd.* Retten præciserede i den forbindelse, at der i retlig eller økonomisk henseende ikke er nogen grund til fra begrebet økonomisk forbindelse at undtage et indbyrdes afhængighedsforhold mellem medlemmer af et snævert oligopol, inden for hvilket de på et marked med passende kendetegn, bl.a. med hensyn til koncentrationsgraden på markedet og produktets gennemsigtighed og homogenitet, er i stand til at forudse hinandens adfærd og derfor i høj grad er tilskyndet til at samordne deres adfærd på markedet for bl.a. at maksimere

deres fælles fortjeneste ved at begrænse produktionen med henblik på at hæve priserne.

Endelig udtalte Retten, at i forbindelse med forordning nr. 4064/89 har Kommissionen kun beføjelse til at acceptere tilsagn fra de pågældende virksomheder, der kan gøre det muligt for den at konkludere, at den pågældende fusion ikke skaber eller styrker en dominerende stilling som omhandlet i forordningens artikel 2, stk. 2 og 3, *uanset om de må anses for adfærdsmæssige eller strukturelle tilsagn*.

I sagen *Endemol mod Kommissionen* nedlagde sagsøgeren påstand om annullation af Kommissionens beslutning af 20. september 1995, hvorved etableringen af joint venture-selskabet Holland Media Groep blev erklæret for uforenelig med fællesmarkedet. I denne forbindelse måtte Retten fastlægge rækkevidden af Kommissionens kompetence med hensyn til fusioner uden fællesskabsdimension, når en medlemsstat i medfør af artikel 22, stk. 3, i forordning nr. 4064/89 anmoder den om at undersøge en fusions forenelighed med forordningen. Retten fremhævede, at den nævnte artikel 22 ikke tildeler medlemsstaten beføjelse til at kontrollere gennemførelsen af Kommissionens undersøgelse, når først den har forelagt den pågældende fusion for Kommissionen, eller til at afgrænse området for Kommissionens undersøgelse.

Endvidere gav sagen anledning til at præcisere omfanget af retten til kontradiktion. Retten udtalte således, at de principper, der gælder for aktindsigt inden for rammerne af procedurer i henhold til traktatens artikel 85 og 86, kan finde anvendelse på aktindsigt i sager om fusioner, der undersøges inden for rammerne af forordning nr. 4064/89, selv om anvendelsen af disse principper med rimelighed kan gøres betinget af kravet om hurtighed, der generelt karakteriserer forordningen. Det følger heraf, at aktindsigt i visse dokumenter kan nægtes, navnlig dokumenter eller dele heraf, der indeholder andre virksomheders forretningshemmeligheder, Kommissionens interne dokumenter, oplysninger om de klagende parter identitet, hvis disse ikke ønsker denne afsløret, samt oplysninger, der fremsendes til Kommissionen med et forbehold om, at disse er at betragte som fortrolige. Hvad nærmere angår retten til beskyttelse af forretningshemmeligheder skal denne afvejes i forhold til sikkerheden for retten til kontradiktion, således at Kommissionen kan være forpligtet til at forene hensynet til de modstående interesser ved at udarbejde

ikke-fortrolige versioner af de dokumenter, der indeholder forretningshemmeligheder eller andre ømtålelige oplysninger.

Endelig blev det i sagen lagt til grund, at joint-venture-selskabet blev kontrolleret samlet i henhold til artikel 3, stk. 3, i forordning nr. 4064/89. For at nå frem til denne konklusion undersøgte Retten bestemmelserne i fusionsaftalen vedrørende fremgangsmåden for vedtagelse af de vigtigste strategiske beslutninger og vedrørende de spørgsmål, der skal afgøres af generalforsamlingen med enstemmighed. Retten bemærkede endvidere, at repræsentantskabet, som træffer afgørelse med enstemmighed, skal forhåndsgodkende visse af bestyrelsens beslutninger, hvilket går videre end det, der er nødvendigt for at beskytte en mindretalsaktionærs interesser.

Artikel 22, stk. 3, i forordning nr. 4064/89, hvis rækkevidde blev gennemgået i den ovenfor nævnte dom, var ligeledes genstand for Rettens bedømmelse i dommen i sagen *Kesko mod Kommissionen*, hvorved Retten ikke gav medhold i påstanden om annullation af Kommissionens beslutning, hvorved fusionen mellem virksomhederne Kesko og Tuko erklæredes uforenelig med fællesmarkedet. Sagsøgeren bestred, at Kommissionen, der havde fået sagen forelagt af det finske konkurrenceråd, havde kompetence i medfør af denne bestemmelse til at vedtage den nævnte beslutning. Retten, der forkastede dette anbringende, bemærkede for det første, at *udtrykket anmodning fra en »medlemsstat« i artikel 22, stk. 3, ikke er begrænset til kun at omfatte anmodninger hidrørende fra en regering eller fra et ministerium, men at det også omfatter anmodninger fra en national myndighed som det finske konkurrenceråd*, og for det andet, at Kommissionen på grundlag af de oplysninger, den rådede over på tidspunktet for udstedelsen af den omtvistede beslutning, med rette kunne antage, at rådet var beføjet til at indgive anmodningen.

Sagsøgeren gjorde ligeledes gældende, at den anfægtede beslutning ikke fastslog, at fusionen påvirkede samhandelen inden for Fællesskabet. Retten udtalte herom, at betingelsen om påvirkning af samhandelen mellem medlemsstaterne i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 22, stk. 3, skal således fortolkes på en måde, der falder i tråd med fortolkningen af den samme betingelse i EF-traktatens artikel 85 og 86. Kommissionen er derfor inden for rammerne af artikel 22, stk. 3, berettiget til at tage højde for fusionens potentielle påvirkning af samhandelen mellem medlemsstaterne, på

betingelse af, at den pågældende fusions påvirkning er tilstrækkelig mærkbar og forudsigelig.

2. Statsstøtte

På statsstøtteområdet traf Retten afgørelse i adskillige sager anlagt i henhold til EF-traktatens artikel 173, stk. 4¹⁵, og EKSF-traktatens artikel 33¹⁶. Den blev endvidere forelagt en sag i henhold til EF-traktatens artikel 175 med påstand om, at det skulle fastslås, at Kommissionen havde udvist passivitet (dom af 3.6.1999, sag T-17/96, *TF1 mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1757 (appelsag: C-302/99 P og C-308/99 P)), og et erstatningssøgsmål (dom af 28.1.1999, sag T-230/95, *BAI mod Kommissionen*, Sml. II, s. 123).

For så vidt angår spørgsmålet om, *hvorvidt sager i henhold til EF-traktatens artikel 173, stk. 4, kunne antages til realitetsbehandling*, skulle Retten træffe afgørelse i en sag om annullation af en kommissionsbeslutning i forbindelse med den forudgående undersøgelse i henhold til EF-traktatens artikel 93, stk. 3 (nu artikel 88, stk. 3, EF) (sagen ARAP m.fl. mod Kommissionen (appelsag: C-321/99 P)), og i sager om annullation af beslutninger vedtaget ved afslutningen af proceduren i henhold til EF-traktatens artikel 93, stk. 2. Hvad angår de sidste afgørelser bekræftede Retten, at blandt de kriterier, der er nævnt i EF-traktatens artikel 173, stk. 5, er det offentliggørelsen i *De*

¹⁵ Dom af 28.1.1999, sag T-14/96, *BAI mod Kommissionen*, Sml. II, s. 139, af 11.2.1999, sag T-86/96, *Arbeitsgemeinschaft Deutscher Luftfahrt-Unternehmen og Hapag-Lloyd mod Kommissionen*, Sml. II, s. 179, af 15.6.1999, sag T-288/97, *Regione autonoma Friuli Venezia-Giulia mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1871, af 17.6.1999, sag T-82/96, *ARAP m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1889 (appelsag: C-321/99 P), af 6.10.1999, sag T-123/97, *Salomon mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2925, af 6.10.1999, sag T-110/97, *Kneissl Dachstein mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2881, af 15.12.1999, forenede sager T-132/96 og T-143/96, *Freistaat Sachsen og Volkswagen mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3663, og kendelse af 30.9.1999, sag T-182/98, *UPS Europe mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2857.

¹⁶ Dom af 21.1.1999, forenede sager T-129/95, T-2/96 og T-97/96, *Neue Maxhütte Stahlwerke og Lech-Stahlwerke mod Kommissionen*, Sml. II, s. 17 (appelsag: C-111/99 P), af 25.3.1999, sag T-37/97, *Forges de Clabecq mod Kommissionen*, Sml. II, s. 859 (appelsag: C-179/99 P), af 12.5.1999, forenede sager T-164/96 — T-167/96, T-122/97 og T-130/97, *Moccia Irme m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1477 (appelsager: C-280/99 P, C-281/99 P og C-282/99 P), af 7.7.1999, sag T-106/96, *Wirtschaftsvereinigung Stahl mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2155, af 7.7.1999, sag T-89/96, *British Steel mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2089, af 9.9.1999, sag T-110/98, *RJB Mining mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2585 (appelsag: C-427/99 P), og af 16.12.1999, sag T-158/96, *Acciaierie di Bolzano mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3927.

Europæiske Fællesskabers Tidende, der må lægges til grund ved afgørelsen af, hvornår den frist, der gælder for anlæggelse af annullationssøgsmål for alle andre personer end den medlemsstat, over for hvilken beslutningen er forkyndt, begynder at løbe (dommene i sagerne *Salomon mod Kommissionen* og *Kneissl Dachstein mod Kommissionen*), selv om Kommissionen har udsendt en pressemeddelelse, hvori den har meddelt, at den har truffet en beslutning over for det sagsøgende selskab (dommen i sagen *BAI mod Kommissionen*, sag T-14/96) ¹⁷.

Ved dom af 11. februar 1999 i sagen *Arbeitsgemeinschaft Deutscher Luftfahrt-Unternehmen og Hapag-Lloyd mod Kommissionen* afviste Retten en sag anlagt af en sammenslutning og et selskab med påstand om annullation af en kommissionsbeslutning, hvorved skattemæssige afskrivningsfordele for tyske luftfartsselskaber erklæredes for uforenelige med fællesmarkedet.

Med hensyn til selskabets søgsmålsinteresse fandt Retten, at ved at forbyde forlængelsen af de generelle beskatningsregler berørte den omtvistede beslutning alene virksomheden i selskabets objektive egenskab af potentiel bruger af den omtvistede afskrivningsordning og i samme omfang som enhver anden erhvervsdrivende, der — aktuelt eller potentielt — befandt sig i en tilsvarende situation. Den forbudte skattemæssige fordel var derfor ikke individuel. Endvidere fandt Retten, at det forhold, at en fysisk eller juridisk person er en interesseret part i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, ikke kan give selskabet søgsmålskompetence til prøvelse af den beslutning, der træffes ved afslutningen af den anden fase af undersøgelsen. Med andre ord kan en fysisk eller juridisk person kun anses for individuelt berørt i sin egenskab af interesseret part, når der er tale om en beslutning fra Kommissionen, hvorved den nægter at indlede undersøgelsesfasen i henhold til EF-traktatens artikel 93, stk. 2. Retten præciserede, at såfremt Kommissionen har vedtaget sin beslutning efter undersøgelsesfasen, er de interesserede tredjemænds processuelle garantier faktisk respekteret, *således at de ikke længere alene på grundlag af denne egenskab kan anses for individuelt berørt af den nævnte beslutning i EF-traktatens artikel 173's forstand*. Endelig fandt Retten, at virksomhedens deltagelse i proceduren i henhold til EF-traktatens artikel 93, stk. 2, ikke er tilstrækkelig til at

¹⁷

Det bemærkes, at der blev anvendt en analog fortolkning af EKSF-traktatens artikel 33 i de ovennævnte domme *Forges de Clabecq mod Kommissionen*, *British Steel mod Kommissionen* (sag T-89/96) og *Wirtschaftsvereinigung Stahl mod Kommissionen*.

individualisere selskabet på lignende måde som medlemsstaten, der er adressat for den omtvistede beslutning.

Sagen gav endvidere Retten anledning til at erindre om, på hvilke betingelser en virksomhedssammenslutning kan antages at have søgsmålsinteresse i EF-traktatens artikel 173's forstand. I sagen kunne den sagsøgende sammenslutning ikke anses for gyldigt at træde i stedet for en eller flere af sine medlemmer (i overensstemmelse med afgørelsen i Rettens dom af 6.7.1995, forenede sager T-447/93, T-448/93 og T-449/93, *AITEC m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1971) eller for at være forhandler som omhandlet i Domstolens dom af 2. februar 1988 i sagen *Van der Kooy m.fl. mod Kommissionen* (forenede sager 67/85, 68/85 og 70/85) og af 24. marts 1993 i sagen *CIRFS m.fl. mod Kommissionen* (sag C-313/90, Sml. I, s. 1125), hvorfor søgsmålet ikke kunne antages til realitetsbehandling.

I dommene *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia mod Kommissionen* og *Freistaat Sachsen og Volkswagen mod Kommissionen* antog Retten søgsmål anlagt af lokale myndigheder og bekræftede således sin tidligere praksis (Rettens dom af 30.4.1998, sag T-214/95, *Vlaams Gewest mod Kommissionen*, Sml. II, s. 717).

Grundlaget for sagen *Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia mod Kommissionen* var en beslutning rettet til Den Italienske Republik, hvorved Kommissionen erklærede den støtte, som Friuli-Venezia Giulia-regionen (Italien) havde ydet til regionens vejgodstransportvirksomheder, for uforenelig med fællesmarkedet og krævede tilbagebetaling af denne. Ifølge Retten var regionen individuelt berørt af den omtvistede beslutning, såfremt denne beslutning ikke alene berørte retsakter, som regionen havde udstedt, men også afskar den fra at udøve sine selvstændige beføjelser på den måde, den ønskede. Endvidere afskar denne beslutning regionen fra fortsat at anvende den omtvistede lovgivning, ophævede dennes virkninger og forpligtede regionen til at indlede den administrative procedure med henblik på tilbagesøgning af støtten hos støttemodtagerne. Regionen var også umiddelbart berørt, eftersom de nationale myndigheder, der var adressater for beslutningen, ikke havde udøvet noget skøn i forbindelse med meddelelsen af beslutningen til den regionale myndighed. Retten fandt i øvrigt, at regionens søgsmålsinteresse ikke var den samme som den italienske stats, eftersom regionen havde særlige rettigheder og interesser, da den støtte, den anfægtede beslutning omhandlede, udgjorde foranstaltninger, der var truffet som led i den lovgivningsmæssige og økonomiske selvstændighed, som regionen råder over med direkte hjemmel i den italienske forfatning.

En tilsvarende juridisk analyse blev anvendt af Retten i forbindelse med en sag anlagt af Freistaat Sachsen, der er delstat i Forbundsrepublikken Tyskland, og som omhandlede en påstand om delvis annullation af Kommissionens beslutning 96/666/EF af 26. juni 1996 om Tysklands støtte til Volkswagen-koncernen til fabrikkerne i Mosel og i Chemnitz. Retten anerkendte således, at denne territoriale enhed havde søgsmålsinteresse (dommen *Freistaat Sachsen og Volkswagen mod Kommissionen*).

Ved kendelse i sagen *UPS Europe mod Kommissionen* tog Retten Kommissionens afvisningspåstand til følge med den begrundelse, at den skrivelse, som Kommissionen havde sendt til sagsøgeren, der havde indgivet en klage over statsstøtten, ikke havde nogen retsvirkninger. Kommissionen informerede ved denne skrivelse sagsøgeren om, at den ikke på daværende tidspunkt ville indlede en statsstøtteundersøgelse i henhold til EF-traktatens artikel 93, og at den ikke udelukkede muligheden for, at sagen kunne være forbundet med visse statsstøttespørgsmål.

Hvad angår anvendelsen af *EF-traktatens artikel 175* fastslog Retten i lighed med sin afgørelse sidste år i dommen af 15. september 1998 i sagen *Gestevisión Telecinco mod Kommissionen* (sag T-95/96, Sml. II, s. 3407), at Kommissionen havde udvist passivitet på statsstøtteområdet. I dommen i sagen *TF1 mod Kommissionen* udtalte Retten, at Kommissionen retsstridigt havde undladt at træffe afgørelse om den del af sagsøgerens klage, som angik statsstøtte ydet til offentlige fjernsynsstationer. For at undersøge, om der på det tidspunkt, da sagsøgeren rettede en opfordring til Kommissionen, påhvilede denne en handlepligt, tog Retten hensyn til perioden mellem tidspunktet for indgivelsen af klagen (marts 1993) og det tidspunkt, hvor Kommissionen blev opfordret til at handle (oktober 1995). Retten fandt, at denne periode var så lang, at Kommissionen burde have været i stand til at afslutte den indledende undersøgelse af de pågældende foranstaltninger og at vedtage en beslutning om disse foranstaltninger, medmindre den påviste, at der fandtes særlige omstændigheder. Da det ikke var blevet godtgjort, at sådanne forelå, havde Kommissionen ved udløbet af fristen på to måneder efter opfordringen til at handle gjort sig skyldig i retsstridig passivitet.

Andre sager gav Retten anledning til at udtale sig om de grundlæggende elementer for *begrebet statsstøtte*, nemlig i dommene *BAI mod Kommissionen* (sag T-14/96), *Forges de Clabecq mod Kommissionen* og *Neue Maxhütte Stahlwerke og Lech-Stahlwerke mod Kommissionen*.

Med dommen i sagen *BAI mod Kommissionen* (sag T-14/96) annullerede Retten Kommissionens beslutning om at indstille den procedure, der var indledt vedrørende den aftale, der var indgået mellem provinsrådet i Vizcaya og virksomheden Ferries Golfo de Vizcaya, med den begrundelse, at den ikke udgjorde en statsstøtte. Retten fandt, at Kommissionens vurdering hvilede på en urigtig analyse af EF-traktatens artikel 92, stk. 1, og fremhævede, at en statslig foranstaltning, der er til fordel for en virksomhed, og som består i en aftale om køb af værdikuponer, ikke i sig selv og på forhånd kan udelukkes fra begrebet statsstøtte, blot fordi parterne forpligter sig til gensidige ydelser. Retten udtalte, at det ikke var bevist, at Vizcayas provinsråds køb af værdikuponer havde karakter af en normal, kommerciel disposition, og at den omhandlede støtte påvirkede samhandelen mellem medlemsstaterne, idet den støttemodtagende virksomhed driver ruter mellem byer i forskellige medlemsstater og er i konkurrence med rederier, der er etableret i andre medlemsstater.

I dommen i sagen *Forges de Clabecq mod Kommissionen* frifandt Retten Kommissionen i annulationssøgsmålet til prøvelse af Kommissionens beslutning, hvori en række finansielle foranstaltninger til støtte for sagsøgeren erklæredes for uforenelige med fællesmarkedet, og udtalte, at en kapitaltilførsel, forskud, der blev udbetalt i forbindelse med denne tilførsel, afkald på lån, statsgarantier for lån og foreløbige lån, kunne anses for støtte i henhold til EKSF-traktatens artikel 4, litra c). Begrebet støtte som omhandlet i denne bestemmelse omfatter penge- eller naturalydelser, som gives til hjælp for en virksomhed ud over køberens eller forbrugerens betaling for de varer eller tjenesteydelser, som virksomheden producerer, samt ethvert indgreb, der under forskellige former letter de byrder, som normalt belaster en virksomheds budget.

I dommen i sagen *Neue Maxhütte Stahlwerke og Lech-Stahlwerke mod Kommissionen* frifandt Retten Kommissionen i søgsmålet om annulation af tre kommissionsbeslutninger anlagt af to tyske jern- og stålvirksomheder Neue Maxhütte Stahlwerke (herefter NMH) og Lech-Stahlwerke, der i det væsentlige bestred, at visse finansielle foranstaltninger, der var truffet i deres favør af delstaten Bayern, udgjorde statsstøtte i henhold til bestemmelserne i EKSF-traktaten. Kommissionen havde i de anfægtede beslutninger fundet, at en privat investor, der handlede inden for markedøkonomien, ikke ville have ladet dem drage fordel af sådanne foranstaltninger. Retten bekræftede denne analyse og fastslog, at Kommissionen ikke havde tilsidesat EKSF-traktatens artikel 4, litra c).

Retten præciserede i denne forbindelse, at de begreber, der er anført i EF-traktatens bestemmelser om statsstøtte, er af betydning for anvendelsen af de tilsvarende bestemmelser i EKSF-traktaten, for så vidt de ikke er uforenelige med denne. *Der kan derfor i den anførte udstrækning henvises til retspraksis vedrørende statsstøtte omfattet af EF-traktaten — herunder navnlig den retspraksis, hvorved begrebet statsstøtte præciseres — med henblik på bedømmelsen af lovligheden af beslutninger vedrørende støtte omfattet af EKSF-traktatens artikel 4, litra c).* For at afgøre, om en overførsel af offentlige ressourcer til en jern- og stålvirksomhed udgjorde en statsstøtte i henhold til EKSF-traktatens artikel 4, litra c), anvendte Retten kriteriet vedrørende en privat investor og fremhævede, at den offentlige investors kapitalindskud i sagen, der foretoges uden skelen overhovedet til selv langsigtede muligheder for overskud, udgjorde en statsstøtte. Da NMH var insolvent i alvorlig grad, kunne Kommissionen med rette lægge til grund, at en privat investor, også hvis der var tale om en koncern, der virkede i et videregående økonomisk perspektiv, ikke under normale markedsvilkår kunne påregne en acceptabel forrentning af den investerede kapital, heller ikke på lang sigt. Selv om et moderselskab i et begrænset tidsrum kan påtage sig at dække tabene i et af dets datterselskaber, således at datterselskabet kan standse driften på de bedst mulige betingelser, ikke blot begrundet af muligheden for herved at opnå en indirekte økonomisk gevinst, men også for at tage hensyn til andre overvejelser, f.eks. ønsket om at bevare koncernens image eller omlægge dens virksomhed, kan en privat investor ikke fornuftigvis tillade sig, efter at der i en årrække uafbrudt har været tab, at foretage kapitalindskud, der i økonomisk henseende ikke alene koster mere end at likvidere aktiverne, men som desuden er betinget af, at virksomheden sælges, hvilket fjerner enhver udsigt til, at den kan give overskud, selv på lang sigt.

Retten blev flere gange anmodet om at undersøge, om Kommissionen havde anvendt *undtagelserne til forbuddet mod statsstøtte* korrekt.

Hvad angår undtagelserne på grundlag af EF-traktatens artikel 92, stk. 3, skal nævnes sagerne *Salomon mod Kommissionen* og *Kneissl Dachstein mod Kommissionen*, hvori sagsøgerne anfægtede Kommissionens beslutning, hvorved Kommissionen på visse betingelser erklærede den østrigske regerings kapitaltilførsel til virksomheden Head Tyrolia Mares forenelig med fællesmarkedet som omstruktureringsstøtte.

Disse to domme, hvorved Kommissionen frifandtes for annullationspåstandene, fastlægger rækkevidden af den legalitetskontrol, som Retten udøver af vurderingen af en statsstøttes forenelighed med fællesmarkedet. Retten

bemærkede i den forbindelse, at Kommissionen har et vidt skøn ved anvendelsen af traktatens artikel 92, stk. 3. Når dette skøn indebærer en kompliceret økonomisk og social bedømmelse, må domstolsprøvelsen af en sådan beslutning begrænses til en kontrol af, om procedure- og begrundelsesforskrifterne er overholdt, om de faktiske omstændigheder, på grundlag af hvilke det anfægtede valg er foretaget, er materielt rigtige, samt til, om der foreligger en åbenbar fejl ved vurderingen af de nævnte faktiske omstændigheder, eller om der er begået magtfordrejning. Særligt tilkommer det ikke Retten at sætte sit skøn med hensyn til økonomiske forhold i stedet for det, der er anlagt af den institution, der har vedtaget beslutningen.

Det fremgår af dommen i sagen *Kneissl Dachstein mod Kommissionen*, at for så vidt som Kommissionen i sagen med rette kunne antage, at overlevelsen af den virksomhed, der modtog støtten, måtte bidrage til at opretholde en konkurrencepræget markedsstruktur, kunne støtten ikke anses for kun at begunstige en enkelt virksomhed. Endvidere præciserede Retten, at det fremgår af den adskillende karakter af bindeordet »eller« i traktatens artikel 92, stk. 3, litra c)¹⁸, at støtte kan betragtes som forenelig med fællesmarkedet, hvis den enten fremmer udviklingen af visse erhvervsgrene eller udviklingen af økonomiske regioner. Som følge heraf er det ikke nødvendigvis en forudsætning for, at en støtte kan tillades, at den fremmer en bestemt region.

Som svar på et anbringende vedrørende utilstrækkeligheden af de nedskæringer af produktionskapaciteten, der blev pålagt den virksomhed, der modtog støtten, udtalte Retten i denne dom, at man i forbindelse med en omstrukturingsstøtte til en virksomhed i vanskeligheder ikke kan ligestille kapacitetsnedbringelser og nedbringelser af antallet af arbejdspladser, idet forholdet mellem antallet af ansatte og produktionskapaciteterne afhænger af mange faktorer, herunder de fremstillede produkter og den anvendte teknologi.

I sagen *ARAP m.fl. mod Kommissionen* anfægtede sagsøgerne en beslutning fra Kommissionen vedrørende støtte ydet af Portugal til en virksomhed med henblik på oprettelse af et nyt roesukkerraffinaderi i Portugal. Denne støtte bestod bl.a. i skattefritagelser, om hvilke sagsøgerne gjorde gældende, at de var uforenelige med den fælles landbrugspolitik inden for sukkersektoren. Retten fandt, at da støtten havde til formål at gøre det muligt at udnytte den kvote på 70 000 tons sukker, der udtrykkeligt var tildelt Portugal i henhold til

¹⁸

I henhold til denne bestemmelse kan støtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgrene eller økonomiske regioner, når den ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse, betragtes som forenelig med fællesmarkedet.

fællesskabslovgivningen, for at virksomheder i Portugal kunne »begynde« en produktion af sukker, kunne det ikke bestrides, at støtten bidrog til virkeliggørelsen af de formål, der forfølges inden for den fælles landbrugspolitik.

I sagen *Freistaat Sachsen og Volkswagen mod Kommissionen* blev Retten for første gang anmodet om at fortolke EF-traktatens artikel 92, stk. 2, litra c), som bestemmer, at støtteforanstaltninger for økonomien i visse af Forbundsrepublikken Tysklands områder, som er påvirket af Tysklands deling, i det omfang de er nødvendige for at opveje de økonomiske ulemper, som denne deling har forårsaget, er forenelige med fællesmarkedet. Som svar på et anbringende vedrørende en overtrædelse af denne bestemmelse udtalte Retten, at sagsøgerne og den tyske regering miskendte, at traktatens artikel 92, stk. 2, litra c), har karakter af en undtagelse, og de miskendte den sammenhæng, bestemmelsen indgår i, og de mål, den forfølger, når de hævdede, at bestemmelsen hjemler mulighed for helt at udligne den økonomiske svaghed, som de nye delstater lider under, således at de når op på et udviklingstrin, der svarer til det i de gamle delstater. De økonomiske ulemper, som de nye delstater generelt lider under, skyldes rent faktisk ikke Tysklands deling i traktatens artikel 92, stk. 2, litra c)'s forstand. Kommissionen kunne derfor med rette antage, at *EF-traktatens artikel 92, stk. 2, litra c), som undtagelsesbestemmelse ikke bør anvendes til regionalstøtte til nye investeringsprojekter*, og at problemerne i de nye delstater er dækket tilstrækkeligt ind af undtagelsesbestemmelserne i EF-traktatens artikel 92, stk. 3, litra a) og c), samt af EF-rammebestemmelserne. I øvrigt forkastedes anbringenderne om påståede tilsidesættelser af EF-traktatens artikel 92, stk. 3.

Inden for rammerne af EKSF-traktaten blev undtagelserne i henhold til denne traktats artikel 95 behandlet i dommene af 7. juli 1999 i sagerne *Wirtschaftsvereinigung Stahl mod Kommissionen* og *British Steel mod Kommissionen* (sag T-89/96).

I disse sager nedlagde den britiske virksomhed British Steel og den tyske sammenslutning *Wirtschaftsvereinigung Stahl* påstand om annullation af Kommissionens beslutning om godkendelse af den irske regerings støtte til jern- og stålsekskabet Irish Steel som modydelse for selskabets omstrukturering og privatisering. Efter at have udtalt, at *Kommissionen kunne godkende støtten ved en individuel beslutning vedtaget på grundlag af EKSF-traktatens artikel 95*, eftersom den femte fællesskabskodeks for støtte til jern- og stålindustrien ikke foreskrev en sådan støtte, fandt Retten, at Kommissionen ikke havde foretaget noget åbenbart urigtigt skøn. Den fremhævede i den forbindelse, at

de produktions- og salgsbegrænsninger, der blev pålagt Irish Steel som modydelse for godkendelsen af støtten, var tilstrækkelige for at forhindre konkurrenceforvridningen, og fastslog, at *Kommissionen ikke havde nogen pligt til at kræve kapacitetsnedskæringer som forhåndsbetingelse for at godkende statsstøtte på EKSF-området*, hvilken nedsækering ville have ført til lukning af virksomheden, som kun havde ét varmvalseværk. Det var endvidere Rettens opfattelse, at en sanering af den støttemodtagende virksomheds økonomi, som var i stand til at forebygge en forværring af de økonomiske vanskeligheder for den pågældende region, bidrog til virkeliggørelsen af målsætningerne med EKSF-traktaten. I disse domme bekræftede Retten endvidere, at manglende forudgående anmeldelse af statsstøtte inden for EKSF-området ikke var tilstrækkelig til at fritage eller endog forhindre Kommissionen i at træffe foranstaltninger på grundlag af traktatens artikel 95 og, i givet fald, erklære støtten for forenelig med fællesmarkedet. Eftersom Kommissionen fandt, at støtten til omstruktureringen af Irish Steel var nødvendig for, at det fælles stålmarked kunne fungere efter hensigten, og at den ikke medførte en uacceptabel konkurrenceforvridning, havde den manglende underretning ikke nogen betydning for den anfægtede beslutnings gyldighed, hverken for så vidt angår beslutningen som helhed eller for så vidt angår den støtte, som ikke var blevet meddelt.

I sagen *Forges de Clabecq mod Kommissionen* havde Kommissionen derimod besluttet ikke at meddele godkendelse som undtagelse til EKSF-traktatens artikel 95, idet den støtte, som de belgiske myndigheder havde ydet til virksomheden Forges de Clabecq, ikke faldt ind under den femte kodeks for støtte til jern- og stålindustrien. Med denne afgørelse havde Kommissionen ifølge Retten ikke begået nogen åbenbar fejl, eftersom EKSF-traktaten ikke indeholdt nogen målsætning, der gjorde det påkrævet at godkende støtten. Retten bemærkede i denne forbindelse, at virksomheden trods de mange væsentlige foranstaltninger, der var blevet truffet for at støtte den, befandt sig på randen af en konkurs, og at det ikke var urimeligt af Kommissionen at anlægge den vurdering, at de nye påtænkte foranstaltninger ikke ville sikre virksomhedens levedygtighed på hverken kortere eller længere sigt.

Kommissionen bekræftede endvidere to kommissionsbeslutninger, hvorved den støtte, som de italienske myndigheder påtænkte at yde flere virksomheder, blev erklæret for uforenelige med fællesmarkedet i henhold til EKSF-traktatens artikel 4, litra c) (dommen i sagen *Moccia Irme m.fl. mod Kommissionen*). I denne dom udtalte Retten bl.a., at formålet med betingelsen om løbende produktion i overensstemmelse med de stringente ordenskrav i femte kodeks for støtte til jern- og stålindustrien, som fremgår af denne kodeks' artikel 4,

stk. 2, andet led, hvori der stilles krav om, at en virksomhed, som ansøger om lukningsstøtte, skal have haft en løbende produktion af jern- og stålprodukter henhørende under EKSF, er at sikre, at lukningsstøtten får den mest optimale effektive virkning på markedet og fører til en faktisk reduktion af jern- og stålproduktionen.

Fortolkningen af de regler, der finder anvendelse på statsstøtte inden for kulsektoren gav anledning til en *delafgørelse*, der alene angik to retsspørgsmål, som var rejst af et mineselskab i Det Forenede Kongerige, RJB Mining, i dette selskabs annullationssøgsmål til prøvelse af Kommissionens beslutning, hvorved Tysklands økonomiske støtte til kulindustrien i 1997 af et beløb på 10,4 mia. DEM blev godkendt (dommen *RJB Mining mod Kommissionen*). Disse to spørgsmål var, om Kommissionen i henhold til Kommissionens afgørelse nr. 3632/93/EKSF¹⁹ var blevet beføjet til efterfølgende at godkende en støtte, som allerede var blevet udbetalt uden dens forudgående godkendelse, og om den i medfør af denne beslutnings artikel 3 var bemyndiget til at tillade ydelse af driftsstøtte på den ene betingelse, at støtten satte de modtagende virksomheder i stand til at reducere deres produktionsomkostninger og gjorde det muligt at opnå en gradvis nedsættelse af støtten, selv om de ikke havde rimelige chancer for at opnå økonomisk levedygtighed i en forudselig fremtid.

På det første spørgsmål svarede Retten, at anbringendet om det angivelige forbud mod efterfølgende tilladelse til støtte, der er udbetalt uden forudgående godkendelse, ikke blevet taget følge.

Hvad angår besvarelsen af det andet spørgsmål bemærkes, at artikel 3 i beslutning nr. 3632/93 bestemmer, at de medlemsstater, der påtænker i løbet af kulproduktionsårene 1994 til 2002 at yde *driftsstøtte* til kulvirksomheder, forinden skal forelægge Kommissionen en moderniserings-, rationaliserings- og strukturomlægningsplan *med henblik på forbedring af disse virksomheders økonomiske levedygtighed*, der skal opnås ved en reduktion af produktionsomkostningerne.

Retten fastslog i strid med den fortolkning, sagsøgeren havde argumenteret for, at ingen bestemmelse i beslutning nr. 3632/93 udtrykkeligt fastsætter, at ydelse af driftsstøtte strengt skal forbeholdes de virksomheder, der har rimelige chancer for at opnå økonomisk levedygtighed på længere sigt, dvs. at de skal

¹⁹

Kommissionens beslutning nr. 3632/93/EKSF af 28.12.1993 om fællesskabsordningen for statsstøtte til kulindustrien (EFT L 329, s. 12) .

være i stand til at gå ind i konkurrencen på verdensmarkedet på grundlag af egne ressourcer. Bestemmelserne kræver faktisk kun »forbedring« af den økonomiske levedygtighed. Heraf følger, at *forbedringen af en given virksomheds økonomiske levedygtighed nødvendigvis bliver et spørgsmål om at gøre den mindre urentabel og mindre konkurrenceudygtig*. Forbedringen bør opnås ved en betydelig reduktion af produktionsomkostningerne, der gør det muligt at nå frem til en gradvis nedsættelse af driftsstøtten til de pågældende virksomheder.

3. EF-traktatens artikel 90 (nu artikel 86 EF) ²⁰

I dommen *TFI mod Kommissionen* (appelsager ved Domstolen: sag C-302/99 P og sag C-308/99 P) antog Retten søgsmålet i henhold til EF-traktatens artikel 175 til realitetsbehandling. Der var i sagen nedlagt påstand om, at det skulle fastslås, at Kommissionen retsstridigt havde undladt at handle i medfør af EF-traktatens artikel 90. For at nå til denne konklusion fremhævede Retten, at det vide skøn, som tilkommer Kommissionen ved gennemførelsen af EF-traktatens artikel 90 ikke må bringe den beskyttelse, som borgerne har i den almindelige grundsætning i fællesskabsretten i fare. I henhold til denne grundsætning har enhver krav på en effektiv adgang til domstolsprøvelse af en beslutning, som krænker en ret, der er anerkendt ved traktaterne. Under henvisning til Domstolens dom af 20. februar 1997 i sagen *Bundesverband der Bilanzbuchhalter mod Kommissionen* (sag C-107/95 P, Sml. I, s. 947), hvorefter det ikke på forhånd kan udelukkes, at en borger i særlige tilfælde kan anlægge sag til prøvelse af Kommissionens afslag på at vedtage en beslutning som led i den kontrolfunktion, der er tillagt den ved traktatens artikel 90, stk. 1 og 3, fandt Retten på grundlag af de fremlagte oplysninger, at sagsøgeren befandt sig i en sådan situation. Imidlertid blev passivitetssøgsmålet ikke realitetsbehandlet, eftersom Kommissionen fremsendte en skrivelse til sagsøgeren under retsforhandlingerne.

²⁰

EF-traktatens artikel 90, stk. 1, pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til, for så vidt angår offentlige virksomhed og virksomheder, som de indrømmer særlige eller eksklusive rettigheder, ikke at træffe eller opretholde foranstaltninger, som er i strid med traktatens bestemmelser, herunder de i EF-traktatens artikel 6 (efter ændring nu artikel 12 EF) og EF-traktatens artikel 85-94 (nu artikel 89 EF) nævnte.

Traktatens artikel 90, stk. 3, pålægger Kommissionen at påse, at medlemsstaterne overholder de forpligtelser, der påhviler dem med hensyn til de i stk. 1 omhandlede virksomheder, og giver den udtrykkeligt beføjelse til at gribe ind i så henseende ved direktiver eller beslutninger.

Dommen af 8. juli 1999 i sagen *Vlaamse Televisie Maatschappij mod Kommissionen* (sag T-266/97, Sml. II, s. 2329) vedrører et søgsmål til prøvelse af Kommissionens beslutning 97/606/EF af 26. juni 1997, hvorved bestemmelserne, der giver Vlaamse Televisie Maatschappij eneret til at udsende tv-reklame i Flandern, blev erklæret for uforenelige med EF-traktatens artikel 90, stk. 1, sammenholdt med samme traktats artikel 52 (efter ændring nu artikel 43 EF), idet de statslige foranstaltninger, som udgør den retlige hjemmel for eneretten, var uforenelige med EF-traktatens artikel 52 og ikke kunne begrundes af tvingende samfundsmæssige hensyn.

I dommen præciseredes bl.a. omfanget af de rettigheder, der gives tredjemænd i forbindelse med proceduren, der fører til vedtagelsen af en beslutning i henhold til EF-traktatens artikel 90, stk. 3, og bekræftede princippet om en kombineret anvendelse af EF-traktatens artikel 90, stk. 1, og artikel 52.

Med hensyn til det første forhold udtalte Retten under henvisning til Domstolens dom af 12. februar 19992 i sagen *Nederlandene m.fl. mod Kommissionen* (forenede sager C-48/90 og C-66/90, Sml. I, s. 565), at en virksomhed som omhandlet i EF-traktatens artikel 90, stk. 1, som er den, der er den direkte begunstigede af den anfægtede statslige foranstaltning, og er anført ved navn i den relevante lov, og som er udtrykkeligt nævnt i den anfægtede beslutning og — i lighed med sagsøgeren — umiddelbart rammes af de økonomiske konsekvenser af beslutningen, har ret til at blive hørt af Kommissionen under proceduren. Overholdelsen af denne ret kræver, at Kommissionen formelt meddeler den virksomhed, der drager fordel af den anfægtede statslige foranstaltning, og som er at betragte som tredjemand i forhold til proceduren, hvilke konkrete indsigelser den fremfører mod foranstaltningen, således som de er fremstillet i åbningsskrivelsen til medlemsstaten, og i givet fald i en senere brevveksling, og giver virksomheden lejlighed til at fremføre sine synspunkter vedrørende klagepunkterne. *Det kan dog ikke kræves, at Kommissionen giver den virksomhed, der drager fordel af den statslige foranstaltning, mulighed for at fremsætte sine synspunkter vedrørende de bemærkninger, som er fremsat af den medlemsstat, over for hvilken proceduren er iværksat, som svar på de fremførte klagepunkter eller som svar på bemærkninger, der er fremsat af berørte tredjemænd, og det kan heller ikke kræves, at virksomheden formelt får kopi af den klage, som eventuelt ligger til grund for proceduren.* Retten fastslog, at sagsøgeren var blevet behørigt hørt i sagen.

Hvad angår det andet forhold finder traktatens artikel 90, stk. 1, sammenholdt med artikel 52, anvendelse, når en foranstaltning, der er truffet af en

medlemsstat, udgør en restriktion for den frie etableringsret for en anden medlemsstats statsborgere på medlemsstatens område, og der ved foranstaltningen samtidig tillægges en virksomhed fordele i form af, at den indrømmes en eksklusiv rettighed, medmindre den statslige foranstaltning har et lovligt formål, som er foreneligt med traktaten og til stadighed er begrundet i tvingende almene hensyn, herunder kulturpolitiske hensyn og hensynet til at opretholde alsidigheden i pressen. I så fald må det også kræves, at den statslige foranstaltning er egnet til at sikre virkeliggørelsen af det pågældende mål og ikke går ud over, hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.

Retten fastslog endvidere, at der forelå en hindring for den frie etableringsret, og at denne ikke kunne begrundes af tvingende samfundsmæssige hensyn, hvorfor Kommissionen blev frifundet.

4. Aktindsigt i Rådets og Kommissionens dokumenter

Retten skulle træffe afgørelse om betingelserne for aktindsigt i Kommissionens dokumenter ²¹ (dom af 19.7.1999, sag T-188/97, *Rothmanns mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2463, af 14.10.1999, sag T-309/97, *Bavarian Lager mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3217, og af 7.12.1999, sag T-92/98, *Interporc mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3521) og i Rådets dokumenter (dom af 19.7.1999, sag T-14/98, *Hautala mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2489 (appelsag: C-353/99 P). Ved kendelse af 27. oktober 1999 i sagen *Meyer mod Kommissionen* (sag T-106/99, Sml. II, s. 3273 (appelsag: C-436/99 P)) blev sagen afvist for så vidt angår sagsøgeren begæring om oplysninger, som ikke indeholdt nogen specifikation af de ønskede dokumenter eller tekster.

I dommen i sagen *Rothmans mod Kommissionen* fandt Retten, at Kommissionen retsstridigt havde afslået at give aktindsigt i Toldkodeksudvalgets mødereferater under henvisning til *forfatterreglen, der er indeholdt i adfærdskodeksen*, i henhold til hvilken det gælder, at når det dokument, som institutionen ligger inde med, har en fysisk eller juridisk person, en medlemsstat, en anden EF-institution eller et EF-organ eller enhver

²¹

Den 6.12.1993 godkendte Rådet og Kommissionen en adfærdskodeks vedrørende aktindsigt i Rådets og Kommissionens dokumenter (EFT L 340, s. 41). For at sikre iværksættelsen af de i kodeksen indeholdte principper vedtog Rådet den 20.12.1993 afgørelse 93/731/EF om aktindsigt i Rådets dokumenter (EFT L 340, s. 43). Kommissionen vedtog ligeledes den 8.2.1994 afgørelse 94/90/EKSF, EF, Euratom om aktindsigt i Kommissionens dokumenter.

anden national eller international organisation som ophavsmand, skal begæringen stiles direkte til dokumentets ophavsmand.

Retten fandt, at *komitologiudvalgene, der er oprettet i henhold til afgørelse 87/373 om fastsættelse af de nærmere vilkår for udøvelsen af de gennemførelsesbeføjelser, der tillægges Kommissionen* ²², i relation til *fællesskabsbestemmelserne om aktindsigt* må anses for at henhøre under *Kommissionen*, hvem det således tilkommer at træffe afgørelse vedrørende begæringer om aktindsigt i disse udvalgs dokumenter, såsom de omhandlede mødereferater. *Komitologiudvalgene* bistår således *Kommissionen*, der bestrider posten som formand, i forbindelse med udførelsen af de opgaver, der er tillagt den af Rådet, og råder ikke over egen infrastruktur. Sådanne udvalg kan ikke betragtes som en »anden EF-institution eller et [andet] EF-organ« som omhandlet i den ved afgørelse 94/90 vedtagne adfærdskodeks.

Uenigheden mellem selskabet Interporc og Kommissionen giver stadig anledning til retssager om import af Hilton-oksekød fra Argentina (jf. for så vidt angår lovligheden af beslutningen om afslag på begæringen om fritagelse for importafgifter, Rettens dom af 19.2.1998, sag T-42/96, *Eyckeler & Malt mod Kommissionen*, Sml. II, s. 401, og af 17.9.1998, sag T-50/96, *Primex Produkte Import-Export m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3773). Retten havde den 6. februar 1998 i dommen i sagen *Interporc mod Kommissionen* (herefter *Interporc I-dommen*) (sag T-124/96, Sml. II, s. 2311) fastslået, at Kommissionens afgørelse om ikke at give aktindsigt i visse dokumenter, hvilken afgørelse var begrundet i undtagelsen vedrørende beskyttelse af offentlige interesser (retslige procedurer), var retsstridig. Kommissionens afgørelse indeholdt således ingen forklaring, på grundlag af hvilken det kunne afgøres, om alle de ønskede dokumenter faktisk var omfattet af den påberåbte undtagelse, fordi der var en sammenhæng mellem dem og den afgørelse, der blev påstået annulleret under en sag ved Retten.

Til gennemførelse af *Interporc I-dommen* vedtog Kommissionen en ny afgørelse om afslag vedrørende dokumenter, som sagsøgeren endnu ikke havde fået adgang til i forbindelse med den nævnte verserende sag, og som hidrørte fra medlemsstaterne og myndigheder i tredjelande samt fra Kommissionen selv. Retten, der skulle træffe afgørelse om lovligheden af denne afgørelse fra Kommissionen, måtte således klarlægge rækkevidden dels af undtagelsen

²²

Rådets afgørelse 87/373/EØF af 13.7.1987 om fastsættelse af de nærmere vilkår for udøvelsen af de gennemførelsesbeføjelser, der tillægges Kommissionen (EFT L 197, s. 33).

vedrørende beskyttelse af offentlige interesser (retslige procedurer), dels af forfatterreglen (nævnt ovenfor i forbindelse med dommen i sagen *Rothmann mod Kommissionen*).

For så vidt angår undtagelsen vedrørende beskyttelse af offentlige interesser (retslige procedurer) havde Kommissionen anført i den anfægtede afgørelse, at visse ønskede dokumenter vedrørte en retlig procedure, der verserede ved Retten (sag T-50/96), og at de derfor ikke kunne tilstilles sagsøgeren. Retten udtalte herom, at undtagelsen vedrørende retslige procedurer må fortolkes således, at *hensynet til beskyttelsen af offentlige interesser er til hinder for en offentliggørelse af indholdet af dokumenter, som Kommissionen har udfærdiget alene med henblik på en konkret retslig procedure*, dvs. ikke alene indgivne indlæg eller processkrifter og interne dokumenter, der vedrører bevisoptagelsen i relation til en verserende sag, men også meddelelser vedrørende sagen, som udveksles mellem det berørte generaldirektorat og den juridiske tjeneste eller et advokatkontor. Formålet med denne begrænsning af undtagelsens anvendelsesområde er at sikre dels beskyttelsen af det interne arbejde i Kommissionen, dels hensynet til fortrolighed og overholdelsen af princippet om, at advokater har tavshedspligt. Derimod kan den undtagelse med hensyn til beskyttelsen af offentlige interesser (retslige procedurer), der er indeholdt i adfærdskodeksen, ikke medføre, at Kommissionen kan unddrage sig forpligtelsen til at udlevere dokumenter, der er udfærdiget som led i en rent administrativ procedure. Dette princip må overholdes, selv om fremlæggelse af sådanne dokumenter i en sag for Fællesskabets retsinstanser kan være til skade for Kommissionen. Retten præciserede også, at den omstændighed, at der verserer et annullationssøgsmål til prøvelse af den afgørelse, der træffes som afslutning på den administrative procedure, i den forbindelse er uden betydning. Som følge heraf konkluderede Retten, at den omtvistede afgørelse måtte annulleres, for så vidt som der herved ikke blev givet aktindsigt i de ønskede dokumenter hidrørende fra Kommissionen.

I øvrigt blev det fastslået i dommen, at Kommissionen i henhold til forfatterreglen havde ret til ikke at give aktindsigt i dokumenter hidrørende fra medlemsstaterne og de argentinske myndigheder.

I dommen i sagen *Bavarian Lager mod Kommissionen* blev det bekræftet, at Kommissionens havde været berettiget til at meddele afslag på aktindsigt i et forslag til begrundet udtalelse, som Kommissionen havde udarbejdet i henhold til EF-traktatens artikel 169 (nu artikel 226 EF), under henvisning til undtagelsen vedrørende beskyttelsen af offentlige interesser. En offentliggørelse af dette forberedende dokument vedrørende undersøgelsesfasen

i henhold til denne bestemmelse ville kunne være til skade for en korrekt afvikling af traktatbrudsproceduren, idet dennes formål, som er at give medlemsstaten lejlighed til at bringe sine regler i overensstemmelse med traktatens krav på frivilligt grundlag og i givet fald begrunde sin stillingtagen, kunne blive bragt i fare.

I dommen i sagen *Hautala mod Rådet* annullerede Retten Rådets afgørelse, hvorved Rådet afslog at give aktindsigt i en rapport om eksport af konventionelle våben, uden at det havde undersøgt muligheden for at offentliggøre visse passager.

Rådet havde som svar på Heidi Hautala's begæring meddelt afslag på at give hende aktindsigt i denne rapport under henvisning til, at den indeholdt særdeles følsomme oplysninger, hvis offentliggørelse ville kunne skade Den Europæiske Unions forhold til tredjelande. Rådet baserede således sit afslag på undtagelsen vedrørende beskyttelsen af offentlighedens interesser for så vidt angår internationale relationer. Retten fastslog indledningsvis, at Rådet havde foretaget en passende undersøgelse af begæringen om aktindsigt i dokumentet. Den fandt endvidere, at det ikke var godtgjort, at Rådet havde foretaget et urigtigt skøn ved at antage, at aktindsigt i rapporten kunne skade offentlige interesser.

Da princippet er, at offentligheden skal have størst mulig adgang til dokumenter, skal undtagelserne til dette princip, som er fastsat i artikel 4, stk. 1, i afgørelse nr. 97/731, imidlertid fortolkes og anvendes indskrænkende. Ifølge Retten ville målet om beskyttelse af offentlige interesser imidlertid også kunne nås, såfremt Rådet efter en undersøgelse blot tilbageholdt de dele af det ønskede dokument, hvis offentliggørelse vil kunne skade internationale forbindelser. For at opnå dette må Rådet afveje interessen i at få aktindsigt i de pågældende dele af dokumentet mod hensynet til god forvaltningsskik, henset til den arbejdsbyrde, der kan være forbundet med at give delvis aktindsigt.

5. Handelspolitiske beskyttelsesforanstaltninger

På området for antidumpingtold traf Retten realitetsafgørelse i fire domme (dom af 12.10.1999, sag T-48/96, *Acme mod Rådet*, Sml. II, s. 3089, af 20.10.1999, sag T-171/97, *Swedish Match Philipppines mod Rådet*, Sml. II, s. 3241, af 28.10.1999, sag T-210/95, *EFMA mod Rådet*, Sml. II, s. 3291, og

af 15.12.1999, forenede sager T-33/98 og T-34/98, Sml. II, s. 3837). Retten frifandt Rådet i de fire sager, hvori der var nedlagt påstand om annullation af Rådets forordninger om indførelse af en endelig antidumpingtold på importen fra lande uden for Fællesskabet.

I sagen *Acme mod Rådet* anfægtede sagsøgeren, der er et thailandsk selskab, lovligheden af en rådsforordning om indførelse af en endelig antidumpingtold på importen af mikrobølgeovne med oprindelse i Den Kinesiske Folkerepublik, Republikken Korea, Malaysia og Thailand og om endelig opkrævning af den midlertidige told. Det væsentligste spørgsmål, der blev rejst, var, om Rådet havde tilsidesat Rådets forordning (EØF) nr. 2423/88 af 11. juli 1988 om beskyttelse mod dumpingimport eller subsidieret import fra lande, der ikke er medlemmer af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EFT L 209, s. 1), dels ved at falde tilbage på den generelle bestemmelse i artikel 2, stk. 3, litra b), nr. ii) in fine, hvorefter omkostninger og fortjeneste fastsættes på et andet rimeligt grundlag, dels ved at anvende koreanske oplysninger hertil og ikke oplysninger vedrørende det selskab, der varetager eksporten af de mikrobølgeovne, sagsøgeren producerer. Henset til oplysningerne i sagen fandt Retten, at institutionerne ved opgørelsen af den beregnede normale værdi korrekt havde kunnet konkludere, at oplysningerne vedrørende dette eksportselskab ikke kunne anvendes, fordi de ikke var pålidelige, og at de med rette havde taget udgangspunkt i oplysningerne vedrørende koreanske producenter.

Sagen *Swedish Match Philippines mod Rådet* drejede sig bl.a. om spørgsmålet om, hvorvidt fællesskabsinstitutionerne var berettigede til at antage, at en eksport til Fællesskabet af yderst begrænset størrelse af det pågældende produkt og gennemført i undersøgelsesperioden kunne forvolde EF-erhvervsgrenen betydelig skade. Af det samlede antal tændere med oprindelse i de tre af undersøgelsen omfattede lande (Filippinerne, Thailand og Mexico) udgjorde den del, der blev fremstillet på Filippinerne og eksporteret af Swedish Match Philippines, ifølge sagsøgeren 0,0083 %.

Henset til ordlyden af visse bestemmelser i Rådets forordning (EF) nr. 384/96 af 22. december 1995 om beskyttelse mod dumpingimport fra lande, der ikke er medlemmer af Det Europæiske Fællesskab (EFT L 56, s. 1), og i mangel af en bestemmelse, hvorefter det pålægges fællesskabsinstitutionerne under antidumpingprocedurer at undersøge, om og i hvilket omfang hver enkelt eksportør, der udøver dumping, selv bidrager til den skade, der forvoldes EF-erhvervsgrenen, fandt Retten, at fællesskabslovgiver med henblik på konstateringen af, om der foreligger skade, som kriterium havde valgt den

territoriale udstrækning af et bestemt land eller af flere lande, idet der tilsigtes foretaget en helhedsvurdering af dumpingimporten fra de(t) pågældende land(e). Den forkastede derfor det af sagsøgeren fremsatte anbringende.

I dommen i sagen *EFMA mod Rådet* havde Retten lejlighed til at angive fremgangsmåden for opgørelsen af den fortjenstmargen, som Rådet bør lægge til grund ved beregningen af indikativprisen, dvs. den mindstepris, der gør det muligt at afhjælpe den skade, fællesskabsindustrien lider som følge af importen af det pågældende produkt (i dette tilfælde ammoniumnitrat med oprindelse i Rusland).

Retten præciserede for det første, at denne fortjenstmargen skal begrænses til den fortjenstmargen, fællesskabsindustrien med rimelighed kan påregne under normale konkurrencevilkår uden dumpingimport.

For det andet har fællesskabsinstitutionerne, når fællesskabsindustriens virksomheder har forskellige produktionsomkostninger og således forskelligt udbytniveau, ingen anden mulighed for at fastsætte indikativprisen end at beregne et vejet gennemsnit af produktionsomkostningerne for samtlige fællesskabsproducenter og hertil føje den gennemsnitlige fortjenstmargen, der anses for rimelig under hensyn til samtlige i betragtning kommende omstændigheder. Retten bemærkede endvidere, at Rådet ikke kan beregne indikativprisen alene på grundlag af de højeste produktionsomkostninger, idet dette ville resultere i fastlæggelsen af en indikativpris, der ikke ville være repræsentativ for hele Fællesskabet.

Endelig nævnes dommen i sagen *Petrotub og Republica mod Rådet*, hvorved Retten bekræftede retsakten, hvis indhold blev anfægtet, og hvorved omfanget af eksportørers processuelle rettigheder som anerkendt i forordning nr. 384/96 blev afklaret. Retten, der fortolkede de relevante bestemmelser i denne forordning, herunder navnlig artikel 20, stk. 2, vedrørende oplysninger for parterne på baggrund af forordningens generelle opbygning og de almindelige fællesskabsretlige principper, fandt, at eksportører har krav på en i hvert fald summarisk underretning om betragtningerne vedrørende Fællesskabets interesser.

6. Landbrug

På landbrugsområdet i bred forstand vedrører de vigtigste domme med hensyn til materielle retsspørgsmål ²³ banansektoren.

I dommene af 28. september 1999 i sag T-612/97, *Cordis mod Kommissionen* (appelsag: C-442/99 P), og i sag T-254/97, *Fruchthandelsgesellschaft Chemnitz mod Kommissionen* (Sml. II, s. 2743), havde sagsøgerne, der er tyske selskaber, nedlagt påstand om annullation af Kommissionens beslutning, hvorved der blev givet afslag på særlig tildeling af importlicenser som led i overgangsforanstaltningerne i henhold til artikel 30 i Rådets forordning (EØF) nr. 404/93 af 13. februar 1993 om den fælles markedsordning for bananer (EFT L 47, s. 1). Ved denne forordning er der indført en fælles ordning for indførsel af bananer, som har afløst de forskellige nationale ordninger. Da denne afløsning risikerer at medføre forstyrrelser på det indre marked, giver artikel 30 Kommissionen hjemmel til at træffe de særlige overgangsforanstaltninger, der findes at være nødvendige for at løse de vanskeligheder, som de erhvervsdrivende står over for efter indførelsen af den fælles markedsordning, men som beror på forholdene på de nationale markeder før ikrafttrædelsen af forordning nr. 404/93.

I sag T-254/97 havde Kommissionen antaget, at *Fruchthandelsgesellschaft Chemnitz'* situation ikke kunne anses for et særligt vanskeligt tilfælde, hvorfor der ikke kunne tildeles supplerende importlicenser, idet det henset til sagens faktiske omstændigheder måtte antages, at selskabet blev stiftet efter, at forordning (EØF) nr. 404/93 havde været offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, og at det følgelig ikke kunne have handlet uden at kunne forudse konsekvenserne af sine handlinger, efter at den fælles markedsordning var trådt i kraft. Retten var enig i denne analyse og frifandt Kommissionen.

I sag T-612/97 havde Kommissionen antaget, at de problemer, som selskabet *Cordis Obst und Gemüse Großhandel* stod over for, ikke skyldtes overgangen til den fælles markedsordning. Efter en undersøgelse af sagen bekræftede Retten Kommissionens opfattelse og frifandt denne.

²³

De formalitetsspørgsmål, som søgsmålene inden for landbrugspolitikken har givet anledning til, fremgår i afsnittet herom.

I sin dom af 12. oktober 1999 i sagen *Conserve Italia mod Kommissionen* (sag T-216/96, Sml. II, s. 3139 (appelsag: C-500/99 P)) bekræftede Retten, at en støtte fra Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL), tildelt i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 355/77 af 15. februar 1977 om en fælles foranstaltning til forbedring af vilkårene for forarbejdning og afsætning af landbrugsvarer (EFT L 51, s. 1), kan ophæves i tilfælde af en alvorlig tilsidesættelse af væsentlige forpligtelser. Retten fandt, at den omstændighed, at støttemodtageren ikke overholdt sin forpligtelse til ikke at igangsætte arbejdet, før Kommissionen havde modtaget støtteansøgningen, at selskabet ikke gav Kommissionen meddelelse herom, og at det som svar på Kommissionens anmodning om oplysninger fremsendte en kopi, som ikke var i overensstemmelse med den originale salgskontrakt for en maskine, som var omfattet af det støttede projekt, udgjorde en sådan tilsidesættelse.

I dommen af 14. oktober 1999 i sagen *CAS Succhi di Frutta mod Kommissionen* (forenede sager T-191/96 og T-106/97, Sml. II, s. 3181) fandt Retten, at Kommissionen havde tilsidesat betingelserne i licitationsbekendtgørelsen i henhold til Kommissionens forordning (EF) nr. 228/96 af 7. februar 1996 om levering af frugtsaft og marmelade til befolkningerne i Armenien og Aserbajdsjan samt principperne om gennemsigtighed og ligebehandling ved at give tilslagsmodtageren tilladelse til som betaling for leveringen at trække et produkt tilbage, der var forskelligt fra det i denne forordning fastsatte. Retten fandt, at Domstolens praksis vedrørende indgåelse af offentlige bygge- og anlægskontrakter også kunne anvendes i den foreliggende sag, og udtalte, at Kommissionen var forpligtet til klart at angive licitationens genstand og betingelser i licitationsbekendtgørelsen og til strengt at overholde de angivne betingelser for at sikre, at alle tilbudsgivere har lige chancer ved formuleringen af deres tilbud. Kommissionen kunne navnlig ikke efterfølgende ændre licitationsbetingelserne og i særdeleshed ikke betingelserne vedrørende det bud, der skulle afgives på en måde, der ikke var åbnet mulighed for i selve licitationsbekendtgørelsen, uden at tilsidesætte princippet om gennemsigtighed.

Mælkekvoterne gav anledning til flere domme. Selv om sagen er af interesse med hensyn til institutionelle anliggender, skal dommen af 20. maj 1999 i sagen *H & R Ecroyd mod Kommissionen* (sag T-220/97, Sml. II, s. 1677) nævnes i dette afsnit, idet den indeholder en bedømmelse af virkningerne af en ugyldighedserklæring for en bestemmelse i en forordning og de forpligtelser, der følger heraf for fællesskabsinstitutionerne.

Domstolen erklærede i forbindelse med en præjudiciel forelæggelse en bestemmelse i forordning nr. 857/74²⁴, som ændret, for ugyldig (Domstolens dom af 6.6.1996, sag C-127/94, *Ecroyd*, Sml. I, s. 2731). Retten fastslog på grundlag af Domstolens praksis, at denne dom medførte en retlig forpligtelse for Fællesskabets kompetente institutioner til at træffe de nødvendige foranstaltninger til afhjælpning af det retsstridige forhold. Disse institutioner skal i så fald træffe de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af den præjudicielle dom på samme måde som ved en dom i medfør af EF-traktatens artikel 176 (nu artikel 233 EF), hvorved en fællesskabsinstitutions retsakt annulleres, eller dens undladelse kendes i strid med traktaten. Retten præciserede dog i denne forbindelse, at institutionerne ikke blot skal træffe de nødvendige lovgivnings- eller administrative foranstaltninger, men også erstatte det tab, som er forvoldt på grund af det retsstridige forhold, forudsat betingelserne i artikel 215, stk. 2, EF er opfyldt, nemlig at der begået en tjenestefejl, at der er forvoldt et tab, og at der er årsagsforbindelse. Retten fandt således, at Kommissionen burde have truffet foranstaltninger til at yde sagsøgeren erstatning, da betingelserne for, at Fællesskabet ifaldt ansvar uden for kontraktforhold, var opfyldt. Da de nødvendige foranstaltninger ikke var truffet, annullerede Retten Kommissionens beslutning om afslag på at træffe foranstaltninger til opfyldelse af Domstolens dom.

7. Socialpolitik

Den Europæiske Socialfond (ESF) deltager i finansieringen af foranstaltninger vedrørende erhvervsuddannelse og erhvervsvejledning, hvis gennemførelse de pågældende medlemsstater indestår for. Såfremt det økonomiske tilskud ikke anvendes på de betingelser, der er fastsat i ESF's beslutning om godkendelse, er det foreskrevet i de gældende bestemmelser, at Kommissionen kan suspendere, nedsætte eller ophæve dette tilskud. Det er netop sådanne kommissionsbeslutninger om nedsættelse af økonomiske tilskud ydet af ESF til portugisiske selskaber, Retten har skullet træffe afgørelse om (dom af 16.9.1999, sag T-182/96, *Partex mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2673 (appelsag: C-465/99 P), og af 29.9.1999, sag T-126/97, *Sonasa mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2793).

²⁴

Rådets forordning (EØF) nr. 857/74 af 31.3.1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 13).

I dommen i sagen *Partex mod Kommissionen* præciserede Retten i det fornødne omfang virkningen af, at den pågældende medlemsstats attesterer den faktiske og regnskabsmæssige rigtighed af anmodningen om udbetaling af saldobeløbet af tilskuddet ²⁵, og bekræftede, at den pågældende medlemsstat kan ændre sin bedømmelse af anmodningen om udbetaling af saldobeløbet, når den bliver bekendt med retsstridige forhold, som der ikke tidligere forelå oplysninger om.

Det bemærkes, at Retten i forbindelse med et anbringende til støtte for annullationspåstanden undersøgte, om det tidsrum, der forløb mellem de nationale myndigheders indgivelse af en anmodning om betaling af saldobeløb (oktober 1989) og vedtagelsen af den anfægtede beslutning (august 1996), var rimeligt. Henset til en række begivenheder fandt Retten, at hvert af de processuelle trin, der gik forud for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, havde fundet sted inden for en rimelig frist.

Det skal frem for alt fremhæves, at dommen delvis annullerede den anfægtede beslutning på grund af utilstrækkelig begrundelse. Under henvisning til dommen af 12. januar 1995 i sagen *Branco mod Kommissionen* (sag T-85/94, Sml. II, s. 45) fandt Retten, at i en situation som den foreliggende, hvor Kommissionen blot godkendte et forslag fra en medlemsstat om at nedsætte det tilskud, der oprindeligt var bevilget, kunne Kommissionens beslutning anses for at være tilstrækkeligt begrundet i henhold til traktatens artikel 190, når enten begrundelsen for at nedsætte tilskuddet klart fremgik af beslutningen, eller når der i beslutningen tilstrækkeligt tydeligt blev henvist til en retsakt fra de kompetente nationale myndigheder i den pågældende medlemsstat, i hvilken myndighederne klart havde redegjort for grundene til at nedsætte tilskuddet. Når det fremgår af sagen, at Kommissionens beslutning ikke på noget punkt adskiller sig fra de nationale myndigheders retsakter, er det tilladt at antage, at deres indhold er gjort til en del af begrundelsen for Kommissionens beslutning, i det mindste i det omfang, hvori tilskudsmodtageren har kunnet få kendskab hertil. Retten fastslog imidlertid i sagen, at disse betingelser ikke var opfyldt med hensyn til flere nedsættelser af de beløb, sagsøgeren havde anmodet om i sin anmodning om udbetaling af saldobeløbet.

²⁵

Som fastsat i artikel 5 i Rådets forordning (EØF) nr. 2950/83 af 17.10.1983 om gennemførelse af Rådets afgørelse 83/516/EØF om Den Europæiske Socialfonds opgaver (EFT L 289, s. 1).

8. *Formaliteten vedrørende søgsmål i henhold til EF-traktatens artikel 173, stk. 4*

Retten afviste flere søgsmål med påstand om annullation enten af beslutninger, som ikke var rettet til sagsøgerne, eller af almengyldige retsakter. I tre sager blev søgsmålene afvist ved dom (jf., for så vidt angår statsstøtte, dommen i sagen *Arbeitsgemeinschaft Deutscher Luftfahrt-Unternehmen og Hapag-Lloyd mod Kommissionen*, og domme af 8.7.1999, sag T-168/95, *Eridania m.fl. mod Rådet*, Sml. II, s. 2245 (appelsag: C-352/99 P), og sag T-158/95, *Eridania m.fl. mod Rådet*, Sml. II, s. 2219), og i andre sager ved kendelse.

Ud over de tilfælde, der allerede er nævnt, om afvisning af søgsmål om annullation af beslutninger inden for statsstøtteområdet og angående aktindsigt, skal det fremhæves, at der blev afsagt adskillige afgørelser om afvisning af søgsmål med påstand om annullation af forordninger inden for områderne for landbrugspolitikken og fiskeripolitikken (bl.a. kendelse af 26.3.1999, sag T-114/96, *Biscuiterie-confiserie LOR og Confiserie af Tech mod Kommissionen*, Sml. II, s. 913, af 29.4.1999, sag T-78/98, *Unione Provinciale degli agricoltori di Firenze m.fl. mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1377, kendelser af 8.7.1999, sag T-12/96, *Area Cova m.fl. mod Rådet og Kommissionen*, Sml. II, s. 2301, og sag T-194/95, *Area Cova m.fl. mod Rådet*, Sml. II, s. 2271 (appelsager: C-300/99 P og C-301/99 P), af 9.11.1999, sag T-114/99, *CSR Pampryl mod Kommissionen*, Sml. II, s. 3373, og af 23.11.1999, sag T-173/98, *Unión de Pequeños Agricultores mod Rådet*, Sml. II, s. 3357, samt dommene i sagen *Eridania m.fl. mod Rådet*) og inden for toldnomenklaturen (kendelse af 29.4.1999, sag T-120/98, *Alce mod Kommissionen*, Sml. II, s. 1395). Endelig fandt Retten ved dom af 1. december 1999, at søgsmålet om annullation af en forordning kunne antages til realitetsbehandling (forenede sager T-125/96 og T-152/96, *Boehringer Ingelheim Vetmedica og C.H. Boehringer Sohn mod Rådet og Kommissionen*, Sml. II, s. 3427).

Udviklingen i retspraksis i 1999 vedrørte fastlæggelse af begyndelsestidspunktet for fristen for indbringelse af klage, søgsmålsinteresse og søgsmålskompetence.

Hvad angår begyndelsestidspunktet for fristen bestemmer EF-traktatens artikel 173, stk. 5, at fristen på to måneder ²⁶ for anlæggelse af annulationssøgsmål begynder at løbe enten fra offentliggørelsen af retsakten, fra meddelelsen af denne for klageren eller, i mangel heraf, fra den dag, hvor klageren fik kendskab til retsakten. Det er således kun i tilfælde af, at der ikke er sket offentliggørelse af retsakten, eller at den ikke er blevet meddelt klageren, at fristen begynder at løbe fra den dag, da klageren fik kendskab til retsakten. I den forbindelse gælder det i henhold til fast retspraksis, at anmodningen om den fulde ordlyd af den pågældende retsakt skal fremsættes inden en rimelig frist fra den dag, hvor den pågældende person har fået kendskab til retsaktens eksistens. I dommen i sagen *CAS Succhi di Frutta mod Kommissionen*, der er nævnt ovenfor, fandt Retten, at en rimelig frist for at anmode om den fulde ordlyd af den anfægtede beslutning klart [var] overskredet, eftersom der var forløbet tre måneder mellem den dag, hvor sagsøgeren med sikkerhed havde fået kendskab til retsaktens eksistens, og den dag, hvor han modtog kopi af beslutningen i forbindelse med en sag om foreløbige forholdsregler, der var forelagt Rettens præsident.

Selv om begrebet søgsmålsinteresse ikke udtrykkeligt er nævnt i EF-traktatens artikel 173, udgør det en betingelse for, at et annulationssøgsmål kan antages til realitetsbehandling. Nærmere bestemt må en fysisk eller juridisk person godtgøre, at vedkommende har en personlig interesse i, at den anfægtede retsakt annulleres. Det søgsmål om annulation af forordning nr. 644/98, for så vidt som den som beskyttet geografisk betegnelse alene registrerede benævnelsen Toscana, som var anlagt af olivenolieproducenter, blev således afvist som følge af, at sagsøgerne ikke havde søgsmålsinteresse (kendelse i sagen *Unione Provinciale degli agricoltori di Firenze m.fl. mod Kommissionen*). Retten fastslog for det første, at disse olivenolieproducenter i forbindelse med markedsføringen af deres produkter anvendte andre betegnelser end den, der var blevet registreret ved forordning (EØF) nr. 2081/92 ²⁷, og for det andet, at sagsøgernes mulighed for at indgive ansøgning om registrering af de omhandlede benævnelser som oprindelsesbetegnelser eller geografiske betegnelser ikke var antastet, således

²⁶ Denne frist gælder med forbehold af de processuelle afstandsfrister, der er fastsat i bilag II til Domstolens procesreglement, som i medfør af artikel 102, stk. 2, i Rettens procesreglement gælder ved Retten.

²⁷ Rådets forordning (EØF) nr. 2081/92 af 14.7.1992 om beskyttelse af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser for landbrugsprodukter og levnedsmidler (EFT L 208, s. 1).

at opretholdelsen af den anfægtede forordning ikke på nogen måde berørte deres interesser.

Hvad angår anerkendelse af søgsmålskompetence, når der er tale om en almengyldig retsakt, afviste Retten i kendelsen i sagen *Biscuiterie-confiserie LOR og Confiserie du Tech mod Kommissionen* det annullationssøgsmål, der var anlagt af franske producenter af turrón, hvoraf nogle var benævnt Jijona og Alicante, til prøvelse af Kommissionens forordning (EF) nr. 1107/96 af 12. juni 1996 om registrering af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser efter proceduren i artikel 17 i forordning nr. 2081/92, for så vidt der ved forordningen foretoges registrering af benævnelserne »Turrón de Jijona« og »Turrón de Alicante« som beskyttede geografiske betegnelser. Retten fandt for det første, at den anfægtede forordning efter sin art og rækkevidde var en almengyldig retsakt og ikke en beslutning i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i EF-traktatens artikel 189, stk. 4. I denne forbindelse fastslog den, at bestemmelserne finder anvendelse på objektivt bestemte situationer og har retsvirkninger for abstrakt fastlagte persongrupper, nemlig virksomheder, der fremstiller et produkt, der har visse objektivt bestemte kendetegn. For det andet bemærkede Retten, at det ikke er udelukket, at en bestemmelse, som har almengyldig karakter, kan berøre en fysisk eller juridisk person individuelt, når den pågældende rammes på grund af visse egenskaber, som er særlige for den pågældende, eller på grund af en faktisk situation, der adskiller ham fra alle andre og derved individualiserer ham på lignende måde som en beslutnings adressat (Domstolens dom af 18.5.1994, sag C-309/89, *Codorniu mod Rådet*, Sml. I, s. 1853). Dette var imidlertid ikke tilfældet i den foreliggende sag. Retten fandt, at *benyttelsen gennem flere år af betegnelserne* Jijona og Alicante i forbindelse med salget af de turróns, sagsøgerne fremstillede, ikke individualiserede dem som det sagsøgende selskab i den sag, der gav anledning til dommen i sagen *Codorniu mod Rådet*, eftersom dette selskab til forskel fra sagsøgerne havde været hindret af en almengyldig bestemmelse om anvendelsen af en betegnelse i at benytte det ordmærke, som selskabet havde registreret og benyttet igennem en lang periode. Retten præciserede i den forbindelse, at sagsøgerne ikke havde godtgjort, at brugen af de geografiske betegnelser, de benyttede, fulgte af en lignende særlig rettighed, som de havde erhvervet på nationalt plan eller fællesskabsniveau inden vedtagelsen af den anfægtede forordning, og som denne forordning havde gjort indgreb i.

Retten foretog en lignende bedømmelse i kendelsen i sagen *CSR Pampryl mod Kommissionen*, som opstod som følge af, at en cider-producent, der igennem flere år havde foretaget sin markedsføring under forskellige betegnelser indeholdende benævnelsen Pays d'Auge, anfægtede en forordning om

registrering af betegnelserne Pays d'Auge/Pays d'Auge-Cambremer. Retten fandt, at forordning nr. 2081/92 ikke fastsatte specifikke processuelle garantier for borgerne på fællesskabsniveau, hvorfor spørgsmålet om, hvorvidt sagen kunne antages til realitetsbehandling, ikke kunne bedømmes på grundlag af sådanne garantier.

I de kendelser, der blev afsagt i sagerne anlagt af Area Cova m.fl., fik Retten, selv om den afviste sagerne, anledning til at erindre om visse situationer, hvor sagsøgere, som ikke er erhvervssammenslutninger, kan være individuelt berørt af en almenyldig retsakt i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i dommen i sagen *Codorniu mod Rådet*. Dette kan for det første være tilfældet, såfremt der findes en højere retsregel, som pålægger udstederen af den anfægtede retsakt at tage hensyn til sagsøgerens særlige situation. Retten bemærkede derefter, at den omstændighed, at en person intervenserer på den ene eller den anden måde i den proces, der fører til vedtagelsen af en fællesskabsretsakt, kun kan individualisere denne person i forhold til den pågældende retsakt, når den gældende fællesskabslovgivning yder denne visse processuelle garantier. Retten fremhævede endelig, at de økonomiske virkninger, som den anfægtede forordning havde haft for sagsøgerne, ikke kunne individualisere dem, eftersom de ikke befandt sig i en faktisk situation, som svarede til den meget specielle situation, den sagsøgende virksomhed i sagen, der gav anledning til Domstolens dom af 16. maj 1991 i sagen *Extramet Industri mod Rådet* (sag C-358/89, Sml. I, s. 2501), befandt sig i. Da sagsøgerne ikke havde godtgjort, at de befandt sig i en sådan situation²⁸, og da deres øvrige argumenter blev forkastet, fandt Retten, at de ikke havde kompetence til at anfægte de omtvistede retsakters lovlighed. I kendelserne erindredes om, under hvilke betingelser erhvervssammenslutninger kan anlægge sag i medfør af EF-traktatens artikel 173. Endelig bemærkes, at selv om Retten afviste sagerne, fastslog den dog, at sagsøgerne havde mulighed for ved de nationale domstole at anfægte de retsakter, der var vedtaget på grundlag af fællesskabslovgivningen, og i den forbindelse at anfægte lovligheden af denne.

²⁸

Sagsøgerne i sagen var nogle spanske rederier, der anfægtede dels Rådets forordning (EF) nr. 1761/95 af 29.6.1995, som for anden gang ændrede forordning (EF) nr. 3366/94 om fastsættelse for 1995 af foranstaltninger til bevarelse og forvaltning af fiskeressourcerne i det regulerede område, der er defineret i konventionen om det fremtidige multilaterale samarbejde vedrørende fiskeriet i det nordvestlige Atlanterhav (EFT L 171, s. 1) (sag T-194/95), dels Kommissionens forordning (EF) nr. 2565/95 af 30.10.1995 om indstilling af fiskeri efter hellefisk fra fartøjer, som fører en medlemsstats flag (EFT L 262, s. 27) (sag T-12/96).

For at nå til konklusionen om, at Boehringer Ingelheim Vetmedica (dommen *Boehringer Ingelheim Vetmedica og C. H. Boehringer Sohn mod Rådet og Kommissionen*) var individuelt berørt af den kommissionsforordning, som blev påstået annulleret ²⁹, fandt Retten — efter at have fastslået, at den anfægtede retsakt ikke var en beslutning i EF-traktatens artikel 189's forstand — at sagsøgeren havde bevist, at der forelå omstændigheder, der udgjorde en særlig situation, som adskilte denne fra alle andre erhvervsdrivende i forhold til den anfægtede foranstaltning. Retten udtalte i denne forbindelse, at den anfægtede forordning var blevet vedtaget efter en formel ansøgning fra om, at der skulle fastsættes en maksimalgrænseværdi for restkoncentrationen af en kemisk sammensætning og på grundlag af sagsakten, som sagsøgeren havde fremlagt i overensstemmelse med bestemmelserne i forordning nr. 2377/90. Retten fremhævede også, at denne forordning bestemte, at sagsøgerens sammenslutning som ansvarlig for markedsføringen af de pågældende veterinærlægemidler deltog i fremgangsmåden for fastsættelsen af maksimalgrænseværdier for restkoncentrationer. På grundlag af dommen af 25. juni 1998 i sagen *Lilly Industries mod Kommissionen* (sag T-120/96, Sml. II, s. 2571), ifølge hvilken sagsøgeren havde kompetence til at anfægte en beslutning om afslag at opføre et stof på et af bilagene til forordning nr. 2377/90, fastslog Retten, at en person, der er ansvarlig for markedsføringen, og som ansøger om fastsættelse af en maksimalgrænseværdi for restkoncentrationen, er lige så berørt af bestemmelserne i en forordning, hvori maksimalgrænseværdien for restkoncentrationen underkastes visse begrænsninger, som han ville være af et afslag.

9. Fællesskabets erstatningsansvar uden for kontraktforhold

Selv om flere påstande om, at Fællesskabet var erstatningsansvarligt, blev forkastet i 1999 (dom af 13.1.1999, sag T-1/96, *Böcker-Lensing og Schulze-Biering mod Rådet*, Sml. II, s. 1, *BAI mod Kommissionen* (sag T-230/95), af 15.6.1999, sag T-277/97, *Ismeri Europa mod Revisionsretten*, Sml. II, s. 1825 (appelsag: C-315/99 P), kendelse af 4.8.1999, sag T-106/98, *Fratelli Murri mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2553 (appelsag: C-399/99 P), fandt Retten i sin dom af 9. juli 1999 i sagen *New Europe Consulting og Brown mod Kommissionen* (sag T-231/97, Sml. II, s. 2403), at betingelserne i EF-

²⁹

Kommissionens forordning (EF) nr. 1312/96 af 8.7.1996 om ændring af bilag III til Rådets forordning (EØF) nr. 2377/90 om en fælles fremgangsmåde for fastsættelse af maksimalgrænseværdier for restkoncentrationer af veterinærlægemidler i animalske levnedsmidler (EFT L 170, s. 8).

traktatens artikel 215, stk. 2, var opfyldt, dvs. at den adfærd, som institutionerne hævdedes at have udvist, var retsstridig, at der forelå en skade, samt at der forelå en årsagsforbindelse mellem den retsstridige adfærd og den påberåbte skade.

I sidstnævnte sag nedlagde sagsøgeren, der var et selskab, som var blevet valgt til at gennemføre et program inden for rammerne af PHARE-programmet, påstand om, at Fællesskabet skulle erstatte det tab, som Kommissionen havde påført selskabet dels ved at tilstille koordinatorene af programmet en telefax, der indeholdt nogle beskyldninger om sagsøgeren, og hvori Kommissionen anbefalede, at de tilbud, som sagsøgeren måtte afgive i fremtiden, ikke blev taget i betragtning, selv om der ikke var foretaget nogen undersøgelse, og selv om sagsøgeren ikke var blevet hørt, dels ved først at fremsende en berigtigelse efter urimelig lang tid. Hvad angår den første påståede ulovlighed fastslog Retten bl.a., at overholdelse af princippet om god forvaltningsskik forudsatte, at Kommissionen foretog en undersøgelse — under hvilken sagsøgeren skulle have lejlighed til at blive hørt — vedrørende de uregelmæssigheder, sagsøgeren hævdedes at have begået, og af de virkninger, som Kommissionens adfærd kunne have haft på virksomhedens omdømme. Den anden påståede ulovlighed blev derimod ikke lagt til grund, eftersom berigtigelsen var afgivet umiddelbart efter, at det var erkendt, at der var begået en fejl. Retten fandt endvidere, at tabet, der bestod i skade, der var påført omdømmet for det sagsøgende selskab, som udøvede virksomhed i forbindelse med PHARE-programmet, og den ikke-økonomiske skade, som direktøren for selskabet havde lidt, var godtgjort. Da sagsøgerne havde bevist, at der forelå årsagsforbindelse, dømte Retten efter en bedømmelse af tabet Kommissionen til at betale sagsøgerne en erstatning på i alt 125 000 EUR.

10. Varemærkeret

Det første søgsmål til prøvelse af en afgørelse fra et af appelkamrene ved Harmoniseringskontoret for det Indre Marked (herefter Harmoniseringskontoret) blev registreret den 6. oktober 1998.

Ved dom af 8. juli 1999 traf Retten afgørelse i sagen *Procter & Gamble/OHMI (Baby-dry)* (sag T-163/98, Sml. II, s. 2383 (appelsag: C-383/99 P)). Grundlaget for sagen var Harmoniseringskontorets appelkammers afgørelse, hvorved klageren ikke fik medhold i sin klage over undersøgerens afslag på at registrere ordkombinationen Baby-dry for engangsbleer af papir eller cellulose og stofbleer, med den begrundelse, at denne ordkombination ikke kunne

udgøre et EF-varemærke. Retten bekræftede denne analyse. Den fandt i lighed med appelkammeret, at tegnet udelukkende bestod af ord, der i omsætningen kunne tjene til at betegne varens anvendelse.

Retten fandt derimod, at appelkammerets afgørelse om at afvise et af sagsøgerens argumenter var retsstridig. Retten udtalte, at det fremgår af bestemmelserne i og opbygningen af forordning nr. 40/94, at appelkammeret ikke, som den havde gjort det i den foreliggende sag, kunne begrænse sig til at afvise denne argumentation med den ene begrundelse, at den ikke var blevet fremført for undersøgeren. Efter at det havde behandlet klagen, påhvilede det appelkammeret enten at træffe realitetsafgørelse om dette spørgsmål eller at hjemvise sagen til undersøgeren.

Endelig fremgår det af denne dom, at det i forbindelse med et søgsmål til prøvelse af en afgørelse fra appelkammeret ikke tilkommer Retten at træffe afgørelse vedrørende en påstand om eventuel anvendelse af en bestemmelse i forordning nr. 40/94 (i dette tilfælde artikel 7, stk. 3, som vedrører fastlæggelsen af, om et mærke som følge af den brug, der er gjort deraf, har fået fornødent særpræg), for så vidt som denne påstand ikke er blevet realitetsbehandlet af Harmoniseringskontoret.

11. *Personalesager*

Der blev igen afsagt et stort antal domme i personalesager. Heraf skal særligt tre domme nævnes.

Den første dom vedrører rækkevidden af Fællesskabets tjenestemænds ytringsfrihed (dom af 19.5.1999, forenede sager T-34/96 og T-163/96, *Connolly mod Kommissionen*, Sml. Pers. II, s. 463 (appelsag: C-274/99 P)). Bernard Connolly, der var tjenestemand ved Kommissionen og havde en stilling som kontorchef i Generaldirektoratet for Økonomiske og Finansielle Anliggender, offentliggjorde en bog, mens han havde tjenestefrihed af personlige årsager. Efter at han havde genoptaget arbejdet ved Kommissionen blev der ført en disciplinærsag mod ham for tilsidesættelse af de forpligtelser, der påhvilede ham i henhold til vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber. Denne sag førte til, at han blev fjernet fra tjenesten, navnlig fordi han havde undladt at anmode om samtykke til at offentliggøre sit værk, som efter Kommissionens opfattelse var til skade for gennemførelsen af Den Økonomiske og Monetære Union, som han havde til opgave at sætte i værk,

samt for institutionens image og omdømme. Hele hans adfærd blev endvidere anset for at have nedsat den værdighed, hans stilling krævede.

Retten, der bl.a. skulle træffe afgørelse om en påstand om annullation af Disciplinærrådets udtalelse og af afgørelsen om fjernelse fra tjeneste, bekræftede for det første, at det som fastsat i vedtægtens artikel 11 ikke var muligt for tjenestemænd uden samtykke at modtage vederlag fra anden side uden for deres institution (i dette tilfælde forfatterhonorar). Dette forbud er begrundet i nødvendigheden af at sikre deres uafhængighed og loyalitet.

Retten udtalte endvidere, at ytringsfriheden, der er en grundrettighed, som også Fællesskabets tjenestemænd har, ikke var blevet tilsidesat. Bestemmelsen, der foreskriver, at tjenestemanden skal afholde sig fra enhver handling, især enhver offentlig meningstilkendegivelse, der vil kunne nedsætte den værdighed, hans stilling kræver (vedtægtens artikel 12), er ikke en hindring for tjenestemændenes ytringsfrihed, men sætter rimelige grænser for udøvelsen af denne ret i tjenestens interesse. Retten henviste også til de mål, der forfølges med vedtægtens artikel 12, nemlig at sikre, at Fællesskabernes tjenestemænd i deres adfærd skal være et billede på værdighed, der er i overensstemmelse med den særligt korrekte og respektable adfærd, som man er berettiget til at forvente af ansatte i en international institution, og at bevare tjenestemandens loyalitet over for den institution, hvor han er ansat, hvilken loyalitet er af desto større vigtighed, hvis han er i en høj lønklasse.

Nødvendigheden af et forudgående samtykke til offentliggørelse (vedtægtens artikel 17), som kun kræves, når teksten vedrører den virksomhed, der udøves af Fællesskaberne, bringer heller ikke tjenestemændenes ytringsfrihed i fare. Retten fremhævede i den forbindelse, at en sådan tilladelse kun kan nægtes, såfremt den pågældende offentliggørelse vil kunne skade Fællesskabernes interesser, og at den pågældende institutions vurdering er underlagt Fællesskabets retsinstansers kontrol.

Da de forhold, der bebrejdedes sagsøgeren, blev godtgjort, og da den pålagte sanktion var passende, frifandt Retten Kommissionen.

Den anden dom bekræftede en beslutning om afslag på en anmodning om, at en barselsorlov blev delt mellem faderen og moderen (dom af 26.10.1999, sag T-51/98, *Burrill og Noriega Guerra mod Kommissionen*, endnu ikke trykt i Sml. Pers.). Vedtægtens artikel 58 bestemmer i det væsentlige, at gravide kvinder har ret til en orlov på 16 uger. I dommen fandt Retten, at en fortolkning, hvorefter retten til orlov som fastsat i denne bestemmelse

udtrykkeligt er forbeholdt kvinder, ikke var i strid med princippet om ligebehandling af mænd og kvinder. Ifølge Domstolens praksis skal barselsorloven opfylde to særlige behov for kvinder, nemlig, for det første, beskyttelse af kvindens fysiske tilstand under graviditeten og efter fødslen, indtil hun igen fungerer normalt i psykisk og fysisk henseende, og for det andet beskyttelse af det særlige forhold mellem moderen og barnet i perioden efter graviditeten og fødslen ved at undgå, at forholdet forstyrres ved, at moderen samtidig udøver sit erhvervsarbejde og derved udsættes for en dobbeltbelastning. Vedtægtens artikel 58 forfølger derfor et mål om ligebehandling af mandlige og kvindelige arbejdstagere.

Endvidere stiller artikel 58 ikke kvinder ringere, for så vidt som den ikke pålægger moderen en periode på 16 uger uden faglig beskæftigelse, idet hun på visse betingelser kan genoptage arbejdet før udløbet af denne periode.

Den tredje dom fastslog muligheden for at opnå om tilbagebetaling af den del af de til fællesskabspensionsordningen overførte pensionsrettigheder, som ikke blev taget i betragtning ved beregningen af de pensionsgivende tjenesteår (dom af 10.11.1999, forenede sager T-103/98, T-104/98, T-107/98, T-113/98 og T-118/98, *Kristensen m.fl. mod Rådet*, endnu ikke trykt i Sml. Pers.). Retten fastslog, at Rådet i mangel af udtrykkelige bestemmelser i vedtægten ikke alene på grundlag af solidaritetsprincippet kunne kræve, at det overskydende beløb, der eventuelt opstod ved overførslen af pensionsrettigheder optjent i forbindelse med nationale pensionsordninger, skulle betales til fællesskabsbudgettet. Klagepunktet vedrørende en uberettiget vinding for Fællesskaberne blev taget til følge, og de anfægtede afgørelser blev annulleret.

12. Begæringer om foreløbige forholdsregler

Begæringerne om foreløbige forholdsregler i sager om Fællesskabets tjenestemænd og i konkurrencesager³⁰ har henholdsvis udgjort 40% og 20% af det samlede antal begæringer, der blev indgivet i 1999. Det er imidlertid tre kendelser, der blev afsagt i forbindelse med andre retsområder, der skal nævnes i denne årsrapport.

Ved kendelserne af 30. juni 1999 i sagerne *Pfizer Animal Health mod Rådet* (sag T-13/99 R, Sml. II, s. 1961) og *Alpharma mod Rådet* (sag T-70/99 R, Sml. II, s. 2027) blev to begæringer om udsættelse af gennemførelsen af Kommissionens forordning af 17. december 1998 ikke taget til følge. Ved den nævnte forordning blev virginiamycin og zinkbacitracin, der henholdsvis fremstilles af det belgiske selskab Pfizer Animal Health SA/NV og det amerikanske selskab Alpharma Inc., slettet af listen over antibiotika, der er godkendt som tilsætningsstoffer. Den forordning, der blev påstået annulleret, indeholder et forbud mod at markedsføre disse antibiotika i alle medlemsstaterne senest fra den 1. juli 1999. Det bemærkes, at sagsøgeren i sagen *Pfizer Animal Health mod Rådet* blev støttet af fire foreninger og to avlere, og at Rådet blev støttet af Kommissionen og tre medlemsstater.

I begge de to kendelser bemærkede Rettens præsident indledningsvis, at det ikke var udelukket, at Pfizer og Alpharma var umiddelbart og individuelt berørt af den anfægtede forordning, selv om den havde karakter af en almenyldig retsakt, hvorfor begæringerne om foreløbige forholdsregler blev antaget til realitetsbehandling.

Hvad angår betingelsen om, at den begærede foreløbige forholdsregel umiddelbart skal forekomme berettiget (*fumus boni juris*), fastslog Rettens præsident i de to kendelser, at selskaberne og Rådet grundlæggende var uenige om, under hvilke betingelser de kompetente myndigheder som en

³⁰

Disse begæringer blev indgivet i forbindelse med en kommissionsbeslutning, hvorved der pålagdes en bøde for overtrædelse af konkurrencereglerne, bl.a. kendelse afsagt af Rettens præsident den 21.6.1999, sag T-56/99 R, *Marlines mod Kommissionen*, ikke trykt i Samling af Afgørelser, af 9.7.1999, sag T-9/99 R, *HFB Holding mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2429 (appel af denne kendelse blev forkastet ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 14.12.1999, sag C-335/99 P(R), *HFB m.fl. mod Kommissionen*, Sml. I, s. 8705), af 20.7.1999, sag T-59/99 R, *Ventouris mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2519, og af 21.7.1999, sag T-191/98 R, *DSR-Senator Lines mod Kommissionen*, Sml. II, s. 2531 (appel af denne kendelse blev forkastet ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 14.12.1999, sag C-364/99 P(R), *DSR-Senator Lines mod Kommissionen*, Sml. I, s. 8733).

sikkerhedsforanstaltning kan beslutte af inddrage godkendelsen af et antibiotikum. Dette spørgsmål kræver imidlertid en særdeles grundig undersøgelse, som ikke kan foretages inden for rammerne af en sag om foreløbige forholdsregler.

Hvad endvidere angår betingelsen om *uopsættelighed* blev det undersøgt, om der var en fare for, at gennemførelsen af denne forordning ville påføre de sagsøgende selskaber et alvorligt og uopretteligt tab. I de to sager ville den begærede udsættelse kun være berettiget, hvis det fremgik, at Pfizer og Alpharma i mangel af en sådan foranstaltning ville blive udsat for en situation, der kunne bringe selve deres eksistens i fare eller uopretteligt ændre deres markedsandele. Rettens præsident fastslog imidlertid som afslutning på sin undersøgelse af sagerne, at dette ikke var tilfældet. For at nå til konklusionen om, at de økonomiske tab, som Pfizer (sag T-13/99 R) ville lide, ikke var af en sådan karakter, at selskabet ikke kunne videreføre sin virksomhed, indtil hovedsagen var afgjort, bemærkede Rettens præsident bl.a., at der ved vurderingen af sagsøgerens økonomiske situation kunne tages hensyn til navnlig de forhold, der karakteriserede den koncern, som sagsøgeren var tilknyttet via sine aktionærer.

Selv om Rettens præsident udtalte, at der ikke forelå uopsættelighed, som kunne begrunde en udsættelse af gennemførelsen, foretog han en afvejning af de forskellige interesser i sagen. Han fastslog, at interesseafvejningen talte for, at den anfægtede forordning blev opretholdt, idet en skade på erhvervsmæssige og samfundsmæssige interesser som den, sagsøgerne og de til støtte for Pfizer intervenerende parter ville blive påført, ikke kunne veje tungere end den skade for befolkningernes sundhed, som en udsættelse af gennemførelsen af den anfægtede forordning ville kunne medføre, og som ikke ville kunne afhjælpes, selv om sagsøgerne ikke måtte få medhold i hovedsagen. I denne forbindelse *må hensynene til beskyttelsen af den offentlige sundhed uomtvisteligt tillægges større vægt end økonomiske overvejelser* (jf. bl.a. kendelsen af 12.7.1996, sag C-180/6 R, *Det Forenede Kongerige mod Kommissionen*, Sml. I, s. 3903). Rettens præsident fremhævede endvidere, at når der er usikkerhed med hensyn til, om og i givet fald i hvilket omfang der er risiko for menneskers sundhed, kan institutionerne træffe beskyttelsesforanstaltninger uden at afvente, at det fuldt ud påvises, at der er en risiko, og hvilket omfang denne har. På grundlag af de fremlagte oplysninger fastslog Rettens præsident, at det ikke var umuligt, at bakterier, som var blevet resistente som følge af husdyrs indtagelse gennem føden af antibiotiske tilsætningsstoffer — som f.eks. virginiamycin og zinkbacitracin — kunne overføres fra dyr til mennesker, og at det derfor ikke kunne udelukkes, at brugen af virginiamycin og zinkbacitracin i foderstoffer

kunne øge den antimikrobielle resistens i humanmedicin. Hvis øget antimikrobiel resistens i humanmedicin blev en realitet, kunne det få potentielt meget alvorlige følger for folkesundheden, eftersom visse bakterier, når de udvikler resistens, ikke længere effektivt vil kunne bekæmpes af humanmedicinske lægemidler — især af den type, som virginiamycin og zinkbacitracin tilhører. På grundlag af den således fastslåede risiko tog Rettens præsident ikke begæringerne om udsættelse af gennemførelsen til følge. Den appel, der blev iværksat til prøvelse af kendelsen i sagen *Pfizer Animal Health mod Rådet*, blev forkastet af Domstolens præsident (kendelse af 18.11.1999, sag C-329/99 P(R), *Pfizer Animal Health mod Rådet*, Sml. I, s. 8343).

I en tvist om forfatningsspørgsmål traf Rettens præsident afgørelse om, at gennemførelsen af en retsakt fra Europa-Parlamentet, der hindrede dannelsen af en politisk gruppe, skulle udsættes (kendelse af 25.11.1999, sag T-222/99 R, *Martinez og de Gaulle mod Parlamentet*, Sml. II, s. 3397). Artikel 29 i Parlamentets forretningsorden bestemmer, at medlemmerne kan danne grupper efter politisk tilhørsforhold. Efter valget til Europa-Parlamentet i juni 1999 blev Teknisk Gruppe af Uafhængige Medlemmer (TDI) — Blandet Gruppe, hvis stiftelsesdokument foreskrev fuldkommen indbyrdes politisk uafhængighed for Gruppens medlemmer, dannet. Parlamentet, der var af den opfattelse, at de fastsatte betingelser for dannelse af en politisk gruppe ikke var opfyldt, vedtog den 14. september 1999 en afgørelse om fortolkning af forretningsordenens artikel 29, der hindrede dannelsen af gruppen TDI. To medlemmer, Jean-Claude Martinez og Charles de Gaulle, begærede parallelt med deres søgsmål om annullation af denne afgørelse, at gennemførelsen af afgørelsen blev udsat.

I sin kendelse behandlede Rettens præsident først spørgsmålet om, hvorvidt begæringen om foreløbige forholdsregler kunne antages til realitetsbehandling. Selv om Fællesskabets retsinstanser kan prøve lovligheden af de parlamentsakter, der har retsvirkninger over for tredjemand, kan der ikke anlægges annullationssøgsmål til prøvelse af retsakter, der udelukkende vedrører den interne tilrettelæggelse af Parlamentets arbejde. Rettens præsident fandt, at det i sagen ikke kunne udelukkes, at afgørelsen kunne anses for at være en retsakt med retsvirkninger, der rakte ud over den interne tilrettelæggelse af Parlamentets arbejde, eftersom den fratog visse medlemmer af denne institution muligheden for at udøve deres parlamentariske mandat på de samme vilkår som medlemmer tilhørende en politisk gruppe og således hindrede dem i at deltage i processen, der fører til vedtagelsen af fællesskabsretsakter i samme omfang som disse. Han fandt endvidere, at den anfægtede retsakt umiddelbart fremstod, som om den berørte de medlemmer,

der påstod retsakten annulleret, individuelt og umiddelbart, bl.a. idet den hindrede dem i at tilhøre gruppen TDI. Begæringen om foreløbige forholdsregler blev derfor antaget til realitetsbehandling.

Med hensyn til de anbringender, der umiddelbart kunne berettige, at den begærede forholdsregel blev truffet, bemærkede Rettens præsident, at det ikke kunne udelukkes, at der forelå en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet. Selv om artikel 29 i Parlamentets forretningsorden ikke hindrer dette i at foretage forskellige vurderinger på grundlag af de relevante faktiske omstændigheder med hensyn til forskellige stiftelseserklæringer for politiske grupper, der er undergivet Parlamentets formand, udgør en forskellig behandling af denne art imidlertid en ulovlig forskelsbehandling, når den forekommer at være vilkårlig. I den foreliggende sag kunne det ikke afvises, at Parlamentet havde begået en vilkårlig forskelsbehandling over for de medlemmer, der ønskede at danne gruppen TDI. I denne forbindelse fastslog Rettens præsident, at Parlamentet, således som det var sammensat efter det seneste valg, ikke var imod dannelsen af en anden politisk gruppe, der af sagsøgerne blev præsenteret som en blandet gruppe.

Da betingelsen vedrørende uopsættelighed ligeledes var opfyldt, og da udsættelsen af gennemførelsen af den anfægtede retsakt, indtil Retten traf afgørelse i hovedsagen, ikke kunne være til gene for Parlamentets tilrettelæggelse af dennes tjenestegrene, afsagde Rettens præsident kendelse om udsættelse af gennemførelsen.

B — Sammensætning af Retten i Første Instans

(efter rangfølge pr. 30.9.1999)

Første række, fra venstre til højre:

Dommerne R. García-Valdecasas y Fernández, J.D. Cooke og A. Potocki; præsidenten, B. Vesterdorf; dommerne R.M. Moura Ramos, M. Jaeger og K. Lenaerts.

Anden række, fra venstre til højre:

Dommerne M. Vilaras, P. Mengozzi, J. Azizi, V. Tiili, C.W. Bellamy, P. Lindh, J. Pirrung og A. Meij; justitssekretær H. Jung.

1. Retten i Første Instans' medlemmer (efter tiltrædelsestidspunkt)

Bo Vesterdorf

Født i 1945; juristlingvist ved EF-Domstolen; fuldmægtig i Justitsministeriet; dommerfuldmægtig; juridisk attaché ved Danmarks Faste Repræsentation ved EF; konstitueret dommer i Østre Landsret; kontorchef i Justitsministeriets Lovafdeling; afdelingschef i Justitsministeriet; lektor; medlem af Styringskomitéen for Menneskerettigheder i Europa-Rådet (CDDH), derefter medlem af CDDH's Bureau; dommer ved Retten i Første Instans siden den 25. september 1989; præsident for Retten i Første Instans siden den 4. marts 1998.

Rafael García-Valdecasas y Fernández

Født i 1946; statens advokat (i Jaén og Granada); justitssekretær ved Retten for Økonomiske og Administrative Sager i Jaén, derefter i Córdoba; medlem af Advokatsamfundet (Jaén, Granada); chef for Udenrigsministeriets Særlige Juridiske Kontor for EF-spørgsmål; chef for den spanske delegation i den af Rådet nedsatte arbejdsgruppe vedrørende oprettelsen af Retten i Første Instans; dommer ved Retten i Første Instans siden den 25. september 1989.

Koenraad Lenaerts

Født i 1954; cand.jur. og dr.jur. (Katholieke Universiteit Leuven); Master of Laws og Master in Public Administration (Harvard University); professor ved Katholieke Universiteit Leuven; gæsteforfatter ved Université de Burundi, Université de Strasbourg og Harvard University; professor ved Europa-Kollegiet, Brügge; referendar ved Domstolen; advokat i Bruxelles; dommer ved Retten i Første Instans siden den 25. september 1989.

Christopher William Bellamy

Født i 1946; barrister, Middle Temple; Queen's Counsel med speciale i erhvervsret, fællesskabsret og forvaltningsret; medforfatter af de tre første udgaver af Bellamy & Child, Common Market Law of Competition; dommer ved Retten i Første Instans fra den 10. marts 1992 til den 15. december 1999.

Virpi Tiili

Født i 1942; juridisk doktorgrad fra Helsingfors universitet; undervisningsassistent i borgerlig ret og handelsret ved Helsingfors universitet; direktør for Juridisk og Handelspolitisk Afdeling ved Finlands centrale handelskammer; generaldirektør for Finlands Konsumentverk (Forbrugerstyrelsen); dommer ved Retten i Første Instans siden den 18. januar 1995.

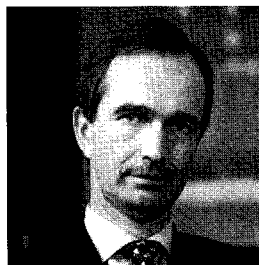
Pernilla Lindh

Født i 1945; cand.jur. fra Lunds universitet; dommer ved Svea Hovrätt; juridisk medarbejder, derefter kontorchef i Udenrigsministeriets Handelsafdeling; dommer ved Retten i Første Instans siden den 18. januar 1995.

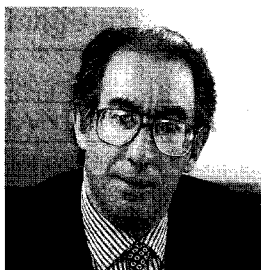
Josef Azizi

Født i 1948; juridisk doktorgrad samt samfundsfaglig og erhvervsøkonomisk kandidateksamen fra Wiens universitet; forsknings- og undervisningsassistent ved Wirtschaftsuniversität Wien og ved det retsvidenskabelige fakultet ved Wiens universitet; kontorchef og afdelingschef i Forbundskancelliet; dommer ved Retten i Første Instans siden den 18. januar 1995.

André Potocki

Født i 1950; dommer ved Cour d'Appel de Paris og lektor ved Université de Paris X-Nanterre (1994); leder af Afdelingen for EF-spørgsmål og internationale anliggender, Justitsministeriet (1991); vicepræsident ved Tribunal de Grande Instance de Paris (1990); generalsekretær for retspræsidenten, Cour de cassation (1988); dommer ved Retten i Første Instans siden den 18. september 1995.

Rui Manuel Gens de Moura Ramos

Født i 1950; professor ved det retsvidenskabelige fakultet ved Universitetet i Coimbra og ved det retsvidenskabelige fakultet ved Det Katolske Universitet i Porto; indehaver af Jean Monnet-professorat; forelæsningsleder (for fransksprogede forelæsninger) ved Académie de droit international, Haag (1984), og gæsteprofessor ved det retsvidenskabelige institut ved Université de Paris-I (1995); den portugisiske regerings repræsentant i FN's kommission for international handelsret (UNCITRAL), Haagerkonferencen om international privatret, Den Internationale Kommission for Personalstatutet og Europarådets udvalg for statsborgerskab; medlem af Institut de droit international; dommer ved Retten i Første Instans siden den 18. september 1995.

John D. Cooke

Født i 1944; advokatbestalling i Irland 1966; tillige advokatbestalling i England og Wales, Nordirland og New South Wales; praktiserende advokat 1966-1996; medlem af Inner Bar Ireland (Senior Counsel) 1980 og i New South Wales 1991; formand for Rådet for Advokaterne i Det Europæiske Fællesskab (CCBE) 1985-1986; gæsteprofessor ved Det Retsvidenskabelige Fakultet, University College Dublin; medlem af Chartered Institute of Arbitrators; præsident for Royal Zoological Society of Ireland 1987-1990; medlem af Honorable Society of Kings Inns, Dublin; æresmedlem af Lincoln's Inn, London; dommer ved Retten i Første Instans siden den 10. januar 1996.

Marc Jaeger

Født i 1954; attaché de justice, medhjælper i Statsadvokaturen; dommer, vicepræsident i Tribunal d'arrondissement de Luxembourg; undervisningsassistent ved Centre universitaire de Luxembourg; referendar ved EF-Domstolen fra 1986; dommer ved Retten i Første Instans siden den 11. juli 1996.

Jörg Pirrung

Født 1940; adjunkt ved universitetet i Marburg; ansat i Forbundsjustitsministeriet (Kontoret for International Civilprocesret, Afdelingen for Spørgsmål vedrørende Børns Retstillig); chef for Kontoret for International Privatret, Forbundsjustitsministeriet; senest leder af en underafdeling for civilret; dommer ved Retten i Første Instans siden den 11. juni 1997.

Paolo Mengozzi

Født i 1938; professor i folkeret og indehaver af Jean Monnet-professoratet i fællesskabsret ved universitetet i Bologna; æresdoktor ved universitetet Carlos III i Madrid; gæsteprofessor ved følgende universiteter: John Hopkins (Bologna Center), St. Johns (New York), Georgetown, Paris-II, Georgia (Athens) og Institut Universitaire International (Luxembourg); koordinator af European Business Law Pallas Program på universitetet i Nijmegen; medlem af Europa-Kommissionens Rådgivende Udvalg for Offentlige Aftaler; visestatssekretær for industri og handel under det italienske formandskab i Rådet; medlem af EF's arbejdsgruppe vedrørende Verdenshandelsorganisationen (WTO) og leder af 1997-konferencen om WTO på forskningscentret ved Hague Academy of International Law; dommer ved Retten i Første Instans siden den 4. marts 1998.

Arjen W. H. Meij

Født i 1944; dommer ved Hoge Raad der Nederlanden (1996); dommer ved og vicepræsident for College van Beroep voor het bedrijfsleven (appellinstans i appelsager) (1986); konstitueret dommer ved Centrale Raad van Beroep (socialt ankenævn) og ved Tariefcommissie (toldankenævn); referendar ved EF-Domstolen (1980); lektor i EF-ret ved det retsvidenskabelige fakultet ved universitetet i Groningen og forskningsmedarbejder ved University of Michigan Law School; medarbejder ved det internationale sekretariat ved handelskammeret i Amsterdam (1970); dommer ved Retten i Første Instans fra den 17. september 1998.

Mihalis Vilaras

Født i 1950; advokat; fuldmægtig i Grækenlands statsråd; referendar i Grækenlands statsråd; ad hoc-dommer ved Grækenlands Højeste Særlige Domstol; udsendt som national ekspert ved Juridisk Tjeneste ved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, dernæst ekspeditionssekretær i Generaldirektorat V (Beskæftigelse, industrielle forhold, sociale forhold); medlem af Grækenlands Centrale Lovforberedelseskontor; direktør for den græske regerings lovkontor; dommer ved Retten i Første Instans siden den 17. september 1998.

Nicholas James Forwood

Født 1948; eksamen 1969 fra Cambridge University (polyteknik og jura); møderet for de engelske domstole i 1970, arbejdede derefter som advokat i London (1971-1979) og i Bruxelles (1979-1999); møderet for de irske domstole i 1982; Queen's Counsel i 1987; bencher i Middle Temple 1998; repræsenterede Advokatsamfundet i England og Wales i Rådet for Advokaterne i Det Europæiske Fællesskab (CCBE) og var formand for rådets faste repræsentation ved Domstolen; kasserer i European Maritime Law Organization (bestyrelsesmedlem siden 1991); og bestyrelsesmedlem i World Trade Law Association; dommer ved Retten i Første Instans siden den 15. december 1999.

Hans Jung

Født i 1944; adjunkt og derefter lektor ved Det Retsvidenskabelige Fakultet (Berlin); advokat (Frankfurt); juristlingvist ved Domstolen; referendar ved Domstolen hos præsident Kutscher, derefter hos den tyske dommer ved Domstolen; assisterende justitssekretær ved Domstolen; justitssekretær ved Retten i Første Instans siden den 10. oktober 1989.

2. Ændringer i Retten i Første Instans' sammensætning i 1999

I 1999 er Retten i Første Instans' sammensætning ændret således:

Den 15. december 1999 forlod dommer Christopher William Bellamy Retten i Første Instans. Han efterfulgtes af dommer Nicholas James Forwood.

3. Sammensætning efter rangfølge

fra den 1. januar 1999 til den 30. september 1999

B. VESTERDORF, præsident
A. POTOCKI, afdelingsformand
R.M. MOURA RAMOS, afdelingsformand
J.D. COOKE, afdelingsformand
M. JAEGER, afdelingsformand
R. GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ, dommer
K. LENAERTS, dommer
C. W. BELLAMY, dommer
V. TIILI, dommer
P. LINDH, dommer
J. AZIZI, dommer
J. PIRRUNG, dommer
P. MENGOZZI, dommer
A. MEIJ, dommer
M. VILARAS, dommer

H. JUNG, justitssekretær

fra den 1. oktober 1999 til den 14. december 1999

B. VESTERDORF, præsident
R. GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ, afdelingsformand
K. LENAERTS, afdelingsformand
V. TIILI, afdelingsformand
J. PIRRUNG, afdelingsformand
C.W. BELLAMY, dommer
P. LINDH, dommer
J. AZIZI, dommer
A. POTOCKI, dommer
R.M. MOURA RAMOS, dommer
J.D. COOKE, dommer
M. JAEGER, dommer
P. MENGOZZI, dommer
A.W.H. MEIJ, dommer
M. VILARAS, dommer

H. JUNG, justitssekretær

fra den 15. december 1999 til den 31. december 1999

B. VESTERDORF, præsident

R. GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ, afdelingsformand

K. LENAERTS, afdelingsformand

V. TIILI, afdelingsformand

J. PIRRUNG, afdelingsformand

P. LINDH, dommer

J. AZIZI, dommer

A. POTOCKI, dommer

R.M. MOURA RAMOS, dommer

J.D. COOKE, dommer

M. JAEGER, dommer

P. MENGOZZI, dommer

A.W.H. MEIJ, dommer

M. VILARAS, dommer

N. FORWOOD, dommer

H. JUNG, justitssekretær

4. Tidligere medlemmer af Retten i Første Instans

José Luis Da CRUZ VILAÇA (1989-1995), præsident 1989-1995

Antonio SAGGIO (1989-1998), præsident 1995-1998

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989-1996)

David Alexander Ogilvy EDWARD (1989-1992)

Heinrich KIRSCHNER (1989-1997)

Christos YERARIS (1989-1992)

Romain Alphonse SCHINTGEN (1989-1996)

Cornelis Paulus BRIËT (1989-1998)

Jacques BIANCARELLI (1989-1995)

Andreas KALOGEROPOULOS (1992-1998)

- Præsidenter

José Luis Da CRUZ VILAÇA (1989-1995)

Antonio SAGGIO (1995-1998)

Kapitel III

Møder og besøg

A — Officielle besøg og arrangement ved Domstolen og Retten i Første Instans i 1999

13. januar	Den Italienske Republiks minister for fællesskabspolitik, Enrico Letta
19. januar	Formanden for Revisionsretten for De Europæiske Fællesskaber, Jan O. Karlsson
25. januar	Præsidenten for Den Portugisiske Republik, Jorge Sampaio
25. januar	Landeshauptmann for delstaten Tyrol, dr. Wendelin Weingartner
28. januar	Finlands ambassadør i Storhertugdømmet Luxembourg, Hans Excellence Henry Söderholm
24. februar	Hans Kongelige Højhed prinsen af Asturien
8. marts	Forbundsrepublikken Tysklands justitsminister, professor dr. Herta Däubler-Gmelin
15. marts	Storhertugdømmet Luxembourgs justitsminister, budgetminister og minister for forbindelserne med Parlamentet, Luc Frieden
18. marts	Kongeriget Sveriges rigsadvokat M. Klas Bergenstrand
26.-30. april	Delegation fra Fællesmarkedet for det Østlige og Sydlige Afrikas Domstol
27. april	Minister of state Joyce Quin, Foreign and Commonwealth office, Det Forenede Kongerige
27. april	Kongeriget Danmarks justitsminister, Frank Jensen
29. april	Delegation fra Den Portugisiske Republiks Højesteret (Supremo Tribunal de Justiça)

3. maj	Storhertugdømmet Luxembourgs overordentlige og befuldmægtigede ambassadør, Hans Excellence Nicolas Schmit
3. og 4. maj	Møde for dommere fra medlemsstaterne
3. juni	Apostolsk gesandt ved De Europæiske Fællesskaber, Hans Excellence Monseigneur Faustino Sainz Muñoz
9. juni	Delegation fra det finske parlaments forfatningskommission
11. juni	Generaldirektør for GD IV i Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, Alexander Schaub
17. juni	Competition Authority of Ireland (det irske konkurrenceråd)
22. juni	Vismandsudvalget — Arbejdsgruppe vedrørende Den Europæiske Unions domstolsordnings fremtid (møde arrangeret af Kommissionen)
1. juli	Portugals ambassadør i Storhertugdømmet Luxembourg, Hans Excellence Paulo Couto Barbosa
7. september	Baden-Württembergs justitsminister, professor dr. Goll
8. september	Delegation fra Riksdagens Konstitutionsutskott (Riksdagens forfatningsudvalg)
10. september	Delegation fra Nederlandenes generalstaters Andetkammers generalkommission for EF-anliggender
14. september	Delegation fra Kataloniens regerings rådgivende udvalg
16. septembre	Delegation fra det finske parlaments lovgivningsudvalg
20. september- 1. oktober	Delegation fra Den Vestafrikanske Økonomiske og Monetære Unions Domstol

23. september	Delegation fra det spanske generalråd for notarere (Consejo General del Notariado)
23. september	Næstformanden for Den Europæiske Investeringsbank, Ewald Nowotny
29. september	The Right Honourable the Lord Williams of Mostyn QC, Attorney General, Det Forenede Kongerige
4.-8. oktober	Delegation fra Fællesmarkedet for det Østlige og Sydlige Afrikas Domstol
5. oktober	Republikkens Ungarns rigsadvokat, Kálmán Györgyi
6. oktober	Præsidenten for Forbundsrepublikken Tyskland, Johannes Rau
7. oktober	Brasiliens overordentlige og befuldmægtigede ambassadør ved Den Europæiske Union i Bruxelles, Hans Excellence Cloaldo Huguene
11. og 12. oktober	Delegation fra Nederlandenes statsråd (Raad van State)
11.-22. oktober	Delegation fra Den Vestafrikanske Økonomiske og Monetære Unions Domstol
13. oktober	De Forenede Staters ambassadør i Storhertugdømmet Luxembourg, Hans Excellence James C. Hormel
19. oktober	Retten i Første Instans' tiårsjubilæum
25. og 26. oktober	Delegation fra Republikken Østrigs Højesteret (Oberster Gerichtshof)
28. oktober	Republikken Finlands justitsminister, Johannes Koskinen
28. oktober	Republikken Østrigs overordentlige og befuldmægtigede ambassadør i Bruxelles, Hans Excellence Gregor Woschnagg

10. november	Delegation fra Europa-Parlamentets Udvalg om Retlige Anliggender og det Indre Marked
11. november	Luxembourgs minister for kultur, højere uddannelser og forskning og minister for offentlige arbejder, Erna Hennicot-Schoepges
22. november	Den finske udenrigsminister Tarja Halonen's indvielse af finske kunstværker
26. november	Delegation fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol
29. november- 10. december	Justitssekretær ved Den vestafrikanske Økonomiske og Monetære Unions Domstol, Raphaël Pékoumon Ouattara
7. december	House of Lords Select Committee, Sub-Committee E: Laws and Institutions
13.-17. december	Studiebesøg hos Domstolen af A.M. Akiwumi, medlem af Fællesmarkedet for det Østlige og Sydlige Afrikas Domstol
15.-16. december	Præsidenten for Republikken Benins Højesteret, Abraham Zinzindohoue

B — Studiebesøg ved Domstolen og Retten i Første Instans i 1999 (Antal besøgende)

	Nationale dommere ¹	Advokater og andre jurister	Professorer i EU-ret og andre undervisere ²	Diplomater, parlamentsmedlemmer, politiske grupper, nationale tjenestemænd	Studerende, praktikanter, EK/EP	Medlemmer af branche-foreninger	Andre	I ALT
B	61	84	—	—	749	52	—	946
DK	23	39	20	30	126	92	35	365
D	299	563	36	284	612	137	252	2 183
EL	55	5	7	—	39	50	—	156
E	33	113	3	29	203	38	—	419
F	35	153	—	178	351	—	92	809
IRL	8	—	5	3	122	—	—	138
I	28	110	6	—	361	25	68	598
L	4	100	—	—	75	45	60	284
NL	28	1	2	—	252	—	—	283
A	9	25	52	67	250	—	20	423
P	10	1	6	16	32	4	14	83
FIN	20	17	1	22	10	7	47	124
S	8	44	13	55	28	18	18	184
UK	45	19	15	5	881	16	31	1 012
Tredjelande	115	119	42	168	806	—	—	1 250
Blandede grupper	40	174	15	16	184	74	24	527
I ALT	821	1 567	223	873	5 081	558	661	9 784

¹ Denne overskrift omfatter tillige det antal dommere fra medlemsstaterne, der har deltaget i de af Domstolen arrangerede møder og studiebesøg for dommere: I 1999 deltog fra: Belgien: 10; Danmark: 8; Tyskland: 24; Grækenland: 8; Spanien: 24; Frankrig: 24; Irland: 8; Italien: 24; Luxembourg: 4; Nederlandene: 8; Østrig: 8; Portugal: 8; Finland: 8; Sverige: 8; Det Forenede Kongerige: 24.

² Omfatter ikke professorer, der ledsager grupper af studerende.

B — Studiebesøg ved Domstolen og Retten i Første Instans i 1999

(Antal grupper)

(fortsat)

	Nationale dommere ¹	Advokater og andre jurister	Professorer i EU-ret og andre undervisere ²	Diplomater, parlaments-medlemmer, politiske grupper, tjenestemænd	Studerende, praktikanter, EK/EP	Medlemmer af branche-foreninger	Andre	I ALT
B	3	2	—	—	11	2	—	18
DK	2	2	1	1	4	3	2	15
D	9	21	2	11	24	5	10	82
EL	5	4	4	—	3	1	—	17
E	3	5	3	2	10	2	—	25
F	3	11	—	7	14	—	3	38
IRL	1	—	1	1	5	—	—	8
I	2	7	5	—	12	1	2	29
L	1	2	—	—	2	1	1	7
NL	3	1	1	—	9	—	—	14
A	2	5	3	8	8	—	1	27
P	2	1	1	2	3	1	1	11
FIN	3	2	1	2	2	1	2	13
S	1	2	1	5	1	1	1	12
UK	3	2	2	1	25	1	2	36
Tredjelande	6	14	2	16	30	—	—	68
Blandede grupper	1	3	1	1	4	2	1	13
I ALT	50	84	28	57	167	21	26	433

¹ Denne overskrift dækker bl.a. mødet med dommere og studiebesøget for dommere.

² Omfatter ikke professorer, der ledsager grupper af studerende.

C — Højtidelige retsmøder i 1999

21. april	Højtideligt retsmøde til minde om dommer ved Domstolen Krateros Ioannou
7. juni	Højtideligt retsmøde i anledning af Vassilios Skouris' tiltræden som dommer ved Domstolen
17. september	Højtidelig forsikring afgivet af formanden for og de nye medlemmer af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber
5. oktober	Højtideligt retsmøde i anledning af dommer John Murray's fratræden som dommer ved Domstolen og Fidelma Macken's tiltræden som dommer ved Domstolen
18. oktober	Højtideligt retsmøde til minde om dommer ved Domstolen G. Federico Mancini
15. december	Højtideligt retsmøde i anledning af Antonio M. La Pergola's tiltræden som dommer ved Domstolen, af Christopher W. Bellamy's fratræden som dommer ved Retten i Første Instans og af Nicholas J. Forwood's tiltræden som dommer ved Retten i Første Instans

D — Besøg og deltagelse i officielle arrangementer i 1999

13. januar	Præsidenten og en delegation fra Domstolen deltager i det højtidelige retsmøde ved genåbningen af Cour de cassation, Paris
15.-17. februar	En delegation fra Domstolen deltager i en konference arrangeret af Den Vestafrikanske Økonomiske og Monetære Union i Ouagadougou
16. februar	Præsidenten og en delegation fra Domstolen aflægger besøg i den spanske forfatningsdomstol i Madrid
24. og 25. marts	En delegation fra Domstolen deltager i en konference arrangeret af Europa-Parlamentets Udvalg for Borgernes Friheder og Indre Anliggender i Bruxelles
6.-9. april	Præsidenten aflægger officielt besøg i Corte Centroamericana de Justicia (Den Centralamerikanske Domstol) i Managua
26. april	Præsidenten deltager i en konference i København i anledning af 150 års-jubilæet for Danmarks grundlov efter indbydelse fra Folketingets formand. Præsidenten holder et foredrag om »Den europæiske retsorden i forfatningsretligt perspektiv« under denne konference
10. og 11. maj	En delegation fra Domstolen deltager i mødet til forberedelse af konferencen for statsråd og øverste forvaltningsdomstole i Wien
13. maj	En delegation fra Domstolen deltager ved uddelingen af Internationaler Karlpreis til Det Forenede Kongeriges premierminister, Tony Blair, i Aix-la-Chapelle
14. maj	Præsidenten leder overrækkelsen af den internationale pris Justice in the World til præsidenten for Israels Højesteret, professor Aharon Barak, i Madrid, uddelt af fonden Justice in the World henhørende under International Association of Judges

14. og 15. maj	En delegation fra Domstolen deltager i det årlige møde i l'Association des juges administratifs allemands, italiens et français (forening for tyske, italienske og franske dommere i forvaltningsretlige anliggender) i Rom
17.-19. maj	En delegation fra Domstolen deltager i XI Conference of the European Constitutional Courts i Warszawa
25. maj	En delegation fra Domstolen deltager ved præsentationen af årsrapporten fra Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (konkurrence- og handelsmyndighed) i Rom
10. juni	Præsidenten deltager i ceremonien til indvielse af Harmoniseringskontoret for det Indre Marked i Alicante
11. juni	Præsidenten afholder åbningstalen på konferencen om grundlæggende rettigheder i Europa og Nordamerika i Trier
13. juli	Præsidenten afholder åbningstalen i forbindelse med foredrag om staternes og Den Europæiske Unions beføjelser, arrangeret af Consejo General del Poder Judicial (dommernes øverste råd) i La Coruña
27. september	Præsidenten og en delegation fra Domstolen deltager i en konference om retssystemets opbygning i Den Europæiske Union, arrangeret af Council of the Bars and Law Societies of the European Union og den finske forening for europæisk ret i Helsingfors
30. september	En delegation fra Domstolen deltager i ceremonien i anledning af indledningen af det 50. akademiske år på Europa-Kollegiet i Brügge
1. oktober	En delegation fra Domstolen deltager i ceremonien for indledningen af retsåret i London

2. og 3. november	Præsidenter og en delegation fra Domstolen aflægger officielt besøg i Tribunal Constitucional (Forfatningsdomstolen), Tribunal Supremo (Højesteret) og Consejo General del Poder Judicial i Madrid
19. og 20. november	Præsidenten og en delegation fra Domstolen deltager i en konference i Brügge om retssystemets opbygning i Den Europæiske Union, arrangeret af Council of the Bars and Law Societies of the European Union og Europa-Kollegiet
13. december	Præsidenten og en delegation fra Domstolen deltager efter invitation fra næstformanden for Conseil d'Etat français (det franske statsråd) i fejringen af denne institutions 200 års-dag i Paris
14. december	Præsidenten deltager i ceremonien til indvielse af det nye sæde for Europa-Parlamentet i Strasbourg
17. december	En delegation fra Domstolen deltager som observatør i arbejdsgruppen, der skal udarbejde Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, i Bruxelles

Kapitel IV

Tabeller og statistikker

A —	ARBEJDET VED DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL OG RET I FØRSTE INSTANS	
1.	SYSTEMATISK OVERSIGHT OVER DOMME AFSAGT AF DOMSTOLEN I 1999	181
	EURATOM	181
	FISKALE BESTEMMELSER	181
	FORBINDELSERNE UDADTIL	184
	FRI BEVÆGELIGHED FOR PERSONER	185
	FRI UDVEKSLING AF TJENESTEYDELSER	188
	FRIE KAPITALBEVÆGELSER	190
	FRIE VAREBEVÆGELSER	190
	GRUNDLÆGGENDE FÆLLESSKABSRETTLIGE PRINCIPPER	193
	KONKURRENCE	193
	KONVENTIONEN OM RETTERNES KOMPETENCE/ FULDBYRDELSE AF RETSAFGØRELSE	196
	LANDBRUG	197
	MILJØ- OG FORBRUGERBESKYTTELSE	202
	NYE STATERS TILTRÆDELSE	205
	OVERSØISKE LANDES OG TERRITORIERES ASSOCIERING	205
	PRIVILEGIER OG IMMUNITETER	205
	REGIONALPOLITIK	205
	REGLER FOR INSTITUTIONERNE	206
	REGLER FOR VIRKSOMHEDERNE	207
	SOCIALPOLITIK	209
	STATSSTØTTE	212
	TILNÆRMELSE AF LOVGIVNINGERNE	213
	TJENESTEMANDSVEDTÆGTEN	215
	TRANSPORT	217
2.	OVERSIGHT OVER ANDRE AFGØRELSE TRUFFET AF DOMSTOLEN, SOM ER REFERERET I »ARBEJDET VED DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL OG RET I FØRSTE INSTANS« I 1999	219
3.	SYSTEMATISK OVERSIGHT OVER DOMME AFSAGT AF RETEN I FØRSTE INSTANS I 1999	221

I. SYSTEMATISK OVERSIGT OVER DOMME AFSAGT AF DOMSTOLEN I 1999

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

EURATOM

C-161/97 P	22. april 1999	Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Euratom-traktaten — annulationssøgsmål og erstatningssøgsmål — afslutning af kontrakt om leverance af uran — forenklet fremgangsmåde — agenturets beføjelser — frist for at slutte kontrakt — juridisk hindring for kontraktafslutning — spredningspolitik — uranets oprindelse — priser forbundet med markedspriserne
------------	----------------	---	--

FISKALE BESTEMMELSER

C-181/97	28. januar 1999	A.J. van der Kooy / Staatssecretaris van Financiën	EF-traktatens fjerde del — EF-traktatens artikel 227 — artikel 7, stk. 1, litra a), i sjette direktiv 77/388/EØF — goder, som er i fri omsætning i de oversøiske lande og territorier
C-349/96	25. februar 1999	Card Protection Plan Ltd (CPP) / Commissioners of Customs & Excise	Sjette momsdirektiv — levering af en flerhed af tjenesteydelser — levering af en enkelt tjenesteydelse — begreb — fritagelser — forsikringstransaktioner — assistance — tjenesteydelser, som udføres af forsikringsformidlere — begrænsning af fritagelsen for forsikringstransaktioner til kun at omfatte transaktioner, der foretages af personer, der har tilladelse til at udøve forsikringsvirksomhed

Sag	Dato	Parter	Emne
C-48/97	27. april 1999	Kuwait Petroleum (GB) Ltd / Commissioners of Customs & Excise	Sjette momsdirektiv — salgsfremmeordning — levering af goder ved indløsning af vouchere — levering mod vederlag — rabat og bonus — begreb
C-136/97	29. april 1999	Norbury Developments Ltd / Commissioners of Customs & Excise	Moms — sjette direktiv — overgangsbestemmelser — opretholdelse af fritagelser — levering af en byggegrund
C-338/97, C-344/97 og C-390/97	8. juni 1999	Erna Pelzl m.fl. / Steiermärkische Landesregierung Wiener Städtische Allgemeine Versicherungs AG m.fl. / Tiroler Landesregierung STUAG Bau-Aktiengesellschaft / Kärntner Landesregierung	Artikel 33 i sjette direktiv 7 7 / 3 8 8 / E Ø F — omsætningsafgifter — bidrag til turistforbund og til en fond til fremme af turismen
C-346/97	10. juni 1999	Braathens Sverige AB (anciennement Transwede Airways AB) / Riksskatteverket	Direktiv 92/81/EØF — harmonisering af punktafgiftsstrukturen for mineralolier — mineralolier der leveres til anvendelse som motorbrændstof til luftfartøjer, medmindre der er tale om ikke-forretningsmæssigprivatflyvning — fritagelse for den harmoniserede punktafgift
C-394/97	15. juni 1999	Sami Heinonen	Varer der indføres i rejsendes personlige bagage — rejsende fra tredjelande — afgiftsfritagelse — indførselsforbud forbundet med et mindsteophold i udlandet
C-421/97	15. juni 1999	Yves Tarantik / Direction des services fiscaux de Seine-et-Marne	EF-traktatens artikel 95 (efter ændring nu artikel 90 EF) — differentieret afgift af motorkøretøjer
C-166/98	17. juni 1999	Société critouridienne de distribution (Socridis) / Receveur principal des douanes	Intern afgift — EF-traktatens artikel 95 (efter ændring nu artikel 90 EF) — direktiv 92/83/EØF og 92/84/EØF — forskellig afgift på vin og øl

Sag	Dato	Parter	Emne
C-158/98	29. juni 1999	Staatssecretaris van Financiën / Coffeeshop Siberië vof	Fiskale bestemmelser — harmonisering af lovgivningerne — omsætningsafgifter — det fælles merværdiafgiftssystem — sjette direktiv — anvendelsesområde — bord stillet til rådighed for salg af euforiserende stoffer
C-254/97	8. juli 1999	Société Baxter m.fl. / Premier ministre m.fl.	Interne afgifter — afholdelse af omkostninger til forskning — medicinske specialiteter
C-216/97	7. september 1999	Jennifer Gregg og Mervyn Gregg / Commissioners of Customs and Excise	Moms — sjette direktiv — fritagelse for visse former for virksomhed af almen interesse — institution — organ — begreb — ydelser udført af et foretningsfællesskab, der drives af to fysiske personer (partnership)
C-414/97	16. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Kongeriget Spanien	Traktatbrud — indførsler og erhvervelser af våben — sjette momsdirektiv — national lovgivning i strid med direktivet
C-56/98	29. september 1999	Modelo SGPS SA / Director-Geral dos Registos e Notariado	Direktiv 69/335/EØF — kapitaltilførselsafgifter — gebyrer for oprettelsen af et notarialdokument, hvorved en udvidelse af kapitalen i et kapitalsselskab samt en ændring af dets navn og hjemsted attesteres
C-305/97	5. oktober 1999	Royscot Leasing Ltd og Royscot Industrial Leasing Ltd, Allied Domecq plc, T.C. Harrison Group Ltd / Commissioners of Customs & Excise	Moms — andet direktivs artikel 11, stk. 1 og 4 — sjette direktivs artikel 17, stk. 2 og 6 — fradragsret — undtagelser i henhold til nationale regler vedtaget før sjette direktiv
C-350/98	11. november 1999	Henkel Hellas ABEE / Elliniko Dimosio	Direktiv 69/335/EØF — kapitaltilførselsafgifter — afgift på omdannelse af ikke uddelt overskud til selskabskapital

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

FORBINDELSERNE UDADTIL

C-416/96	2. marts 1999	Nour Eddline El-Yassini / Secretary of State for the Home Department	Begrebet national ret i traktatens artikel 177's forstand — samarbejdsaftalen EØF-Marokko — artikel 40, stk. 1 — forbud mod forskelsbehandling for så vidt angår arbejdsvilkår og aflønnning — direkte virkning — rækkevidde — afslag på at forlænge opholdstilladelse, hvorved en marokkansk arbejdstagers beskæftigelse i en medlemsstat bringes til ophør
C-262/96	4. maj 1999	Sema Sürül / Bundesanstalt für Arbeit	Associeringsaftalen EØF-Tyrkiet — associeringsrådets afgørelse — social sikring — princippet om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet — direkte virkning — tyrkisk statsborger, der har opholdstilladelse i en medlemsstat — ret til børnetilskud på samme betingelser som denne stats borgere
C-321/97	15. juni 1999	Ulla-Brith Andersson og Susanne Wåkerås- Andersson / Svenska staten (den svenske stat)	Artikel 234 EF (tidligere artikel 177) — EØS-aftalen — Domstolens kompetence — tiltrædelse af Den Europæiske Union — direktiv 80/987/EØF — statens erstatningsansvar
C-189/97	8. juli 1999	Europa-Parlamentet / Rådet for Den Europæiske Union	Fiskeriaftale mellem Det Europæiske Fællesskab og Mauretanien — aftaler med betydelige budgetmæssige virkninger for Fællesskabet
C-179/98	11. november 1999	État belge / Fatna Mesbah	Samarbejdsaftalen EØF- Marokko — artikel 41, stk. 1 — princippet om forbud mod forskelsbehandling på området for social sikring — personelt anvendelsesområde

Sag	Dato	Parter	Emne
C-89/96	23. november 1999	Den Portugisiske Republik / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Annulationsøgsmål — handelspolitik — kvantitative begrænsninger i importen af tekstilvarer — produkter med oprindelse i Indien — forordning (EF) nr. 3053/95 — delvis tilbagekaldelse
C-149/96	23. november 1999	Den Portugisiske Republik / Rådet for Den Europæiske Union	H a n d e l s p o l i t i k — markedsadgang for tekstilvarer — varer med oprindelse i Indien og Pakistan

FRI BEVÆGELIGHED FOR PERSONER

C-348/96	19. januar 1999	Donatella Calfa	Offentlig orden — turist fra en anden medlemsstat — straffedom for brug af euforiserende stoffer — livsvarigt opholdsforbud
C-18/95	26. januar 1999	F. C. Terhoeve / Inspecteur van de Belastingdienst Particulieren/Ondernemingen buitenland	Arbejdskraftens fri bevægelighed — beskatningsform der omfatter både indkomstskat og bidrag til socialforsikring — et loft for sociale bidrag, der gælder for arbejdstagere, der ikke har udnyttet den fri bevægelighed, finder ikke anvendelse på arbejdstagere, der flytter deres bopæl fra en medlemsstat til en anden — mulig kompensation over indkomstskatten — ikke forenelig med EF-retten — følger
C-320/95	25. februar 1999	José Ferreiro Alvite / Instituto Nacional de Empleo (Inem) m.fl.	EF-traktatens artikel 51 — artikel 67 i forordning (EØF) nr. 1 4 0 8 / 7 1 — arbejdsløshedsunderstøttelse til personer, der er fyldt 52 år
C-90/97	25. februar 1999	Robin Swaddling / Adjudication Officer	Social sikring — indkomststøtte — betingelser for tildeling — fast bopæl

Sag	Dato	Parter	Emne
C-131/97	25. februar 1999	Annalisa Carbonari m.fl. / Università degli Studi di Bologna m.fl.	Etableringsret — fri udveksling af tjenesteydelser — læger — s p e c i a l l æ g e r — uddannelsesperioder — aflønning — direkte virkning
C-212/97	9. marts 1999	Centros Ltd / Erhvervs- og Selskabsstyrelsen	Etableringsfrihed — etablering af en filial af et selskab, der ikke driver erhvervsmæssig virksomhed — omgæelse af n a t i o n a l r e t — registreringsnægtelse
C-360/97	20. april 1999	Herman Nijhuis / Bestuur van het Landelijk instituut sociale verzekeringen	S o c i a l s i k r i n g — uarbejdsdygtighed — særlig ordning for tjenestemænd — afsnit J, punkt 4, litra a), i bilag VI til forordning (EØF) nr. 1408/71 — EØF-traktatens artikel 48 og 51
C-311/97	29. april 1999	Royal Bank of Scotland plc / Elliniko Dimosio (den græske stat)	Fri etableringsret — skattelovgivning — skat af aktieselskabers indtægt
C-302/97	1. juni 1999	Klaus Konle / Republik Österreich	Fri etableringsret — frie kapitalbevægelser — EF- traktatens artikel 52 (efter ændring nu artikel 43 EF) og artikel 56 (tidligere artikel 73B) — procedure vedrørende tilladelse til erhvervelse af fast ejendom — artikel 70 i akten vedrørende vilkårene for Republikken Østrigs tiltrædelse — fritidsboliger — ansvar for t i l s i d e s æ t t e l s e a f fællesskabsretten
C-211/97	3. juni 1999	Paula Gómez Rivero / Bundesanstalt für Arbeit	Social sikring — artikel 16, stk. 2, første punktum, i forordning (EØF) nr. 1408/71 — ret til at vælge — virkninger
C-337/97	8. juni 1999	C.P.M. Meeusen / Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep	Forordning (EØF) nr. 1612/68 — fri bevægelighed for personer — begrebet arbejdstager — etableringsfrihed — studiestøtte — forskelsbehandling på grundlag af nationalitet — bopælskrav

Sag	Dato	Parter	Emne
C-234/97	8. juli 1999	Teresa Fernández de Bobadilla / Museo Nacional del Prado, Comité de Empresa del Museo Nacional del Prado, Ministerio Fiscal	A n e r k e n d e l s e a f eksamensbeviser — restaurator af kulturgoder — direktiv 89/48/EØF og 92/51/EØF — begrebet lovreguleret erhverv — EF-traktatens artikel 48 (efter ændring nu artikel 39 EF)
C-391/97	14. september 1999	Frans Gschwind / Finanzamt Aachen-Außenstadt	EF-traktatens artikel 48 (efter ændring nu artikel 39 EF) — ligebehandling — ikke-hjemmehørende personer — indkomstskat — skatteansættelse af ægtefæller
C-307/97	21. september 1999	Compagnie de Saint-Gobain, Zweigniederlassung Deutschland / Finanzamt Aachen-Innenstadt	Etableringsfrihed — beskatning af selskabers indkomst — skattemæssige fordele
C-378/97	21. september 1999	Florus Ariël Wijsenbeek	Fri bevægelighed for personer — unionsborgeres ret til frit at færdes og opholde sig — kontrol ved grænserne — nationale bestemmelser, hvorefter personer fra en anden medlemsstat har pligt til at forevise et pas
C-397/96	21. september 1999	Caisse de pension des employés privés / Dieter Kordel, Rainer Kordel, Frankfurter Allianz Versicherungs AG	Social sikring — forpligtet institution — regreskrav mod en erstatningspligtig tredjemand — subrogation

Sag	Dato	Parter	Emne
C-442/97	18. november 1999	Jozef van Coile / Rijksdienst voor Pensioenen	Social sikring — forordning (EØF) nr. 1408/71 (som ændret ved forordning (EØF) nr. 1248/92) — ydelser af samme art, som skal udredes i henhold til lovgivningen i to eller flere medlemsstater — bestemmelse i en medlemsstats lovgivning om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser — national lovgivning, hvorefter perioder i henhold til en lovformodning (krigsformodningsregel) anerkendes i det omfang, hvori disse perioder ikke danner grundlag for optjening af pension fra en anden (eventuelt udenlandsk) ordning
C-161/98	18. november 1999	Georges Platbrood / Office national des pensions (ONP)	Social sikring — forordning (EØF) nr. 1408/71 (som ændret ved forordning (EØF) nr. 1248/92) — ydelser af samme art, som skal udredes i henhold til lovgivningen i to eller flere medlemsstater — bestemmelse i en medlemsstats lovgivning om nedsættelse, midlertidig inddragelse eller bortfald af ydelser — national lovgivning, hvorefter perioder i henhold til en lovformodning (krigsformodningsregel) anerkendes i det omfang, hvori disse perioder ikke danner grundlag for optjening af pension fra en anden (eventuelt udenlandsk) ordning

FRI UDVEKSLING AF TJENESTEYDELSER

C-366/97	11. februar 1999	Straffesag / Massimo Romanelli og Paolo Romanelli	Fri udveksling af tjenesteydelser — kreditinstitutter — tilbagebetalingspligtige midler
----------	------------------	---	---

Sag	Dato	Parter	Emne
C-241/97	20. april 1999	Försäkringsaktiebolaget Skandia (publ)	Forsikringsdirektiverne 73/239/EØF og 79/267/EØF — begrænsninger for valget af aktiver
C-250/98	28. april 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Franske Republik	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 89/594/EØF
C-224/97	29. april 1999	Erich Ciola / Land Vorarlberg	Fri udveksling af tjenesteydelser — begrænsning — bådpladser — begrænsning for bådejere bosat i en anden medlemsstat
C-417/97	3. juni 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Storhertugdømmet Luxembourg	Traktatbrud — værdipapirer — investeringsservice — direktiv 93/22/EØF — delvis gennemførelse
C-203/98	8. juli 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Kongeriget Belgien	Traktatbrud — EF-traktatens artikel 6 og 52 (efter ændring nu artikel 12 EF og 43 EF) — luftfart — registrering af luftfartøjer
C-108/98	9. september 1999	RI.SAN. Srl / Comune di Ischia, Italia Lavoro SpA, tidligere GEPI SpA, Ischia Ambiente SpA	Etableringsfrihed — fri udveksling af tjenesteydelser — o r g a n i s e r i n g a f affaldsindsamlings-tjeneste
C-67/98	21. oktober 1999	Questore di Verona / Diego Zenatti	Fri udveksling af tjenesteydelser — indgåelse af væddemål
C-294/97	26. oktober 1999	Eurowings Luftverkehrs AG / Finanzamt Dortmund-Unna	Fri udveksling af tjenesteydelser — erhvervsskat (Gewerbesteuer) — m e d r e g n i n g i beskatningsgrundlaget — undtagelse der ikke finder anvendelse på lejeren af et gode, hvis ejeren er hjemmehørende i en anden medlemsstat og derfor ikke skal svare erhvervsskat
C-6/98	28. oktober 1999	Arbeitsgemeinschaft Deutscher Rundfunkanstalten (ARD) / PRO Sieben Media AG	Tv-udsendelser — begrænsning af den sendetid, der kan benyttes til reklamer

Sag	Dato	Parter	Emne
C-55/98	28. oktober 1999	Skatteministeriet / Bent Vestergaard	Fri udveksling af tjenesteydelser — indkomstbeskatning — skattepligtig indkomst — fradrag for udgifter til faglige kurser — sontring på grundlag af, i hvilket land kurserne afholdes
C-369/96 og C-376/96	23. november 1999	Jean-Claude Arblade, Arblade & Fils SARL Bernard Leloup, Serge Leloup, Sofrage SARL	Fri udveksling af tjenesteydelser — midlertidig forflyttelse af arbejdstagere med henblik på opfyldelse af en kontrakt — restriktioner
C-239/98	16. december 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Franske Republik	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 92/49/EØF og 92/96/EØF — direkte forsikringsvirksomhed bortset fra livsforsikring og direkte livsforsikring

FRIE KAPITALBEVÆGELSER

C-222/97	16. marts 1999	Manfred Trummer og Peter Mayer	Frie kapitalbevægelser — forbud i national ret mod stiftelse af en panteret i fast ejendom for en fordring i fremmed valuta — fortolkning af EF-traktatens artikel 73 B
C-439/97	14. oktober 1999	Sandoz GmbH / Finanzlandesdirektion für Wien, Niederösterreich und Burgenland	Lånekontrakter — stempelafgift — nærmere regler for import — forskelsbehandling
C-200/98	18. november 1999	X AB, Y AB / Riksskatteverket	Etableringsfrihed — betalinger fra et svensk selskab til dets datterselskab — fritagelse for selskabsskat

FRIE VAREBEVÆGELSER

C-77/97	28. januar 1999	Österreichische Unilever GmbH / Smithkline Beecham Markenartikel GmbH	Fortolkning af EF-traktatens artikel 30 og af Rådets direktiv 76/768/EØF — kosmetiske midler — national lovgivning, der begrænser reklame
---------	-----------------	---	---

Sag	Dato	Parter	Emne
C-280/97	9. februar 1999	ROSE Elektrotechnik GmbH & Co. KG / Oberfinanzdirektion Köln	Den kombinerede nomenklatur — toldpositioner — forgreningsdåse uden kabler eller kontakter
C-383/97	9. februar 1999	Staatsanwaltschaft Osnabrück / Arnoldus van der Laan	Mærkning og præsentation af fødevarer — EF-traktatens artikel 30 og direktiv 79/112/EØF — formskåret kød af forskinke
C-86/97	25. februar 1999	Reiner Woltmann / Hauptzollamt Potsdam	Tyveri af varer — told — fritagelse — særlig situation
C-87/97	4. marts 1999	Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola / Käserei Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG, Eduard Bracharz GmbH	EF-traktatens artikel 30 og 36 — forordning (EØF) nr. 2081/92 om beskyttelse af geografiske betegnelser og oprindelsesbetegnelser for landbrugsprodukter og levnedsmidler
C-109/98	22. april 1999	CRT France International SA / Directeur régional des impôts de Bourgogne	Afgift på levering af CB-radioer — afgift med tilsvarende virkning — intern afgift — anvendelse af forbuddet på samhandelen med tredjelande
C-405/97	28. april 1999	Mövenpick Deutschland GmbH für das Gastgewerbe / Hauptzollamt Bremen	Kombineret nomenklatur — toldposition 0802 — tørrede valnøddestykker, som midlertidigt oplagres ved en temperatur på - 24° C
C-255/97	11. maj 1999	Pfeiffer Großhandel GmbH og Löwa Warenhandel GmbH	EF-traktatens artikel 30 og 52 (efter ændring nu artikel 28 og 43 EF) — industriel og kommerciel ejendomsret — firmabetegnelse
C-350/97	11. maj 1999	Wilfried Monsees og Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten	EF-traktatens artikel 30, 34 og 36 (efter ændring nu artikel 28 EF - 30 EF) — frie varebevægelser — forbud mod kvantitative restriktioner og foranstaltninger med tilsvarende virkning — undtagelser — beskyttelse af dyrs sundhed og liv — international transport af levende dyr bestemt til slagtning

Sag	Dato	Parter	Emne
C-412/97	22. juni 1999	ED Srl / Italo Fenocchio	Frie varebevægelser — fri udveksling af tjenesteydelser — frie kapitalbevægelser — national bestemmelse, hvorefter en national ret ikke kan udstede betalingspålæg, der skal forkyndes uden for det nationale område — lovlighed
C-61/98	7. september 1999	De Haan Beheer BV / Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen te Rotterdam	Told — ekstern forsendelse — svig — toldskyldens opståen og inddrivelse
C-124/97	21. september 1999	Markku Juhani Läärä, Cotswold Microsystems Ltd, Oy Transatlantic Software Ltd / Kihlakunnansyyttäjä (Jyväskylä), Suomen valtio (den finske stat)	Fri udveksling af tjenesteydelser — enerettigheder til drift — spilleautomater
C-44/98	21. september 1999	BASF AG / Präsident des Deutschen Patentamts	Frie varebevægelser — foranstaltninger med tilsvarende virkning — europæisk patent uden virkning på grund af manglende oversættelse
C-379/97	12. oktober 1999	Pharmacia & Upjohn SA, tidligere Upjohn SA / Paranova A/S	Varemærkeret — lægemidler — parallelimport — udskiftning af varemærke
C-223/98	14. oktober 1999	Adidas AG	Frie varebevægelser — forordning (EF) nr. 3295/94 — forbud mod overgang til fri omsætning, udførsel, genudførsel og henførsel under en suspensionsprocedure af varemærkeforfalskede og piratkopierede varer — national regel om fortrolig behandling af navnene på modtagerne af forsendelser, der er taget i bevaring af toldmyndighederne på grundlag af forordningen — den nationale regels forenelighed med forordning (EF) nr. 3295/94
C-233/98	21. oktober 1999	Hauptzollamt Neubrandenburg / Lensing & Brockhausen GmbH	Fællesskabsforsendelse — overtrædelse — opkrævning af afgifter — kompetent stat

Sag	Dato	Parter	Emne
C-97/98	21. oktober 1999	Peter Jägerskiöld / Torolf Gustafsson	Frie varebevægelser — begrebet varer — ret til spinnefiskeri — fri udveksling af tjenesteydelser
C-48/98	11. november 1999	Firma Söhl & Söhlke / Hauptzollamt Bremen	EF-toldkodeksen og gennemførelsesforordningen — overskridelse af fristerne for fortoldning af ikke- fællesskabsvarer under midlertidig opbevaring — misligholdelser uden reelle følger for det korrekte forløb af midlertidig opbevaring eller toldprocedurer — forlængelse af fristen — begrebet åbenbar forsømmelse

GRUNDLÆGGENDE FÆLLESSKABSRETlige PRINCIPPER

C-343/96	9. februar 1999	Dilexport Srl / Amministrazione delle Finanze dello Stato	Interne afgifter i strid med traktatens artikel 95 — tilbagesøgningskrav — national sagsbehandling
C-172/98	29. juni 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Kongeriget Belgien	Traktatbrud — EF-traktatens artikel 6 (efter ændring nu artikel 12 EF) — etableringsfrihed — krav om belgiske medlemmer for at en forening kan anerkendes som juridisk person

KONKURRENCE

C-215/96 og C-216/96	21. januar 1999	Carlo Bagnasco m.fl. mod Banca Popolare di Novara soc. coop. arl m.fl.	Konkurrence — EF-traktatens artikel 85 og 86 — ensartede bankbetingelser for åbning af en konto kulant og for sikkerhedsstillelse
C-59/98	25. februar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Storhertugdømmet Luxembourg	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 94/46/EF

Sag	Dato	Parter	Emne
C-119/97 P	4. marts 1999	Union française de l'express (Ufex) m.fl. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — konkurrence — frifindelse for påstand om annulation — Kommissionens opgave i henhold til EF-traktatens artikel 85 og 86 — v u r d e r i n g a f fællesskabsinteressen
C-126/97	1. juni 1999	Eco Swiss China Time Ltd / Benetton International NV	Konkurrence — voldgiftsrets anvendelse ex officio af artikel 81 EF (tidligere artikel 85) — en national rets kompetence til at ophæve voldgiftskendelser
C-49/92 P	8. juli 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Anic Partecipazioni SpA	Appel — Kommissionens forretningsorden — proceduren for vedtagelse af en beslutning i kommissærkollegiet — de for virksomhederne gældende konkurrenceregler — begrebet aftale og samordnet praksis — en virksomheds ansvar for hele overtrædelsen — den ansvarlige for overtrædelsen — bøde
C-51/92 P	8. juli 1999	Hercules Chemicals NV / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — procedure — Kommissionensforretningsorden — proceduren for vedtagelse af en beslutning i kommissærkollegiet — de for virksomhederne gældende konkurrenceregler — kontradiktion — aktindsigt — bøde
C-199/92 P	8. juli 1999	Hüls AG / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	A p p e l — R e t t e n s procesreglement — genåbning af den mundtlige forhandling — Kommissionensforretningsorden — proceduren for vedtagelse af en beslutning i kommissærkollegiet — de for virksomhederne gældende konkurrenceregler — begrebet aftale og samordnet praksis — bevisregler og bevisprincipper — uskyldsformodning — bøde

Sag	Dato	Parter	Emne
C-200/92 P	8. juli 1999	Imperial Chemical Industries plc (ICI) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	A p p e l — R e t t e n s procesreglement—genåbning af den mundtlige forhandling — Kommissionensforretningsorden — proceduren for vedtagelse af en b e s l u t n i n g i kommissærkollegiet
C-227/92 P	8. juli 1999	Hoechst AG / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	A p p e l — R e t t e n s procesreglement—genåbning af den mundtlige forhandling — Kommissionensforretningsorden — proceduren for vedtagelse af en b e s l u t n i n g i kommissærkollegiet
C-234/92 P	8. juli 1999	Shell International Chemical Company Ltd / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	A p p e l — R e t t e n s procesreglement—genåbning af den mundtlige forhandling — Kommissionensforretningsorden — proceduren for vedtagelse af en b e s l u t n i n g i kommissærkollegiet
C-235/92 P	8. juli 1999	Montecatini SpA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — Kommissionens forretningsorden — proceduren for vedtagelse af en beslutning i kommissærkollegiet — de for virksomhederne gældende konkurrenceregler — begrebet aftale og samordnet praksis — forældelse — bøder
C-245/92 P	8. juli 1999	Chemie Linz GmbH / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	A p p e l — R e t t e n s procesreglement—genåbning af den mundtlige procedure — Kommissionensforretningsorden — proceduren for vedtagelse af en b e s l u t n i n g i kommissærkollegiet
C-5/93 P	8. juli 1999	DSM NV / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — begæring om ekstraordinær genoptagelse — s p ø r g s m å l o m realitetsbehandling
C-310/97 P	14. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / AssiDomän Kraft Products AB m.fl.	Appel — virkninger af en dom om annullation i forhold til tredjemand

Sag	Dato	Parter	Emne
C-22/98	16. september 1999	Jean Claude Becu, Annie Verweire, Smeg NV, Adia Interim NV	Konkurrence — nationale bestemmelser, hvorefter visse former for havnearbejde kun må udføres af autoriserede havnearbejdere — begrebet virksomhed — særlige eller eksklusive rettigheder
C-67/96	21. september 1999	Albany International BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie	Obligatorisk tilslutning til en erhvervspensionsfond — forenelighed med konkurrencereglerne — spørgsmålet, om en erhvervspensionsfond må betegnes som en virksomhed
C-115/97, C-116/97 og C-117/97	21. september 1999	Brentjens' Handelsonderneming BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen	Obligatorisk tilslutning til en erhvervspensionsfond — forenelighed med konkurrencereglerne — spørgsmålet, om en erhvervspensionsfond må betegnes som en virksomhed
C-219/97	21. september 1999	Maatschappij Drijvende Bokken BV / Stichting Pensioenfonds voor de Vervoer- en Havenbedrijven	Obligatorisk tilslutning til en erhvervspensionsfond — forenelighed med konkurrencereglerne — spørgsmålet, om en erhvervspensionsfond må betegnes som en virksomhed

KONVENTIONEN OM RETTERNES KOMPETENCE/ FULDBYRDELSE AF RETSAFGØRELSER

C-159/97	16. marts 1999	Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA / Hugo Trumpy SpA	Bruxelles-konventionen — artikel 17 — værnetingsaftale — indgået i en form, der er anerkendt af sædvanen inden for international handel
C-99/96	27. april 1999	Hans-Hermann Mietz / Intership Yachting Sneek BV	Bruxelles-konventionen — begrebet foreløbige retsmidler — fremstilling og levering af en yacht

Sag	Dato	Parter	Emne
C-267/97	29. april 1999	Eric Coursier / Fortis Bank SA, Martine Bellami, gift Coursier	Bruxelles-konventionen — fuldbyrdelse af retsafgørelser — artikel 31 — spørgsmålet om, hvorvidt en afgørelse er ensidig — universalforfølgning
C-260/97	17. juni 1999	Unibank A/S / Fleming G. Christensen	Bruxelles-konventionen — fortolkning af artikel 50 — begrebet officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt og eksigible i en kontraherende stat — dokument oprettet uden medvirken af en person, der er bemyndiget til officielt at bekræfte dokumenter — artikel 32 og 36
C-440/97	28. september 1999	GIE Groupe Concorde m.fl. / Capitaine commandant le navire Suhadiwarno Panjan m.fl.	Bruxelles-konventionen — kompetence i sager om kontraktforhold — opfyldelsesstedet for forpligtelsen
C-420/97	5. oktober 1999	Leathertex Divisione Sintetici SpA / Bodetex BVBA	Bruxelles-konventionen — fortolkningen af artikel 2 og artikel 5, nr. 1 — handelsagenturkontrakt — krav i henhold til forskellige forpligtelser, som følger af samme kontrakt, og som betragtes som ligestillede — kompetence for den ret, sagen er indbragt for, til at påkende hele sagen

LANDBRUG

C-416/97	21. januar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Italienske Republik	Traktatbrud — direktiverne 93/119/EF, 94/42/EF, 94/16/EF og 93/118/EF — manglende gennemførelse inden for de fastsatte frister
C-54/95	21. januar 1999	Forbundsrepublikken Tyskland / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Regnskabsafslutning — EUGFL — udgifter ikke anerkendt — regnskabsåret 1991

Sag	Dato	Parter	Emne
C-73/97 P	21. januar 1999	Den Franske Republik	Appel — bananer — annulation af forordning (EF) nr. 3190/93 — formalitetsindsigelse
C-181/96	28. januar 1999	Georg Wilkens / Landwirtschaftskammer Hannover	Tillægsafgift på mælk — specifik referencemængde — ikke-markedsførings- og omstillingsforpligtelse — forpligtelser — misligholdelse — i n d d r a g e l s e a f omstillingspræmie — ophævelse af kvotetildeling med tilbagevirkende gyldighed
C-303/97	28. januar 1999	Verbraucherschutzverein eV / Sektkellerei G.C. Kessler GmbH und Co.	Varemærke — mousserende vin — artikel 13, stk. 2, litra b), i forordning (EØF) nr. 2333/92 — betegnelse af produktet — beskyttelse af forbrugerne — risiko for forveksling
C-354/97	9. februar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Franske Republik	Traktatbrud — direktiv 93/74/EØF, 94/28/EF, 94/39/EF, 95/9/EF og 95/10/EF
C-179/97	2. marts 1999	Kongeriget Spanien / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Fiskeri — bevarelse af havets ressourcer — inspektion af fiskerfartøjer — ordning for fælles international inspektion, som er vedtaget af Organisationen for Fiskeriet i Det Nordvestlige Atlanterhav
C-100/96	11. marts 1999	The Queen / Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: British Agrochemicals Association Ltd	Tilladelse til markedsføring — plantebeskyttelsesmiddel indført fra en EØS-stat eller fra et tredjeland — identisk med et plantebeskyttelsesmiddel, der allerede er godkendt af indførselsmedlemsstaten — b e d ø m m e l s e a f, o m plantebeskyttelsesmidlerne er identiske — medlemsstatens skøn
C-289/96, C-293/96 og C-299/96	16. marts 1999	Kongeriget Danmark / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Rådets forordning (EØF) nr. 2081/92 — Kommissionens forordning (EF) nr. 1107/96 — registrering af geografiske b e t e g n e l s e r o g oprindelsesbetegnelser — feta

Sag	Dato	Parter	Emne
C-59/97	18. marts 1999	Den Italienske Republik / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EUGFL — afslutning af regnskaber — regnskabsåret 1992
C-28/94	22. april 1999	Kongeriget Nederlandene / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EUGFL — afslutning af regnskaber — regnskabsåret 1990 — smør
C-31/98	28. april 1999	Peter Luksch / Hauptzollamt Weiden	Landbrug — fælles markedsordninger — frugt og grønsager — indførsel af surkirsebær med oprindelse i tredjelande — opkrævning af en udligningsafgift svarende til forskellen mellem minimumsprisen og importprisen — spørgsmålet om anvendelighed på beskadede varer
C-288/97	29. april 1999	Consorzio fra i Caseifici dell'Altopiano di Asiago / Regione Veneto	Mælk — tillægsafgift — begrebet opkøber — producentkooperativ
C-376/97	10. juni 1999	Bezirksregierung Lüneburg / Karl-Heinz Wettwer	Særlig præmie til oksekødsproducenter — forpligtelse til at holde dyrene på ansøgerens bedrift i en minimumsperiode — overdragelse af bedriften i denne periode ved en familieoverdragelse — virkninger med hensyn til retten til præmien
C-14/98	1. juli 1999	Battital Srl / Regione Piemonte	Beskyttelse mod plantesygdomme og skadegørere på planter — direktiv 77/93/EØF — direktiv 92/76/EØF — forbud mod indbringelse i Italien af planter af arten Citrus hidrørende fra tredjelande — tidsmæssig begrænsning
C-374/97	9. september 1999	Anton Feyrer / Landkreis Rottal-Inn	Direktiv 85/73/EØF — afgifter vedrørende sundhedsmæssig undersøgelse og kontrol af fersk kød — direkte virkning

Sag	Dato	Parter	Emne
C-64/98 P	9. september 1999	Odette Nicos Petrides Co. Inc. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — erstatningssøgsmål — den fælles markedsordning for råttobak — Kommissionens beslutninger om at forkaste bud afgivet ved licitationer over t o b a k , s o m interventionsorganerne lå inde med — utilstrækkelig b e g r u n d e l s e , proportionalitetsprincippet, ligebehandlingsprincippet og princippet om overholdelse af retten til kontradiktion
C-106/97	21. september 1999	Dutch Antillian Dairy Industry Inc., Verenigde Douane-Agenten BV / Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees	De oversøiske landes og territoriers associering — indførsel af smør med oprindelse i De Nederlandske Antiller — sundhedsbestemmelser for mælkebaserede produkter — EF-traktatens artikel 131 (efter ændring nu artikel 182 EF), EF-traktatens artikel 132 (nu artikel 183 EF), EF-traktatens artikel 136 og 227 (efter ændring nu artikel 187 EF og 299 EF) — direktiv 92/46/EØF — beslutning 94/70/EF
C-179/95	5. oktober 1999	Kongeriget Spanien / Rådet for Den Europæiske Union	Fiskeri — forordning om begrænsning og fordeling mellem medlemsstaterne af fiskerimulighederne — udveksling af fiskekvoter — annulation
C-240/97	5. oktober 1999	Kongeriget Spanien / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EUGFL — regnskabsafslutning — regnskabsåret 1993 — eksportrestitutioner for smør og oksekød — støtte til forarbejdning af citrusfrugter
C-10/98 P	5. oktober 1999	Azienda Agricola Le Canne Srl / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — akvakultur — forordning (EØF) nr. 4028/86 og nr. 1116/88 — finansiel fællesskabsstøtte — nedsættelse af støtten

Sag	Dato	Parter	Emne
C-104/97 P	14. oktober 1999	Atlanta AG / Det Europæiske Fællesskab ved 1) Rådet for Den Europæiske Union og 2) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — erstatningssøgsmål — fælles markedsordning — bananer — importordning
C-44/97	21. oktober 1999	Forbundsrepublikken Tyskland / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Afslutning af regnskaber — EUGFL — afslag på anerkendelse af udgifter — regnskabsåret 1992-1993
C-253/97	28. oktober 1999	Den Italienske Republik / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EUGFL — afslutning af regnskaber — regnskabsåret 1993
C-151/98 P	18. november 1999	Pharos SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — veterinærmedicinske præparater — somatosalm — procedure til fastsættelse af maksimalgrænseværdier for restkoncentrationer — reguleringsudvalg — manglende udtalelse — frist til forelæggelse for Rådet
C-74/98	16. december 1999	DAT-SCHAUB amba / Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	Landbrug — fælles markedsordning — oksekød — eksportrestitutioner — oksekød, der er blevet forarbejdet inden indførslen til importlandet — internationale aftaler — retsvirkninger — samarbejdsaftalen mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og deltagerlandene i charteret for Samarbejdsrådet for De Arabiske Golfstater
C-137/99	16. december 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Helleniske Republik	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 96/43/EF
C-101/98	16. december 1999	Union Deutsche Lebensmittelwerke GmbH / Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV	Beskyttelse af benævnelserne for mælk og mejeriprodukter i forbindelse med afsætning — forordning (EØF) nr. 1898/87 — direktiv 89/398/EØF — anvendelse af benævnelsen ost som betegnelse for et diætisk produkt, hvori der anvendes plante- i stedet for mælkefedt

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

MILJØ- OG FORBRUGERBESKYTTELSE

C-150/97	21. januar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Portugisiske Republik	Traktatbrud — direktiv 85/337/EØF
C-207/97	21. januar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Kongeriget Belgien	Traktatbrud — Rådets direktiv 76/464/EØF — forurening af vandmiljøet — manglende gennemførelse
C-164/97 og C-165/97	25. februar 1999	Europa-Parlamentet / Rådet for Den Europæiske Union	Forordninger om beskyttelse af skovene mod luftforurening og mod brande — hjemmel — EF-traktatens artikel 43 — EF-traktatens artikel 130 S — Parlamentets beføjelser
C-195/97	25. februar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Italienske Republik	Traktatbrud — undladelse af at gennemføre direktiv 91/676/EØF
C-166/97	18. marts 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Franske Republik	Traktatbrud — beskyttelse af vilde fugle — særligt beskyttede områder
C-423/97	22. april 1999	Travel Vac SL / Manuel José Antelm Sanchis	Direktiv 85/577/EØF — anvendelsesområde — timeshare-aftale — fortrydelsesret
C-340/96	22. april 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland	Traktatbrud — direktiv 80/778/EØF — drikkevand — regler til sikring af gennemførelse af vandkvalitetsnormer

Sag	Dato	Parter	Emne
C-293/97	29. april 1999	The Queen / Secretary of State for the Environment, Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte: H.A. Standley m.fl., D.G.D. Metson m.fl., intervenient: National Farmer's Union	Direktiv 91/676/EØF — beskyttelse af vand mod forurening forårsaget af nitrater, der stammer fra landbruget — definitionen af vand, der er berørt af forurening — udpegelse af sårbare zoner — kriterier — gyldighed efter princippet om, at forurenere betaler, princippet om at indgreb over for miljøskader fortrinsvis skal ske ved kilden, samt efter proportionalitetsprincippet og ejendomsretten
C-198/97	8. juni 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Forbundsrepublikken Tyskland	Traktatbrud — direktiv 76/160/EØF — kvaliteten af badevand — formaliteten med hensyn til et søgsmål anlagt i medfør af artikel 226 EF (tidligere artikel 169) — begrundet udtalelse — overholdelse af kollegialitetsprincippet i Kommissionen — manglende efterkommelse af artikel 4, stk. 1, og artikel 6, stk. 1, i direktiv 76/160/EØF
C-102/97	9. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Forbundsrepublikken Tyskland	Traktatbrud — direktiv 87/101/EØF — bortskaffelse af olieaffald — gennemførelse
C-217/97	9. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Forbundsrepublikken Tyskland	Traktatbrud — direktiv 90/313/EØF — fri adgang til miljøoplysninger — begrebet myndigheder — domstole samt myndigheder med strafferetlige og disciplinære beføjelser ikke omfattet — meddelelse af oplysninger i uddrag — ret til oplysninger under en administrativ procedure ikke omfattet — størrelse af og nærmere regler for opkrævning af gebyrer
C-435/97	16. september 1999	World Wildlife Fund (WWF) m.fl. / Autonome Provinz Bozen m.fl.	Miljø — direktiv 85/337/EØF — vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning

Sag	Dato	Parter	Emne
C-392/96	21. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Irland	Miljø — direktiv 85/337/EØF — vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning — fastlæggelse af grænseværdier
C-231/97	29. september 1999	A.M.L. van Rooij / Dagelijks bestuur van het waterschap de Dommel	Miljø — direktiv 76/464/EØF — begrebet udledning — spørgsmålet, om en medlemsstat kan anvende en videre definition af begrebet udledning end den i direktivet indeholdte
C-232/97	29. september 1999	L. Nederhoff & Zn. / Dijkgraaf en hoogheemraden van het Hoogheemraadschap Rijnland	Miljø — direktiv 76/464/EØF, 76/769/EØF og 86/280/EØF — begrebet udledning — en medlemsstats beføjelse til at indføre strengere bestemmelser end bestemmelserne i direktiv 76/464 — betydningen af direktiv 76/769 for en sådan bestemmelse
C-175/98 og C-177/98	5. oktober 1999	Straffesag mod Paulo Lirussi og Francesca Bizzaro	Affald — direktiv 75/442/EØF og 91/689/EØF — midlertidig oplagring på produktionsstedet for indsamling — begrebet håndtering af affald
C-365/97	9. november 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Italienske Republik	Traktatbrud — direktiv 75/442/EØF og 91/156/EØF — håndtering af affald
C-184/97	11. november 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Forbundsrepublikken Tyskland	Traktatbrud — Rådets direktiv 76/464/EØF — forurening af vandmiljøet — manglende gennemførelse
C-96/98	25. november 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Franske Republik	Traktatbrud — direktiv 79/409/EØF — beskyttelse af vilde fugle — særligt beskyttede områder

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

NYE STATERS TILTRÆDELSE

C-206/97	29. juni 1999	Kongeriget Sverige / Rådet for Den Europæiske Union	Kongeriget Sveriges tiltrædelse — fiskeri — fastsættelse af de samlede tilladte fangstmængder for visse fisk — torsk
C-355/97	7. september 1999	Landesgrundverkehrs- referent der Tiroler Landesregierung / Beck Liegenschaftsverwaltung s-gesellschaft mbH, Bergdorf Wohnbau GmbH i likvidation	Artikel 70 i akten vedrørende Østrigs tiltrædelse — sekundærboliger — procedure vedrørende erhvervelse af fast ejendom i Tyrol — begrebet gældende lovgivning

OVERSØISKE LANDES OG TERRITORIERS ASSOCIERING

C-390/95 P	11. februar 1999	Antillean-Rice Mills NV m.fl. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Rådets kompetence til at fastsætte importrestriktioner for landbrugsprodukter med oprindelse i oversøiske lande og territorier
------------	------------------	--	--

PRIVILEGIER OG IMMUNITETER

C-229/98	14. oktober 1999	Georges Vander Zwalmen, Élisabeth Massart / den belgiske stat	Tjenestemænd og øvrige ansatte i De Europæiske Fællesskaber — fysiske personers indkomstskat — beskatning af EF-tjenestemands ægtefælle
----------	------------------	--	---

REGIONALPOLITIK

C-308/95	5. oktober 1999	Kongeriget Nederlandene / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Den Europæiske Regionsudviklingsfond — et projekt, der medfinansieres af fonden — afslutning
----------	-----------------	--	---

Sag	Dato	Parter	Emne
C-84/96	5. oktober 1999	Kongeriget Nederlandene / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Den Europæiske Regionsudviklingsfond — betalingsforpligtelse indgået ex officio

REGLER FOR INSTITUTIONERNE

C-245/95 P-INT	19. januar 1999	NSK Ldt m.fl. / Kommissionen m.fl.	Appel — dumping — kuglelejer med oprindelse i Japan — fortolkning
C-42/97	23. februar 1999	Europa-Parlamentet / Rådet for Den Europæiske Union	Rådets beslutning 96/664/EF — program til støtte af Fællesskabets sproglige m a n g f o l d i g h e d i informationssamfundet — hjemmel
C-65/97	25. februar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Cascina Laura Sas si arch. Aldo Delbò e C. m.fl.	EF-traktatens artikel 181 — voldgiftsbestemmelse — manglende opfyldelse af en kontrakt
C-69/97	27. april 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / SNUA Srl	Voldgiftsbestemmelse — manglende opfyldelse af en kontrakt
C-172/97	10. juni 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / SIVU du plan d'eau de la Vallée du Lot et Hydro-Réalisations SARL	Voldgiftsbestemmelse — manglende opfyldelse af en kontrakt
C-334/97	10. juni 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Comune di Montorio al Vomano	Artikel 238 EF (tidligere artikel 181) — voldgiftsklausul — misligholdelse af to kontrakter
C-209/97	18. november 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Rådet for Den Europæiske Union	Forordning (EF) nr. 515/97 — hjemmel — EF-traktatens artikel 235 (nu artikel 308 EF) eller EF-traktatens artikel 100 A (efter ændring nu artikel 95 EF)

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

REGLER FOR VIRKSOMHEDERNE

C-103/97	4. februar 1999	Josef Köllensperger GmbH & Co. KG, Atzwanger Ag / Gemeindeverband Bezirkskrankenhaus Schwaz	Begrebet national ret i EF-traktatens artikel 177's forstand — fremgangsmåder ved indgåelse af offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter — instans, der er ansvarlig for klageprocedurerne
C-258/97	4. marts 1999	Hospital Ingenieure Krankenhaustechnik Planungs-Gesellschaft mbH (HI) / Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft	Offentlige tjenesteydelsesaftaler — virkningen af et ikke-gennemført direktiv
C-272/97	22. april 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Forbundsrepublikken Tyskland	Traktatbrud — begrundet u d t a l e l s e — kollegialitetsprincippet — direktiv 90/605/EØF om ændring af anvendelsesområdet for direktiv 78/660/EØF og 83/349/EØF — årsregnskaber og konsoliderede regnskaber
C-108/97 og C-109/97	4. maj 1999	Windsurfing Chiemsee Produktions- und Vertriebs GmbH (WSC) / Boots- und Segelzubehör Walter Huber Franz Attenberger	Direktiv 89/104/EØF — varemærker — angivelser vedrørende geografisk oprindelse
C-225/97	19. maj 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Franske Republik	Traktatbrud — fri udveksling af t j e n e s t e y d e l s e r — fremgangsmåder ved tilbudsgivning — vand- og energiforsyning samt transport og telekommunikation
C-185/98	20. maj 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Helleniske Republik	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 92/101/EØF

Sag	Dato	Parter	Emne
C-275/97	14. september 1999	DE + ES Bauunternehmung GmbH / Finanzamt Bergheim	Fjerde direktiv 78/660/EØF — årsregnskaber — princippet om et pålideligt billede — forsigtighedsprincippet — princippet om særskilt værdiansættelse — samlede hensættelser til imødegåelse af flere risici — betingelser for at foretage hensættelser
C-27/98	16. september 1999	Metalmeccanica Fracasso SpA, Leitschutz Handels- und Montage GmbH / Amt der Salzburger Landesregierung für den Bundesminister für wirtschaftliche Angelegenheiten	Offentlige bygge- og anlægskontrakter — tildeling af kontrakten til den eneste bydende, der er blevet anset for egnet til at deltage
C-213/98	12. oktober 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Irland	Traktatbrud — direktiv 92/100/EØF
C-328/96	28. oktober 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Republikken Østrig	Traktatbrud — offentlige bygge- og anlægskontrakter — formaliteten — forenelighed med fællesskabsretten af betingelserne for udbud — manglende offentliggørelse af en udbudsbekendtgørelse i EF- Tidende
C-81/98	28. oktober 1999	Alcatel Austria AG m.fl., Siemens AG Österreich, Sag-Schrack Anlagentechnik AG / Bundesministerium für Wissenschaft und Verkehr	Offentlige kontrakter — fremgangsmåde ved indgåelse af offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter — klageprocedure
C-275/98	18. november 1999	Unitron Scandinavia A/S, 3-S A/S, Danske Svineproducenters Serviceselskab / Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	Offentlige indkøbsaftaler — direktiv 93/36/EØF — indgåelse af kontrakter af et organ, der ikke er en ordregivende myndighed

Sag	Dato	Parter	Emne
C-107/98	18. november 1999	Teckal Srl / Comune di Viano, Azienda Gas-Acqua Consorziale (AGAC) di Reggio Emilia	Offentlige tjenesteydelses- og indkøbsaftaler — direktiv 92/50/EØF og 93/36/EØF — lokal myndigheds tildeling af en kontrakt til et konsortium, som den selv deltager i, om levering af varer og bestemte tjenesteydelser
C-212/98	25. november 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Irland	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 93/83/EØF
C-176/98	2. december 1999	Holst Italia SpA / Comune di Cagliari	Direktiv 92/50/EØF — offentlige tjenesteydelsesaftaler — bevis for tjenesteyderens finansielle og økonomiske formåen — muligheden af at henvise til et andet selskabs tekniske og økonomiske formåen

SOCIALPOLITIK

C-167/97	9. februar 1999	Regina / Secretary of State for Employment, ex parte: Seymour-Smith og Pérez	Mandlige og kvindelige arbejdstagere — ligeløn — lige behandling — erstatning for uberettiget opsigelse — begrebet løn — arbejdstagernes beskyttelse mod uberettiget opsigelse — omfattet af artikel 119 eller direktiv 76/207 — retlige krav til beviset for, at en national foranstaltning skaber en sådan grad af ulighed mellem mænd og kvinder, at den medfører en indirekte forskelsbehandling efter traktatens artikel 119 — objektiv begrundelse
C-309/97	11. maj 1999	Angestelltenbetriebsrat der Wiener Gebietskrankenkasse og Wiener Gebietskrankenkasse	Lige løn til mænd og kvinder

Sag	Dato	Parter	Emne
C-336/97	17. juni 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Italienske Republik	Traktatbrud — mangelfuld gennemførelse af direktiv 82/501/EØF
C-186/98	8. juli 1999	Maria Amélia Nunes, Evangelina de Matos	Tilskud fra Den Europæiske Socialfond — uretmæssig anvendelse — sanktioner i fællesskabsretten og i national ret
C-354/98	8. juli 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Franske Republik	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 96/97/EF
C-281/97	9. september 1999	Andrea Krüger / Kreiskrankenhaus Ebersberg	Ligebehandling af mænd og kvinder — årligt gratiale — betingelser for tildeling
C-249/97	14. september 1999	Gabriele Gruber / Silhouette International Schmied GmbH & Co. KG	Lige løn for mænd og kvinder — fratrædelsesgodtgørelse — indirekte forskelsbehandling
C-218/98	16. september 1999	Oumar Dabo Abdoulaye m.fl. / Régie nationale des usines Renault SA	Fortolkning af EF-traktatens artikel 119 (EF-traktatens artikel 117-120 er erstattet af artikel 136 EF-143 EF) og direktiv 75/117/EØF og 76/207/EØF — kollektiv overenskomst om ydelse til gravide kvinder, der går på barselsorlov
C-362/98	21. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Italienske Republik	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 93/103/EF
C-433/97 P	5. oktober 1999	IPK-München GmbH / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — annullation af Kommissionens afslag på at betale saldoen af et støttebeløb
C-333/97	21. oktober 1999	Susanne Lewen / Lothar Denda	Lige løn til mænd og kvinder — ret til julegratiale — forældreorlov og barselsorlov
C-430/98	21. oktober 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Storhertugdømmet Luxembourg	Traktatbrud — direktiv 94/45/EF — manglende gennemførelse inden for den fastsatte frist

Sag	Dato	Parter	Emne
C-273/97	26. oktober 1999	Angela Maria Sirdar / The Army Board, Secretary of State for Defence	Ligebehandling af mænd og kvinder — afslag på at ansætte en kvinde som kok i Royal Marines
C-187/98	28. oktober 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Helleniske Republik	Traktatbrud — EF-traktatens artikel 119 (EF-traktatens artikel 117-120 er erstattet af artikel 136 EF — 143 EF) — direktiv 75/117/EØF og 79/7/EØF — lige løn til mænd og kvinder — familie- og ægteskabstillæg — alderspension — beregning — diskriminerende betingelser i k k e o p h æ v e t m e d tilbagevirkende kraft
C-234/98	2. december 1999	G.C. Allen m.fl. / Amalgamated Construction Co. Ltd	Varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder — overførsel inden for samme koncern
C-26/99	16. december 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Storhertugdømmet Luxembourg	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 95/30/EF
C-198/98	16. december 1999	G. Everson, T.J. Barrass / Secretary of State for Trade and Industry og Bell Lines Ltd i likvidation	Socialpolitik — beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens — direktiv 80/987/EØF — arbejdstagere, der har bopæl og udøver lønnet beskæftigelse i en anden medlemsstat end den, hvor arbejdsgiveren har hjemsted — garantiinstitution
C-47/99	16. december 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Storhertugdømmet Luxembourg	Traktatbrud — direktiv 94/33/EF — manglende gennemførelse inden for den fastsatte frist
C-382/98	16. december 1999	The Queen / Secretary of State for Social Security, ex parte: John Henry Taylor	Direktiv 79/7/EØF — ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring — tildeling af en ydelse i form af brændselshjælp — tilknytning til pensionistens alder

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

STATSSTØTTE

C-342/96	29. april 1999	Kongeriget Spanien / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Statsstøtte — anvendelse af den lovbestemte rentesats på aftaler om tilbagebetaling af løn og på betaling af skyldige bidrag til social sikring
C-6/97	19. maj 1999	Den Italienske Republik / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Statsstøtte — begreb — skattefradrag — tilbagesøgning — absolut umulighed
C-295/97	17. juni 1999	Industrie Aeronautiche e Meccaniche Rinaldo Piaggio SpA / International Factors Italia SpA (Ifitalia), Dornier Luftfahrt GmbH, Ministero della Difesa	Statsstøtte — EF-traktatens artikel 92 (efter ændring nu artikel 87 EF) — ny støtte — forudgående underretning
C-75/97	17. juni 1999	Kongeriget Belgien / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Statsstøtte — begreb — forhøjet reduktion af de sociale sikringsbidrag i visse erhvervssektorer — Maribel bis/ter-ordningen
C-256/97	29. juni 1999	Déménagements- Manutention Transport SA (DMT)	EF-traktatens artikel 92 EF (efter ændring nu artikel 87 EF) — begrebet statsstøtte — betalingsfaciliteter ydet af et offentligt organ, hvis opgave er a t i n d k a s s e r e socialsikringsbidrag fra arbejdsgivere og arbejdstagere
C-251/97	5. oktober 1999	Den Franske Republik / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EF-traktatens artikel 92 (efter ændring nu artikel 87 EF) — begrebet støtte — lettelse af sociale sikringsbidrag til gengæld for de udgifter, virksomhederne må afholde som følge af kollektive aftaler om omlægning og nedsættelse af arbejdstiden

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

TILNÆRMELSE AF LOVGIVNINGERNE

C-120/97	21. januar 1999	Upjohn Ltd mod The Licensing Authority m.fl.	Farmaceutiske specialiteter — tilbagekaldelse af en markedsføringstilladelse — domstolsprøvelse
C-347/97	21. januar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Kongeriget Belgien	Traktatbrud — direktiv 91/157/EØF om batterier og akkumulatorer, der indeholder farlige stoffer — medlemsstats undladelse af at udarbejde programmer i henhold til direktivets artikel 6
C-237/97	11. februar 1999	AFS Intercultural Programs Finland ry / Kuluttajavirasto	Direktiv 90/314/EØF om pakkerejser, herunder pakkeferier og pakketure — anvendelsesområde — organisering af udvekslingsrejser for skoleelever
C-63/97	23. februar 1999	Bayerische Motorenwerke AG (BMW) og BMW Nederland BV / Ronald Karel Deenik	Direktiv om varemærker — brug uden tilladelse af varemærket BMW i en autoforhandlers annoncer
C-319/98	25. februar 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Kongeriget Belgien	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 94/47/EF
C-112/97	25. marts 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Italienske Republik	Traktatbrud — direktiv 90 / 3 9 6 / E Ø F — varmegeneratorer — installation i beboelsesrum
C-425/97 — C-427/97	11. maj 1999	Adrianus Albers, Martinus van den Berkmortel og Leon Nuchelmans	Direktiv 83/189/EØF — tekniske forskrifter — anmeldelsespligt — forbud mod vækstfremmere

Sag	Dato	Parter	Emne
C-319/97	1. juni 1999	Antoine Kortas	EF-traktatens artikel 100 A, stk. 4 (efter ændring nu artikel 95, stk. 4-9, EF) — direktiv 94/36/EF om farvestoffer til brug i levnedsmidler — meddelelse om nationale bestemmelser, hvorved der gøres undtagelse fra direktivet — ingen bekræftelse fra Kommissionen — retsvirkning
C-33/97	3. juni 1999	Colim NV / Bigg's Continent Noord NV	Tilnærmelse af lovgivningerne — informationsprocedure med hensyn til tekniske standarder og forskrifter — direktiv 83/189/EØF — varers etikettering og mærkning — forbrugerbeskyttelse — sprog
C-140/97	15. juni 1999	Walter Rechberger og Renate Greindl, Hermann Hofmeister m.fl. / Republikken Østrig	Rådets direktiv 90/314/EØF om pakkerrejser, herunder pakkeferier og pakketure — rejse til reduceret pris, der er tilbudt avisabonnenter — gennemførelse — medlemsstatensærstatningsansvar
C-342/97	22. juni 1999	Lloyd Schuhfabrik Meyer & Co. GmbH / Klijzen Handel BV	Direktiv 89/104/EØF — varemærkeret — risiko for forveksling — lydlig lighed
C-60/98	29. juni 1999	Butterfly Music Srl / Carosello Edizioni Musicali e Discografiche Srl (CEMED)	Ophavsret og beslægtede rettigheder — direktiv 93/98/EØF — harmonisering af beskyttelsestiden
C-173/98	1. juli 1999	Sebago Inc., Ancienne Maison Dubois et Fils SA / G-B Unic SA	Varemærker — konsumtion af varemærkeretten — varemærkeindehaverens samtykke
C-178/98	8. juli 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Franske Republik	Traktatbrud — direktiv 91/157/EØF om batterier og akkumulatorer, der indeholder farlige stoffer — medlemsstatens manglende indførelse af de i direktivets artikel 6 omhandlede programmer

Sag	Dato	Parter	Emne
C-215/98	8. juli 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Helleniske Republik	Traktatbrud — direktiv 91/157/EØF om batterier og akkumulatorer, der indeholder farlige stoffer — medlemsstatens manglende indførelse af de i direktivets artikel 6 omhandlede programmer
C-375/97	14. september 1999	General Motors Corporation / Yplon SA	Direktiv 89/104/EØF — varemærker — beskyttelse — varer eller tjenesteydelser af anden art — renommeret varemærke
C-401/98	14. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Helleniske Republik	Traktatbrud — manglende gennemførelse af direktiv 94/47/EF
C-392/97	16. september 1999	Farmitalia Carlo Erba Srl	Farmaceutiske specialiteter — supplerende beskyttelsescertifikat
C-391/98	21. oktober 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Helleniske Republik	Traktatbrud — direktiv 93/43/EØF — manglende gennemførelse inden for den fastsatte frist
C-94/98	16. december 1999	The Queen, ex parte: Rhône-Poulenc Rorer Ltd, May & Baker Ltd / The Licensing Authority established by the Medicines Act 1968 (ved The Medicines Control Agency)	L æ g e m i d l e r — markedsføringstilladelse — parallelimport

TJENESTEMANDSVEDTÆGTEN

C-304/97 P	18. marts 1999	Fernando Carbajo Ferrero / Europa-Parlamentet	Tjenestemænd — intern udvælgelsesprøve—udnævnelse til en stilling som kontorchef
C-2/98 P	18. marts 1999	Henri de Compte / Europa-Parlamentet	Tjenestemænd — begæring om ekstraordinær genoptagelse af dom fra Retten i Første Instans— appel til Domstolen

Sag	Dato	Parter	Emne
C-430/97	10. juni 1999	Jutta Johannes / Hartmut Johannes	T j e n e s t e m æ n d — pensionsrettigheder — fordeling af pensionsrettigheder under en skilsmisseprocedure
C-155/98 P	1. juli 1999	Spyridoula Celia Alexopoulou / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — sagen fundet åbenbart ugrundet eller åbenbart uegnet til realitetsbehandling — tjenestemænd — indplacering i lønklasse
C-257/98 P	9. september 1999	Arnaldo Luccioni / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — erstatningssøgsmål
C-327/97 P	5. oktober 1999	Christos Apostolidis m.fl. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — vederlag — justeringskoefficient — opfyldelse af en dom fra Retten
C-191/98 P	18. november 1999	Georges Tzoanos / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — frifindelse for en påstand om annullation af en afgørelse om fjernelse fra tjenesten — sideløbende disciplinærsag og straffesag (tjenestemandsvedtægtensartikel 88, stk. 5)
C-150/98 P	16. december 1999	De Europæiske Fællesskabers Økonomiske og Social Udvalg / E	Appel — tjenestemænd — ytringsfrihed over for overordnede — loyalitetspligt og den værdighed, stillingen kræver — disciplinær sanktion — indplacering på lavere løntrin

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

TRANSPORT

C-170/98	14. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Kongeriget Belgien	Traktatbrud — forordning (EØF) nr. 4055/86 — fri udveksling af tjenesteydelser — søtransport
C-171/98, C-201/98 og C-202/98	14. september 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Kongeriget Belgien og Storhertugdømmet Luxembourg	Traktatbrud — forordning (EØF) nr. 4055/86 — fri udveksling af tjenesteydelser — søtransport
C-193/98	28. oktober 1999	Alois Pfennigmann	Direktiv 93/89/EØF — vejgodstransport — afgifter på køretøjer — brugsafgift på køretøjer, der benytter visse veje — tunge erhvervskøretøjer
C-315/98	11. november 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Den Italienske Republik	Traktatbrud — direktiv 95/21/EF
C-138/99	16. december 1999	Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber / Storhertugdømmet Luxembourg	Traktatbrud — direktiv 94/56/EF — flytransport — civil luftfart — undersøgelser af flyvehavarier og flyvehændelser — gennemførelse

**2. OVERSIGT OVER ANDRE AFGØRELSER TRUFFET AF
DOMSTOLEN, SOM ER REFERERET I ARBEJDET VED DE
EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL OG RET I
FØRSTE INSTANS I 1999**

Sag	Dato	Parter	Emne
C-28/98 og C-29/98	21. april 1999	Marc Charreire, Jean Hirtsmann / Directeur des services fiscaux de la Moselle	Anmodninger om præjudiciel afgørelse — formaliteten
C-436/97 P	27. april 1999	Deutsche Bahn AG / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — formaliteten — k o n k u r r e n c e — jernbanetransport af søcontainere — dominerende stilling — misbrug — bøder
C-95/98	8. juli 1999	Édouard Dubois et Fils SA / Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Appel — ansvar uden for kontraktforhold — den europæiske fælles akt — autoriseret speditør inden for Fællesskabet
C-35/98	17. september 1999	Staatssecretaris van Financiën / B.G.M. Verkooijen	Anmodning om genoptagelse af den mundtlige forhandling

3. Statistik over retssagerne *

Samlet oversigt for Domstolen

Tabel 1: Samlet oversigt for Domstolen i 1999

Afsluttede sager

Tabel 2:	Sagstyper
Tabel 3:	Domme, udtalelser, kendelser
Tabel 4:	Afgørelsens form
Tabel 5:	Domstolens sammensætning
Tabel 6:	Sagens retsgrundlag
Tabel 7:	Sagens genstand

Sagsbehandlingstid

Tabel 8:	Sagstyper
Diagram I:	Sagsbehandlingstid for præjudicielle forelæggelser (domme og kendelser)
Diagram II:	Sagsbehandlingstid for direkte søgsmål (domme og kendelser)
Diagram III:	Sagsbehandlingstid for appelsager (domme og kendelser)

* Indførelsen af et nyt edb-system til sagsstyring i 1996 medfører, at de statistikker, som gengives i nærværende årsrapport, er ændret i forhold til tidligere. Visse tabeller og diagrammer lader sig af denne grund ikke sammenligne direkte med de statistiske oplysninger for år forud for 1995.

Indbragte sager

Tabel 9:	Sagstyper
Tabel 10:	Sagstyper (specificeret)
Tabel 11:	Sagens genstand
Tabel 12:	Traktatbrudssøgsmål
Tabel 13:	Sagens retsgrundlag

Verserende sager pr. 31. december 1999

Tabel 14:	Sagstyper
Tabel 15:	Domstolens sammensætning

Den almindelige udvikling indtil den 31. december 1999

Tabel 16:	Indbragte sager og domme
Tabel 17:	Indbragte præjudicielle forelæggelser (pr. medlemsstat og pr. år)
Tabel 18:	Indbragte præjudicielle forelæggelser (pr. medlemsstat og pr. retsinstans)

Samlet oversigt for Domstolen

Tabel 1: Samlet oversigt for Domstolen i 1999 ¹

Afsluttede sager	378	(395)
Indbragte sager	543	
Verserende sager	801	(896)

¹ I denne og de følgende tabeller angiver de tal, som er skrevet i parentes (*bruttototal*), det samlede antal sager, *uanset* om visse sager er blevet forenet på grund af deres konneksitet (et sagsnummer = en sag). *Nettotallet* angiver antallet af sager *under hensyntagen til*, at visse sager er blevet forenet (en række forenede sager = en sag).

Afsluttede sager

Tabel 2: **Sagstyper**

Præjudicielle søgsmål	180	(192)
Direkte søgsmål	136	(141)
Appelsager	57	(57)
Udtalelse	—	—
Særlige rettergangsformer ¹	5	(5)
I alt	378	(395)

¹ »Særlige rettergangsformer« omfatter: fastsættelse af sagsomkostninger (procesreglementets artikel 74), fri proces (procesreglementets artikel 76), begæring om genoptagelse af en dom (procesreglementets artikel 94), tredjemandsindsigelser (procesreglementets artikel 97), fortolkning af en dom (procesreglementets artikel 102), ekstraordinær genoptagelse (procesreglementets artikel 98), berigtigelse af en dom (procesreglementets artikel 66), begæring om udlæg eller arrest (protokollen vedrørende privilegier og immuniteter) og sager om immunitetsspørgsmål (protokollen vedrørende privilegier og immuniteter).

Tabel 3: Domme, udtalelser og kendelser ¹

Sagstyper	Domme	Kendelser med karakter af afgørelse ²	Kendelser om foreløbige forholdsregler ³	Andre kendelser ⁴	Udtalelser	I alt
Præjudicielle forelæggelser	136	9	—	35	—	180
Direkte søgsmål	72	—	1	64	—	137
Appelsager	26	28	3	3	—	60
I alt	234	37	4	102	—	377
Udtalelser	—	—	—	—	—	—
Særlige rettergangsformer	1	4	—	—	—	5
I alt	1	4	—	—	—	5
I ALT	235	41	4	102	—	382

¹ Nettotal.

² Kendelser med karakter af afgørelse om afslutning af en sag (afvisning, åbenbart afvisningsgrundlag ...).

³ Kendelser afsagt i henhold til anmodning i medfør af EF-traktatens artikel 185 og 186 (nu artikel 242 EF og 243 EF) eller af de tilsvarende bestemmelser i EA- og KS-traktaterne (kendelser afsagt i forbindelse med appel af en kendelse om foreløbige forholdsregler eller om intervention er medregnet under rubrikken »Appelsager« i kolonnen »Kendelser med karakter af afgørelse«).

⁴ Kendelser om afslutning af sager på grund af slettelse, at stillingtagen til sagen er uforuden, eller henvisning til Retten.

Tabel 4: Afgørelsens form

Afgørelsens form	Direkte søgsmål	Præjudicielle forelæggelser	Appelsager	Særlige rettergangsformer	I alt
<i>Domme</i>					
Dom efter påstanden	46 (51)			1 (1)	47 (52)
Delvis dom efter påstanden	11 (11)				11 (11)
Frifindelse	14 (14)		18 (18)		32 (32)
Ophævelse med hjemvisning			2 (2)		2 (2)
Ophæveles uden hjemvisning			4 (4)		4 (4)
Delvis ophævelse uden hjemvisning			2 (2)		2 (2)
Afvisning	1 (1)				1 (1)
Præjudiciel dom		136 (146)			136 (146)
Domme i alt	72 (77)	136 (146)	26 (26)	1 (1)	235 (250)
<i>(fortsættes)</i>					

(fortsat)

Afgørelsens form	Direkte søgsmål	Præjudicielle forelæggelser	Appelsager	Særlige rettergangsformer	I alt
<i>Kendelser</i>					
Frifindelse				1 (1)	1 (1)
Delvis kendelse efter påstanden				2 (2)	2 (2)
Åbenbart grundlag for afvisning		3 (3)			3 (3)
Afvisning				1 (1)	1 (1)
Åbenbart grundlag for afvisning		4 (5)			4 (5)
Åbenbart grundlag for afvisning af appelsag			3 (3)		3 (3)
Åbenbart grundlag for afvisning og forkastelse af appelsag			15 (15)		15 (15)
Forkastelse af appelsag			4 (4)		4 (4)
Åbenbart grundlag for forkastelse af appelsag			6 (6)		6 (6)
I alt		7 (8)	28 (28)	4 (4)	39 (40)
Slettelse	64 (64)	35 (35)	3 (3)		102 (102)
Procesreglementets artikel 104, stk. 3		2 (3)			2 (3)
I alt	64 (64)	37 (38)	3 (3)		104 (105)
Kendelser i alt	64 (64)	44 (46)	31 (31)	4 (4)	143 (145)
<i>Udtalelser</i>					
I ALT	136 (141)	180 (192)	57 (57)	5 (5)	378 (395)

Tabel 5: **Domstolens sammensætning**

Domstolens sammensætning	Domme		Kendelser ¹		I alt	
Domstolens plenum	25	(29)	12	(14)	37	(43)
Lille plenum	33	(35)	—	—	33	(35)
Afdelinger med 3 dommere	43	(46)	24	(24)	67	(70)
Afdelinger med 5 dommere	134	(140)	1	(1)	135	(141)
Domstolens præsident	—	—	4	(4)	4	(4)
I alt	235	(250)	41	(43)	276	(293)

¹ Kendelser med karakter af afgørelse om afslutning af en sag (ekskl. kendelser om afslutning af sager på grund af slettelse, at stillingtagen til sagen er ufornöden, eller henvisning til Retten).

Tabel 6: Sagens retsgrundlag ¹

Sagens retsgrundlag	Domme/udtalelser		Kendelser ²		I alt	
EF-traktatens artikel 169 (nu artikel 226 EF)	46	(48)	—	—	46	(48)
EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF)	22	(25)	—	—	22	(25)
EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF)	130	(140)	9	(11)	139	(151)
EF-traktatens artikel 181 (nu artikel 238 EF)	4	(4)	—	—	4	(4)
Artikel 1 i protokollen af 1971	6	(6)	—	—	6	(6)
EF-statuttens artikel 49	25	(25)	24	(24)	49	(49)
EF-statuttens artikel 50	—	—	4	(4)	4	(4)
EF-traktaten i alt	233	(248)	37	(39)	270	(287)
Artikel 50 EA	1	(1)	—	—	1	(1)
EA-traktaten i alt	1	(1)	—	—	1	(1)
Procesreglementets artikel 74	—	—	4	(4)	4	(4)
Procesreglementets artikel 102	1	(1)	—	—	1	(1)
I ALT	235	(250)	41	(43)	276	(293)

¹ Som følge af omnummereringen af artiklerne i Amsterdam-traktaten fra den 1.5.1999 er fremgangsmåden for angivelse af traktatbestemmelser ændret betydeligt. En meddelelse indeholdende orientering herom er trykt på s. 287 i denne rapport.

² Kendelser med karakter af afgørelse om afslutning af en sag (ekskl. kendelser om afslutning af sager på grund af sletelse, at stillingtagen til sagen er ufornudden, eller henvisning til Retten).

Tabel 7: Sagens genstand

Sagens genstand	Domme/Udtalelser		Kendelser ¹		I alt	
Arbejdskraftens frie bevægelighed	4	(4)	—	—	4	(4)
Bruxelles-konventionen	6	(6)	—	—	6	(6)
De Europæiske Fællesskabers offentlige kontrakter	—	—	1	(1)	1	(1)
Den Europæiske Socialfond	1	(1)	1	(1)	2	(2)
Den fælles toldtarif	1	(1)	—	—	1	(1)
Energi	4	(4)	—	—	4	(4)
Etableringsfrihed	28	(29)	1	(1)	29	(30)
Finansielle bestemmelser	—	—	1	(1)	1	(1)
Fiskale bestemmelser	16	(18)	5	(7)	21	(25)
Fiskeripolitik	5	(5)	—	—	5	(5)
Forbindelser udadtil	2	(2)	—	—	2	(2)
Frie kapitalbevægelser	2	(2)	—	—	2	(2)
Frie varebevægelser	13	(13)	2	(2)	15	(15)
Grundlæggende fællesskabsretlige principper	2	(2)	—	—	2	(2)
Handelspolitik	3	(3)	2	(2)	5	(5)
Industripolitik	1	(1)	—	—	1	(1)
Institutionelle bestemmelser	1	(1)	—	—	1	(1)
Konkurrence	18	(21)	7	(7)	25	(28)
Landbrug	24	(26)	4	(4)	28	(30)
Miljø	21	(23)	—	—	21	(23)
Privilegier og immuniteter	1	(1)	—	—	1	(1)
Sociale bestemmelser	17	(17)	3	(3)	20	(20)
Social sikring af vandrende arbejdstagere	9	(9)	—	—	9	(9)
Statsstøtte	6	(6)	1	(1)	7	(7)
Tilnærmelse af lovgivningerne	28	(31)	2	(2)	30	(33)
Tjenestemandsvedtægten	8	(8)	8	(8)	16	(16)
Toldunionen	4	(4)	2	(2)	6	(6)
Transport	5	(7)	1	(1)	6	(8)
Unionsborgerskab	1	(1)	—	—	1	(1)
Økonomisk og social samhørighed	3	(3)	—	—	3	(3)
I alt	234	(249)	41	(43)	275	(292)
KS-traktaten	—	—	—	—	—	—
EA-traktaten	1	(1)	—	—	1	(1)
I ALT	235	(250)	41	(43)	276	(293)

¹ Kendelser med karakter af afgørelse om afslutning af en sag (ekskl. kendelser om afslutning af sager på grund af slettelse, at stillingtagen til sagen er ufnøden eller henvisning til Retten).

Sagsbehandlingstid ¹

Tabel 8: **Sagstyper** ²

(domme og kendelser med karakter af afgørelse ³)

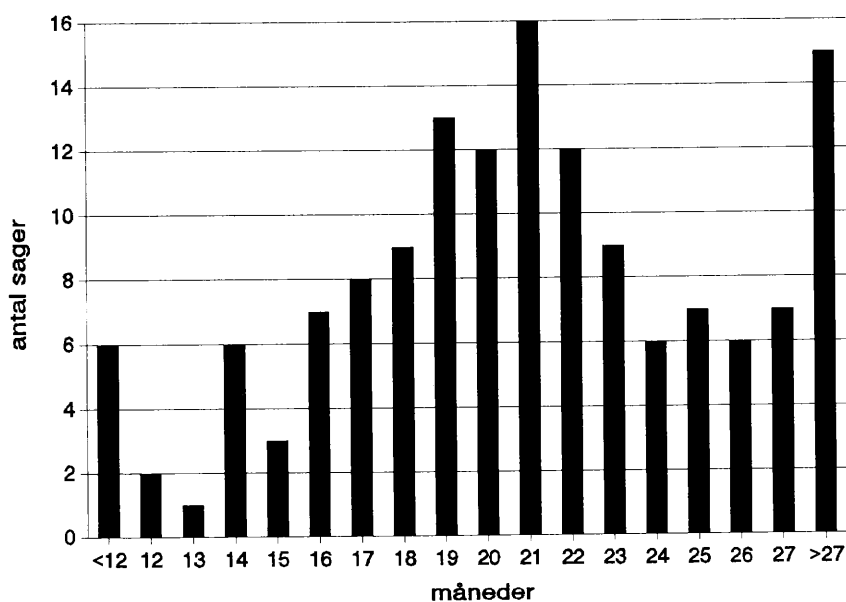
Præjudicielle forelæggelser	21,2
Direkte søgsmål	23,0
Appelsager	23,0

¹ Undtaget fra beregningen af sagsbehandlingstiden er sager, hvori der er afsagt en delafgørelse, truffet en foranstaltning til sagens oplysning, afgivet udtalelse eller afsagt afgørelse i medfør af EA-traktatens artikel 103, indebærer en særlig rettergangsform (dvs. fastsættelse af sagsomkostninger, fri proces, begæring om genoptagelse af en dom, tredjemandsindsigelse, fortolkning af en dom, ekstraordinær genoptagelse, berigtigelse af en dom, begæring om udlæg eller arrest og sager om immunitetsspørgsmål), sager, der afsluttes ved en kendelse om slettelse, om, at det er uforment at træffe afgørelse i sagen, om hjemvisning eller henvisning til Retten, begæringer om foreløbige forholdsregler samt appelsager om begæringer om foreløbige forholdsregler eller om intervention.

² I denne tabel og de følgende diagrammer udtrykkes sagsbehandlingstiden i måneder og tiendedele af en måned.

³ Omfatter kendelser med karakter af afgørelse, ekskl. kendelser om afslutning af sager på grund af slettelse, at stillingtagen til sagen er uforment, eller om henvisning til Retten.

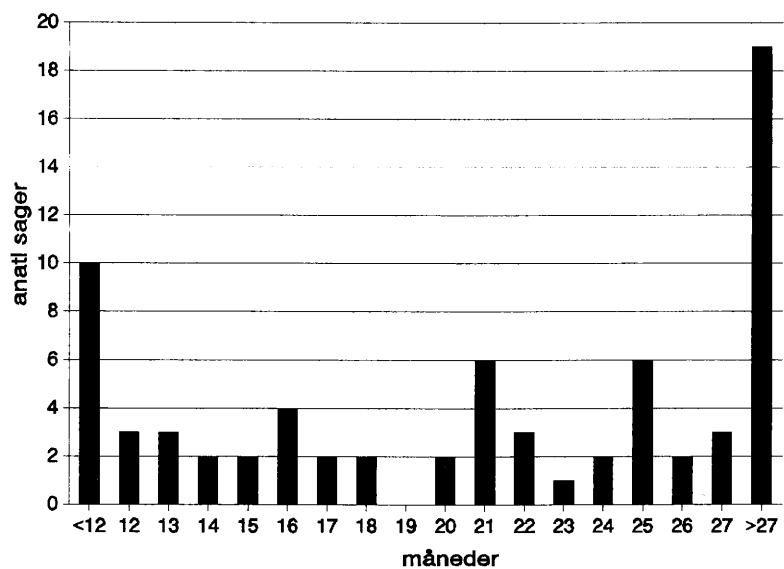
Diagram I: Sagsbehandlingstid for præjudicielle forelæggelser
(domme og kendelser) ¹

Sager/ Måneder	< 12	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	> 27
Præjudi- cielle forelæg- gelser	6	2	1	6	3	7	8	9	13	12	16	12	9	6	7	6	7	15

¹ Omfatter kendelser med karakter af afgørelse, ekskl. kendelser om afslutning af sager på grund af slettelse, eller at stillingtagen til sagen er uforuden.

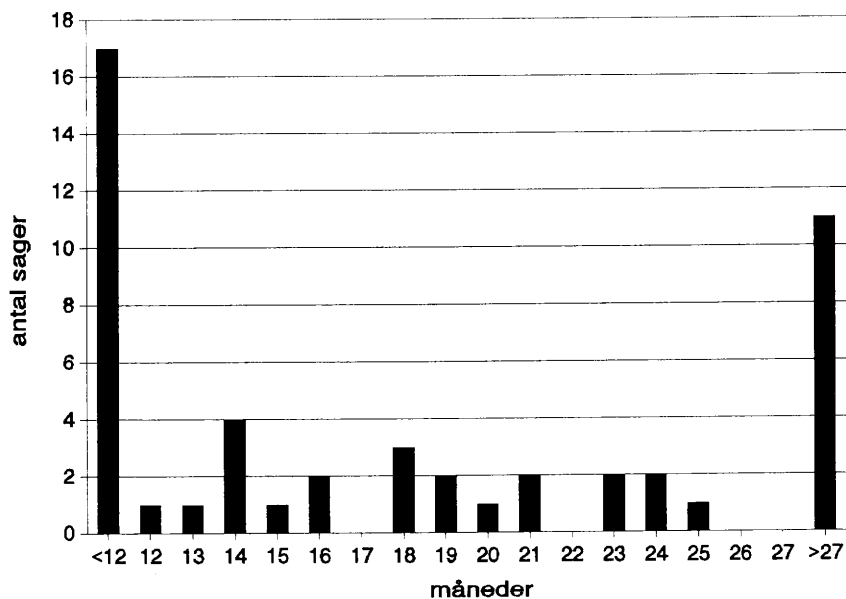
Diagram II: Sagsbehandlingstid i direkte søgsmål (domme og kendelser ¹⁾)

Sager/ Måneder	< 12	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	> 27
Direkte søgsmål	10	3	3	2	2	4	2	2	0	2	6	3	1	2	6	2	3	19

¹ Omfatter kendelser med karakter af afgørelse, ekskl. kendelser om afslutning af sager på grund af slettelse, at stillingtagen til sagen er uforuden, eller henvisning til Retten.

Diagram III: Sagsbehandlingstid for appelsager (domme og kendelser ¹⁾)

Sager/ Måneder	< 12	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	> 27
Appelsager	17	1	1	4	1	2	0	3	2	1	2	0	2	2	1	0	0	11

¹ Omfatter kendelser med karakter af afgørelse, ekskl. kendelser om afslutning af sager på grund af slettelse, at stillingtagen til sagen er uforholdsmæssig, eller henvisning til Retten.

*Indbragte sager*¹

Tabel 9: Sagstyper

Præjudicielle forelæggelser	255
Direkte søgsmål	214
Appelsager	72
Udtalelser/afgørelser	—
Særlige rettergangsformer	2
I alt	543

¹

Bruttotal.

Tabel 10: **Sagstyper (specificeret)**

Præjudicielle forelæggelser	255
Direkte søgsmål, heraf	214
— annulationssøgsmål	46
— passivitetssøgsmål	—
— erstatningssøgsmål	—
— traktatbrudssøgsmål	162
— voldgiftsklausuler	5
— diverse	1
Appelsager	72
Udtalelser/afgørelser	—
I alt	541
Særlige rettergangsformer, heraf	2
— fri proces	—
— fastsættelse af sagsomkostninger	1
— ekstraordinær genoptagelse af en dom/kendelse	—
— begæring om bemyndigelse til at foretage arrest eller udlæg	—
— tredjemandsindsigelse	—
— fortolkning af en dom	—
— begæring om genoptagelse af en dom	1
I alt	2
Begæringer om foreløbige forholdsregler	4

Tabel 11: Sagens genstand ¹

Sagens genstand	Direkte søgsmål	Præjudicielle forelæggelse r	Appel-sager	I alt	Særlige rettergangs-former
Bruxelles-konventionen	—	2	—	2	—
De oversøiske landes og territoriers associering	—	—	1	1	—
Energi	2	—	—	2	—
Fiskale bestemmelser	6	55	—	61	—
Forbindelser udadtil	—	10	2	12	—
Fri bevægelighed for personer	11	57	1	69	—
Fri udveksling af tjenesteydelser	14	9	—	23	—
Frie kapitalbevægelser	—	3	—	3	—
Frie varebevægelser	6	15	2	23	—
Fællesskabernes egne indtægter	—	1	—	1	—
Grundlæggende fællesskabsretlige principper	—	4	—	4	—
Handelspolitik	—	11	—	11	—
Industripolitik	4	1	—	5	—
Intellectuel ejendomsret	—	1	1	2	—
Konkurrence	9	7	13	29	—
Landbrug	49	18	13	80	—
Miljø og forbrugerbeskyttelse	34	7	—	41	—
Procedure	—	1	—	1	—
Regionalpolitik	2	—	—	2	—
Regler for institutionerne	7	—	4	11	1
Regler for virksomhederne	1	9	—	10	—
Socialpolitik	11	19	3	33	—
Statsstøtte	13	1	1	15	—
Tilnærmelse af lovgivningerne	26	16	—	42	—
Transport	16	5	1	22	—
Unionsborgerskab	—	2	—	2	—
EF-traktaten i alt	211	254	42	507	1
Regler for institutionerne	1	—	—	1	—
EA-traktaten i alt	1	—	—	1	—
Jern- og stålindustrien	1	—	8	9	—
Konkurrence	—	—	1	1	—
Statsstøtte	1	—	6	7	—
KS-traktaten i alt	2	—	15	17	—
Regler for institutionerne	—	—	—	—	1
Tjenestemandesvedtægten	—	1	15	16	—
I alt	—	1	15	16	1
I ALT	214	255	72	541	2

¹ Ekskl. begæringer om foreløbige forholdsregler (4).

Tabel 12: **Traktatbrudssøgsmål** ¹

Anlagt mod	1999	Fra 1953 til 1999
Belgien	13	238
Danmark	1	22
Det Forenede Kongerige	6	47 ²
Finland	—	1
Frankrig	35	220 ³
Grækenland	12	172
Irland	13	97
Italien	29	384
Luxembourg	14	100
Nederlandene	1	60
Portugal	13	54
Spanien	7	67 ⁴
Sverige	1	2
Tyskland	9	131
Østrig	8	13
I alt	162	1 608

¹ EF-traktatens artikel 169, 170, 171 og 225 (nu artikel 226 EF, 227 EF, 228 EF et 298 EF), artikel 141, 142 og 143 EA og artikel 88 KS.

² Herunder to sager i henhold til EF-traktatens artikel 170 (nu artikel 227 EF), anlagt af henholdsvis Den Franske Republik og Kongeriget Spanien.

³ Herunder en sag i henhold til EF-traktatens artikel 170 (nu artikel 227 EF), anlagt af Irland.

⁴ Herunder en sag i henhold til EF-traktatens artikel 170 (nu artikel 227 EF), anlagt af Kongeriget Belgien.

Tabel 13: **Sagens retsgrundlag**

Sagens retsgrundlag	1999
EF-traktatens artikel 157 (nu artikel 213 EF)	1
EF-traktatens artikel 169 (nu artikel 226 EF)	161
EF-traktatens artikel 170 (nu artikel 227 EF)	—
EF-traktatens artikel 171 (nu artikel 228 EF)	1
EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF)	43
EF-traktatens artikel 175 (nu artikel 232 EF)	—
EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF)	253
EF-traktatens artikel 178 (nu artikel 235 EF)	—
EF-traktatens artikel 181 (nu artikel 238 EF)	5
EF-traktatens artikel 225 (nu artikel 298 EF)	—
EF-traktatens artikel 228 (efter ændring nu artikel 300 EF)	—
Artikel 1 i protokollen af 1971	2
EF-statuttens artikel 49	53
EF-statuttens artikel 50	4
EF-traktaten i alt	523
Artikel 33 KS	2
Artikel 49 KS	15
KS-traktaten i alt	17
Artikel 146 EA	1
EA-traktaten i alt	1
I alt	541
Procesreglementets artikel 74	1
Procesreglementets artikel 94	1
Særlige rettergangsformer i alt	2
I ALT	543

Verserende sager pr. 31. december 1999

Tabel 14: **Sagstyper**

Præjudicielle forelæggelser	394	(476)
Direkte søgsmål	303	(309)
Appelsager	103	(110)
Særlige rettergangsformer	1	(1)
Udtalelser/afgørelser	—	—
I alt	801	(896)

Tabel 15: Domstolens sammensætning

Domstolens sammen- sætning	Direkte søgsmål		Præjudicielle forelæggelser		Appelsager		Andre rettergangs- former ¹	I alt
Stort plenum	248	(252)	276	(306)	69	(73)		593 (631)
Lille plenum	14	(14)	30	(76)	4	(5)		48 (95)
I alt	262	(266)	306	(382)	73	(78)		641 (726)
Domstolens præsident								
I alt								
Første Afdeling	2	(2)	8	(8)				10 (10)
Anden Afdeling	2	(2)	5	(5)	2	(2)		9 (9)
Tredje Afdeling	3	(3)	2	(2)			1 (1)	6 (6)
Fjerde Afdeling	2	(2)	2	(2)	1	(1)		5 (5)
Femte Afdeling	15	(15)	34	(38)	21	(23)		70 (76)
Sjette Afdeling	17	(19)	37	(39)	6	(6)		60 (64)
I alt	41	(43)	88	(94)	30	(32)	1 (1)	160 (170)
I ALT	303	(309)	394	(476)	103	(110)	1 (1)	801 (896)

¹

Omfatter særlige rettergangsformer og udtalelser.

Den almindelige udvikling indtil den 31. december 1999

Tabel 16: Indbragte sager og domme

År	Indbragte sager ¹					Domme ²
	Direkte søgsmål ³	Præjudicielle forelæggelser	Appelsager	I alt	Begæringer om foreløbige forholdsregler	
1953	4	—		4	—	—
1954	10	—		10	—	2
1955	9	—		9	2	4
1956	11	—		11	2	6
1957	19	—		19	2	4
1958	43	—		43	—	10
1959	47	—		47	5	13
1960	23	—		23	2	18
1961	25	1		26	1	11
1962	30	5		35	2	20
1963	99	6		105	7	17
1964	49	6		55	4	31
1965	55	7		62	4	52
1966	30	1		31	2	24
1967	14	23		37	—	24
1968	24	9		33	1	27
1969	60	17		77	2	30
1970	47	32		79	—	64
1971	59	37		96	1	60
1972	42	40		82	2	61
1973	131	61		192	6	80
1974	63	39		102	8	63
1975	61	69		130	5	78
1976	51	75		126	6	88
1977	74	84		158	6	100
1978	145	123		268	7	97
1979	1 216	106		1 322	6	138
1980	180	99		279	14	132
1981	214	108		322	17	128
1982	216	129		345	16	185
1983	199	98		297	11	151
1984	183	129		312	17	165
1985	294	139		433	22	211
1986	238	91		329	23	174
1987	251	144		395	21	208
1988	194	179		373	17	238
1989	246	139		385	20	188
1990 ⁴	222	141	16	379	12	193

(fortsættes)

¹ Bruttototal, ekskl. særlige rettergangsformer.

² Nettototal.

³ Inkl. udtalelser.

⁴ Siden 1990 indbringes personalsager for Retten i Første Instans.

(fortsat)

År	Indbragte sager og domme ¹					Domme ²
	Direkte søgsmål ³	Præjudicielle sager	Appelsager	I alt	Begæringer om foreløbige forholdsregler	
1991	142	186	14	342	9	204
1992	253	162	25	440	4	210
1993	265	204	17	486	13	203
1994	128	203	13	344	4	188
1995	109	251	48	408	3	172
1996	132	256	28	416	4	193
1997	169 251	239	35	443	1	242
1998	147	264	70	481	2	254
1999	214	255	72	541	4	235
I alt	6 437 ⁴	4 157	338	10 932	317	4 996

¹ Bruttototal, ekskl. særlige rettergangsformer.

² Nettototal.

³ Inkl. udtalelser.

⁴ Inkl. 2 388 personalesager indtil den 31.12.1989.

Tabel 17: Indbragte præjudicielle forelæggelser ¹
(pr. medlemsstat og pr. år)

År	B	DK	D	GR	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	I alt
1961	—		—			—		—	—	1						1
1962	—		—			—		—	—	5						5
1963	—		—			—		—	1	5						6
1964	—		—			—		2	—	4						6
1965	—		4			2		—	—	1						7
1966	—		—			—		—	—	1						1
1967	5		11			3		—	1	3						23
1968	1		4			1		1	—	2						9
1969	4		11			1		—	1	—						17
1970	4		21			2		2	—	3						32
1971	1		18			6		5	1	6						37
1972	5		20			1		4	—	10						40
1973	8	—	37			4	—	5	1	6					—	61
1974	5	—	15			6	—	5	—	7					1	39
1975	7	1	26			15	—	14	1	4					1	69
1976	11	—	28			8	1	12	—	14					1	75
1977	16	1	30			14	2	7	—	9					5	84
1978	7	3	46			12	1	11	—	38					5	123
1979	13	1	33			18	2	19	1	11					8	106
1980	14	2	24			14	3	19	—	17					6	99
1981	12	1	41	—		17	—	11	4	17					5	108
1982	10	1	36	—		39	—	18	—	21					4	129
1983	9	4	36	—		15	2	7	—	19					6	98
1984	13	2	38	—		34	1	10	—	22					9	129
1985	13	—	40	—		45	2	11	6	14					8	139
1986	13	4	18	2	1	19	4	5	1	16		—			8	91
1987	15	5	32	17	1	36	2	5	3	19		—			9	144
1988	30	4	34	—	1	38	—	28	2	26		—			16	179
1989	13	2	47	2	2	28	1	10	1	18		1			14	139
1990	17	5	34	2	6	21	4	25	4	9		2			12	141

(fortsættes)

¹ EF-traktatens artikel 177 (nu artikel 234 EF), artikel 41 KS, artikel 150 EA og protokollen af 1971.

(fortsat)

År	B	DK	D	GR	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	I alt
1991	19	2	54	3	5	29	2	36	2	17		3			14	186
1992	16	3	62	1	5	15	—	22	1	18		1			18	162
1993	22	7	57	5	7	22	1	24	1	43		3			12	204
1994	19	4	44	—	13	36	2	46	1	13		1			24	203
1995	14	8	51	10	10	43	3	58	2	19	2	5	—	6	20	251
1996	30	4	66	4	6	24	—	70	2	10	6	6	3	4	21	256
1997	19	7	46	2	9	10	1	50	3	24	35	2	6	7	18	239
1998	12	7	49	5	55	16	3	39	2	21	16	7	2	6	24	264
1999	13	3	49	3	4	17	2	43	4	23	56	7	4	5	22	255
I alt	410	81	1 162	56	125	611	39	624	46	516	115	38	15	28	291	4 157

Tabel 18: Indbragte præjudicielle forelæggelser
(pr. medlemsstat og pr. retsinstans)

Belgien

Cour de cassation	50
Cour d'arbitrage	1
Conseil d'État	20
Øvrige retsinstanser	339
I alt	410

Danmark

Højesteret	15
Øvrige retsinstanser	66
I alt	81

Tyskland

Bundesgerichtshof	68
Bundesarbeitsgericht	4
Bundesverwaltungsgericht	46
Bundesfinanzhof	171
Bundessozialgericht	61
Staatsgerichtshof	1
Øvrige retsinstanser	811
I alt	1 162

Grækenland

Arios Pagos	2
Simvulio Epikratias	7
Øvrige retsinstanser	47
I alt	56

Spanien

Tribunal Supremo	4
Audiencia Nacional	1
Juzgado Central de lo Penal	7
Øvrige retsinstanser	113
I alt	125

Frankrig

Cour de cassation	58
Conseil d'État	19
Øvrige retsinstanser	534
I alt	611

Irland

Supreme Court	11
High Court	15
Øvrige retsinstanser	13
I alt	39

Italien

Corte suprema di Cassazione	63
Consiglio di Stato	30
Øvrige retsinstanser	531
I alt	624

Luxembourg

Cour supérieure de justice	10
Conseil d'État	13
Cour administrative	1
Øvrige retsinstanser	22
I alt	46

Nederlandene

Raad van State	35
Hoge Raad der Nederlanden	94
Centrale Raad van Beroep	41
College van Beroep voor het Bedrijfsleven	98
Tariefcommissie	34
Øvrige retsinstanser	214
I alt	516

Østrig

Oberster Gerichtshof	20
Bundesvergabeamt	8
Verwaltungsgerichtshof	19
Vergabekontrollsenat	1
Øvrige retsinstanser	67
I alt	115

Portugal

Supremo Tribunal Administrativo	22
Øvrige retsinstanser	16
I alt	38

Finland

Korkein hallinto-oikeus	3
Korkein oikeus	1
Øvrige retsinstanser	11
I alt	15

Sverige

Högsta Domstolen	2
Marknadsdomstolen	3
Regeringsrätten	6
Øvrige retsinstanser	17
I alt	28

Det Forenede Kongerige

House of Lords	24
Court of Appeal	12
Øvrige retsinstanser	255
I alt	291

I ALT 4 157

B — ARBEJDET VED RETTEN I FØRSTE INSTANS

1. SYSTEMATISK OVERSIGT OVER DOMME AFSAGT AF RETTEN I FØRSTE INSTANS I 1999	251
EF-VAREMÆRKER	251
EKSF	251
EURATOM	254
FORBINDELSER UDADTIL	254
HANDELSPOLITIK	255
KODEKS FOR STØTTE	256
KONKURRENCE	256
LANDBRUG	259
MILJØ- OG FORBRUGERBESKYTTELSE	261
REGLER FOR INSTITUTIONERNE	261
SOCIALPOLITIK	262
STATSSTØTTE	263
TJENESTEMANDSVEDTÆGTEN	264
2. STATISTISKE OPLYSNINGER	271

1. SYSTEMATISK OVERSIGT OVER DOMME AFSAGT AF RETTEN I FØRSTE INSTANS I 1999

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

EF-VAREMÆRKER

T-163/98	8. juli 1999	The Procter & Gamble Company / OHMI	E F - v a r e m æ r k e r — ordkombinationen Baby-dry — absolut hindring for registrering — rækkevidden af appelkamrenes prøvelse — rækkevidden af Rettens prøvelse
----------	--------------	-------------------------------------	---

EKSF

T-129/95, T-2/96 og T-97/96	21. januar 1999	Neue Maxhütte Stahlwerke m.fl. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF — annulationsøgsmål — statsstøtte til stålvirksomheder — kriterier for en privat investors a d f æ r d — proportionalitetsprincippet — b e g r u n d e l s e — kontradiktionsprincippet
T-134/94	11. marts 1999	NMH Stahlwerke GmbH / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder — informationsudvekslingsordning — bøde — den ansvarlige for overtrædelsen
T-136/94	11. marts 1999	Eurofer ASBL / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — vedtagelse inden for en organisation af virksomheder — informationsudvekslingsordning
T-137/94	11. marts 1999	ARBED SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for virksomheders organisationer og forskellige former for samordnet praksis — fastsættelse af priser — opdeling af markeder — informationsudvekslingsordninger

Sag	Dato	Parter	Emne
T-138/94	11. marts 1999	COCKERILL-SAMBRE SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for virksomheders organisationer og forskellige former for samordnet praksis — fastsættelse af priser — opdeling af markeder — informationsudvekslingsordninger
T-141/94	11. marts 1999	Thyssen Stahl AG / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for virksomheders organisationer og forskellige former for samordnet praksis — fastsættelse af priser — opdeling af markeder — informationsudvekslingsordninger
T-145/94	11. marts 1999	Unimétal - Société française des aciers longs SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for virksomheders organisationer og forskellige former for samordnet praksis — fastsættelse af priser — opdeling af markeder — informationsudvekslingsordninger
T-147/94	11. marts 1999	Krupp Hoesch Stahl AG / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder — fastsættelse af priser — informationsudvekslingsordning
T-148/94	11. marts 1999	Preussag Stahl AG / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for virksomheders organisationer og forskellige former for samordnet praksis — fastsættelse af priser — opdeling af markeder — informationsudvekslingsordninger
T-151/94	11. marts 1999	British Steel plc / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for virksomheders organisationer og forskellige former for samordnet praksis — fastsættelse af priser — opdeling af markeder — informationsudvekslingsordninger

Sag	Dato	Parter	Emne
T-156/94	11. marts 1999	Siderúrgica Aristrain Madrid, SL / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for virksomheders organisationer og forskellige former for samordnet praksis — fastsættelse af priser — opdeling af markeder — informationsudvekslingsordninger
T-157/94	11. marts 1999	Empresa Nacional Siderúrgica, SA (Ensidesa) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — konkurrence — aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for virksomheders organisationer og forskellige former for samordnet praksis — fastsættelse af priser — opdeling af markeder — informationsudvekslingsordninger
T-37/97	25. marts 1999	Forges de Clabecq SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF — statsstøtte — annullationsøgsmål — ulovlighedsindsigelse — 5. støttekodeks for stålindustrien
T-164/96, T-165/96, T-166/96, T-167/96, T-122/97 og T-130/97	12. maj 1999	Moccia Irme SpA m.fl. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Annulatioonsøgsmål— statsstøtte — EKSF-traktaten — femte kodeks for støtte til jern- og stålindustrien — betingelsen om, at produktionen er forskriftsmæssig efter artikel 4, stk. 2, i femte kodeks for støtte til jern- og stålindustrien
T-89/96	7. juli 1999	British Steel plc / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF — annullationsøgsmål — formaliteten — statsstøtte — individuel tilladelse til statsstøtte til en stålvirksomhed — retshjemmel — traktatens artikel 4, litra c), og artikel 95, stk. 1 — modydelse for en offentlig støtte — ingen kapacitetsreduktion — forbudt mod forskelsbehandling — krænkelse af væsentlige formkrav

Sag	Dato	Parter	Emne
T-106/96	7. juli 1999	Wirtschaftsvereinigung Stahl / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF — annulationsøgsmål — lovlighed — statsstøtte — individuel tilladelse til statstøtte til en stålvirksomhed — retshjemmel — traktatens artikel 4, litra c), og artikel 95, stk. 1 — uforenelighed med traktaten — lighedsprincippet — proportionalitetsprincippet — berettiget forventning — modydelse for en offentlig støtte — ingen kapacitetsreduktion — krænkelse af væsentlige formkrav
T-110/98	9. september 1999	RJB Mining plc / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EKSF-traktaten — statsstøtte — driftsstøtte — tilladelse til en allerede udbetalt støtte med tilbagevirkende gyldighed — forbedring af de støttemodtagende virksomheders levedygtighed i dette udtryks forstand i artikel 3 i beslutning nr. 3632/93/EKSF

EURATOM

T-10/98	10. juni 1999	E-Quattro Snc / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Voldgiftsbestemmelse — betalingsforpligtelse — manglende opfyldelse
---------	---------------	---	---

FORBINDELSER UDADTIL

T-277/97	15. juni 1999	Ismeri Europa Srl / Revisionsretten for De Europæiske Fællesskaber	Ansvar uden for kontrakt — MED-programmerne — beretning fra Revisionsretten — kritik af det sagsøgende selskab
T-231/97	9. juli 1999	New Europe Consulting Ltd og Michael P. Brown / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	PHARE-programmet — erstatningssøgsmål — betingelser — princippet om god forvaltning — skadens opgørelse

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

HANDELSPOLITIK

T-48/96	12. oktober 1999	Acme Industry Co. Ltd / Rådet for Den Europæiske Union	Dumping — artikel 2, stk. 3, litra b), nr. ii), og stk. 10, litra b), i forordning (EØF) nr. 2423/88 — tilbagevirkende gyldighed af forordning (EF) nr. 3283/94 — den konstruerede merværdi — fastsættelse af salgs- og administrationsomkostninger af andre generelle omkostninger og fortjenstmargener — oplysningernes pålidelighed — behandling af importafgifter og indirekte afgifter
T-171/97	20. oktober 1999	Swedish Match Philippines Inc. / Rådet for Den Europæiske Union	Beskyttelse mod dumping — told på import af lomme-tændere med oprindelse i Filippinerne — årsagssammenhæng mellem en yderst begrænset eksport og skade for erhvervsgrenen i Fællesskabet
T-210/95	28. oktober 1999	European Fertilizer Manufacturers' Association (EFMA) / Rådet for Den Europæiske Union	Antidumpingtold — fjernelse af skaden — indikativprisen — gevinstmargen på produktionsomkostninger
T-33/98 og T-34/98	15. december 1999	Petrotub SA og Republica SA / Rådet for Den Europæiske Union	Antidumpingtold — sømløse rør af jern eller ulegeret stål — associeringsaftalen med Rumænien — normalværdi — dumpingmargin — tab — eksportørernes processuelle rettigheder

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

KODEKS FOR STØTTE

T-158/96	16. december 1999	Acciaierie di Bolzano SpA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	E K S F - t r a k t a t e n — annulationssøgsmål — statsstøtte — beslutning om støttens traktatstridighed og dens tilbagesøgning — støtten ikke anmeldt — kodeks for støtte til jern- og stålindustrien — ret til kontradiktion — berettigede forventning — gældende rentesats — begrundelse
----------	-------------------	---	--

KONKURRENCE

T-185/96, T-189/96 og T-190/96	21. januar 1999	Riviera Auto Service Établissements Dalmasso SA m.fl. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — EF-traktatens artikel 85 — standardkontrakt for eneforhandling af motorkøretøjer — gruppefritagelse — afslag på klager indgivet af tidligere eneforhandlere — retlig fejl — åbenbart fejlskøn — annulationssøgsmål — erstatningssøgsmål
T-87/96	4. marts 1999	Assicurazioni Generali SpA et Unicredito SpA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	F u s i o n e r o g virksomhedsovertagelser — forordning (EØF) nr. 4064/89 — joint ventures — kvalifikation — spørgsmålet, om en beslutning, hvori det fastslås, at et joint venture udgør et samarbejde, er en endelig eller forberedende retsakt — kriterier for, om et joint venture er en fusion: selvstændigt fungerende virksomhed og ikke samordning mellem de pågældende virksomheder — de berørte virksomheders ret til at blive hørt — begrundelse

Sag	Dato	Parter	Emne
T-102/96	25. marts 1999	Gencor Ltd / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — forordning (EØF) nr. 4064/89 — beslutning, hvorved en fusion erklæres uforenelig med fællesmarkedet — annullationsøgsmål — formaliteten — retlig interesse — det stedlige anvendelsesområde for forordning (EØF) nr. 4064/89 — kollektiv dominerende stilling — tilsagn
T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94, T-314/94, T-315/94, T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94	20. april 1999	Limbourgse Vinyl Maatshappij NV, Elf Atochem SA, BASF AG, Shell International Chemical Company Ltd, DSM NV et DSM Kunststoffen BV, Wacker-Chemie GmbH, Hoechst AG, Société artésienne de vinyle, Montedison SpA, Imperial Chemical Industries plc, Hüls AG, Enichem SpA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — EF-traktatens artikel 85 — virkning af en annullerende dom — kontradiktionsprincippet — bøde
T-221/95	28. april 1999	Endemol Entertainment Holding BV / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — forordning (EØF) nr. 4064/89 — beslutning hvorved en fusion erklæres for uforenelig med fællesmarkedet — artikel 22 i forordning nr. 4064/89 — ret til kontradiktion — aktindsigt — dominerende stilling
T-175/95	19. maj 1999	BASF Coatings AG / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — artikel 81, stk. 1, EF (tidligere artikel 85, stk. 1) — eneforhandlingsaftale — parallelimport
T-176/95	19. maj 1999	Accinauto SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — artikel 81, stk. 1, EF (tidligere artikel 85, stk. 1) — eneforhandlingsaftale — parallelimport

Sag	Dato	Parter	Emne
T-17/96	3. juni 1999	Télévision française 1 SA (TF1) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Statsstøtte — offentlige fjernsynsanstalter — klage — passivitetssøgsmål — Kommissionens undersøgelsesbeføjelser — frist — fremgangsmåden efter artikel 88, stk. 2 EF (tidligere artikel 93, stk. 2) — alvorlige vanskeligheder — artikel 81 EF (tidligere artikel 85) — åbningsskrivelse — stillingtagen — artikel 86 EF (tidligere artikel 90) — formaliteten
T-266/97	8. juli 1999	Vlaamse Televisie Maatschappij NV / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EF-traktatens artikel 90, stk. 3 (nu artikel 86, stk. 3, EF) — ret til at blive hørt — EF-traktatens artikel 90, stk. 1 (nu artikel 86, stk. 1, EF), sammenholdt med EF-traktatens artikel 52 (efter ændring nu artikel 43 EF) — eneret til at sende tv-reklamer i Flandern
T-127/98	9. september 1999	UPS Europe SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — passivitetssøgsmål — Kommissionens undersøgelsespligt — rimelig frist
T-228/97	7. oktober 1999	Irish Sugar plc / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	EF-traktatens artikel 86 (nu artikel 82 EF) — dominerende stilling og kollektiv dominerende stilling — misbrug — bøde
T-189/95, T-39/96 og T-123/96	13. december 1999	Sevice pour le groupement d'acquisitions (SGA) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — automobildistribution — gennemgang af klager — passivtets-, annullations- og erstatningssøgsmål
T-190/95 og T-45/96	13. december 1999	Société de distribution de mécaniques et d'automobiles (Sodima) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — automobildistribution — gennemgang af klager — passivtets-, annullations- og erstatningssøgsmål — afvisning
T-9/96 og T-211/96	13. december 1999	Européenne automobile SARL / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — automobildistribution — gennemgang af klager — passivtets-, annullations- og erstatningssøgsmål

Sag	Dato	Parter	Emne
T-22/97	15. december 1999	Kesko Oy / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Kontrol med fusioner og virksomhedsovertagelser — annulationsøgsmål — formaliteten — søgsmålets genstand — Kommissionens kompetence i henhold til artikel 22, stk. 3, i forordning (EØF) nr. 4064/89 — påvirkningen af samhandelen mellem medlemsstaterne — skabelse af dominerende stilling
T-198/98	16. december 1999	Micro Leader Business / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Konkurrence — klage — afvisning — EF-traktatens artikel 85 og 86 (nu artikel 81 og 82 EF) — forbud mod import af software, der sælges i et tredjeland — konsumtion af ophavsret — direktiv 91/250/EØF

LANDBRUG

T-1/96	13. januar 1999	Bernhard Böcker-Lensing og Ludger Schulze-Beiering / Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Erstatningssøgsmål — ansvar uden for kontraktforhold — mælk — tillægsgift — referencemængde — producenter, der har påtaget sig en ikke-markedsføringsforpligtelse — ufrivillig genoptagelse af produktionen ved forpligtelsens ophør — nationale myndigheders retsakter
T-220/97	20. maj 1999	H. & R. Ecroyd Holdings Ltd / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Mælk — referencemængde — opfyldelse af en dom afsagt af Domstolen
T-158/95	8. juli 1999	Eridania Zuccherifici Nazionali SpA m.fl. / Rådet for Den Europæiske Union	Fælles markedsordning for sukker — udligning af lageromkostninger — annulationsøgsmål — fysiske og juridiske personer — afvisning

Sag	Dato	Parter	Emne
T-168/95	8. juli 1999	Eridania Zuccherifici Nazionali SpA m.fl. / Rådet for Den Europæiske Union	Fælles markedsordning for sukkersektoren — fastsættelse af den afledte interventionspris for underskudsområder — annulationsøgsmål — fysiske og juridiske personer — afvisning
T-254/97	28. september 1999	Fruchthandelsgesellschaft mbH Chemnitz / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Bananer — indførsel fra AVS-medlemsstater og fra tredjeland — krav om importcertifikater — særligt tilfælde — foreløbige forholdsregler — forordning (EØF) nr. 404/93
T-612/97	28. september 1999	Cordis Obst und Gemüse Großhandel GmbH / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Bananer — indførsel fra AVS-medlemsstater og fra tredjeland — krav om importcertifikater — særligt tilfælde — foreløbige forholdsregler — forordning (EØF) nr. 404/93
T-216/96	12. oktober 1999	Conserve Italia Soc.Coop.arl (tidligere Massalombarda Colombani) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Landbrug — Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget — ophævelse af finansiell støtte — forordning (EØF) nr. 355/77 — forordning (EØF) nr. 4253/88 — forordning (EØF) nr. 4256/88 — forordning (EF, Euratom) nr. 2988/95 — princippet om, at sanktioner skal have hjemmel — berettiget forventning — magtfordrejning — proportionalitetsprincippet — begrundelse
T-191/96 og T-106/97	14. oktober 1999	CAS Succhi di Frutta SpA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Fælles landbrugspolitik — fødevarerhjælp — udbudsprocedure — betaling ved andre frugter end omhandlet i udbudsbetingelserne

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

MILJØ- OG FORBRUGERBESKYTTELSE

T-112/97	22. april 1999	Monsanto Company / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Forordning (EØF) nr. 2377/90 — ansøgning om opførelse af rekombineret bovin somatotropin (BST) på listen over stoffer, for hvilke der ikke gælder maksimalgrænseværdier for restkoncentrationer — Kommissionens afslag — annullationssøgsmål — formaliteten
T-125/96 og T-152/96	1. december 1999	Boehringer Ingelheim Vetmedica GmbH og C.H. Boehringer Sohn / Rådet for Den Europæiske Union Boehringer Ingelheim Vetmedica GmbH og C.H. Boehringer Sohn / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Direktiv, der forbyder beta- agonister i foderblandinger — regler, der begrænser deres anvendelse i veterinærlægemidler til klart fastlagte terapeutiske formål — annullationssøgsmål — formaliteten — proportionalitetsprincippet

REGLER FOR INSTITUTIONERNE

T-14/98	19. juli 1999	Heidi Hautala / Rådet for Den Europæiske Union	Aktindsigt i Rådets dokumenter — afgørelse 93/731/EF — undtagelser fra princippet om aktindsigt — beskyttelse af offentlighedens interesser for så vidt angår internationale forbindelser — delvis aktindsigt
T-188/97	19. juli 1999	Rothmans International BV / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Afgørelse 94/90/EKSF, EF, Euratom om aktindsigt i Kommissionens dokumenter — afslag på aktindsigt — forfatterreglen — de såkaldte komitologiudvalg

Sag	Dato	Parter	Emne
T-309/97	14. oktober 1999	The Bavarian Lager Company Ltd / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Åbenhed — adgang til oplysninger — Kommissionens afgørelse 94/90/EKSF, EF, Euratom om aktindsigt i Kommissionens dokumenter — rækkevidden af undtagelsen med hensyn til beskyttelsen af offentlige interesser — forslag til begrundet udtalelse i henhold til EF-traktatens artikel 169 (nu artikel 226 EF)
T-92/98	7. december 1999	Interporc Im- und Export GmbH / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Annulationssøgsmål — åbenhed — aktindsigt — afgørelse 94/90/EKSF, EF, Euratom — afgørelse om ikke at give a k t i n d s i g t i kommissionsdokumenter — rækkevidden af undtagelsen vedrørende beskyttelsen af offentlige interesser (retslige procedurer) og af forfatterreglen — begrundelse

SOCIALPOLITIK

T-182/96	16. september 1999	Partex - Companhia Portuguesa de Serviços, SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Socialpolitik — Den Europæiske Socialfond — annulationssøgsmål — nedsættelse af støtte — faktisk og regnskabsmæssig dokumentation — medlemsstatens tidsmæssige kompetence — misbrug af rettighed — berettiget forventning — beskyttelse af velerhvervede rettigheder — magtfordrejning
T-126/97	29. september 1999	Sonasa - Sociedade Nacional de Segurança, Ld. ^a / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Annulationssøgsmål — Den Europæiske Socialfond — nedsættelse af tilskud — berettiget forventning — retssikkerhed — god forvaltningsskik — manglende begrundelse

Sag	Dato	Parter	Emne
-----	------	--------	------

STATSSTØTTE

T-230/95	28. januar 1999	Bretagne Angleterre Irlande (BAI) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Erstatningssøgsmål — ansvar uden for kontraktforhold — statsstøtte — klageren meddelt den beslutning, der var rettet til den berørte medlemsstat — forsinket meddelelse — økonomisk og ikke-økonomisk skade — årsagssammenhæng
T-14/96	28. januar 1999	Bretagne Angleterre Irlande (BAI) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Statsstøtte — annullationssøgsmål — beslutning, der afslutter en undersøgelse efter EF-traktatens artikel 93, stk. 2 — begrebet statsstøtte i EF-traktaten, artikel 92, stk. 1's forstand
T-86/96	11. februar 1999	Arbeitsgemeinschaft Deutscher Luftfahrt- Unternehmen / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Statsstøtte — luftfart — skattemæssig foranstaltning — annullationssøgsmål — afvisning
T-288/97	15. juni 1999	Regione autonoma Friuli Venezia Giulia / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Annullationssøgsmål — beslutning fra Kommissionen — statsstøtte — søgsmål anlagt af en regional eller lokal myndighed — formaliteten
T-82/96	17. juni 1999	Associação dos Refinadores de Açúcar Portugueses (ARAP), Alcântara Refinarias - Açúcares SA, RAR Refinarias de Açúcar Reunidas SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Statsstøtte — klager fra konkurrerende selskaber — sagsøgernes domstolsbeskyttelse — sukker — støtte ydet til gennemførelse af en almindelig statsstøtteordning godkendt af Kommissionen — statsstøtte til faglig videreuddannelse — statsstøtte inden for rammerne af medfinansiering i henhold til strukturfondsordningen
T-110/97	6. oktober 1999	Kneissl Dachstein Sportartikel AG / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Beslutning om tilladelse til statsstøtte til omstrukturering — begyndelsestidspunkt for søgsmålsfristen i forhold til tredjemand — betingelser for støttens forenelighed med fællesmarkedet

Sag	Dato	Parter	Emne
T-123/97	6. oktober 1999	Salomon SA / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Beslutning om tilladelse til statsstøtte til omstrukturering — begyndelsestidspunkt for søgsmålsfristen i forhold til tredjemand — betingelser for støttens forenelighed med fællesmarkedet
T-132/96 og T-143/96	15. december 1999	Freistaat Sachsen, Volkswagen AG og Volkswagen Sachsen GmbH / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Statsstøtte — kompensation for økonomiske ulemper som følge af Tysklands deling — alvorlig forstyrrelse af en medlemsstats økonomi — regional økonomisk udvikling — EF-godkendelse af statsstøtte til automobilindustrien

TJENESTEMANDSVEDTÆGTEN

T-264/97	28. januar 1999	D / Rådet for Den Europæiske Union	Tjenestemænd — afslag på tillæg som familieforsørger
T-35/98	10. februar 1999	André Hecq og Syndicat des fonctionnaires internationaux et européens (SFIE) / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — valgbestyrelse for det lokale personalevalg — valg — institutionens pligter — formaliteten
T-200/97	11. februar 1999	Carmen Jiménez / OHMI	T j e n e s t e m æ n d — udvælgelsesprøve — optagelse på e g n e t h e d s l i s t e n — proceduremangel — forbud mod forskelsbehandling — åbenbart fejlskøn
T-244/97	11. februar 1999	Chantal Mertens / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	T j e n e s t e m æ n d — u d v æ l g e l s e s p r ø v e — adgangsbetingelser — prøve
T-21/98	11. februar 1999	Carlos Alberto Leite Mateus / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	T j e n e s t e m æ n d — tjenestemandsstatus forenelighed med status som midlertidig ansat — afsked — begrundelsespligt— i n d k a l d e l s e a f interessetilkendegivelse

Sag	Dato	Parter	Emne
T-79/98	11. februar 1999	Manuel Tomás Carrasco Benítez / Agence européenne pour l'évaluation des médicaments (EMA)	Midlertidig ansat — indplacering — erhvervs erfaring — åbenbart fejlskøn — vederhævet ret til — beskyttelse af den berettigede forventning — omsorgspligt — forventning om vedvarende ansættelse — ligebehandling — manglende begrundelse
T-282/97 og T-57/98	25. februar 1999	Antonio Giannini / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — meddelelse om ledig stilling — udnævnelse — opfyldelse af en dom afsagt af Retten — magtfordrejning
T-212/97	9. marts 1999	Agnès Hubert / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	T j e n e s t e m æ n d — bedømmelsesrapport — princippet om god forvaltning og retssikkerhedsprincippet — utilstrækkelig begrundelse — a l m i n d e l i g e gennemførelsesbestemmelser til vedtægtens artikel 43 — vejledning for bedømmelsen — åbenbart fejlskøn — m a g t f o r d r e j n i n g — annulationsøgsmål
T-273/97	9. marts 1999	Pierre Richard / Europa-Parlamentet	T j e n e s t e m æ n d — ansættelsesprocedure — anvendelse af vedtægtens artikel 29, stk. 1 — ansættelse af en person fra en reserveliste fra en almindelig udvælgelsesprøve forbeholdt statsborgere fra de nye medlemsstater — ansøgning afvist
T-257/97	11. marts 1999	Hans C. Herold / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — vedvarende, delvis invaliditet — forværring af l æ s i o n e r n e — annulationsøgsmål — erstatningsøgsmål — ligebehandlingsprincippet — bistands- og omsorgspligt — manglende omhu
T-66/98	11. marts 1999	Giuliana Gaspari / Europa-Parlamentet	Tjenestemænd — badekur — afslag på forhåndstilladelse til godtgørelse af udgifterne hertil — begrundelse — lægeerklæring — beskyttelse af privatlivets fred

Sag	Dato	Parter	Emne
T-76/98	25. marts 1999	Claudine Hamptaux / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — forfremmelse — sammenligning af fortjenester
T-50/98	14. april 1999	Lars Bo Rasmussen / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — afslag på forfremmelse — sammenligning af fortjenester — påstand om kriterier — påstand om annullation — påstand om erstatning
T-148/96 og T-174/96	22. april 1999	Ernesto Brognieri / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — påstand om annullation og erstatning — formaliteten — tilsidesættelse af dommen i sag T-583/93 — vedtægtens artikel 26 — åbenbar fejl
T-283/97	27. april 1999	Germain Thinus / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — afslag på forfremmelse — sammenligning af fortjenester — andre kriterier, som skal tages i betragtning — begrundelse
T-161/97	4. maj 1999	Massimo Marzola / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — overførsel af pensionsrettigheder — frist for indgivelse af ansøgning — opnået kendskab — lovlighed — omsorgsforpligtelse — begrundelse
T-242/97	4. maj 1999	Z. / Europa-Parlamentet	Disciplinærprocedure — degradation som sanktion — annullationssøgsmål
T-203/95	19. maj 1999	Bernard Connolly / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — vedtægtens artikel 88 — suspension — lovlighed — begrundelse — påstået forseelse — krænkelser af vedtægtens artikel 11, 12 og 17 — ligebehandling
T-34/96 og T-163/96	19. maj 1999	Bernard Connolly / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — disciplinærsag — fjernelse fra tjenesten — vedtægtens artikel 11, 12 og 17 — ytringsfrihed — pligt til at udvise loyalitet og værdighed i tjenesten

Sag	Dato	Parter	Emne
T-214/96	19. maj 1999	Bernard Connolly / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — vedtægtens artikel 90, stk. 1 — erstatningssøgsmål — administrativ procedure ikke i overensstemmelse med vedtægten — afvisning
T-114/98 og T-115/98	1. juni 1999	Doleres Rodriquez Perez m.fl. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber José Maria Olivares Ramos m.fl. / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — overførsel af pensionsrettigheder — nationale procedurer — anmodning om økonomisk støtte
T-295/97	3. juni 1999	Dimitrios Coussios / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — invalidepension — forholdet mellem procedurerne efter vedtægtens artikel 73 og 78
T-112/96 og T-115/96	6. juli 1999	Jean-Claude Séché / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-203/97	6. juli 1999	Bo Forvass / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-36/96	8. juli 1999	Giuliana Gaspari / Europa-Parlamentet	Personalesag
T-20/98	19. juli 1999	Q / Rådet for Den Europæiske Union	Personalesag
T-168/97	19. juli 1999	Daniel Varas Carrión / Rådet for Den Europæiske Union	Personalesag
T-74/98	19. juli 1999	Luciano Mammarella / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-98/98	21. september 1999	Tania Trigari-Venturin / Centre de traduction des organes de l'Union européenne	Midlertidigt ansat på prøve — ved udløbet af prøvetiden afskedigelse på grund af utilstrækkelig faglig indsats — annullationssøgsmål — overensstemmelse mellem lønklassen og funktionen — forsinket fremsendelse af dokumenter vedrørende arbejdsforholdet — erstatningssøgsmål — tab

Sag	Dato	Parter	Emne
T-157/98	21. september 1999	Graça Oliveira / Europa-Parlamentet	Tjenestemænd — forfremmelse — sammenligning af fortjenester
T-28/98	28. september 1999	J / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-48/97	28. september 1999	Erik Dan Frederiksen / Europa-Parlamentet	Personalesag
T-140/97	28. september 1999	Michel Hautem / Den Europæiske Investeringsbank	Personalesag
T-141/97	28. september 1999	Bernard Yasse / Den Europæiske Investeringsbank	Personalesag
T-91/98	28. september 1999	Jürgen Wettig / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-68/97	29. september 1999	Martin Neumann og Irmgard Neumann-Schölles / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-42/98	7. oktober 1999	Maria Paola Sabbatucci / Europa-Parlamentet	Personalesag
T-119/98	7. oktober 1999	André Hecq / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-51/98	26. oktober 1999	Ann Ruth Burrill og Alberto Noriega Guerra / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-180/98	28. oktober 1999	Elizabeth Cotrim / CEDEFOP	Personalesag
T-102/98	9. november 1999	Christina Papadeas / Regionsudvalg	Personalesag
T-103/98, T-104/98, T-107/98, T-113/98 og T-118/98	10. november 1999	Svend Bech Kristensen m.fl. / Rådet for Den Europæiske Union	Personalesag
T-129/98	23. november 1999	Enrico Sabbioni / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Tjenestemænd — forflyttelse — akt, der indeholder et klagepunkt — b e g r u n d e l s e — magtfordrejning

Sag	Dato	Parter	Emne
T-299/97	9. december 1999	Vicente Alonso Morales / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	T j e n e s t e m æ n d — annullationsøgsmål — betingelser for adgang til udvælgelsesprøve — fuldständig universitetsuddannelse afsluttet med eksamensbevis — ingeniøruddannelse afsluttet i Spanien
T-53/99	9. december 1999	Nicolaos Progoulis / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-300/97	15. december 1999	Benito Latino / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-27/98	15. december 1999	Albert Nardone / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag
T-144/98	15. december 1999	Dino Cantoreggi / Europa-Parlamentet	Personalesag
T-143/98	16. december 1999	Michael Cendrowicz / Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber	Personalesag

2. Statistik over retssagerne

Oversigt over arbejdet ved Retten i Første Instans

Tabel 1: Samlet oversigt for 1997, 1998 og 1999

Indbragte sager

Tabel 2: Sagstyper (1997, 1998 og 1999)
Tabel 3: Sagstyper (specificeret) (1997, 1998 og 1999)
Tabel 4: Sagens retsgrundlag (1997, 1998 og 1999)
Tabel 5: Sagens genstand (1997, 1998 og 1999)

Afsluttede sager

Tabel 6: Afsluttede sager i 1997, 1998 og 1999
Tabel 7: Afgørelsens karakter (1999)
Tabel 8: Sagens retsgrundlag (1999)
Tabel 9: Sagens genstand (1999)
Tabel 10: Rettens sammensætning (1999)
Tabel 11: Sagsbehandlingstid (1999)
Diagram I: Sagsbehandlingstid for personalesager (domme og kendelser) (1999)
Diagram II: Sagsbehandlingstid for andre sager (domme og kendelser) (1999)

Verserende sager

Tabel 12: Verserende sager pr. 31. december hvert år
Tabel 13: Sagens retsgrundlag pr. 31. december hvert år
Tabel 14: Sagens genstand pr. 31. december hvert år

Diverse

Tabel 15: Samlet udvikling

Tabel 16: Appelsagers udfald fra den 1. januar 1999 til den 31. december 1999

Oversigt over arbejdet ved Retten i Første Instans

Tabel 1: Samlet oversigt for 1997, 1998 og 1999 ¹

	1997	1998	1999
Indbragte sager	644	238	384
Afsluttede sager	179 (186)	279 (348)	322 (659)
Verserende sager	640 (1 117)	569 (1 007)	663 (732)

¹ I denne og de følgende tabeller angiver de tal, som er skrevet i parentes, det samlede antal sager, uanset om visse sager er blevet forenet; i forbindelse med tallene uden for parentes regnes hvert sæt af forenede sager som én sag.

Indbragte sager

Tabel 2: **Sagstyper (1997, 1998 og 1999)** ^{1 2}

Sagstyper	1997	1998	1999
Andre sager	469	135	254
Sager om intellektuel ejendomsret		1	18
Personalesager	155	79	84
Særlige rettergangsformer	20	23	28
I alt	644 ³	238 ⁴	384 ⁵

¹ I denne og de følgende tabeller angiver »direkte søgsmål« alle de sager, som er anlagt af fysiske eller juridiske personer, ekskl. sager anlagt af tjenestemænd ved De Europæiske Fællesskaber.

² »Særlige rettergangsformer« omfatter (i denne og de følgende tabeller): begæring om genoptagelse af en dom (EF-statuttens artikel 38; Rettens procesreglements artikel 122), tredjemandsindsigelser (EF-statuttens artikel 39; Rettens procesreglements artikel 123), ekstraordinær genoptagelse af en dom (EF-statuttens artikel 41; Rettens procesreglements artikel 125), fortolkning af en dom (EF-statuttens artikel 40; Rettens procesreglements artikel 129), fastsættelse af sagsomkostninger (Rettens procesreglements artikel 92), fri proces (Rettens procesreglements artikel 94), berigtigelse af en dom (Rettens procesreglements artikel 84).

³ Heraf 28 mælkekvotesager og 295 sager anlagt af toldklarerere.

⁴ Heraf 2 mælkekvotesager og 2 sager anlagt af toldklarerere.

⁵ Heraf 71 sager om tankstationer.

Tabel 3: Sagstyper (specificeret) (1997, 1998 og 1999)

Sagstyper	1997	1998	1999
Annulationssøgsmål	133	116	220
Passivitetssøgsmål	9	2	15
Erstatningssøgsmål	327	14	19
Sager i henhold til voldgiftsklausuler	1	3	1
Sager om intellektuel ejendomsret		1	18
Personalesager	154	79	83
I alt	624 ¹	215 ²	356 ³
<i>Særlige rettergangsformer</i>			
Fri proces	6	6	7
Fastsættelse af sagsomkostninger	13	9	6
Fortolkning eller ekstraordinær genoptagelse af en dom	—	—	—
Berigtigelse af en dom	1	7	15
Begæring om genoptagelse af en dom	—	1	—
I alt	20	23	28
I ALT	644	238	384

¹ Heraf 28 mælkekvotesager og 295 sager anlagt af toldklarerere.

² Heraf 2 mælkekvotesager og 2 sager anlagt af toldklarerere.

³ Heraf 71 sager om tankstationer.

Tabel 4: Sagens retsgrundlag (1997, 1998 og 1999)

Sagens retsgrundlag	1997	1998	1999
Artikel 63 i forordning (EF) nr. 40/94		1	18
EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF) ¹	127	104	215
EF-traktatens artikel 175 (nu artikel 232 EF)	9	2	14
EF-traktatens artikel 178 (nu artikel 235 EF)	327	13	17
EF-traktatens artikel 181 (nu artikel 238 EF)	1	3	1
EF-traktaten i alt	464	123	265
KS-traktatens artikel 33	6	12	5
KS-traktatens artikel 35	—	—	1
KS-traktatens artikel 40	—	—	1
KS-traktaten i alt	6	12	7
EA-traktatens artikel 151	—	1	1
EA-traktaten i alt	—	1	1
Tjenestemandsvedtægten	154	79	83
I alt	624	215	356
Procesreglementets artikel 84	1	7	15
Procesreglementets artikel 92	13	9	6
Procesreglementets artikel 94	6	6	7
Procesreglementets artikel 125	—	1	—
Procesreglementets artikel 129	—	—	—
Særlige rettergangsformer i alt	20	23	28
I ALT	644	8	384

¹ Som følge af omnummereringen af artiklerne i Amsterdam-traktaten fra den 1.5.1999 er fremgangsmåden for angivelse af traktatbestemmelser ændret betydeligt. En meddelelse indeholdende orientering herom er trykt på s. 287 i denne rapport.

Tabel 5: Sagens genstand (1997, 1998 og 1999) ¹

Sagens genstand	1997	1998	1999
De oversøiske landes og territoriers associering	—	5	4
Forbindelser udadtil	3	5	1
Forskning, information, uddannelse og statistik	1	—	1
Fri bevægelighed for personer	—	2	2
Fri udveksling af tjenesteydelser	—	—	1
Frie varebevægelser	17	7	10
Handelspolitik	18	12	5
Intellektuel ejendomsret	—	1	18
Konkurrence	24	23	34
Landbrug	55	19	42
Miljø- og forbrugerbeskyttelse	3	4	5
Nye staters tiltrædelse	—	—	—
Regionalpolitik	1	2	2
Regler for institutionerne	306	10	19
Regler for virksomhederne	3	3	2
Socialpolitik	4	10	12
Statsstøtte	28	16	100
Transport	1	3	2
Udenrigs- og sikkerhedspolitik	—	—	2
Voldgiftsbestemmelse	—	2	—
EF-traktaten i alt	464	124	262
Jern- og stålindustrien	5	—	1
Konkurrence	—	8	—
Statsstøtte	1	3	6
KS-traktaten i alt	6	11	7
Regler for institutionerne	—	1	1
EA-traktaten i alt	—	1	1
Tjenestemandsvedtægten	154	79	86
I alt	624	215	356

¹

I denne tabel er særlige rettergangsformer ikke medregnet.

Afsluttede sager

Tabel 6: Afsluttede sager i 1997, 1998 og 1999

Sagstyper	1997		1998		1999	
Andre sager	87	(92) ¹	141	(199) ²	227	(544) ³
Intellectuel ejendomsret	—	—	1	(1)	2	(2)
Personalesager	79	(81)	110	(120)	79	(88)
Særlige rettergangsformer	13	(13)	27	(29)	14	(25)
I alt	179	(186)	279	(348)	322	(659)

¹ Heraf 5 mælkekvotesager.

² Heraf 64 mælkekvotesager.

³ Heraf 102 mælkekvotesager og 284 sager anlagt af toldklarerere.

Tabel 7: **Afgørelsens karakter (1999)**

Afgørelsens karakter	Andre søgsmål		Intellectuel ejendomsret		Personalesager		Særlige rettergangsformer	I alt	
<i>Domme</i>									
Slettelse	1	(1)	—	—	1	(1)		2	(2)
Afvisning	4	(8)	—	—	3	(3)		7	(11)
Frifindelse	35	(55)	—	—	24	(25)		59	(80)
Delvis dom efter påstanden	15	(19)	—	—	9	(12)		24	(31)
Dom efter påstanden	8	(8)	1	(1)	12	(17)		21	(26)
Stillingtagen til sagen ufor nøden	—	—	—	—	—	—		—	—
Domme i alt	63	(91)	1	(1)	49	(58)	—	113	(150)
<i>Kendelser</i>									
Slettelse	127	(414)	—	—	19	(19)	—	146	(433)
Afvisning	24	(26)	1	(1)	7	(7)	1	33	(35)
Stillingtagen til sagen ufor nøden	9	(9)	—	—	—	—	—	9	(9)
Dom efter påstanden	—	—	—	—	—	—	2	2	(13)
Delvis dom efter påstanden	—	—	—	—	—	—	2	2	(2)
Frifindelse	—	—	—	—	—	—	9	9	(9)
Åbenbart frifindelsesgrundlag	3	(3)	—	—	4	(4)	—	7	(7)
Domstolen kompetent	1	(1)	—	—	—	—	—	1	(1)
Inkompetence	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kendelser i alt	164	(453)	1	(1)	30	(30)	14	209	(509)
I alt	227	(544)	2	(2)	79	(88)	14	322	(659)

Tabel 8: Sagens retsgrundlag (1999)

Sagens retsgrundlag	Domme		Kendelser		I alt	
Artikel 63 i forordning (EF) nr. 40/94	1	(1)	1	(1)	2	(2)
EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF)	36	(55)	52	(55)	88	(110)
EF-traktatens artikel 175 (nu artikel 232 EF)	5	(7)	5	(5)	10	(12)
EF-traktatens artikel 178 (nu artikel 235 EF)	4	(4)	103	(388)	107	(392)
EF-traktatens artikel 181 (nu artikel 238 EF)	—	—	2	(2)	2	(2)
EF-traktaten i alt	46	(67)	163	(451)	209	(518)
EA-traktatens artikel 151	1	(1)	—	—	1	(1)
EA-traktaten i alt	1	(1)	—	—	1	(1)
KS-traktatens artikel 33	17	(24)	2	(3)	19	(27)
KS-traktatens artikel 35	—	—	—	—	—	—
KS-traktaten i alt	17	(24)	2	(3)	19	(27)
Tjenestemandsvedtægten	49	(58)	30	(30)	79	(88)
Procesreglementets artikel 84	—	—	3	(14)	3	(14)
Procesreglementets artikel 92	—	—	3	(3)	3	(3)
Procesreglementets artikel 94	—	—	8	(8)	8	(8)
Procesreglementets artikel 125	—	—	—	—	—	—
Særlige rettergangsformer i alt	—	—	14	(25)	14	(25)
I ALT	113	(150)	209	(509)	322	(659)

Tabel 9: Sagens genstand (1999) ¹

Sagens genstand	Domme		Kendelser		I alt	
De oversøiske landes og territoriers associering	—	—	3	(3)	3	(3)
Forbindelser udadtil	2	(2)	2	(2)	4	(4)
Forskning, information, uddannelse, statistik	—	—	1	(1)	1	(1)
Fri bevægelighed for personer	—	—	1	(1)	1	(1)
Frie varebevægelser	—	—	4	(4)	4	(4)
Handelspolitik	4	(5)	2	(2)	6	(7)
Intellectuel ejendomsret	1	(1)	1	(1)	2	(2)
Konkurrence	16	(33)	9	(10)	25	(43)
Landbrug	8	(10)	109	(119)	117	(129)
Miljø- og forbrugerbeskyttelse	2	(2)	1	(1)	3	(3)
Regler for institutionerne	4	(4)	15	(290)	19	(294)
Regler for virksomhederne	—	—	1	(2)	1	(2)
Socialpolitik	2	(2)	5	(5)	7	(7)
Statsstøtte	7	(8)	7	(7)	14	(15)
Transport	—	—	1	(2)	1	(2)
Voldgiftsbestemmelse	—	—	1	(1)	1	(1)
EF-traktaten i alt	46	(67)	163	(451)	209	(518)
Regler for institutionerne	1	(1)	—	—	1	(1)
EA-traktaten i alt	1	(1)	—	—	1	(1)
Jern- og stålindustrien	11	(11)	—	—	11	(11)
Konkurrence	—	—	1	(2)	1	(2)
Statsstøtte	6	(13)	1	(1)	7	(14)
EA-traktaten i alt	17	(24)	2	(3)	19	(27)
Tjenestemandsvedtægten	49	(58)	30	(30)	79	(88)
I ALT	113	(150)	195	(484)	308	(634)

¹

I denne tabel er særlige rettergangsformer ikke medregnet.

Tabel 10: **Rettens sammensætning (1999)**

Rettens sammensætning	I alt
Præsidenten	1
Afdelinger med 3 dommere	488
Afdelinger med 5 dommere	160
Enedommer	3
Ikke henvist	7
I alt	659

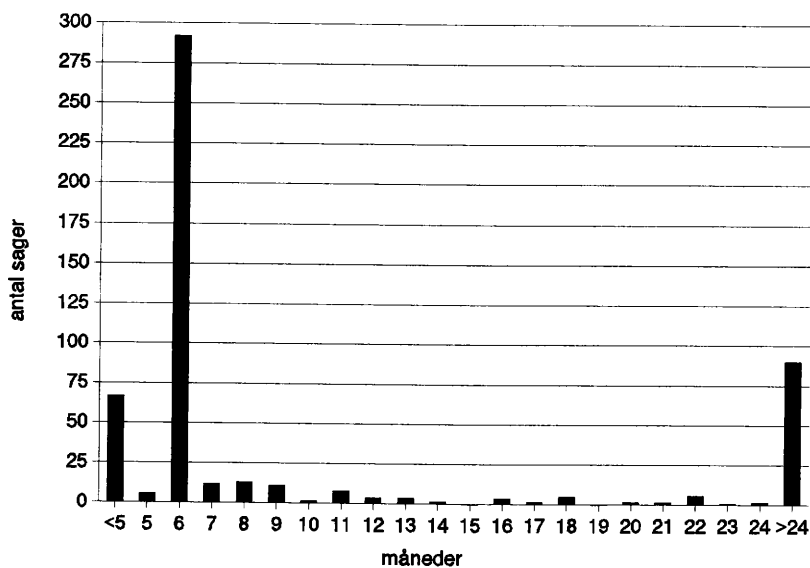
Tabel 11: **Sagsbehandlingstid (1999)** ¹
(domme og kendelser)

	Domme og kendelser
Andre sager	12,6
Sager om intellektuel ejendomsret	8,6
Personalesager	17,0

¹

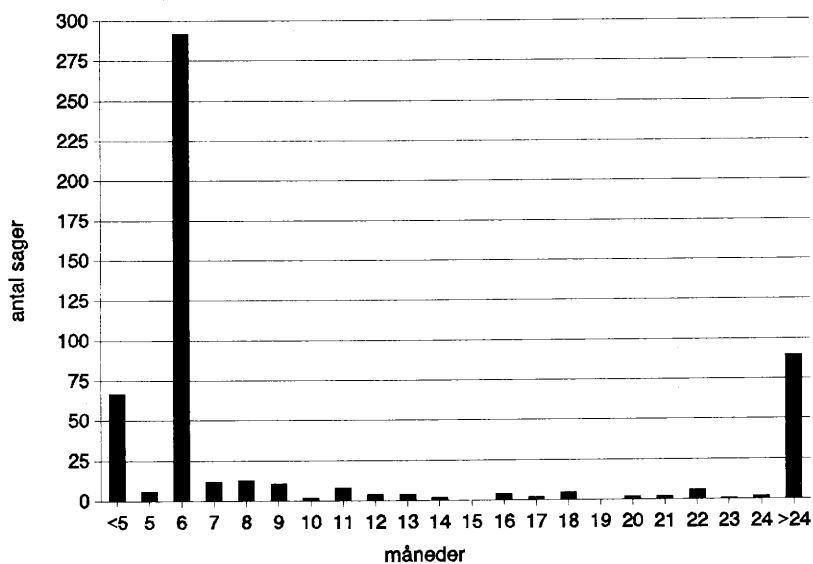
I denne tabel og de følgende diagrammer udtrykkes sagsbehandlingstiden i måneder og tiendedele af en måned.

Diagram I: **Sagsbehandlingstid for personalesager**
(domme og kendelser) (1999)

Sager/ Månedet	<9	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	>27
Personalesager	14	3	5	2	5	3	4	4	11	2	4	2	3	3	0	2	5	0	2	0	14

Diagram II: Sagsbehandlingstid for andre sager
(domme og kendelser) (1999)

Sager/ Måned er	<5	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	24
Andre søgsmaal	67	6	292	12	13	11	2	8	4	4	2	0	4	2	5	0	2	2	6	1	2	90

Verserende sager

Tabel 12: **Verserende sager pr. 31. december hvert år**

Sagstyper	1997		1998		1999	
Andre sager	425	(892) ¹	400	(829) ²	471	(538) ³
Sager om intellektuel ejendomsret	—	—	1	(1)	17	(17)
Personalesager	205	(214)	163	(173)	167	(169)
Særlige rettergangsformer	10	(11)	5	(5)	8	(8)
I alt	640	(1 117)	569	(1 007)	663	(732)

¹ Heraf 252 mælkekvotesager og 295 sager anlagt af toldklarerere.

² Heraf 190 mælkekvotesager og 297 sager anlagt af toldklarerere.

³ Heraf 88 mælkekvotesager, 13 sager om toldklarerere og 71 sager om tankstationer.

Tabel 13: Sagens retsgrundlag pr. 31. december hvert år

Sagens retsgrundlag	1997		1998		1999	
Artikel 63 i forordning (EF) nr. 40/94	—	—	—	—	17	(17)
EF-traktatens artikel 173 (efter ændring nu artikel 230 EF)	274	(294)	256	(279)	360	(383)
EF-traktatens artikel 175 (nu artikel 232 EF)	18	(18)	12	(12)	14	(14)
EF-traktatens artikel 178 (nu artikel 235 EF)	113	(549)	100	(498)	80	(123)
EF-traktatens artikel 181 (nu artikel 238 EF)	4	(5)	3	(3)	1	(2)
EF-traktaten i alt	409	(866)	371	(792)	472	(539)
KS-traktatens artikel 33	16	(26)	29	(36)	14	(14)
KS-traktatens artikel 35	1	(1)	—	—	1	(1)
KS-traktatens artikel 40	—	—	—	—	1	(1)
KS-traktaten i alt	17	(27)	29	(36)	16	(16)
EA-traktatens artikel 146	—	—	—	—	—	—
EA-traktatens artikel 151	—	—	1	(1)	1	(1)
EA-traktaten i alt	—	—	1	(1)	1	(1)
Tjenestemandsvedtægten	204	(213)	163	(173)	166	(168)
Procesreglementets artikel 84	—	—	1	(1)	2	(2)
Procesreglementets artikel 92	8	(9)	2	(2)	5	(5)
Procesreglementets artikel 94	2	(2)	2	(2)	1	(1)
Procesreglementets artikel 125	—	—	—	—	—	—
Procesreglementets artikel 129	—	—	—	—	—	—
Procesreglementet i alt	10	(11)	5	(5)	8	(8)
I ALT	640	(1 117)	569	(1 007)	663	(732)

Tabel 14: Sagens genstand pr. 31. december hvert år

Sagens genstand	1997		1998		1999	
De oversøiske landes og territoriers associering	—	—	5	(5)	6	(6)
Forbindelser udadtil	7	(7)	10	(10)	7	(7)
Forskning, information, uddannelse og statistik	1	(1)	1	(1)	1	(1)
Fri bevægelighed for personer	—	—	—	—	1	(1)
Fri udveksling af tjenesteydelser	—	—	—	—	1	(1)
Frie varebevægelser	20	(20)	20	(20)	26	(26)
Handelspolitik	26	(28)	27	(27)	25	(25)
Intellectuel ejendomsret	—	—	1	(1)	17	(17)
Konkurrence	125	(132)	111	(114)	101	(104)
Landbrug	127	(298)	107	(231)	100	(144)
Miljø- og forbrugerbeskyttelse	5	(5)	6	(6)	8	(8)
Nye staters tiltrædelse	—	—	—	—	—	—
Regionalpolitik	1	(1)	3	(3)	4	(5)
Regler for institutionerne	33	(308)	33	(309)	33	(34)
Regler for virksomhederne	2	(2)	4	(4)	4	(4)
Socialpolitik	8	(8)	10	(10)	15	(15)
Statsstøtte	46	(47)	28	(46)	114	(131)
Transport	1	(1)	3	(3)	3	(3)
Udenrigs- og sikkerhedspolitik	—	—	—	—	2	(2)
Voldgiftsbestemmelse	5	(6)	3	(3)	1	(2)
Økonomisk og monetær politik	1	(1)	—	—	—	—
Økonomisk og social samhørighed	1	(1)	—	—	—	—
EF-traktaten i alt	409	(866)	372	(793)	469	(536)
Jern- og stålindustrien	1	(11)	11	(11)	1	(1)
Konkurrence	1	(1)	7	(7)	6	(6)
Statsstøtte	15	(15)	10	(17)	9	(9)
KS-traktaten i alt	17	(27)	28	(35)	16	(16)
Forsyning	—	—	—	—	—	—
Regler for institutionerne	—	—	1	(1)	1	(1)
EA-traktaten i alt	—	—	1	(1)	1	(1)
Tjenestemandsvedtægten	204	(213)	163	(173)	169	(171)
I alt	630	(1 106)	564	(1 002)	655	(724)

Diverse

Tabel 15: Samlet udvikling

År	Indbragte sager ¹	Verserende sager pr. 31. december	Afsluttede sager	Afsagte domme ²	Antal af afgørelser, truffet af Retten, der er appelleret ³
1989	169	164 (168)	1 (1)	— —	— —
1990	59	123 (145)	79 (82)	59 (61)	16 (46)
1991	95	152 (173)	64 (67)	41 (43)	13 (62)
1992	123	152 (171)	104 (125)	60 (77)	24 (86)
1993	596	638 (661)	95 (106)	47 (54)	16 (66)
1994	409	432 (628)	412 (442)	60 (70)	12 (105)
1995	253	427 (616)	197 (265)	98 (128)	47 (142)
1996	229	476 (659)	172 (186)	107 (118)	27 (133)
1997	644	640 (1 117)	179 (186)	95 (99)	35 (139)
1998	238	569 (1 007)	279 (348)	130 (151)	67 (214)
1999	384	663 (732)	322 (659)	115 (150)	60 ⁴ (177)
I alt	3 199		1 904 (2 467)	812 (951)	317 (1 170)

¹ Inkl. særlige rettergangsformer.

² Tallene i parentes angiver antallet af sager, der er afsluttet ved dom.

³ Tallene i skarp parentes og i kursiv angiver det samlede antal afgørelser, der kan appelleres — domme, kendelser om afvisning, om foreløbige forholdsregler, om at stillingtagen til sagen er ufnøden og afvisning af intervention — hvor fristen for appel er udløbet, eller hvor der er iværksat appel.

⁴ Dette tal omfatter ikke appellen til prøvelse af kendelsen om bevisoptagelse afsagt den 14.9.1999 i sag T-145/98. Denne appel blev afvist af Domstolen, idet den anfægtede afgørelse ikke kunne gøres til genstand for appel.

**Tabel 16: Appelsagers udfald fra den 1. januar 1999 til den 31. december 1999
(domme og kendelser)**

	Fri- findelse	Åbenbart grundlag for forkastelse af appelsag	Åbenbart grundlag for afvisning af appelsag	Åbenbart grundlag for afvisning og forkastelse af appelsag	Ophævelse med hjem- visning	Ophævelse uden hjemvis- ning	Delvis ophæ- velse med hjem- visning	Delvis ophævelse uden hjemvis- ning	Slettelse	I alt
De oversøiske landes og territori- ers associering	1									1
Forsyning	1									1
Fri bevægelighed for personer				1						1
Frie varebevægelser				2						2
Konkurrence	10			2	1	1		1	2	17
Landbrug	3	1		1		2		1		8
Regler for institutionerne		2	2	2						6
Socialpolitik				3	1				1	5
Statsstøtte		1								1
Tjenestemand- vedtægten	7	2	1	4		1				15
I alt	22	6	3	15	2	4	—	2	3	57

Kapitel V

Generelle oplysninger

A — Orientering om fremgangsmåden for angivelse af traktatbestemmelser i Domstolens og Retten i Første Instans' retsakter

Domstolen og Retten har bl.a. som følge af den omnummerering af artiklerne i traktaten om Den Europæiske Union (EU) og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab (EF), som er gennemført ved Amsterdam-traktaten, med virkning fra den 1. maj 1999 fastsat en ny fremgangsmåde for angivelse af artiklerne i EU-, EF-, EKSF- og Euratom-traktaterne.

Denne nye fremgangsmåde er udformet navnlig med henblik på at undgå enhver risiko for forveksling mellem affattelsen af en artikel før den 1. maj 1999 og affattelsen efter dette tidspunkt. Fremgangsmåden går ud på følgende:

- Når der henvises til en artikel i en traktat, således som den er *gældende efter* den 1. maj 1999, anføres umiddelbart efter artikel-nummereret to bogstaver, som angiver, hvilken traktat der er tale om:

EU for traktaten om Den Europæiske Union

EF for EF-traktaten

KS for EKSF-traktaten

EA for Euratom-traktaten

»Artikel 234 *EF*« vedrører artiklen i denne traktat, således som den er gældende *efter* den 1. maj 1999.

- Når der derimod henvises til en artikel i en traktat, således som den var *gældende før* den 1. maj 1999, anføres efter bestemmelsen »i traktaten om Den Europæiske Union«, når der er tale om denne traktat, og når der er tale om de øvrige traktater, anføres foran artikel-nummeret »EF-traktatens (eller EØF-traktatens)«, »EKSF-traktatens«, henholdsvis »Euratom-traktatens«.

»*EF-traktatens* artikel 85« henviser således til artikel 85 i denne traktat *før* den 1. maj 1999.

- Endvidere gælder, at når der henvises til en artikel i EF-traktaten eller i traktaten om Den Europæiske Union, således som den var *gældende før* den 1. maj 1999, anføres — første gang artiklen omtales i en tekst

— efter bestemmelsen i parentes en henvisning til den tilsvarende bestemmelse i den samme traktat, således som den er gældende *efter* den 1. maj 1999, på følgende måde:

- »EF-traktatens artikel 85 (nu artikel 81 EF)«, når artiklen ikke er ændret ved Amsterdam-traktaten
 - »EF-traktatens artikel 51 (efter ændring nu artikel 42 EF)«, når artiklen er ændret ved Amsterdam-traktaten
 - »EF-traktatens artikel 53 (ophævet ved Amsterdam-traktaten)«, når artiklen er ophævet ved Amsterdam-traktaten.
- Som undtagelse fra sidstnævnte regel anføres, når der første gang henvises til (de tidligere gældende bestemmelser i) EF-traktatens artikel 117-120, som en bloc er erstattet af andre bestemmelser ved Amsterdam-traktaten, efter bestemmelsen i parentes følgende angivelse:
»(EF-traktatens artikel 117-120 er erstattet af artikel 136 EF — 143 EF)«.

Eksempel:

- »EF-traktatens artikel 119 (EF-traktatens artikel 117-120 er erstattet af artikel 136 EF — 143 EF)«.

Det samme gælder med hensyn til artikel J — J.11 og K — K.9 i traktaten om Den Europæiske Union.

Eksempler:

- »artikel J.2 i traktaten om Den Europæiske Union (artikel J — J.11 i traktaten om Den Europæiske Union er erstattet af artikel 11 EU — 28 EU)«
- »artikel K.2 i traktaten om Den Europæiske Union (artikel K — K.9 i traktaten om Den Europæiske Union er erstattet af artikel 29 EU — 42 EU)«.

B — Publikationer og generelle oplysninger

Domme og forslag til afgørelse

1. Samling af Afgørelser fra Domstolen og Retten i Første Instans

Samling af Afgørelser, der udgives på Fællesskabernes officielle sprog, er den eneste gyldige kilde til angivelse af afgørelser fra De Europæiske Fællesskabers Domstol og Ret i Første Instans.

Hvert år indeholder sidste hæfte af Samlingen en kronologisk fortegnelse over de offentliggjorte afgørelser, en fortegnelse over sagerne i nummerorden, et alfabetisk partsregister, et lovregister, et stikordsregister og fra 1991 et nyt register over alle sammendrag med de dertil hørende stikord.

I medlemsstaterne og i visse tredjelande sælges Samlingen på de adresser, der er anført på sidste side i denne publikation (pris for Samlingen 1995, 1996, 1997, 1998 og 1999: 170 EUR ekskl. moms). For andre landes vedkommende skal bestillinger ligeledes rettes til de nævnte salgskontorer. Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til Domstolens Interne Tjeneste (Division intérieure — Section publications), EF-Domstolen, L-2925 Luxembourg.

2. Samling af Afgørelser — Personalesager

Fra og med 1994 omfatter Samling af Afgørelser — Personalesager alle de domme, Retten i Første Instans afsiger i personalesager. Dommene gengives på processproget. Samlingen omfatter også et resumé på det af abonnenten valgte officielle sprog. Endvidere indeholder den sammendrag af de domme, Domstolen afsiger i appelsager inden for området. Dommen offentliggøres dog fortsat i sin helhed i Samling af Afgørelser. I forbindelse med Samling af Afgørelser — Personalesager udarbejdes registre, ligeledes på alle officielle sprog.

I medlemsstaterne og i visse tredjelande sælges Samling af Afgørelser — Personalesager på de adresser, der er anført på sidste side i denne publikation (pris: 70 EUR ekskl. moms). I andre lande kan Samlingen bestilles ved henvendelse til Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer (Office des publications officielles des Communautés européennes, L-2985 Luxembourg). Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til Domstolens Interne Tjeneste (Division intérieure — Section publications), EF-Domstolen, L-2925 Luxembourg.

Prisen for abonnement på de to ovennævnte publikationer er 205 EUR ekskl. moms.

3. Domstolens og Rettens domme samt generaladvokaternes forslag til afgørelse

Disse tekster foreligger i en offset-udgave, der — så længe eksemplarer haves — kan rekvireres skriftligt med angivelse af det ønskede sprog ved henvendelse til Domstolens Interne Tjeneste (EF-Domstolen, Division intérieure, L-2925 Luxembourg); pris pr. dokument p.t.: 600 BEF ekskl. moms. Efter udgivelsen af det hæfte af Samlingen, som indeholder den ønskede dom eller det ønskede forslag, kan bestillingen ikke længere imødekommes.

Abonnerer man allerede på Samlingen, er der mulighed for at tegne et abonnement på offset-udgaverne på et eller flere af Fællesskabernes officielle sprog af de afgørelser, der vil blive trykt i Samling af Afgørelser fra Domstolen og Retten i Første Instans, bortset fra de afgørelser, der kun offentliggøres i Samling af Afgørelser — Personalesager; pris for et års abonnement p.t.: 13 200 BEF ekskl. moms.

Det bemærkes endelig, at de nyere domme fra Domstolen og Retten i Første Instans er tilgængelige hurtigt og gratis på Domstolens hjemmeside: www.curia.eu.int, jf. også nedenfor punkt 2, litra d), under overskriften Nyere retspraksis. Dommene er tilgængelige på hjemmesiden på de 11 officielle sprog fra ca. kl. 15 på afsigelsesdagen. Generaladvokaternes forslag til afgørelse offentliggøres også på hjemmesiden, i første omfang på generaladvokatens sprog og på processproget.

Andre publikationer

1. Dokumenter fra Domstolens Justitskontor

- a) Tekstsamling — Domstolens organisation og kompetence samt rettergangsmåden

Denne tekstsamling indeholder de bestemmelser vedrørende Domstolen og Retten i Første Instans, som findes spredt i traktaterne og den heraf afledte ret samt i en række konventioner. Der findes en indholdsfortegnelse, der gør det nemt at finde rundt i tekstsamlingen.

Tekstsamlingen findes på alle de officielle sprog. En ny udgave er under udgivelse. Den kan bestilles ved henvendelse til de adresser, der er anført på sidste side i denne publikation.

- b) Domstolens retsliste

Hver uge udarbejdes en liste over retsmøderne med forbehold for ændringer. Listen er således kun vejledende.

Retslisten udleveres på begæring ved henvendelse til Domstolens Interne Tjeneste (EF-Domstolen, Division intérieure — Section publications, L-2925 Luxembourg).

2. Dokumenter fra Domstolens Presse- og Informationsafdeling

- a) Arbejdet ved De Europæiske Fællesskabers Domstol og Retten i Første Instans

Denne udgivelse er en ugentlig oversigt, til abonnenter, over arbejdet ved Domstolen og Retten i Første Instans, der for den pågældende uge indeholder et kort resumé af de afsagte domme, af de af generaladvokaterne fremsatte forslag til afgørelse og af de anlagte sager. I oversigten omtales desuden vigtige hændelser af betydning for institutionen.

Hvert år er der i det sidste nummer en systematisk oversigt over domme og andre afgørelser fra Domstolen og Retten i Første Instans i det forløbne år og nogle statistiske oplysninger.

Den ugentlige oversigt over arbejdet offentliggøres tillige hvert uge på Domstolens hjemmeside.

b) Årsrapport

Denne publikation indeholder en oversigt over arbejdet ved Domstolen og Retten i Første Instans, herunder over vigtige afgørelser samt forskellige andre aktiviteter (dommermøder, studiebesøg og andre besøg m.m.). Denne publikation indeholder et stort antal statistiske oplysninger.

c) Retslisten

Ugentlig liste på alle de officielle sprog over Domstolens og Retten i Første Instans' domstolsvirksomhed. Af denne liste fremgår de retsmøder, fremlæggelser af forslag til afgørelse og afsigelser af domme, som vil finde sted i den pågældende uge, samt et overblik over den efterfølgende uge. For hver sag gives der en kortfattet beskrivelse af sagsgenstanden. Ugens retsliste offentliggøres hver torsdag, bl.a. på Domstolens hjemmeside.

Bestilling af ovennævnte dokumenter, der foreligger på alle Fællesskabernes officielle sprog, sker ved skriftlig henvendelse til Domstolens Presse- og Informationsafdeling (EF-Domstolen, Division de la Presse et de l'Information, L-2925 Luxembourg) med angivelse af det ønskede sprog.

d) Domstolens hjemmeside

Domstolens hjemmeside, der foreligger på adressen www.curia.eu.int, gør det muligt let at få adgang til talrige oplysninger og dokumenter, der vedrører institutionen. Størstedelen af dokumenterne foreligger på de 11 officielle sprog. Sidens indholdsfortegnelse, som er gengivet nedenfor, angiver overordnet det aktuelle indhold af hjemmesiden.

Af særlig interesse skal nævnes Nyere retspraksis, som siden juni 1997 har gjort det muligt hurtigt og gratis at få adgang til de nyere domme fra Domstolen og Retten i Første Instans. Dommene er tilgængelige på hjemmesiden på de 11 officielle sprog fra ca. kl. 15 på afsigelsesdagen. Generaladvokaternes forslag til afgørelse offentliggøres også under denne overskrift, i første omgang på generaladvokatens sprog og på processproget.

De Europæiske Fællesskabers Domstol
(Domstol og Ret i Første Instans)

Præsentation

Forskning og Dokumentation

Presse og Information

Bibliotek

Nyere retspraksis

Tekster vedrørende institutionen

3. Dokumenter fra Domstolens direktorat Bibliotek, Forskning og Dokumentation

3.1. Bibliotek

a) Bibliographie courante

Bibliografien udgives hver anden måned og indeholder en systematisk oversigt over al litteratur (selvstændige værker og artikler), der er modtaget eller gennemset i referenceperioden. Bibliografien er inddelt i to dele, nemlig:

- partie A: juridiske publikationer vedrørende den europæiske integration
- partie B: almindelig retsvidenskab — international ret — sammenlignende ret — national ret.

Bestillinger på disse publikationer stiles til Domstolens Bibliotek (EF-Domstolen, Division bibliothèque, L-2925 Luxembourg).

b) Bibliographie juridique de l'intégration européenne

Denne publikation vedrører fællesskabsretten og udgives en gang om året på grundlag af erhvervede monografier og gennemlæsning af tidsskrifter i referenceperioden. Fra 1990-udgaven har bibliografien været en officiel publikation fra Fællesskaberne. Den indeholder ca. 6 000 litteraturhenvisninger, der kan søges dels i en emneopdelt indholdsfortegnelse, dels i en forfatterfortegnelse.

Bibliografien kan købes ved henvendelse til de adresser, der er anført på sidste side i denne publikation; pris: 42 EUR ekskl. moms.

3.2. Forskning og Dokumentation

a) Systematisk oversigt over afgørelser vedrørende fællesskabsretten

Værket omfatter to serier, som kan erhverves særskilt, og som omfatter følgende områder:

Serie A: Afgørelser fra De Europæiske Fællesskabers Domstol og Retten i Første Instans, bortset fra afgørelser i personalesager og afgørelser vedrørende konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager.

Serie D: Afgørelser truffet af De Europæiske Fællesskabers Domstol samt udvalgte afgørelser truffet af medlemsstaternes domstole vedrørende konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager.

Serie A omfatter retspraksis fra 1977. De løsblade, der er udkommet siden 1983, vil blive afløst af en konsolideret udgave, der omfatter perioden 1977-1990. Den franske og den tyske udgave foreligger nu, og den engelske, danske, italienske og nederlandske udgave er under forberedelse.

Pris: 100 EUR ekskl. moms.

Fremover vil serie A udkomme på alle officielle sprog hvert femte år, første gang omfattende perioden 1991-1995. Der vil udkomme én ajourføring pr. år, dog foreløbigt kun på fransk.

Serie D, hvis første version udkom i 1981, omfatter for tidsrummet efter udgivelsen af version 5 (februar 1993) i en tysk, fransk, italiensk, engelsk, dansk og nederlandsk udgave afgørelser truffet af De Europæiske Fællesskabers Domstol i perioden 1976-1991 samt afgørelser truffet af medlemsstaternes domstole i perioden 1973-1990.

Pris: 40 EUR ekskl. moms.

b) Index A-Z

Dette er en på grundlag af et edb-system udarbejdet fortegnelse over samtlige sager, som er indbragt for Domstolen og Retten siden 1954, et alfabetisk partsregister og en liste over de nationale domstole, der har forelagt præjudicielle spørgsmål for Domstolen. Fortegnelsen indeholder henvisninger til Samling af Afgørelser.

Publikationen, der ajourføres én gang pr. år, foreligger på fransk og engelsk; pris: 25 EUR ekskl. moms.

c) Notes — Références des notes de doctrine aux arrêts de la Cour et du Tribunal de Première Instance

Denne publikation indeholder henvisninger til retsvidenskabelige kommentarer til Domstolens og Rettens afgørelser.

Den ajourføres én gang pr. år. Pris: 15 EUR ekskl. moms.

d) Bruxelles- og Lugano-konventionerne

Samling af teksterne til Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 og Lugano-konventionen af 16. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, sammen med tiltrædelsesakter, protokoller og erklæringer desangående på alle autentiske sprog.

Den publikation med en indledning på hhv. engelsk og fransk blev offentliggjort i 1997 og vil blive ajourført regelmæssigt.

Pris: 30 EUR ekskl. moms.

Bestilling af disse publikationer stiles til et af de salgssteder, der er anført på sidste side i denne publikation.

Ud over de publikationer, der er i handelen, udarbejder tjenesten Forskning og Dokumentation forskellige arbejdsinstrumenter til internt brug, herunder:

a) Bulletin périodique de jurisprudence

Denne oversigt indeholder for hvert kvartal, halvår og hele år samtlige sammendrag af Domstolens og Rettens domme, der senere udgives i Samlingen. Bulletinen er opbygget på samme måde som *Systematisk oversigt over afgørelser vedrørende fællesskabsretten*, serie A. Bulletinen udgives kun på fransk.

b) Jurisprudence en matière de fonction publique communautaire (januar 1988 — december 1998)

Publikationen, der er affattet på fransk, indeholder en systematisk oversigt over Domstolens og Rettens afgørelser i personalesager.

c) Interne databaser

Domstolen har etableret interne databaser indeholdende national retspraksis vedrørende fællesskabsretten og Bruxelles-, Lugano- og Rom-konventionerne. Det er muligt at anmode om, at der bliver foretaget søgninger om konkrete spørgsmål. Resultatet af sådanne søgninger vil blive meddelt på fransk.

Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til Domstolens direktorat Bibliotek, Forskning og Dokumentation (EF-Domstolen, Direction bibliothèque, recherche et documentation, L-2925 Luxembourg).

Interinstitutionelle databaser

CELEX

Edb-systemet for juridisk informationssøgning, CELEX (Communitatis Europaeae Lex), der redigeres af Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer på grundlag af oplysninger fra fællesskabsinstitutionerne, omfatter lovgivning, retspraksis, forberedende retsakter og parlamentsspørgsmål samt nationale foranstaltninger til gennemførelse af direktiverne (Internet-adresse: <http://europa.eu.int/celex>).

Hvad nærmere angår retspraksis indeholder CELEX samtlige Domstolens og Rettens domme og kendelser med den fulde tekst og med sammendrag for hver enkelt sag. Der findes desuden henvisninger til generaladvokaternes forslag til afgørelse og, fra 1987, den fulde ordlyd af forslagene. Retspraksis ajourføres hver uge.

CELEX eksisterer på Unionens officielle sprog.

RAPID — OVIDE/EPISTEL

Databasen RAPID, som administreres af Talsmandens Tjeneste ved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, og Europa-Parlamentets database OVIDE/EPISTEL indeholder den franske udgave af *Oversigten over arbejdet ved De Europæiske Fællesskabers Domstol og Ret i Første Instans* (jf. ovenfor).

De officielle on-line-versioner af CELEX og RAPID udbydes af Eurobases og via godkendte nationale udbydere.

Endelig produceres en række on-line- og CD-ROM informationsprodukter på licens.

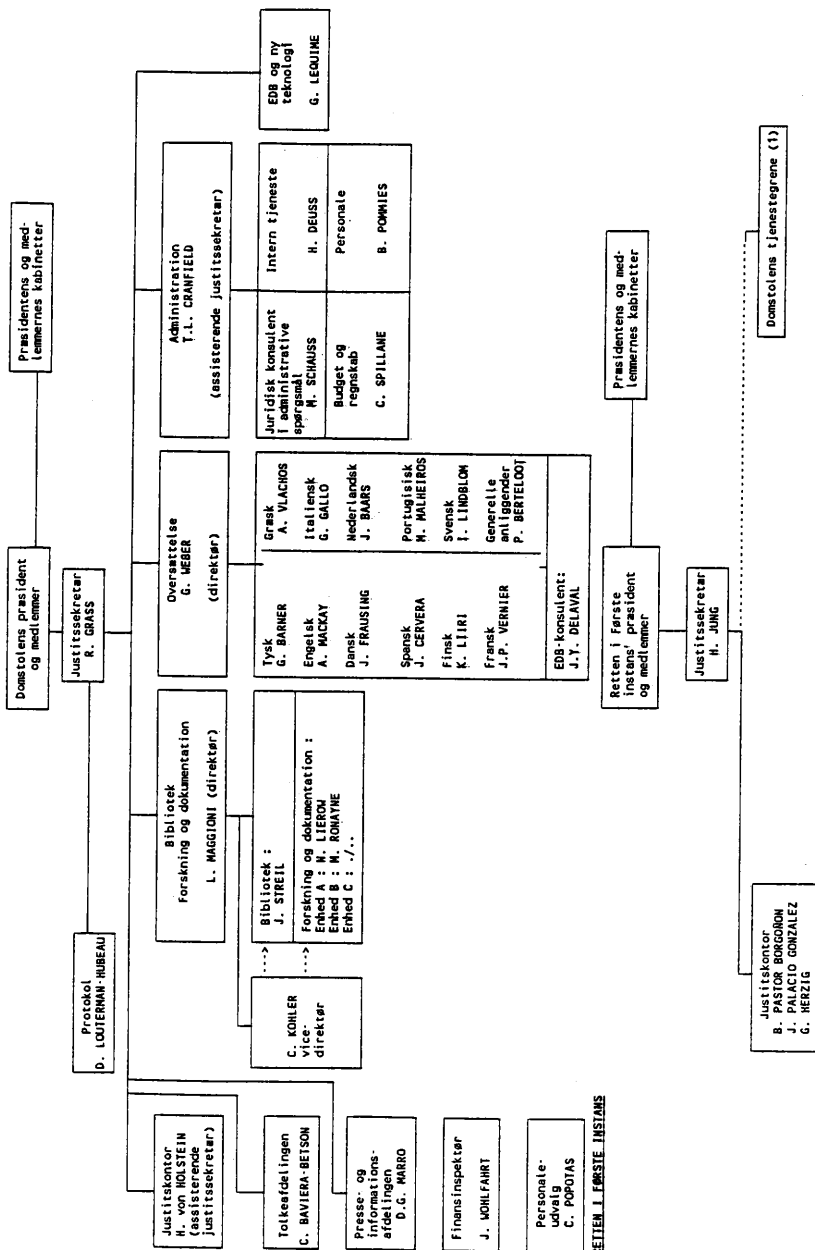
Ønskes der yderligere oplysninger, kan henvendelse ske til Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer (Office des publications officielles des Communautés européennes, 2, rue Mercier, L-2985 Luxembourg).

C — Domstolens administration: forkortet organisationsplan

december 1999

FORKORTET ORGANISATIONSPLAN OVER DOMSTOLEN OG RETTEN I FØRSTE INSTANS

DOMSTOLEN

(1) I henhold til artikel 45 i protokolken vedrørende statuten for Domstolen skal "tjenestemand og øvrige ansatte ved Domstolen ... kunne gøre tjeneste ved Retten med henblik på udøvelsen af deres virksomhed".

Domstolens adresse og øvrige data er følgende:

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS DOMSTOL

L-2925 Luxembourg

Telefon: (+352) 4303-1

Justitskontorets telex: 2510 CURIA LU

Telegramadresse: CURIA

Domstolens telefax: (+352) 4303 2600

Presse- og Informationsafdelingens telefax: (+352) 4303 2500

Den Interne Tjenestes telefax (Publikationsafdelingen): (+352) 4303 2650

Domstolen på Internettet: *www.curia.eu.int*

De Europæiske Fællesskabers Domstol

**Årsrapport 1999 — Oversigt over arbejdet ved De Europæiske Fællesskabers
Domstol og Retten i Første Instans**

Luxembourg: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

2001 — 309 s. — 17,6 x 25 cm

ISBN 92-829-0604-3

